

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA

PARS I

FAMILIA ROMANA

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA I
FAMILIA ROMANA

Montaurii memoriam summo colamus honore

Die XVII mensis Februarii anni MMX, nonaginta iam annos natus, supremum vitae diem obiit Iohannes Henning Ørberg, qui ipse se Latine, et lepide quidem, Montaurium appellare solebat. Natus Grenae in Dania anno MCMXX, die XXI mensis Aprilis, cum sermonibus litterisque Latinis, Britannicis et Gallicis in Hauniensi Athenaeo studuisset coronamque lauream ibidem esset adeptus, ab Arturo M. Jensen, cive suo, arcessitus, in Instituto linguis iuxta naturae rationem tradendis muneris officium, quod ei commissum erat, egregie praestitit. Ibi vero, vestigiis illius W.H.D. Rouse aliquatenus insistens, consilium inivit easdem docendi rationes, quae in usu iampridem ad linguas recentiores impertiendas vigeabant, aptatas induci posse ut sermo quoque Latinus efficaciter perdisceretur.

Opus eius praeclarum, quod per plus quinquaginta annos identidem retractatum ac recognitum nobis arida pumice expolitissimum tradidit, tu, candide lector, nunc ipsum manibus tenes, novissima hac editione, quam ille prae oculis infelix ob fatum habere non potuit. Quibus libris auctor summo studio atque incomparabili diligentia operam undecim his lustris adeo navavit, ut ceteros omnes scriptores, qui artem linguam Latinam docendi sunt aggressi, longe superaverit ac palmare quoddam nobis summoque artificio elaboratum opus hereditate reliquerit.

Qui hodie linguae Latinae apprime discendae hoc libro usus omnibus viribus suis operam navaverit, is vere nunc etiam Montaurii memoriam summo colet honore, ita ut nulla sint nobis funera fletu facienda. Cur? Quia Iohannes per sua opera nobis tradita volitat vivus per totius orbis hominum ora.

Luigi Miraglia
Vivarium Novum

HANS H. ØRBERG

LINGVA LATINA
PER SE ILLUSTRATA

PARS I

FAMILIA ROMANA

Edizioni Accademia
VIVARIUM
NOVUM

ROMA MMX

LINGVA LATINA
PER SE ILLUSTRATA

For information on the complete series and new titles, visit www.hackettpublishing.com

PARS I: FAMILIA ROMANA

© Hans H. Orberg 2003

Domus Latina, Skovvangen 7

DK-8500 Grenaa, Danimarca

Imagines delineavit Peer Lauritzen

Imaginibus colores induxit Nadia Marano

© Distributed by Hackett Publishing Co., Inc.

P.O. Box 44937

Indianapolis, Indiana 46244-0937

www.hackettpublishing.com

with permission of *Domus Latina*

ISBN: 978-1-58510-488-8

Also available in

Hardcover (ISBN 978-1-58510-423-9)

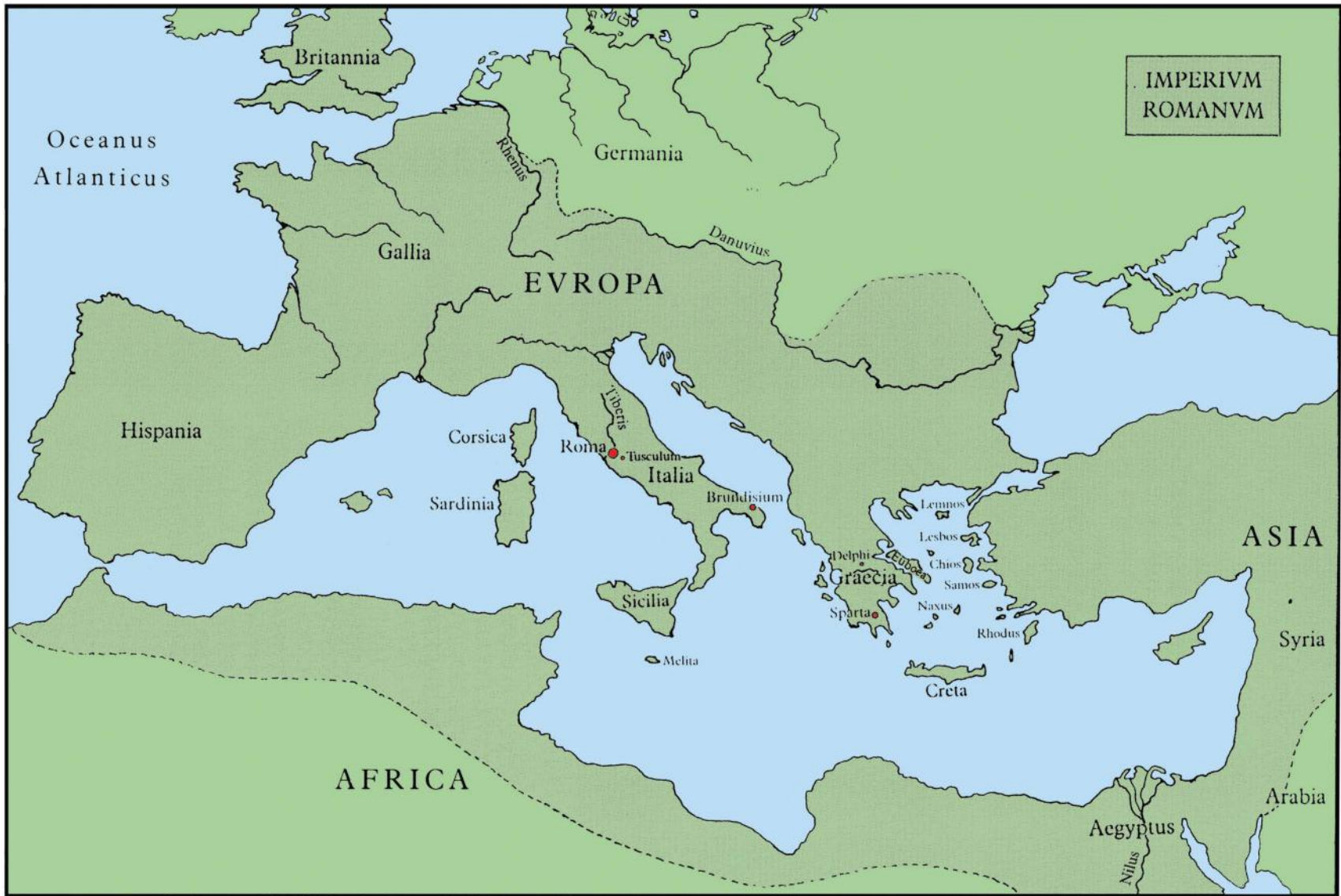
Paperback (ISBN 978-1-58510-420-8)

All rights are reserved.

Last updated February 2012

INDEX CAPITVLORVM

Cap.	I.	IMPERIVM ROMANVM	7
		LITTERAE ET NVMERI	9
	II.	FAMILIA ROMANA	13
		LIBER TVVS LATINVS	16
	III.	PVER IMPROBVS	19
	IV.	DOMINVS ET SERVI	26
	V.	VILLA ET HORTVS	32
	VI.	VIA LATINA	41
	VII.	PVELLA ET ROSA	48
	VIII.	TABERNA ROMANA	54
	IX.	PASTOR ET OVES	63
	X.	BESTIAE ET HOMINES	69
	XI.	CORPVS HVMANVM	77
	XII.	MILES ROMANVS	85
	XIII.	ANNVS ET MENSES	95
	XIV.	NOVVS DIES	103
	XV.	MAGISTER ET DISCIPVLI	110
	XVI.	TEMPESTAS	118
	XVII.	NVMERI DIFFICILES	126
	XVIII.	LITTERAE LATINAE	135
	XIX.	MARITVS ET VXOR	145
	XX.	PARENTES	154
	XXI.	PVGNA DISCIPVLORVM	163
	XXII.	CAVE CANEM	172
	XXIII.	EPISTVLA MAGISTRI	179
	XXIV.	PVER AEGROTVS	187
	XXV.	THESEVS ET MINOTAVRVS	195
	XXVI.	DAEDALVS ET ICARVS	203
	XXVII.	RES RVSTICAE	211
	XXVIII.	PERICVLA MARIS	222
	XXIX.	NAVIGARE NECESSE EST	232
	XXX.	CONVIVIVM	242
	XXXI.	INTER POCVLA	251
	XXXII.	CLASSIS ROMANA	261
	XXXIII.	EXERCITVS ROMANVS	273
	XXXIV.	DE ARTE POETICA	284
	XXXV.	ARS GRAMMATICA	296
		TABVLA DECLINATIONVM	307
		KALENDARIVM ROMANVM	312
		INDEX VOCABVLORVM	313
		INDEX GRAMMATICVS	326

IMPERIVM ROMANVM

1 Rōma in Italiā est. Italia in Eurōpā est. Graecia in Eurōpā est. Italia et Graecia in Eurōpā sunt. Hispānia quoque in Eurōpā est. Hispānia et Italia et Graecia in Eurōpā sunt.

5 Aegyptus in Eurōpā nōn est, Aegyptus in Āfricā est. Gallia nōn in Āfricā est, Gallia est in Eurōpā. Syria nōn est in Eurōpā, sed in Asiā. Arabia quoque in Asiā est. Syria et Arabia in Asiā sunt. Germānia nōn in Asiā, sed in Eurōpā est. Britannia quoque in Eurōpā est. Germānia et Britannia sunt in Eurōpā.

Estne Gallia in Eurōpā? Gallia in Eurōpā est. Estne Rōma in Galliā? Rōma in Galliā nōn est. Ubi est Rōma? Rōma est in Italiā. Ubi est Italia? Italia in Eurōpā est. Ubi sunt Gallia et Hispānia? Gallia et Hispānia in Eurōpā sunt.

Estne Nīlus in Eurōpā? Nīlus in Eurōpā nōn est. Ubi est Nīlus? Nīlus in Āfricā est. Rhēnus ubi est? Rhēnus est in Germāniā. Nīlus fluvius est. Rhēnus fluvius est.

-a -ā:

Italia...
in Italiā

est sunt:

Italia in Eurōpā est;
Italia et Graecia in
Eurōpā sunt

est-ne...?
-ne = ...?

-us -ī:
Nīlus fluvius est;
Nīlus et Rhēnus fluvīi
sunt

parvus ↔ magnus

fluvius magnus/parvus
fluvīi magnī/parvī

-a -ae:
Corsica īnsula est;
Corsica et Sardinia
īnsulae sunt

īnsula magna/parva
īnsulae magna/parvae

-um -a:
Brundisium oppidum
est;
Brundisium et Tūscu-
lum oppida sunt

oppidum magnum/
parvum
oppida magna/parva

Graecus -a -um

Rōmānus -a -um
< Rōma

Nīlus et Rhēnus fluvīi sunt. Dānuvius quoque fluvius
est. Rhēnus et Dānuvius sunt fluvīi in Germāniā. Tibe- 20
ris fluvius in Italiā est.

Nīlus fluvius magnus est. Tiberis nōn est fluvius II
magnus, Tiberis fluvius parvus est. Rhēnus nōn est flu-
vius parvus, sed fluvius magnus. Nīlus et Rhēnus nōn
fluvīi parvī, sed fluvīi magnī sunt. Dānuvius quoque 25
fluvius magnus est.

Corsica īnsula est. Corsica et Sardinia et Sicilia īnsu-
lae sunt. Britannia quoque īnsula est. Italia īnsula nōn
est. Sicilia īnsula magna est. Melita est īnsula parva.
Britannia nōn īnsula parva, sed īnsula magna est. Sicilia 30
et Sardinia nōn īnsulae parvae, sed īnsulae magna
sunt.

Brundisium oppidum est. Brundisium et Tūsculum
oppida sunt. Sparta quoque oppidum est. Brundisium
est oppidum magnum. Tūsculum oppidum parvum est. 35
Delphī quoque oppidum parvum est. Tūsculum et
Delphī nōn oppida magna, sed oppida parva sunt.

Ubi est Sparta? Sparta est in Graeciā. Sparta est
oppidum Graecum. Sparta et Delphī oppida Graeca
sunt. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum 40
Rōmānum est. Tūsculum et Brundisium sunt oppida
Rōmāna. Sardinia īnsula Rōmāna est. Crēta, Rhodus,
Naxus, Samos, Chios, Lesbos, Lēmnos, Euboea sunt
īnsulae Graecae. In Graeciā multae īnsulae sunt. In Ita-
liā et in Graeciā sunt multa oppida. In Galliā et in Ger- 45

māniā multī sunt fluvii. Suntne multī fluvii et multa oppida in Arabiā? In Arabiā nōn multī, sed paucī fluvii sunt et pauca oppida.

Num Crēta oppidum est? Crēta oppidum nōn est!

50 Quid est Crēta? Crēta īnsula est. Num Sparta īnsula est? Sparta nōn est īnsula! Quid est Sparta? Sparta oppidum est. Rhēnus quid est? Rhēnus est magnus fluvius. Num oceanus Atlanticus parvus est? Nōn parvus, sed magnus est oceanus.

55 Ubi est imperium Rōmānum? Imperium Rōmānum est in Eurōpā, in Asiā, in Āfricā. Hispānia et Syria et Aegyptus prōvinciae Rōmānae sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna: Germānia in imperiō Rōmānō nōn est. Sed Gallia et Britannia sunt prōvinciae Rōmānae.

60 In imperiō Rōmānō multae sunt prōvinciae. Magnum est imperium Rōmānum!

III LITTERAE ET NVMERI

I et II numerī sunt. III quoque numerus est. I, II, III numerī Rōmānī sunt. I et II sunt parvī numerī. CIO

65 magnus numerus est.

A et B litterae sunt. C quoque littera est. A, B, C sunt trēs litterae. A est littera prīma (I), B littera secunda (II),

sunt-ne...?
paucī -ae -a ↔ multī -ae
-a: multī/paucī fluvii,
multae/paucae īnsulae,
multa/pauca oppida

num Crēta...est? = est-ne
Crēta...?

num...? ... nōn...: num
Rōma in Graeciā est?
Rōma in Graeciā nōn est

-um -ō:
imperium Rōmānum
in imperiō Rōmānō

I = ūnus (1)
II = duo (2)
III = trēs (3)
CIO (M) = mille (1000)

A = 'ā'
B = 'bē'
C = 'cē'
trēs = III (3)

Γ = 'gamma'
 Latīnus -a -um = Rō-
 mānus
 D = 'dē'
 Δ = 'delta'

vocābulum: in vocābulō
 capitulum primum (cap.
 I): in capitulō primō
 mille = CI0/M (1000)
 sex = VI (6)

ūnus -a -um = I (1)

(numerus) singulāris: I;
 plūrālis: II, III...

fluvius magnus
 fluvī magnī

-us -ī

exemplum
 exempla

insula magna
 insulae magnae

-a -ae

C littera tertia (III). Γ littera Graeca est. C est littera
 Latīna. C et D litterae Latīnae sunt. Γ et Δ sunt litterae
 Graecae. 70

Fluvius et *oppidum* vocābula Latīna sunt. *Ubi* quoque
 vocābulum Latīnum est. In vocābulō *ubi* sunt trēs litte-
 rae. In capitulō primō mille vocābula sunt.

In vocābulō *insula* sex litterae et trēs syllabae sunt:
 syllaba prīma *in-*, secunda *-su-*, tertia *-la*. In vocābulō 75
nōn sunt trēs litterae et ūna syllaba.

Quid est III? III numerus Rōmānus est. Γ quid est? Γ
 littera Graeca est. Num C littera Graeca est? Nōn littera
 Graeca, sed littera Latīna est C. Estne B littera prīma? B
 nōn littera prīma, sed secunda est. Quid est *nōn*? *Nōn* 80
 est vocābulum Latīnum. *Nōn, sed, magnus, numerus* vo-
 cābula Latīna sunt. *Vocābulum* quoque vocābulum Latī-
 num est!

GRAMMATICA LATINA

Singulāris et plūrālis

[A] Nīlus fluvius magnus est. 85

Nīlus et Rhēnus fluvī magnī sunt.

'Fluvius' singulāris est. 'Fluvī' plūrālis est. Singulā-
 ris: -us. Plūrālis: -ī.

Exemplum: numerus, numerī. 90

I parvus numerus est. I et II parvī numerī sunt.

[B] Corsica insula magna est

Corsica et Sardinia insulae magnae sunt.

'Insula' singulāris est. 'Insulae' plūrālis est. Singulāris: -a.
 Plūrālis: -ae. 95

Exempla: littera, litterae; prōvincia, prōvinciae.

A littera Latīna est. A et B litterae Latīnae sunt. Gallia est prōvincia Rōmāna. Gallia et Hispānia prōvinciae Rōmānae sunt.

100 [C] Brundisium oppidum magnum est.

Brundisium et Sparta oppida magna sunt.

‘Oppidum’ singulāris est. ‘Oppida’ plūrālis est. Singulāris: -um. Plūrālis: -a.

Exempla: vocābulum, vocābula; exemplum, exempla.

105 Littera est vocābulum Latīnum, nōn Graecum. Littera et numerus nōn vocābula Graeca, sed Latīna sunt.

PENSVM A

Nīlus fluvi- est. Nīlus et Rhēnus fluvi- —. Crēta īnsul- —. Crēta et Rhodus īnsul- sunt. Brundisium oppid- —. Brundisium et Tūsculum oppid- —.

Rhēnus fluvi- magn- est. Tiberis est fluvi- parv-. Rhēnus et Dānuvius nōn fluvi- parv-, sed fluvi- magn- sunt. Sardinia īnsul- magn- est. Melita īnsul- parv- est. Sardinia et Sicilia nōn īnsul- parv-, sed īnsul- magn- sunt. Brundisium nōn oppid- parv-, sed oppid- magn- est. Tūsculum et Delphī nōn oppid- magn-, sed oppid- parv- sunt.

Crēta īnsul- Graec- est. Lesbos et Chios et Naxus sunt īnsul- Graec-. In Graeciā mult- īnsul- sunt. In Galliā sunt mult- fluvi-. In Italiā mult- oppid- sunt. In Arabiā sunt pauc- fluvi- et pauc- oppid-.

A et B litter- Latīn- sunt. C quoque litter- Latīn- est. *Multī* et *paucī* vocābul- Latīn- sunt. *Ubi* quoque vocābul- Latīn- est. I et II numer- Rōmān- sunt. III quoque numer- Rōmān- est.

PENSVM B

Sicilia — est. Italia īnsula — est. Rhēnus — est. Brundisium — est. Sicilia et Sardinia — magnae sunt. Melita īnsula — est. Britannia nōn — parva, sed — — est. Brundisium nōn —

oppidum magnum
oppida magna

-um -a

pēnsūm
pēnsa

Vocābula:
fluvius
īnsula
oppidum
ōceanus
imperium
prōvincia
numerus
littera
vocābulum

capitulum
 syllaba
 exemplum
 pēsum
 magnus
 parvus
 Graecus
 Rōmānus
 Latīnus
 multī
 paucī
 ūnus
 duo
 trēs
 sex
 mille
 p̄mus
 secundus
 tertius
 est
 sunt
 in
 et
 sed
 nōn
 quoque
 -ne?
 ubi?
 num?
 quid?
 grammatica
 singulāris
 plūrālis

—, sed — magnum est. Est— Brundisium in Graeciā? Brundisium — est in Graeciā, — in Italiā. — est Sparta? Sparta est in Graeciā: Sparta oppidum — est. Delphī — oppidum Graecum est. Euboea, Naxus, Lesbos, Chios — Graecae sunt. In Graeciā sunt — īnsulae.

Quid est III? III — est. — est A? A littera est. A, B, C — Latīnae sunt. — r littera Latīna est? r — littera —, sed littera — est. *Īnsula* — Latīnum est.

PENSVM C

Ubi est Rōma?

Estne Sparta in Italiā?

Ubi est Italia?

Ubi sunt Syria et Arabia?

Estne Aegyptus in Asiā?

Ubi sunt Sparta et Delphī?

Ubi est Brundisium?

Quid est Brundisium?

Num Crēta oppidum est?

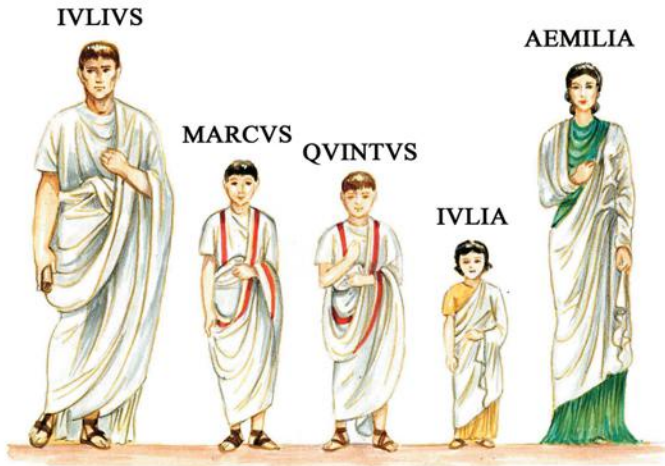
Estne Britannia īnsula parva?

Quid est Tiberis?

Quid est D?

Num Δ littera Latīna est?

Estne II magnus numerus?

FAMILIA ROMANA

1 Iūlius vir Rōmānus est. Aemilia fēmina Rōmāna est. Mārcus est puer Rōmānus. Quīntus quoque puer Rōmānus est. Iūlia est puella Rōmāna.

Mārcus et Quīntus nōn virī, sed puerī sunt. Virī sunt
5 Iūlius et Mēdus et Dāvus. Aemilia et Dēlia et Syra sunt fēminae. Estne fēmina Iūlia? Nōn fēmina, sed parva puella est Iūlia.

Iūlius, Aemilia, Mārcus, Quīntus, Iūlia, Syra, Dāvus, Dēlia Mēdusque sunt familia Rōmāna. Iūlius pater
10 est. Aemilia est māter. Iūlius pater Mārcī et Quīntī est. Iūlius pater Iūliae quoque est. Aemilia est māter Mārcī et Quīntī et Iūliae. Mārcus filius Iūliī est. Mārcus filius Aemiliae est. Quīntus quoque filius Iūliī et Aemiliae est. Iūlia est filia Iūliī et Aemiliae.

15 Quis est Mārcus? Mārcus puer Rōmānus est. Quis pater Mārcī est? Iūlius pater Mārcī est. Quae est māter

ūnus (I) vir
duo (II) virī

ūnus puer
duo puerī

-que = et —: Mēdus-que = et Mēdus

Iūlius	∞	Aemilia
pater		māter

Mārcus	Quīntus	Iūlia
filius	filius	filia

quis? quae?
quis est Mārcus?
quae est Iūlia?
quis est pater Mārcī?
quae est māter Mārcī?

quī?
quī sunt filiī?

Iūlia-que

filiae-que

duo = II (2)

duo duae duo:
duo servī
duae ancillae
duo oppida

cuius? Iūlii, Aemiliae

quot? I, II, III...
quot filiī?
quot filiae?
quot oppida?
centum = c (100)

Mārci? Māter Mārci est Aemilia. Quae est Iūlia? Iūlia est puella Rōmāna. Quae māter Iūliae est? Aemilia māter Iūliae est. Pater Iūliae est Iūlius. Iūlia filia Iūlii est. Quī sunt filiī Iūlii? Filiī Iūlii sunt Mārcus et Quīntus. 20 Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt trēs liberī. Liberī sunt filiī filiaeque. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt liberī Iūlii et Aemiliae. In familiā Iūlii sunt trēs liberī: duo filiī et ūna filia.

Estne Mēdus filius Iūlii? Mēdus filius Iūlii nōn est, 11 Mēdus est servus Iūlii. Iūlius dominus Mēdi est. Iūlius dominus servi est. Dāvus quoque servus est. Mēdus et Dāvus duo servi sunt. Iūlius est dominus Mēdi et Dāvī. Iūlius dominus servōrum est et pater liberōrum.

Estne Dēlia filia Aemiliae? Dēlia nōn est filia Aemi- 30 liae, Dēlia ancilla Aemiliae est. Aemilia domina Dēliae est. Aemilia domina ancillae est. Syra quoque ancilla est. Dēlia et Syra duae ancillae sunt. Aemilia domina ancillārum est.

Cuius servus est Dāvus? Dāvus servus Iūlii est. Cuius 35 ancilla est Syra? Syra est ancilla Aemiliae.

Quot liberī sunt in familiā? In familiā Iūlii sunt trēs liberī. Quot filiī et quot filiae? Duo filiī et ūna filia. Quot servi sunt in familiā? In familiā sunt centum servi. In familiā Iūlii sunt multī servi, paucī liberī. Iūlius est 40 dominus multōrum servōrum.

‘Duo’ et ‘trēs’ numerī sunt. ‘Centum’ quoque numerus est. Numerus servōrum est centum. Numerus libe-

rōrum est trēs. Centum est magnus numerus. Trēs par-
 45 vus numerus est. Numerus servōrum est magnus. Nu-
 merus liberōrum parvus est. In familiā Iūlii magnus
 numerus servōrum, parvus numerus liberōrum est.

Mēdus servus Graecus est. Dēlia est ancilla Graeca.
 In familiā Iūlii sunt multī servī Graeci multaeque ancil-
 50 lae Graecae. Estne Aemilia fēmina Graeca? Aemilia nōn
 est fēmina Graeca, sed Rōmāna. Iūlius nōn vir Graecus,
 sed Rōmānus est.

Sparta oppidum Graecum est. Sparta, Delphī Tūscu-
 lumque tria oppida sunt: duo oppida Graeca et ūnum
 55 oppidum Rōmānum. In Graeciā et in Italiā magnus nu-
 merus oppidōrum est. In Galliā est magnus numerus
 fluviorum. Fluvii Galliae magni sunt. Māgnīne sunt flu-
 vii Āfricae? In Āfricā ūnus fluvius magnus est: Nīlus;
 ceteri fluvii Āfricae parvi sunt. Suntne magnae īnsulae
 60 Graecae? Crēta et Euboea duae īnsulae magnae sunt;
 ceterae īnsulae Graecae sunt parvae. —

III Quis est Cornēlius? Cornēlius dominus Rōmānus est.
 Iūlius et Cornēlius duo dominī Rōmāni sunt. Mēdus
 nōn est servus Cornēlii. Mēdus servus Iūlii est.

65 Cornēlius: “Cuius servus est Mēdus?”

Iūlius: “Mēdus servus meus est.”

Cornēlius: “Estne Dāvus servus tuus?”

Iūlius: “Dāvus quoque servus meus est. Servī meī
 sunt Mēdus et Dāvus et ceteri multī...”

70 Cornēlius: “Estne Dēlia ancilla tua?”

magnus numerus servō-
 rum = multī servī
 parvus numerus liberō-
 rum = pauci liberī

multae-que

trēs tria:
 trēs liberī
 trēs litterae
 tria oppida

magnus numerus oppi-
 dōrum = multa oppida
 magnus numerus fluvi-
 ōrum = multī fluvii
 magni-ne

ceteri -ae -a

Cornēlius

meus -a -um

tuus -a -um

ecce duo librī →

ūnus liber
duo librī

novus -a -um ↔
antīquus -a -um

pāgina

Iūlius: “Dēlia est ancilla mea, et Syra quoque ancilla mea est. Ancillae meae sunt Dēlia et Syra et cēterae multae. Familia mea magna est.”

Cornēlius: “Quot servī sunt in familiā tuā?”

Iūlius: “In familiā meā sunt centum servī.”

Cornēlius: “Quid?”

Iūlius: “Numerus servōrum meōrum est centum.”

Cornēlius: “Centum servī! Magnus est numerus servōrum tuōrum!”

75

liber
antīquus

liber
novus

LIBER TVVS LATINVS

80

Ecce duo librī Latīnī: liber antīquus et liber novus. LINGVA LATINA est p̄mus liber tuus Latīnus. Titulus librī tuī est ‘LINGVA LATINA’. Liber tuus nōn antīquus, sed novus est.

In LINGVA LATINA sunt multae pāginae et multa capi- 85
tula: capitulum p̄mum, secundum, tertium, cētera. ‘IMPERIVM ROMANVM’ est titulus capitulī p̄mī. Titulus capitulī secundī est ‘FAMILIA ROMANA’. In capitulō secundō sunt sex pāginae. In pāginā p̄mā capitulī secundī multa vocābula nova sunt: *vir, fēmina, puer, pu- 90*
ella, familia, cētera. Numerus vocābulōrum Latīnōrum magnus est!

GRAMMATICA LATINA

Masculīnum, fēminīnum, neutrum

95 [A] ‘*Servus*’ est vocābulum masculīnum.

[B] ‘*Ancilla*’ est vocābulum fēminīnum.

[C] ‘*Oppidum*’ est vocābulum neutrum.

Exempla:

[A] Vocābula masculīna: filius, dominus, puer, vir; fluvius,
100 ōceanus, numerus, liber, titulus. Masculīnum: *-us (-r)*.

[B] Vocābula fēminīna: fēmina, puella, filia, domina; īnsula,
prōvincia, littera, familia, pāgina. Fēminīnum: *-a*.

[C] Vocābula neutra: oppidum, imperium, vocābulum, capi-
tulum, exemplum, pēnsus. Neutrum: *-um*.

105 *Genetīvus*

[A] Masculīnum:

Iūlius dominus *servī* (Dāvī) est.

Iūlius dominus *servōrum* (Dāvī et Mēdī) est.

‘*Servī*’ genetīvus est. ‘*Servōrum*’ quoque genetīvus est.

110 ‘*Servī*’ genetīvus singulāris est. ‘*Servōrum*’ est genetīvus plū-
rālis. Genetīvus: singulāris *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

[B] Fēminīnum:

Aemilia domina *ancillae* (Syrāe) est.

Aemilia domina *ancillārum* (Syrāe et Dēliae) est.

115 ‘*Ancillae*’ genetīvus singulāris est. ‘*Ancillārum*’ est genetī-
vus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-ae*, plūrālis *-ārum*.

[C] Neutrum:

D est prīma littera vocābulī ‘dominus’.

Numerus vocābulōrum magnus est.

120 ‘Vocābulī’ genetīvus singulāris est. ‘Vocābulōrum’ est ge-
netīvus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

masculīnum (*m*) < *mas-*
culus = vir
fēminīnum (*f*) < fēmina
neutrum (*n*) = nōn *m*,
nōn *f*

-us

-a

-um

genetīvus (*gen*)

servī
servōrum

-ī -ōrum

ancillae
ancillārum

-ae -ārum

vocābulī
vocābulōrum

-ī -ōrum

PENSVM A

Mārcus fili– Iūliī est. Iūlia fili– Iūliū est. Iūlius est vir Rō-
mān–. Aemilia fēmin– Rōmān– est. Iūlius domin–, Aemilia
domin– est. Mēdus serv– Graec– est, Dēlia est ancill–

Vocābula nova:

vir
fēmina
puer
puella
familia
pater
māter
filius
fīlia
liberī
servus
dominus
ancilla
domina
liber
titulus
pāgina
antīquus
novus
cēterī
meus
tuus
centum
duae
tria
-que
quis?
quae?
quī?
cuius?
quot?
masculinum
fēmininum
neutrum
genetivus

Graec-. Sparta oppid- Graec- est.

Iūlius pater Mārc- est. Mārcus est filius Iūli- et Aemili-.
Mēdus servus Iūli- est: Iūlius est dominus serv-. Iūlius domi-
nus Mēd- et Dāv- est: Iūlius dominus serv- est. Numerus
serv- magnus est. Dēlia est ancilla Aemili-: Aemilia do-
mina ancill- est. Aemilia domina Dēli- et Syr- est: Aemilia
domina ancill- est. In familiā Iūli- est magnus numerus
serv- et ancill-. Aemilia māter Mārc- et Quīnt- et Iūli- est.
Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt liberī Iūli- et Aemili-. Nu-
merus liber- est trēs. Numerus serv- est centum.

In pāginā prīmā capitul- secund- multa vocābula nova
sunt. Numerus capitul- nōn parvus est.

PENSVM B

Mārcus — Rōmānus est. Iūlius — Rōmānus est. Aemilia est
— Rōmāna. Iūlius est — Mārci et Quīnti et Iūliae. In — Iūlii
sunt trēs —: duo — et ūna —. — liberōrum est Aemilia.

— est Dāvus? Dāvus est — Iūlii. Iūlius — Dāvī est. — est
Syrā? Syrā — Aemiliae est. Aemilia est — Syrae.

Cornēlius: “— servī sunt in familiā tuā?” Iūlius: “In familiā
— sunt — (c) servī.” Cornēlius: “Familia — magna est!”

‘LINGVA LATINA’ est titulus — tuī Latīni.

PENSVM C

Quis est Quīntus?

Quī sunt Mēdus et Dāvus?

Mārcusne quoque servus Iūlii est?

Cuius filia est Iūlia?

Quot liberī sunt in familiā Iūlii?

Quot servī in familiā sunt?

Num Syrā domina est?

Quae est domina ancillārum?

Estne Cornēlius vir Graecus?

Num ‘puella’ vocābulum masculinum est?

PVER IMPROBVS

I SCAENA PRIMA

Persōnae: Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Iūlia cantat: “Lalla.” Iūlia laeta est.

Mārcus: “St!” Mārcus laetus nōn est.

5 Iūlia cantat: “Lalla, lalla.”

Mārcus: “Ssst!” Mārcus irātus est.

Iūlia cantat: “Lalla, lalla, lalla.”

Mārcus Iūliam pulsat.

Iam Iūlia nōn cantat, sed plōrat: “Uhuhū!”

10 Mārcus rīdet: “Hahahae!”

Quīntus Mārcum videt. Mārcus nōn videt Quīntum.

Quīntus: “Quid? Mārcus puellam pulsat — et rīdet!”

scaena

persōna

Mārcus Iūliam pulsat

Iūlia plōrat

Mārcus rīdet

Quīntus Mārcum videt

Mārcus Quīntum nōn videt

Quīntus Mārcum pulsat
mamma = māter

Mārcus Quīntum pulsat
Iūlia Aemiliam vocat
Aemilia venit

interrogat ↔ respondet

cūr...? ... quia ...

eam : Iūliam

im-probus -a -um
↔ probus -a -um

Quīntus irātus est et Mārcum pulsat! Iam nōn rīdet
Mārcus. Mārcus irātus pulsat Quīntum.

Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliam nōn videt. 15

Iūlia Aemiliam vocat: “Māter! Mārcus Quīntum
pulsat!”

Mārcus (irātus): “St!” Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia plōrat et Aemiliam vocat: “Mamma! Mam-ma!
Mārcus mē pulsat!” 20

Aemilia venit.

SCAENA SECVNDA 11

Persōnae: Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Aemilia interrogat: “Quis mē vocat?”

Quīntus respondet: “Iūlia tē vocat.” 25

Aemilia Quīntum interrogat: “Cūr Iūlia plōrat?”

Quīntus respondet: “Iūlia plōrat, quia Mārcus eam
pulsat.”

Aemilia: “Quid? Puer parvam puellam pulsat? Fū!
Cūr Mārcus Iūliam pulsat?” 30

Quīntus: “Quia Iūlia cantat.”

Aemilia: “Ō Iūlia, mea parva filia! Mārcus puer pro-
bus nōn est; Mārcus est puer improbus!”

Quīntus: “Iūlia puella proba est.”

35 Aemilia Quīntum interrogat: “Ubi est Iūlius? Cūr nōn venit?” Aemilia Iūlium nōn videt.

Respondet Mārcus: “Pater dormit.”

Quīntus: “Māter nōn tē, sed mē interrogat!”

Aemilia: “St, puerī! Ubi est pater?”

40 Quīntus: “Pater nōn hīc est, sed Mārcus hīc est.”

Quīntus Iūlium vocat: “Pater! Pa-ter!”

Iūlius
dormit

Iūlius Quīntum nōn audit neque venit. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia dormit.

Mārcus: “Hahae! Pater dormit neque tē audit.”

45 Aemilia: “Fū, puer!” Aemilia irāta est. Māter filium verberat: tuxtax, tuxtax...

Mārcus plōrat: “Uhuhū!”

Iūlius eum audit. Iam nōn dormit pater.

VHV

cūr Iūlius nōn venit?

Quīntus Iūlium vocat

ne-que = et nōn
(ne- = nōn)
eum : Quīntum
Iūlius dormit

verberat = pulsat et
pulsat ('tux-tax')

eum : Mārcum

SCAENA TERTIA

III

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

50

Quīntus: “Pater venit.”

Aemilia Quīntum nōn audit, quia Mārcus plōrat.

Iūlius Quīntum videt eumque interrogat: “Cūr Mārcus plōrat?”

Quīntus respondet: “Mārcus plōrat, quia māter eum verberat.” 55

Iūlius: “Sed cūr māter Mārcum verberat?”

Quīntus: “Mārcum verberat, quia puer improbus est. Mārcus parvam puellam pulsat!”

Iūlia: “Mamma! Pater hīc est.” Aemilia Iūlium videt. 60

Aemilia: “Tuus Mārcus filius improbus est!”

Iūlius: “Fū, puer! Puer probus nōn pulsat puellam. Puer quī parvam puellam pulsat improbus est!”

Iūlius irātus puerum improbum verberat: tuxtax, tuxtax, tuxtax... 65

Mārcus plōrat. Quīntus laetus est et rīdet. Iūlia laeta nōn est neque rīdet. Cūr nōn laeta est Iūlia? Nōn laeta est, quia Mārcus plōrat. Iūlia est puella proba!

eum-que = et eum
(: Quīntum)

eum : Mārcum

māter Mārcum verberat,
quia Mārcus puer im-
probus est

Iūlia nōn laeta est

Puer rīdet. Puella plōrat. Quis est puer quī rīdet?

- 70 Puer quī rīdet est Mārcus. Quae est puella quae plōrat?
Puella quae plōrat est Iūlia.

Mārcus, quī puellam pulsat, puer improbus est. Puella quam Mārcus pulsat est Iūlia. Iūlia Aemiliam vocat.

- Aemilia, quam Iūlia vocat, māter liberōrum est. Aemilia puerum verberat. Puer quem Aemilia verberat est Mārcus.

Quem vocat Quīntus? Quīntus Iūlium vocat. Iūlius, quem Quīntus vocat, pater liberōrum est. Iūlius Quīntum nōn audit. Quem audit Iūlius? Iūlius Mārcum

- 80 audit. Puer quem Iūlius audit est Mārcus.

Puella quae cantat laeta est. Puella quae plōrat nōn est laeta. Puer quī puellam pulsat improbus est!

GRAMMATICA LATINA

Nōminātīvus et accūsātīvus

- 85 [A] Masculinum.

Mārcus rīdet. Quīntus Mārcum pulsat.

Mārcus Quīntum pulsat. Quīntus plōrat.

‘Mārcus’ nōminātīvus est. ‘Mārcum’ accūsātīvus est. ‘Quīntum’ est accūsātīvus, ‘Quīntus’ nōminātīvus. Nōminātī-

- 90 vus: *-us (-r)*. Accūsātīvus: *-um*.

Exempla: Iūlius, Iūlium; filius, filium; puer, puerum; eum.

- [B] Fēmininum.

Iūlia cantat. Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia venit.

- 95 ‘Iūlia, Aemilia’ nōminātīvus est. ‘Iūliam, Aemiliam’ accūsātīvus est. Nōminātīvus: *-a*. Accūsātīvus: *-am*.

Exempla: puella, puellam; parva, parvam; eam.

quī
quae
puer quī rīdet
puella quae plōrat

quem
quam
puer quem Aemilia
verberat
puella quam Mārcus
pulsat

quem? Iūlium
Quīntum

nōminātīvus (nōm)
accūsātīvus (acc)

Mārcus Quīntus
Mārcum Quīntum

-us
-um

Iūlia Aemilia
Iūliam Aemiliam

-a
-am

cantat
rīdet
dormit

-at
-et
-it

-us -a	-um	-at -et -it
	-am	
	eum	
	eam	
	mē tē	

Verbum

Iūlia cantat. Mārcus rīdet. Iūlius dormit.

‘Cantat’ verbum est. ‘Cantat’, ‘rīdet’, ‘dormit’ tria verba 100
sunt.

Exempla: cantat, pulsat, plōrat, vocat, interrogat, verberat
(-at); rīdet, videt, respondet (-et); dormit, venit, audit (-it).

Nōminātīvus:

Accūsātīvus:

Verbum:

Mārcus	Iūliam	pulsat.	105
Quīntus	Mārcum	videt.	
Iūlia	Aemiliam	vocat.	
Aemilia	Quīntum	interrogat:	
“Quis	mē	vocat?”	
Quīntus		respondet:	110
“Iūlia	tē	vocat.	
Mārcus	eam	pulsat.”	
Aemilia	puerum	verberat.	
Mārcus		plōrat.	
Iūlius	eum	audit.	115
Iūlius		venit.	
“Puer probus	parvam puellam	nōn pulsat!”	
Iūlius irātus	puerum improbum	verberat.	

PENSVM A

Cūr Mārc- Iūliam pulsat? Mārcus Iūli- pulsat, quia Iūli-
cantat. Iūlia plōr-, quia Mārcus e- pulsat. Iūlia: “Mamma!
Mārcus — pulsat.” Aemilia puell- aud- et ven-. Māter
Quīnt- videt et e- interrog-: “Quis mē voc-?” Quīnt- re-
spond-: “Iūlia — vocat.”

Iūlius dorm-. Quīntus Iūli- voc-: “Pater!” Mārcus rīd-,
quia Iūli- nōn venit. Aemilia Mārc- verber-. Iūlius ven-,
quia Mārc- plōrat. Iūlius Aemili- et Mārc- et Quīnt- et Iūli-
videt. Iūlius: “Puer quī parv- puell- pulsat improbus est.”
Iūlius puer- improb- verberat. Quem Iūli- verberat? Puer
qu- Iūlius verberat est Mārcus. Mārcus plōr-. Puer qu- plō-
rat laet- nōn est. Puella qu- cantat laet- est.

PENSVM B

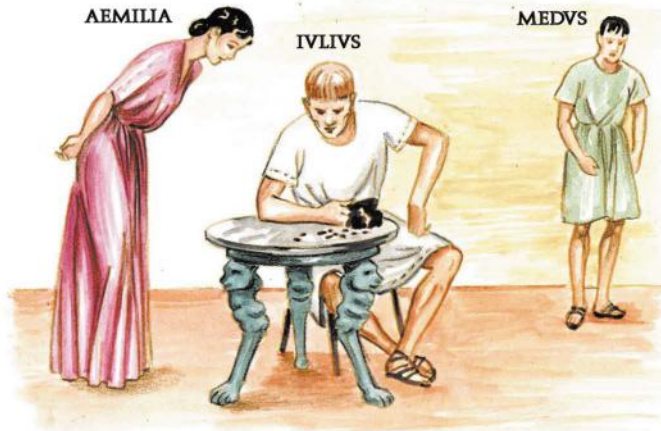
Puella —: “Lalla.” Puella — cantat est Iūlia. Iūlia — est.
 Puer improbus puellam —. Puella —: “Uhuhū!” Puer —:
 “Hahahae!” Puer — rīdet est Mārcus. Iūlia Aemiliam —:
 “Mamma!” Aemilia —, et Quīntum —: “Cūr Iūlia plōrat?”
 Quīntus —: “Iūlia plōrat, — Mārcus eam pulsat.” Aemilia:
 “Mārcus puer — nōn est, puer — est! Ubi est pater?” Aemilia
 Iūlium nōn —. Quīntus: “Pater nōn — est.” Quīntus Iūlium
 —: “Pater!” Iūlius Quīntum nōn —. — Iūlius Quīntum nōn
 audit? Iūlius eum nōn audit, quia —. Mārcus plōrat, — Ae-
 milia eum verberat. Iūlius Mārcum audit; — Iūlius nōn dor-
 mit. — Aemilia verberat? Aemilia Mārcum —. Puer — Ae-
 milia verberat improbus est. Iūlia laeta nōn est — rīdet.

PENSVM C

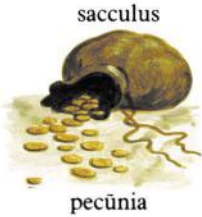
Quis Iūliam pulsat?
 Cūr Iūlia plōrat?
 Quīntusne quoque Iūliam pulsat?
 Quem Quīntus pulsat?
 Cūr Aemilia venit?
 Quis Iūlium vocat?
 Cūr Iūlius Quīntum nōn audit?
 Quem audit Iūlius?
 Cūr Mārcus plōrat?
 Rīdetne Iūlia?
 Num ‘Mārcus’ accūsātīvus est?
 Num ‘Iūliam’ nōminātīvus est?
 Quid est ‘dormit’?

Vocābula nova:

scaena
 persōna
 mamma
 laetus
 irātus
 probus
 improbus
 cantat
 pulsat
 plōrat
 rīdet
 videt
 vocat
 venit
 interrogat
 respondet
 dormit
 audit
 verberat
 mē
 tē
 eum
 eam
 neque
 iam
 cūr?
 quia
 ō!
 hīc
 quī
 quae
 quem
 quam
 nōminātīvus
 accūsātīvus
 verbum

DOMINVS ET SERVI

sacculus

pecunia

sacculus: in sacculō eius : Iūlii

nummus

numerat < numerus

I	ūnus
II	duo
III	trēs
IV	quattuor
V	quīnque
VI	sex
VII	septem
VIII	octō
IX	novem
X	decem

SCAENA PRIMA

I

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus.

Sacculus Iūlii nōn parvus est. In sacculō eius est pecūnia. Iūlius pecūniam in sacculō habet.

Aemilia sacculum videt Iūliumque interrogat: “Quot nummī sunt in sacculō tuō?”

Iūlius respondet: “Centum.”

Aemilia: “Num hīc centum nummī sunt?”

Iūlius pecūniam numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor, quīnque, sex, septem, octō, novem, decem. Quid? Decem tantum?”

Iūlius rūrsus pecūniam numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor... novem, decem.” Numerus nummōrum nōn est centum, sed decem tantum.

Iūlius: “Quid? In sacculō meō nōn centum, sed tantum decem nummī sunt! Ubi sunt ceterī nummī? Servi mei ubi sunt?”

Mēdus: “Servus tuus Mēdus hīc est.”

Iūlius servum suum Mēdum videt, Dāvum nōn vi-
 20 det. Mēdus adest. Dāvus nōn adest, sed abest. Iūlius et
 Aemilia et Mēdus adsunt. Dāvus cēterīque servī ab-
 sunt.

Iūlius: “Quid? Ūnus servus tantum adest! Ubi est
 Dāvus? Dāvum vocā!”

25 Mēdus Dāvum vocat: “Dāve!” sed Dāvus Mēdum
 nōn audit neque venit.

Mēdus rūrsus Dāvum vocat: “Da-ā-ve! Venī!”

Dāvus venit. Iam duo servī adsunt.

SCAENA SECVNDA

30 *Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus, Dāvus.*

Dāvus, quī dominum suum nōn videt, Mēdum inter-
 rogat: “Quid est, Mēde?”

Mēdus: “St! Dominus adest. Salūtā dominum!”

Servus dominum salūtāt: “Salvē, domine!”

35 Dominus servum salūtāt: “Salvē, serve!”

Dāvus: “Quid est, domine?”

Iūlius: “St! Tacē, serve! Tacē et audī!” Servus tacet.

Iūlius: “In sacculō meō sunt decem tantum nummī.

Ubi sunt cēterī nummī mei?”

40 Dāvus tacet, neque respondet.

Aemilia: “Respondē, Dāve! Dominus tē interrogat.”

Dāvus respondet: “Pecūnia tua hīc nōn est. Interrogā
 Mēdum!”

ad-est = hīc est
 ab-est ↔ ad-est
 ad-sunt = hīc sunt
 ab-sunt ↔ ad-sunt

servus dominum salūtāt

nūllum : nōn ūnum
verbum = vocābulum

Dāvus

mēnsa

Dāvus sacculum in
mēnsā pōnit

ecce sacculus = vidē: hīc
est sacculus

baculum

eius : Dāvī

baculum et sacculus
in mēnsā

bonus -a -um = probus

Iūlius Mēdum interrogat: “Ubi sunt nummī meī, //
Mēde?” Mēdus nūllum verbum respondet. 45

Iūlius rūrsus eum interrogat: “Ubi est pecūnia mea?
Respondē, serve!”

Mēdus Dāvum accūsāt: “Pecūnia tua in sacculō Dāvī
est. Dāvus pecūniam tuam habet.”

Aemilia: “Audī, Dāve! Mēdus tē accūsāt.” 50

Dāvus: “Quem Mēdus accūsāt? mē?”

Iūlius: “Tacē, Mēde! Servus quī servum accūsāt im-
probus est!” Mēdus tacet.

Iūlius Dāvum nōn accūsāt, sed interrogat eum: “Est-
ne pecūnia mea in sacculō tuō, Dāve?” 55

Dāvus: “In sacculō meō nōn est pecūnia tua, do-
mine.”

Iūlius: “Ubi est sacculus tuus?”

Dāvus: “Hīc est. Ecce sacculus meus.”

Iūlius: “Sacculum tuum in mēnsā pōne!” 60

Dāvus sacculum suum in mēnsā pōnit. Iam sacculus
eius in mēnsā est. Iūlius baculum suum in mēnsā pōnit.
Baculum dominī in mēnsā est.

Dāvus: “Vidē: in sacculō meō nūlla pecūnia est.”

Iūlius nūllam pecūniam videt in sacculō. In sacculō 65
Dāvī nūllī nummī sunt. Sacculus eius vacuus est. Dā-
vus pecūniam dominī nōn habet.

Iūlius: “Ō! Dāvus bonus servus est: pecūniam meam
nōn habet. Ecce nummus tuus, Dāve!” Iūlius ūnum
nummum pōnit in sacculō Dāvī. Iam sacculus Dāvī nōn 70

est vacuus: in sacculō eius est ūnus nummus. Dāvus laetus est.

Iūlius: “Sūme sacculum tuum et discēde, bone serve!” Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.

- 75 Mēdus baculum, quod in mēnsā est, videt. Mēdus quoque discēdit! Cūr discēdit Mēdus? Mēdus discēdit, quia is pecūniam dominī in sacculō suō habet!

Dāvus et Mēdus absunt.

SCAENA TERTIA

- 80 *Persōnae: Iūlius, Aemilia.*

Iūlius: “Dāvus bonus servus est. Is nōn habet pecūniam meam. — Sed ubi est pecūnia mea, Mēde? Quis pecūniam meam habet?” Mēdus nōn respondet.

Iūlius: “Ubi est Mēdus? Cūr nōn respondet?”

- 85 Aemilia: “Mēdus nōn respondet, quia abest. Nūllus servus adest.”

Iūlius Mēdum vocat: “Mēde! Venī!” sed Mēdus, quī abest, eum nōn audit neque venit.

Iūlius rūsus vocat: “Mē-de! Venī, improbe serve!”

- 90 Mēdus nōn venit.

Iūlius: “Cūr nōn venit Mēdus?”

Aemilia: “Mēdus nōn venit, quia is habet pecūniam tuam! Eius sacculus nōn est vacuus!” Aemilia rīdet.

Iūlius irātus est — is nōn rīdet!

- 95 Iūlius: “Ubi est baculum meum?” Iūlius baculum, quod in mēnsā est, nōn videt.

sūmit ↔ pōnit
discēdit ↔ venit

quī quae quod:
puer *quī* ...
puella *quae* ...
baculum *quod*...
is : Mēdus

is : Dāvus

Aemilia: “Ecce baculum in mēnsā.”

Iūlius baculum suum sūmit et discēdit.

GRAMMATICA LATINA

vocātīvus (*voc*) < vocat

Dāve

-e

Vocātīvus

100

Mēdus Dāvum vocat: “Dāve!”

‘Dāve’ vocātīvus est. Vocātīvus: -e (nōminātīvus: -us).

Exempla: Mēde, domine, serve, improbe.

Servus: “Salvē, domine!” Iūlius Mēdum vocat: “Mēde!

Veni, improbe serve!”

105

vocā vocat
tacē tacet
discēde discēdit
audī audit

imperat ↔ pāret

imperātīvus (*imp*)
< imperat

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Imperātīvus et indicātīvus

Dominus: “Vocā Dāvum!” Servus Dāvum vocat.

Dominus: “Tacē et audī!” Servus tacet et audit.

Dominus: “Discēde, serve!” Servus discēdit.

Dominus imperat. Servus pāret.

110

‘Vocā’ imperātīvus est. ‘Vocat’ indicātīvus est. ‘Tacē’, ‘audī’, ‘discēde’ est imperātīvus. ‘Tacet’, ‘audit’, ‘discēdit’ indicātīvus est. Imperātīvus: -ā, -ē, -e, -ī. Indicātīvus: -at, -et, -it, -it.

Exempla: [1] salūtā, salūtat; [2] respondē, respondet; [3] sūme, sūmit; [4] venī, venit.

Mēdus: “Salūtā dominum!” Dāvus dominum salūtat.

Iūlius: “Respondē, serve!” Servus respondet.

Iūlius imperat: “Sūme sacculum tuum et discēde!” Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.

120

Iūlius: “Mēde! Venī!” Mēdus nōn venit.

Iūlius imperat. Dāvus pāret; Mēdus nōn pāret.

PENSVM A

Mēdus ad-. Dāvus ab-. Iūlius imper-: “Voc- Dāvum, Mēd-!” Mēdus Dāvum voc-: “Dāv-! Ven-!” Dāvus ven- neque Iūlium vid-. Mēdus: “Salūt- dominum!” Dāvus dominum salūt-: “Salvē, domin-! Quid est?” Dominus: “Tac-,

serv-! Nummī meī ubi sunt?” Servus tac- neque respond-. Iūlius: “Respond-!” Dāvus: “Interrog- Mēdum!” Iūlius Mēdum interrog-: “Ubi est pecūnia mea, Mēd-?” Mēdus: “Dāvus pecūniam tuam hab-.” Iūlius: “Pōn- sacculum tuum in mēnsā, Dāv-!” Dāvus pār-: sacculum suum in mēnsā pōn-. Dāvus: “Vid-, domin-: sacculus meus vacuus est.” Iūlius: “Sūm- sacculum tuum et discēd-, bon- serv-!” Dāvus sacculum suum sūm- et discēd-.

PENSVM B

In sacculō Iūlii — est. Iūlius pecūniam —: “Ūnus, duo, trēs, —, —, sex, —, —, —, —.” In — nōn centum, sed — decem nummī sunt.

Dāvus dominum —: “Salvē, domine!” Iūlius —: “Pōne sacculum tuum in —!” Dāvus sacculum — in mēnsā —. Sacculus Dāvī — est, in sacculō — [: Dāvī] — pecūnia est. Dāvus sacculum suum — et discēdit.

Iūlius: “Mēde! Venī!” Mēdus nōn venit, quia — [: Mēdus] pecūniam Iūlii —. Iūlius baculum, — in mēnsā est, sūmit et —.

Dominus imperat, bonus servus —.

PENSVM C

Quot nummī sunt in sacculō Iūlii?

Adestne Dāvus in scaenā primā?

Quis Dāvum vocat?

Suntne nummī Iūlii in sacculō Dāvī?

Quid Iūlius pōnit in sacculō Dāvī?

Quot nummī iam in sacculō Iūlii sunt?

Estne vacuus sacculus Mēdi?

Cūr Mēdus discēdit?

Quem Iūlius vocat?

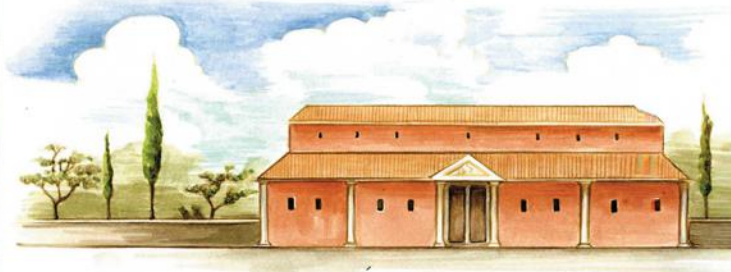
Cūr Mēdus Iūlium nōn audit?

Vocābula nova:

sacculus
pecūnia
nummus
mēnsa
baculum
vacuus
bonus
quattuor
quīnque
septem
octō
novem
decem
habet
numerat
adest
abest
salūtat
tacet
accūsāt
pōnit
sūmit
discēdit
imperat
pāret
nūllus
eius
suus
is
quod
rūrsus
tantum
salvē
vocātīvus
imperātīvus
indicātīvus

hortus

villa

VILLA ET HORTVS

Ecce villā et hortus Iūlii. Iūlius in magnā villā habitat. 1
Pater et māter et trēs liberī in villā habitant. Iūlius et
Aemilia trēs liberōs habent: duōs filiōs et ūnam filiam
— nōn duās filiās.

In villā multī servī habitant. Dominus eōrum est Iū- 5
lius: is multōs servōs habet. Ancillae quoque multae in
villā habitant. Domina eārum est Aemilia: ea multās
ancillās habet.

Iūlius in villā suā habitat cum magnā familiā. Pater et
māter habitant cum Mārcō et Quīntō et Iūliā. Iūlius et 10
Aemilia in villā habitant cum liberīs et servīs et ancillīs.

Villa Iūlii in magnō hortō est. In Italiā sunt multae
villae cum magnīs hortīs. In hortīs sunt rosae et lilia.
Iūlius multās rosās et multa lilia in hortō suō habet.
Hortus Iūlii pulcher est, quia in eō sunt multae et pul- 15
chrae rosae liliaeque.

Aemilia fēmina pulchra est. Syra nōn est fēmina pul-
chra, neque pulcher est nāsus eius, sed foedus est.

eōrum : servōrum

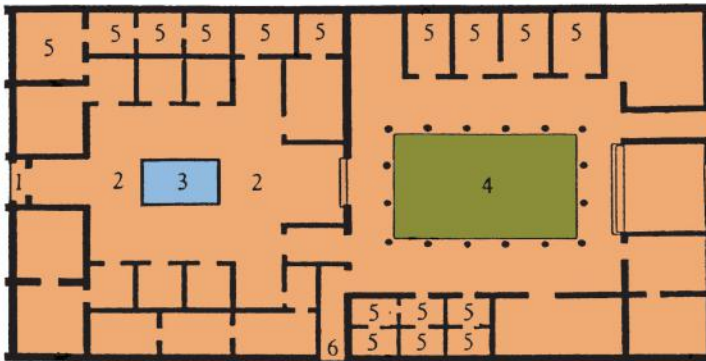
is : Iūlius

eārum : ancillārum
ea : Aemilia-ō -ā:
in hortō, in villā
cum Mārcō, cum Iūliā
-īs:
in hortīs, in villīs
cum servīs, cum ancillīs

rosa

lilium

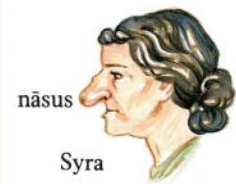
eō : hortō
pulcher -chra -chrum:
hortus pulcher (m)
rosa pulchra (f)
lilium pulchrum (n)eius : Syrae
foedus -a -um ↔ pulcher

1. ostium
2. atrium
3. impluvium
4. peristylum
5. cubicula
6. ostium

Syra, quae bona ancilla est, nāsum magnum et foedum
 20 habet. Iūlius est vir Aemiliae, fēminae pulchrae. Iūlius
 Aemiliam amat, quia ea pulchra et bona fēmina est.
 Aemilia Iūlium virum suum amat et cum eō habitat.
 Pater et māter liberōs suōs amant. Iūlius nōn sōlus, sed
 cum Aemiliā et cum magnā familiā in villā habitat.

25 In villā sunt duo ostia: ostium magnum et ostium
 parvum. Villa duo ostia et multās fenestrās habet.

nāsus

Syra

eō : Iūliō

sōlus -a -um

ostium et fenestra

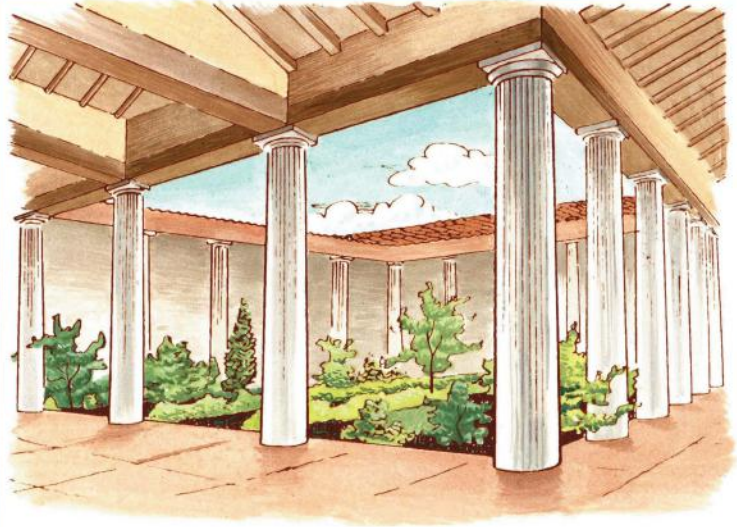

ātrium

In villā Iūlii magnum ātrium est cum impluviō. Quid
 est in impluviō? In eō est aqua. In ātriō nūllae fenestrae
 sunt.

eō : impluviō

peristylum

etiam = quoque: etiam
peristylum = p. quoque

id : impluvium

iī (= eī) : servī

ea : cubicula

cae : ancillae

cā : Aemiliā

sine ↔ cum

Etiam peristylum magnum et pulchrum in villā est. 30
‘Peristylum’ est vocabulum Graecum. In villis Graecis
et Rōmānis magna et pulchra peristyla sunt. Estne im-
pluvium in peristylō? Id nōn in peristylō, sed in ātriō
est. In peristylō parvus hortus est.

In villā sunt multa cubicula. Quīntus in cubiculō 35
parvō dormit. Estne magnum cubiculum Mārci? Id
quoque parvum est. Iūlius et Aemilia in cubiculō magnō
dormiunt. Ubi dormiunt servī? Iī quoque in cubiculis
dormiunt. Suntne magna eōrum cubicula? Ea nōn
magna sunt, et multī servī in ūnō cubiculō dormiunt. 40
Etiam ancillae multae in ūnō cubiculō dormiunt, neque
eae magna cubicula habent. —

Aemilia in peristylō est. Estne sōla? Aemilia sōla nōn
est: liberī cum eā in peristylō adsunt. Iūlius abest. Ae-
milia sine virō suō Iūliō in villā est. Ubi est Iūlius? In op- 45
pidō Tūsculō est sine Aemiliā, sed cum servīs quattuor.

II Aemilia cum Mārcō, Quīntō Iūliāque in peristylō est.
Iūlia rosās pulchrās in hortō videt et ab Aemiliā discē-
dit. Iam ea cum Aemiliā nōn est. Aemilia eam nōn
50 videt. Puella in hortō est.

Aemilia imperat: “Mārce et Quīnte! Iūliam vocāte!”

Mārcus et Quīntus Iūliam vocant: “Iūlia! Venī!” sed
Iūlia eōs nōn audit neque venit.

Iūlia puerōs vocat: “Mārce et Quīnte! Venīte! Hīc
55 multae rosae sunt.”

Puerī Iūliam audiunt, neque ī ab Aemiliā discēdunt.

Quīntus: “Carpe rosās, Iūlia!”

Iūlia rosās carpit et cum quīnque rosīs ex hortō venit.

Iūlia: “Vidē, māter! Vidēte, puerī! Vidēte rosās
60 meās!” Iūlia laeta est, rosae eam dēlectant.

Aemilia: “Ecce puella pulchra cum rosīs pulchrīs!”
Verba Aemiliae Iūliam dēlectant.

Mārcus: “Rosae pulchrae sunt; puella sine rosīs pul-
chra nōn est!” Verba Mārcī Iūliam nōn dēlectant!

65 Aemilia (īrāta): “Tacē, puer improbe! Iūlia puella
pulchra est — cum rosīs et sine rosīs.”

Aemilia
Iūlia

Iūlia cum Aemiliā est

••→

Iūlia ab Aemiliā discēdit

eōs : puerōs

hortus

Iūlia in hortō est

Iūlia ex hortō venit

Iūlia rosās carpit

iīs (= eīs) : puerīs

eās : rosās

iīs : rosīs

eās : ancillās

eōs : puerōs

Iūlia: “Audīte, Mārce et Quīnte!”

Mārcus: “Māter nōn videt nāsum tuum foedum!”

Mārcus et Quīntus rīdent: “Hahahae!”

Iūlia: “Audī, mamma: puerī etiam mē rīdent!” 70

Iūlia plōrat et cum ūnā rosā ab iīs discēdit.

Aemilia: “Tacēte, puerī improbī! Nāsus Iūliae foedus nōn est. Discēdite ex peristylō! Sūmite cēterās rosās eāsque in aquā pōnite!”

Puerī cēterās quattuor rosās sūmunt et cum iīs discē- 75 dunt.

Aemilia, quae iam sōla est in peristylō, ancillās vocat: “Dēlia et Syra! Venīte!”

Dēlia et Syra ex ātriō veniunt. Aemilia eās interrogat: “Suntne puerī in ātriō?” 80

Dēlia respondet: “In ātriō sunt.”

Aemilia: “Quid agunt Mārcus et Quīntus?”

Dēlia: “Puerī aquam sūmunt ex impluviō...”

Syra: “...et rosās in aquā pōnunt.”

Hīc domina et ancillae puerōs audiunt ex ātriō: Quīn- 85 tus plōrat et Mārcus rīdet.

Aemilia: “Quid iam agunt puerī? Age, Dēlia! discēde et interrogā eōs!” Dēlia ab Aemiliā et Syrā discēdit.

Aemilia Syram interrogat: “Ubi est Dāvus?”

Syra respondet: “In oppidō est cum dominō.” 90

Dēlia ex ātriō venit et dominam vocat: “Venī, ō domina! Venī!”

Aemilia: “Quid est, Dēlia?”

Dēlia: “Quīntus est in impluviō!”

95 Aemilia: “In impluviō? Quid agit puer in impluviō?”

Dēlia: “Aquam pulsat et tē vocat.”

Aemilia: “Quid agit Mārcus?”

Dēlia: “Is rīdet, quia Quīntus in aquā est!”

Aemilia: “Ō, puer improbus est Mārcus! Agite! Iū-
100 lium vocāte, ancillae!”

Syra: “Sed dominus in oppidō est.”

Aemilia: “Ō, iam rūsus abest Iūlius!”

Dēlia: “Age! Venī, domina, et Mārcum verberā!”

Quid agit domina? Domina irāta cum ancillis ex peri-
105 stylō discēdit.

GRAMMATICA LATINA

Accūsātīvus

[A] Masculīnum.

Iūlius nōn ūnum *filiūm*, sed duōs *filiōs* habet

110 ‘*Filiūm*’ est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). ‘*Filiōs*’
accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-um* (nōminā-
tīvus *-us*), plūrālis *-ōs* (nōminātīvus *-ī*).

filiūm
filiōs
-um -ōs

[B] Fēminīnum.

Iūlius nōn duās *filiās*, sed ūnam *filiām* habet.

115 ‘*Filiām*’ est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). ‘*Filiās*’
accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-am* (nōminā-
tīvus *-a*), plūrālis *-ās* (nōminātīvus *-ae*).

filiām
filiās
-am -ās

[C] Neutrum.

Villa nōn ūnum *cubiculūm*, sed multa *cubicula* habet.

120 ‘*Cubiculūm*’ accūsātīvus singulāris est. ‘*Cubicula*’ accūsāti-
vus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-um* (= nōminātīvus),
plūrālis *-a* (= nōminātīvus).

cubiculūm
cubicula
-um -a

ablātīvus (*abl*)hortō
hortīs

-ō -īs

villā
villīs

-ā -īs

oppidō
oppidīs

-ō -īs

<i>in</i>		-ō
<i>ex</i>		-ā
<i>cum</i>		-īs
<i>ab</i>		
<i>sine</i>		

indicātīvus (*ind*)vocā vocat
vocāte vocant

	sing.	plūr.
[1]	-ā	-āte
	-at	-ant

[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent

[3]	-e	-ite
	-it	-unt

[4]	-ī	-īte
	-it	-iunt

Ablātīvus

[A] Masculinum.

In hortō Iūlii. In hortīs Italiae.

125

‘Hortō’ ablātīvus singulāris est. ‘Hortīs’ ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] Fēmininum.

In villā Iūlii. In villīs Rōmānīs.

‘Villā’ ablātīvus singulāris est. ‘Villīs’ ablātīvus plūrālis est. 130
Ablātīvus: singulāris -ā, plūrālis -īs.

[C] Neutrum.

In oppidō Tūsculō. In oppidīs Graecīs.

‘Oppidō’ ablātīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est ablātīvus plūrālis. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs. 135

In, ex, ab, cum, sine cum ablātīvō: *in* ātriō, *in* cubiculīs, *ex* hortō, *ex* Italiā, *ab* Aemiliā, *ab* oppidō, *cum* servō, *cum* liberīs, *sine* pecūniā, *sine* rosīs.*Imperātīvus et indicātīvus*

“Dāvum vocā, serve!” Servus Dāvum vocat.

140

“Iūliam vocāte, puerī!” Puerī Iūliam vocant.

‘Vocā’ est imperātīvus singulāris, ‘vocat’ indicātīvus singulāris (vidē cap. iv). ‘Vocāte’ imperātīvus plūrālis est, ‘vocant’ indicātīvus plūrālis. Imperātīvus: singulāris -, plūrālis -te. Indicātīvus: singulāris -t, plūrālis -nt. 145

Exempla:

[1] -ā, -āte; -at, -ant:

Salūtā dominum, serve!

Salūtāte dominum, servī!

Servus dominum salūtāt.

Servī dominum salūtant.

[2] -ē, -ēte; -et, -ent:

Tacē, puer! Puer tacet.

Tacēte, puerī! Puerī tacent.

150

[3] -e, -ite; -it, -unt:

Discēde, serve!

Discēdite, servī!

Servus discēdit.

Servī discēdunt.

[4] -ī, -īte; -it, -iunt:

Venī, Iūlia! Iūlia venit.

Venīte, puerī! Puerī veniunt.

155

PENSVM A

Iūlius et Aemilia in villā habitant cum liberis et servis. Dominus multos servos et multas ancillas habet.

Aemilia in peristylō est cum Marcō et Quīnto et Iūliā. Iūlia multos rosas in horto videt et ab Aemilio discēdit. Iam Aemilia puellam nō videt, neque puerum eam videt. Aemilia: “Mārce et Quīnte! Vocā Iūliam!” Puerus Iūlii vocat: “Iūlia! Veni!” et Iūlia puerum vocat: “Mārce et Quīnte, veni!” Iūlia pueros nō audit, sed puerus Iūlii audit. Iūlia: “Cūr pueri nō veni?” Iūlia ex horto venit cum vasa pulchra. Iūlia: “Videt rosas meas, mātēr! Videt, pueri!” Mārcus: “Rosae pulchrae sunt, puella sine rosas pulchra nō est!” Iūlia cum unum rosas discēdit. Pueri rident. Aemilia: “Tacet, pueri! Sūm rosas et discēdit!” Pueri rosas sūm et discēdit; in atrio aquas sūm ex impluvio et rosas in aqua ponit.

PENSVM B

Iūlius in magnā ——. Aemilia cum — [Iūliō] habitat. Iūlius Aemiliam —, quia — [Aemilia] bona et — fēmina est.

Aemilia in peristylō est — liberis suis, sed — virō suō. Iūlia — Aemiliā discēdit; iam puella in — est. Iūlia rosas — et — horto venit cum vasa —. Puella laeta est: rosas eam —.

Ubi est impluvium? — [impluvium] est in —. In impluvio — est. In atrio nullae — sunt.

PENSVM C

Num Iūlius sōlus in villā habitat?

Quot filiōs et quot filiās habent Iūlius et Aemilia?

Ubi est impluvium?

Ubi dormiunt servi?

Adestne Iūlius in peristylō cum Aemiliā?

Ubi est Iūlius?

Estne Aemilia sōla in peristylō?

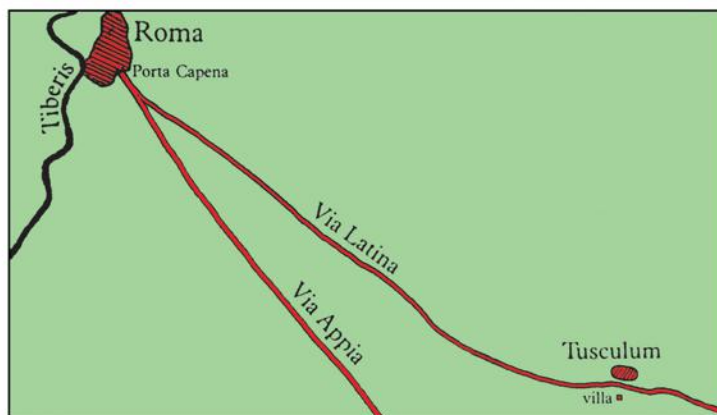
Quid Iūlia agit in horto?

Cūr pueri Iūliam rident?

Vocābula nova:

villa
hortus
rosa
lilium
nāsus
ōstium
fenestra
ātrium
impluvium
aqua
peristylum
cubiculum
pulcher
foedus
sōlus
habitat
amat
carpit
dēlectat
agit
etiā
cum
sine
ab
ex
ea
id
eō
eā
ii
eae
ea
eōs
eās
eōrum
eārum
iis
ablātivus

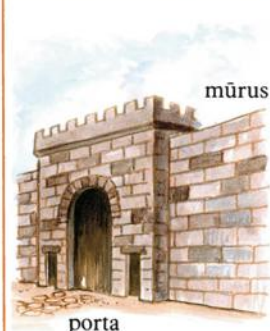

VIA LATINA

1 In Italiā multae et magnae viae sunt: via Appia, via La-
tīna, via Flāminia, via Aurēlia, via Aemilia. Via Appia
est inter Rōmam et Brundisium; via Latīna inter Rō-
mam et Capuam; via Flāminia inter Rōmam et Arīmi-
5 num; via Aurēlia inter Rōmam et Genuam; via Aemilia
inter Arīminum et Placentiam. Brundisium, Capua,
Arīminum, Genua, Placentia, Ōstia magna oppida sunt.
Ubi est Ōstia? Ōstia est prope Rōmam. Tūsculum quo-
que prope Rōmam est. Brundisium nōn est prope Rō-
10 mam, sed procul ab Rōmā: via Appia longa est. Via La-
tīna nōn tam longa est quam via Appia. Quam longa est
via Flāminia? Neque ea tam longa est quam via Appia.
Tiberis fluuius nōn tam longus est quam fluuius Padus.

Circum oppida mūrī sunt. Circum Rōmam est mūrus
15 antīquus. In mūrō Rōmānō duodecim portae sunt. Porta
prīma Rōmāna est porta Capēna. Circum oppidum Tū-
sculum mūrus nōn tam longus est quam circum Rōmam.

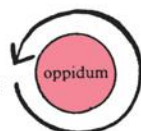

inter Rōmam et Brun-
disium (acc)

prope Rōmam ↔
procul ab Rōmā

longus -a -um

circum
oppidum
(acc)

duo-decim = XII (12)
porta = magnum ōstium

lectica

oppidum

villa

ab oppidō ad villam

ad (+ acc) ↔ ab (+ abl)

Iūlius it (sing)
servi eunt (plūr)

umerus

quī quōs:
servi quī saccōs portant
saccī quōs servi portant

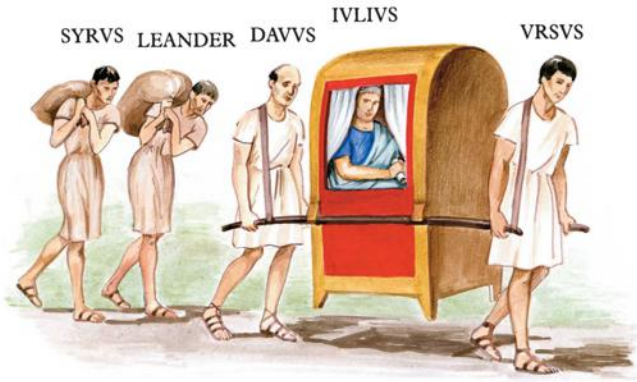
Lēander -drī (gen)

vehunt = portant (ab...
ad...)

ante ↔ post

ā = ab
ab ante a, e, i, o, u, h
ā/ab ante ceterās litterās

quō? ↔ unde?

Villa Iūlii est prope Tūsculum. Ab oppidō Tūsculō ad villam Iūlii nōn longa via est. Ecce Iūlius et quattuor servi in viā. Iūlius ab oppidō ad villam suam it. Domi- 20
nus et servi ab oppidō ad villam eunt. Dominus in lectīcā est. Duo servi lectīcam cum dominō portant. Servi quī lectīcam portant sunt Ursus et Dāvus. Iūlius nōn in viā ambulat, servi eum portant. Syrus et Lēander ambulant. Syrus saccum portat et Lēander quoque saccum 25
portat: Syrus et Lēander duōs saccōs in umerīs portant. Saccī quōs Syrus et Lēander portant magnī sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam saccus Lēandrī. Quattuor servi dominum et duōs saccōs ab oppidō ad villam vehunt. 30

Iūlius in lectīcā est inter Ursum et Dāvum. Ursus est ante Iūlium, Dāvus post eum est. Syrus et Lēander nōn ante lectīcam, sed post lectīcam ambulant. Venitne Iūlius ā villā? Nōn ā villā venit. Unde venit Iūlius? Ab oppidō venit. Quō it Iūlius? Ad villam it. Post eum 35
Tūsculum est, ante eum est villa.

Iūlius sōlus nōn est, nam quattuor servī apud eum sunt. Mēdus nōn est apud dominum, nam is dominum irātum timet. Mēdus est malus servus quī nummōs dominī in sacculō suō habet. Dominus servōs malōs baculō verberat; itaque servī malī dominum et baculum eius timent. Dāvus autem bonus servus est, neque is Mēdum amat. Dāvus amīcus Mēdī nōn est, nam servus bonus et servus malus nōn amīcī, sed inimīcī sunt. Mēdus est inimīcus Dāvī. Ursus autem amīcus Dāvī est.

II Mēdus abest ā dominō suō. Estne in oppidō Tūsculō? Mēdus Tūsculī nōn est; neque Rōmae est Mēdus, sed in viā Latīnā inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Mēdus? Tūsculō venit, neque is ad villam Iūliī it. Quō it 50 Mēdus? Rōmam it. Tūsculum post eum est, ante eum est Rōma. Mēdus viā Latīnā Tūsculō Rōmam ambulat.

Etiam Cornēlius, amīcus Iūliī, in viā Latīnā est inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Cornēlius? Is nōn Tūsculō, sed Rōmā venit. Quō it? Cornēlius nōn Rōmam, sed Tūsculum it. Rōma post eum, ante eum Tūsculum est. Cornēlius in equō est. Equus quī Cornēlium vehit pulcher est. Iūlius et Cornēlius ad villās suās eunt. Villa ubi Iūlius habitat prope Tūsculum est. Ubi habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

60 Iam Iūlius prope villam suam est. Servī quī lectīcam portant fessī sunt. Dominus autem fessus nōn est, nam is nōn ambulat. Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur, itaque is fessus nōn est. Fessī sunt Syrus et Lēander, nam īi

apud *eum* sunt = cum *eō* sunt

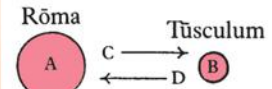
malus -a -um ↔ bonus

...autem = sed...: Dāvus autem = sed Dāvus

in-inimīcus ↔ amīcus

Tūsculī = in oppidō Tūsculō

Tūsculō = ab oppidō Tūsculō

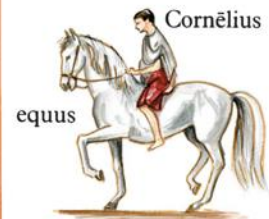
A Rōmae est

B Tūsculī est

C Rōmā Tūsculum it

D Rōmam Tūsculō it

Tūsculum = ad oppidum Tūsculum

fessus -a -um

Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur = Ursus et Dāvus Iūlium portant

saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur = saccī quōs Syrus et Lēander portant
saccus quī ā Lēandrō portātur = saccus quem Lēander portat

is equō vehitur = equus eum vehit

porta
per portam →

amīcus (m): amīca (f)

Mēdus ab eā amātur
= ea Mēdum amat

amīca mea

id ā Lȳdiā nōn audītur
= Lȳdiā id nōn audit

duōs magnōs saccōs umerīs portant, neque vacuī sunt saccī! Saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur magnī 65 sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam saccus quī ā Lēandrō portātur. Itaque Syrus nōn tam fessus est quam Lēander. Cornēlius nōn est fessus, nam is equō vehitur. Iūlius lecticā vehitur. Servī ambulat, nam is servus 70 est neque equum habet.

Iūlius prope villam suam est. Mēdus autem, quī dominum irātum timet, procul ā villā Iūlii abest. Dominus ā servō malō timētur. Mēdus prope Rōmam est; iam mūrī Rōmānī ab eō videntur et porta Capēna. (Is quī viā 75 Latīnā venit per portam Capēnam Rōmam intrat.) Cūr Rōmam it Mēdus? Rōmam it, quia Lȳdia Rōmae habitat, nam Lȳdia amīca eius est: Mēdus Lȳdiam amat et ab eā amātur. Mēdus Rōmam vocātur ab amīcā suā, quae fēmina est pulchra et proba. Itaque is fessus nōn 80 est et laetus cantat:

Nōn via longa est Rōmam, ubi amīca habitat mea pulchra.

Sed id quod Mēdus cantat ā Lȳdiā nōn audītur!

Iam Iūlius in villā est et ab Aemiliā liberisque laetīs salūtātur. Cornēlius Tūsculī est. Mēdus autem Rōmae 85 est ante ōstium Lȳdiae. Mēdus ōstium pulsat.

Lȳdia imperat: “Intrā!”

Mēdus per ōstium intrat et amīcam suam salūtāt: “Salvē, mea Lȳdia! Ecce amīcus tuus quī sōlus Rōmam ad tē venit.”

Lýdia verbīs Mēdī dēlectātur eumque salūtat: “Ō amīce, salvē! Ubi est dominus tuus?”

Mēdus: “Iūlius in villā est apud servōs suōs – neque is iam meus dominus est!”

95 Verba Mēdī ā Lýdiā laetā audiuntur.

GRAMMATICA LATINA

Praepositionēs

Iūlius *ad* villam it; *ad* oppidum; *ad* ancillās.

Ursus *ante* Iūlium est; *ante* eum; *ante* villam.

100 Dāvus *post* Iūlium est; *post* eum; *post* villam.

Via *inter* Rōmam et Capuam; *inter* servōs.

Ōstia est *prope* Rōmam; *prope* villam; *prope* eam.

Circum oppidum mūrus est; *circum* mēnsam.

Mēdus est *apud* amīcam suam, nōn *apud* dominum.

105 Mēdus *per* portam Capēnam Rōmam intrat; *per* ōstium.

Ab, *ad*, *ex*, cēt. sunt praepositionēs. Praepositionēs cum accūsātīvō: *ad*, *ante*, *post*, *inter*, *prope*, *circum*, *apud*, *per*, cēt.; praepositionēs cum ablātīvō: *ab/ā*, *cum*, *ex*, *in*, *sine*, cēt. (vidē cap. v).

110 *Quō* it Mēdus? Mēdus Rōmam it. *Quō* it Cornēlius? Is Tūsculum it.

Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōmā venit. *Unde* venit Mēdus? Is Tūsculō venit.

115 *Ubi* habitat Lýdia? Lýdia Rōmae habitat. *Ubi* habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

Accūsātīvus: Rōmam, Tūsculum, Capuam, Brundisium, Ōstiam = *ad* oppidum -am/-um.

Ablātīvus: Rōmā, Tūsculō, Capuā, Brundisiō, Ōstia = *ab* oppidō -ā/-ō.

120 Locātīvus (= genētīvus): Rōmae, Tūsculī, Capuae, Brundisiī, Ōstiae = *in* oppidō -ā/-ō.

Lýdia verbīs Mēdī dēlectātur = verba Mēdī Lýdiam dēlectant

ūna praepositio (*prp*)
duae praepositionēs

<i>ad</i>	-um
<i>ante</i>	-am
<i>post</i>	-ōs
<i>inter</i>	-ās
<i>prope</i>	-a
<i>circum</i>	mē
<i>apud</i>	tē
<i>per</i>	

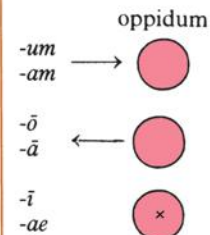
ad, *ante*, *apud*, *circum*,
inter, *per*, *post*, *prope*
+ acc.

ab/ā, *cum*, *ex*, *in*, *sine*
+ abl.

quō? Rōmam/Tūsculum

unde? Rōmā/Tūsculō

ubi? Rōmae/Tūsculī

-us	-um	-t
-a	-am	
-ī	-ās	-nt
-ae	-a	

-us	ab/ā -ō	-tur
-a	-ā	
-um	-īs	
-ī		-ntur
-ae		
-a		

-t	-nt
-tur	-ntur

sing.	plūr.
[1] -ātur	-antur

[2] -ētur	-entur
-----------	--------

[3] -ītur	-untur
-----------	--------

[4] -ītur	-iuntur
-----------	---------

Verbum āctīvum et passīvum

Servus saccum portat
= Saccus portātur ā servō

Servī saccōs portant
= Saccī portantur ā servīs

125

‘Portat portant’ verbum āctīvum est. ‘Portātur portantur’ est verbum passīvum. Āctīvum: -t -nt. Passīvum: -tur -ntur.

Exempla:

[1] -ātur -antur: Aemilia Iūlium amat et ab eō amātur. Pater et māter liberōs amant et ab iīs amantur. Lȳdia verbīs Mēdi dēlectātur. 130

[2] -ētur -entur: Iūlia puerōs nōn videt neque ab iīs vidētur. Puerī Iūliam nōn vident neque ab eā videntur.

[3] -ītur -untur: Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = sacculus in mēnsā pōnitur ā Dāvō. Puerī rosās in aquā pōnunt = rosae ā puerīs in aquā pōnuntur. Cornēlius equō vehitur. 135

[4] -ītur -iuntur: Iūlia puerōs audit neque ab iīs audītur = puerī ā Iūliā audiuntur neque eam audiunt.

PENSVM A

Iūlius ab oppid- Tūsculō ad vill- su- it. Villa eius prope Tūscul- est. Iūlius in lectīcā est inter Urs- et Dāv-. Dominus ā servīs port-. Ursus et Dāvus nōn saccōs port-, sacc- ā Syrō et Lēandrō port-. Saccus quem Lēander port- nōn tam parvus est quam saccus quī ā Syr- port-.

Mēdus nōn est apud domin-, nam servus malus dominum tim-. Dominus ā serv- mal- tim-. Dominus serv- mal- voc- neque ab eō aud-. Serv- mal- ā domin- voc- neque eum aud-.

Quō it Mēdus? Rōm- it. Unde venit? Mēdus Tūscul- venit. Ante Mēd- est Rōma, Tūsculum post e- est. Cornēlius

nōn Tūsculō Rōmam, sed Rōm– Tūscul– it, nam is Tūscul– habitat. Cornēlius nōn ambulat, sed equ– veh–.

Lȳdia, amīca Mēdī, Rōm– habitat. Iam Mēdus Rōm– apud Lȳdi– est. Mēdus amīc– su– salūt– et ab amīc– su– salūt–, nam Lȳdia Mēd– am– et ab e– am–.

PENSVM B

Ōstia nōn — ā Rōmā, sed — Rōmam est. — venit Iūlius? Tūsculō venit et — villam it. Duo servī eum —. Syrus et Lēander, quī — lectīcam ambulant, duōs — portant. Saccus Syrī nōn — magnus est — saccus quī — Lēandrō portātur; — Syrus nōn tam — est quam Lēander.

Mēdus — dominum nōn est, nam Mēdus dominum irātum —. Mēdus servus — [= improbus] est; — Mēdus et Iūlius nōn —, sed inimīcī sunt. Via Latīna, quae est — Rōmam et Capuam, nōn tam — est quam — Appia. — ambulat Mēdus? Is Rōmam ambulat, — amīca eius Rōmae habitat. Cornēlius — [= sed C.] Rōmā Tūsculum —. Tūsculum est — eum, — eum est Rōma. Cornēlius equō —, is nōn —. Iūlius et Cornēlius ad villās suās —.

PENSVM C

Ambulatne Iūlius?
 Quī Iūlium portant?
 Quid portant Syrus et Lēander?
 Unde venit Iūlius et quō it?
 Quō it Mēdus?
 Etiamne Cornēlius Tūsculō Rōmam it?
 Ubi habitat Cornēlius?
 Cūr Mēdus laetus est?
 Quae est Lȳdia?
 Quid habet Mēdus in sacculō suō?
 Suntne amīcī Iūlius et Mēdus?
 Num *portat* verbum passivum est?

Vocābula nova:

via
 mūrūs
 porta
 lectīca
 saccus
 umerus
 amīcus
 inimīcus
 equus
 amīca
 longus
 malus
 fessus
 duodecim
 it eunt
 portat
 ambulat
 vehit
 timet
 intrat
 tam
 quam
 inter
 prope
 procul ab
 circum
 ad
 ante
 post
 ā
 apud
 per
 nam
 itaque
 autem
 unde?
 quō?
 praepositio
 locatīvus
 actīvum
 passivum

lacrima

Iūlia rosam ante nāsum tenet

illīc : in peristylō

oculus

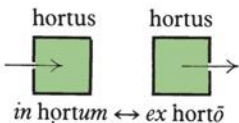
lacrimat ↔ rīdet

speculum

fōrmōsus -a -um = pulcher

in cubiculum (acc)
↔ ex cubiculō
claudit ↔ aperit

PVELLA ET ROSA

Ecce Mārcus et Quīntus ante ōstium villae. Puerī Iū- 1
lium exspectant. Māter nōn est apud filiōs, ea in peri-
stylō est; illīc virum suum exspectat. Aemilia laeta nōn
est, quia Iūlius abest; nam Aemilia virum suum amat.

Ubi est Iūlia? In cubiculō suō est. Iūlia, quae sōla est 5
illīc, rosam ante nāsum tenet. Puella lacrimat: in oculīs
eius sunt lacrimae.

Iūlia speculum sūmit et ante oculōs tenet. Puella sē
in speculō videt et sē interrogat: “Estne foedus nāsus
meus?” Nāsus eius autem fōrmōsus nōn est. Iūlia rūrsus 10
lacrimat.

Syra ōstium cubiculī pulsat.

Iūlia: “Intrā!”

Syra ōstium aperit et in cubiculum intrat, neque ōsti-
um post sē claudit. Iūlia Syram post sē in speculō videt. 15
Syra nōn videt lacrimās Iūliae, nam puella sē nōn vertit.

Syra: “Ō, hīc est mea puella. Venī in hortum, Iūlia!”

Iūlia imperat: “Claude ōstium!”

Ancilla pāret.

20 Iūlia: “Num nāsus meus foedus est, Syra?”

Syra: “Foedus? Immō fōrmōsus est nāsus tuus.”

Iūlia sē vertit. Iam Syra lacrimās videt.

Syra: “Quid est, mea Iūlia? Tergē oculōs! Es laeta!

Nāsus tuus tam fōrmōsus est quam meus.”

25 Iūlia: “Sed nāsus tuus nōn fōrmōsus est!”

Syra: “Quid? Nōnne fōrmōsus est nāsus meus?”

Iūlia: “Immō foedus est! Ecce speculum, Syra.”

Iūlia speculum tenet ante Syram, quae nāsus suum in speculō videt. Ancilla oculōs claudit et tacet. —

II Ecce Iūlius ad villam advenit. Servī lectīcam ante ōstium pōnunt. Pater filiōs salūtat: “Salvēte, filiī!” et ā filiīs salūtātur: “Salvē, pater!”

Iūlius ambulat ad ōstium, quod ab ōstiāriō aperītur.

Dominus per ōstium in villam intrat. Post eum veniunt

35 Syrus et Lēander, quī duōs saccōs portant. Ōstiārius post eōs ōstium claudit. Ursus et Dāvus cum lectīcā vacuā discēdunt.

Puerī saccōs plēnōs quī ā servīs portantur vident et interrogant: “Quid inest in saccīs?”

40 Iūlius respondet: “In saccō quem Lēander portat mālā insunt. Hīc saccum pōne, Lēander!”

Lēander saccum pōnit ante Iūlium, quī aperit eum.

Iūlius: “Vidēte, puerī: hic saccus plēnus mālōrum est.”

immō fōrmōsus : nōn foedus sed fōrmōsus

est sunt
es! este! (*imp*)

nōn-ne

ad-venit = ad ... venit
salvē! *salvēte!*
salvē, pater! (*sing*)
salvēte, filiī! (*plūr*)

ōstiārius = servus quī ōstium aperit et claudit
in villam ↔ *ex villā*

mālum

plēnus -a -um ↔ vacuus

in-est = in... est

in-sunt = in... sunt

eum : saccum

hic saccus = saccus quī hīc (apud mē) est

ē = ex
 ex ante a, e, i, o, u, h
 ē/ex ante ceterās litterās

eī : Quīntō

sōlum = tantum
 neque...neque ↔ et...et
 dat dant
 dā! date! (imp)
 iīs (= eīs) : servīs

ad-it = ad... it

Mārcus
 ambulat
 Quīntus
 currit

Iūlius mālum ē saccō sūmit et sē vertit ad Mārcum: 45
 “Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum dat.
 Pater filiō suō magnum mālum dat. Iam Mārcus mālum
 habet, neque Quīntus mālum habet. Iūlius Quīntum ad
 sē vocat et eī mālum dat. Iūlius Quīntō mālum dat. Iam
 et Mārcus et Quīntus māla habent. 50

Mārcus: “Quid inest in saccō Syrī?”

Iūlius: “In saccō eius pira īsunt. Aperī saccum,
 Syre! Vidēte, puerī: hic saccus plēnus est pirōrum.” Iū-
 lius duo pira ē saccō sūmit: “Ecce pirum tuum, Mārce,
 et tuum, Quīnte.” Pater filiīs suīs pira dat. Fīliī, quī iam 55
 nōn sōlum māla, sed etiam pira habent, laetī sunt. Servi
 autem neque māla neque pira habent.

Quīntus: “Etiam servīs dā māla et pira, pater!”

Iūlius Syrum et Lēandrum servōs ad sē vocat et iīs
 māla et pira dat. Dominus servīs māla et pira dat. 60

Aemilia cum Dēliā ē peristylō in ātrium intrat, laeta III
 ad Iūlium adit eumque salūtat. Aemilia virō suō oscu-
 lum dat. Iūlius Aemiliae osculum dat.

Iūlius: “Quid agit Iūlia?”

Aemilia: “Rosās carpit in hortō.” 65

Iūlius: “Currite in hortum, puerī, et vocāte eam!”

Quīntus currit. Mārcus nōn currit, sed ambulat.

Iūlius imperat: “Age! Curre, Mārce!”

Etiam Mārcus currit. Puerī per peristylum in hortum
 currunt. Illic autem puella nōn est. Puerī ex hortō per 70
 peristylum in ātrium ambulat.

Mārcus: “Iūlia neque in hortō neque in peristylō est.”

Aemilia: “Estne Syra in hortō?”

Quīntus: “Nōn est. Nūlla ancilla illīc est.”

75 Aemilia: “Nōn solum Iūlia, sed etiam Syra abest! Dēlia, ī ad cubiculum Iūliae!”

it eunt
ī! īte! (imp)

Dēlia ad cubiculum Iūliae it, ostium pulsata, aperit, in cubiculum intrat. Illīc nōn solum Iūlia, sed etiam Syra est. Oculī Iūliae plēnī sunt lacrimārum.

80 Dēlia: “Venī in ātrium, Iūlia! Illīc pater tuus tē expectat.”

Iūlia oculōs et nāsū terget, rosam sūmit, ē cubiculō exit. Syra et Dēlia post eam exeunt. Iūlia in ātrium ad Iūlium currit eīque osculum dat.

ex-it ↔ intrat
ex-it ex-eunt
eī-que

85 Iūlia: “Ecce rosa. Nōnne pulchra est haec rosa?”

haec rosa = rosa quae hīc
(apud mē) est

Iūlius: “Nūlla rosa tam pulchra est quam filia mea!” Iūlius filiae suae osculum dat. Iamne lacrimat Iūlia? Immō laeta est et rīdet.

iam-ne

Iūlia: “Num nāsus meus foedus est?”

90 Iūlius: “Foedus? Immō tam fōrmōsus est quam—hoc mālum! Ecce mālum tuum, Iūlia.” Pater filiae mālum magnum et fōrmōsum dat. Iūlia mālum terget et ante oculōs tenet.

hoc mālum = mālum quod
hīc (apud mē) est
hīc haec hoc:
hīc saccus (m)
haec rosa (f)
hoc mālum (n)

Iūlia: “Ō, quam fōrmōsum est hoc mālum!” Puella
95 laeta mālō suō osculum dat!

Iūlius: “Hoc pirum etiam tuum est, Iūlia.” Iūlius eī
pirum dat. Iam puella et mālum et pirum habet.

eī: Iūliae

Aemilia: “Etiam ancillīs meīs māla et pira dā!”

iīs (= eīs) : ancillīs

Iūlius ancillās ad sē vocat et iīs quoque māla et pira dat. Ancillae laetae ex ātriō exeunt. — 100

cui? puerō
puellae

Cui Iūlius mālum dat? Puerō mālum dat. Puer cui Iūlius mālum dat est filius eius.

Cui Iūlius ōsculum dat? Puellae ōsculum dat. Puella cui Iūlius ōsculum dat filia eius est.

GRAMMATICA LATINA

105

datīvus (*dat*) < dat

Datīvus

[A] Masculīnum.

servō
servīs

Iūlius servō (Syrō) mālum dat.

Iūlius servīs (Syrō et Lēandrō) māla dat.

‘Servō’ datīvus singulāris est. ‘Servīs’ est datīvus plūrālis. 110

-ō -īs

Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] Fēminīnum.

ancillae
ancillīs

Iūlius ancillae (Syrāe) mālum dat.

Iūlius ancillīs (Syrāe et Dēliae) māla dat.

‘Ancillae’ est datīvus singulāris. ‘Ancillīs’ datīvus plūrālis 115
est. Datīvus: singulāris -ae, plūrālis -īs.

-ae -īs

[C] Neutrum.

oppidō
oppidīs

Fluvius oppidō aquam dat.

Fluvii oppidīs aquam dant.

‘Oppidō’ datīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est datīvus plūrā- 120
lis. Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

-ō -īs

PENSVM A

Iūlius Mārc-, fili- su-, mālum dat. Iūlius Mārc- et Quīnt-, fili- su-, māla dat. Iūlius etiam serv- su-, Syr- et Lēandr-, māla dat.

C- Aemilia ōsculum dat? Aemilia vir- su- Iūli- ōsculum dat. Iūlius Aemili- ōsculum dat. Iūlius Iūli-, fili- su-, mālum dat, neque solum Iūliae, sed etiam Syr- et Deli-, ancill- su-. Iūlia māl- su- ōsculum dat!

PENSVM B

Iūlius ad villam —. Ōstiārius ōstium — et post eum —.

Saccī nōn vacuī, sed — sunt. Iūlius: “Vidēte, puerī: — saccus plēnus — est. Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mār-cō mālum —. Iūlius filiīs nōn — māla, sed etiam pira dat. Iam puerī — māla — pira habent, sed servī — māla — pira habent. Dominus servōs ad — vocat et — quoque māla et — dat.

Aemilia ad Iūlium — et eī — dat. Iūlia abest. Puerī nōn ambulant, sed — in hortum. — [: in hortō] Iūlia nōn est, ea in cubiculō suō est. Iūlia nōn rīdet, sed —: in — eius sunt —. Dēlia: “In ātriō pater tuus tē —, Iūlia.” Iūlia — [= ex] cubiculō —, ad Iūlium currit et — [: Iūliō] ōsculum dat. Iūlia rosam ante Iūlium —. Iūlia: “Nōnne — rosa — [= pulchra] est?”

PENSVM C

Quem puerī exspectant?

Venitne Iūlius Rōmā?

Quis ōstium aperit et claudit?

Quid inest in saccīs?

Cui Iūlius mālum primum dat?

Cui Aemilia ōsculum dat?

Estne Iūlia in hortō?

Quō it Dēlia?

Estne Iūlia sōla in cubiculō suō?

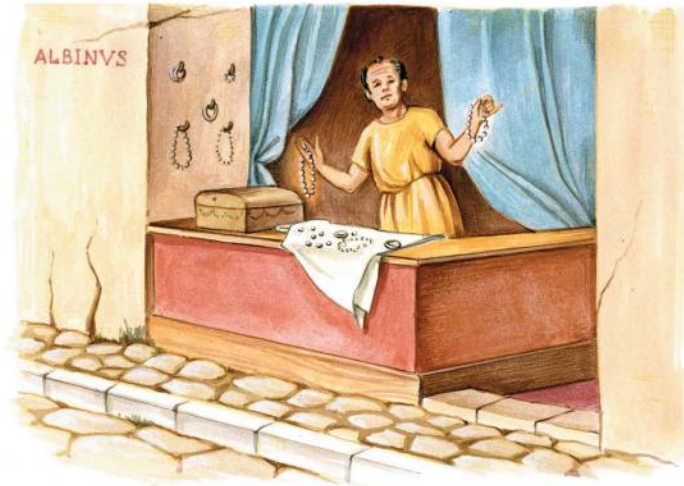
Rīdetne Iūlia?

Quō Iūlia currit?

Quid Iūlius dat filiae suae?

Vocābula nova:

oculus
lacrima
speculum
ōstiārius
mālum
pirum
ōsculum
fōrmōsus
plēnus
exspectat
tenet
lacrimat
aperit
claudit
vertit
terget
advenit
inest
dat
adit
currit
exit
es
sē
hic
haec
hoc
immō
nōnne?
et... et
neque... neque
solum
illic
ē
eī
iīs
cui
dativus

TABERNA ROMANA

gemma

margarīta

haec taberna, *acc* hanc
tabernam
quī = is quī

ānulus cum gemmā

līnea cum margarītīs =
līnea margarītārum

haec via, *abl* hāc viā

emit ↔ vēndit
quae = eae quae

quī = iī quī

Ecce taberna Rōmāna, in quā gemmae et margarītae 1
multae sunt. Cuius est haec taberna? Albīnī est. Albī-
nus hanc tabernam habet. Quī tabernam habet tabernā-
rius est. Albīnus est tabernārius Rōmānus quī gemmās
et margarītās vēndit. Aliī tabernāriī librōs vēdunt, aliī 5
māla et pira, aliī rosās et līlia.

Gemmae et margarītae sunt ōrnāmenta. Ānulus cum
gemma ōrnāmentum pulchrum est. Etiam līnea cum
margarītīs ōrnāmentum est. Līnea sine margarītīs nōn
est ōrnāmentum! 10

Multae fēminae quae in hāc viā ambulant ante taber-
nam Albīnī cōsistunt, nam fēminae ōrnāmentīs dēlec-
tantur. Eae quae magnam pecūniam habent multa ōrnā-
menta emunt. Quae nūllam aut parvam pecūniam ha-
bent ōrnāmenta aspiciunt tantum, nōn emunt. Etiam 15
virī multī ad hanc tabernam adeunt. Quī magnam pecū-

niam habent ōrnāmenta emunt et fēminīs dant; cēterī rūsus abeunt. Fēminae quārum virī magnam pecūniam habent multa ōrnāmenta ā virīs suīs accipiunt.

20 Aemilia, cuius vir pecūniōsus est, multa ōrnāmenta ab eō accipit. Aemilia ānulum in digitō et margarītās in collō multaue alia ōrnāmenta habet. Ānulus digitum Aemiliae ōrnat, margarītāe collum eius ōrnant. Fēminae gemmīs et margarītīs ānulisque ōrnantur.

25 In viā prope tabernam Albīnī vir et fēmina ambulant. Quī vir et quae fēmina? Est Mēdus, quī cum Lȳdiā, amīcā suā, ambulat. Mēdus est servus Iūliī, sed dominus eius Rōmae nōn est. Mēdus sine dominō suō cum fēminā fōrmōsā in viīs Rōmae ambulat.

30 Lȳdia ōrnāmentum pulchrum in collō habet. Quod ōrnāmentum? Ōrnāmentum quod Lȳdia habet est līnea margarītārum. Collum Lȳdiae margarītīs pulchrīs ōrnatur; Lȳdia autem nūllum aliud ōrnāmentum habet, quia pecūniōsa nōn est, neque pecūniōsus est amīcus eius.

35 (Pecūniōsus est quī magnam pecūniam habet.)

II Albīnus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōrnāmenta fēminārum! Ōr-nā-men-ta! Emite ōrnāmenta!”

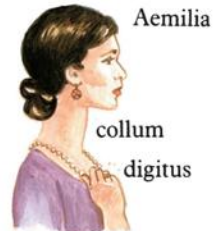
Lȳdia cōnsistit oculōsque ad tabernam Albīnī vertit: Lȳdia tabernam aspicit. Mēdus nōn cōnsistit neque ta-

40 bernam aspicit.

Lȳdia: “Cōnsiste, Mēde! Aspice illam tabernam! Ō, quam pulchra sunt illa ōrnāmenta!” Lȳdia tabernam Albīnī digitō mōnstrat. Mēdus sē vertit, tabernam vi-

ab-it ↔ ad-it
ab-it ab-eunt

pecūniōsus -a -um: p. est
= magnam pecūniam
habet

quis? quis/quī vir?
quid? quod ōrnāmentum?

alius -a -ud (n)

quī = is quī

illa taberna = taberna
quae illic est

Albīnus Lȳdiae (*dat*)
margarītās ostendit

hoc, *abl* hōc
vīgintī = xx (20)

sing hic haec hoc
plūr hī hae haec

aspice! aspiciē!
aspiciūt aspiciunt
hī, *acc* hōs

hī hae haec, *abl* hīs

quī, *abl* quō

ānulus gemmātus = ānu-
lus cum gemmā

hic haec hoc, *gen* huius
sēstertius = nummus

hic ānulus, *acc* hunc
ā.um, *abl* hōc ā.ō
tantus -a -um = tam
magnus
octōgintā = LXXX (80)

hic ānulus = ānulus quī
hic est
ille ānulus = ānulus quī
illīc est

det, cum Lȳdiā ad tabernam adit. Mēdus et Lȳdia ante
tabernam cōsistunt. Albīnus eōs salūtat et margarītās 45
in līnēā ante oculōs Lȳdiae tenet: Albīnus Lȳdiae mar-
garītās ostendit.

Albīnus: “In hōc ōrnāmentō vīgintī margarītae mag-
nae sunt. Nōnne pulchrae sunt hae margarītae?”

Mēdus: “Amīca mea multās margarītās habet.” 50

Lȳdia: “In hāc tabernā multa alia ōrnāmenta sunt.”

Albīnus iīs trēs ānulōs sine gemmīs ostendit: “Aspi-
cite hōs ānulōs! Nōnne hī ānulī pulchrī sunt?”

Mēdus et Lȳdia ānulōs aspiciunt.

Lȳdia: “In hīs ānulīs gemmae nūllae sunt!” 55

Mēdus Albīnum interrogat: “Quot nummīs cōnstat
ānulus in quō gemma est?”

Albīnus Mēdō ānulum gemmātum ostendit.

Albīnus: “Hic ānulus centum nummīs cōnstat.”

Mēdus: “Quid?” 60

Albīnus: “Pretium huius ānulī est centum sēstertīi.”

Mēdus: “Centum sēstertīi? Id magnum pretium est!”

Albīnus: “Immō parvum pretium est! Aspice hunc
ānulum: in hōc ānulō magna gemma est. Tanta gemma
sōla octōgintā sēstertīis cōnstat.” 65

Mēdus: “Num ānulus sine gemmā vīgintī tantum sēs-
tertīis cōnstat?” Albīnus nōn respondet.

Mēdus, quī alium ānulum gemmātum post Albīnum
videt: “Hic ānulus pulcher nōn est. Quot sēstertīis cōn-
stat ille ānulus?” 70

Albīnus: “Quī ānulus?”

Mēdus: “Ille post tē. Quantum est pretium illius ānuli?” Mēdus ānulum post Albīnum digitō mōnstrat.

quantus -a -um = quam
magnus
ille, *gen illius, acc illum*

Albīnus: “Ille quoque ānulus centum sēstertiīs cōnstat. Pretium illius ānuli tantum est quantum huius; sed amīca tua hunc ānulum amat, nōn illum.”

tantus...quantus = tam
magnus...quam

Lȳdia ānulum gemmātum ante oculōs tenet.

Lȳdia: “Ō, quam pulchrum hoc ōrnāmentum est! Illud ōrnāmentum nōn tam pulchrum est quam hoc, neque illa gemma tanta est quanta haec.”

ille -a -ud:
ille ānulus (*m*)
illa gemma (*f*)
illud ōrnāmentum (*n*)

Mēdus: “Tanta gemma ad tam parvum ānulum nōn convenit.”

III Lȳdia, quae haec verba nōn audit, Mēdō digitōs suōs ostendit, in quibus nullī ānuli sunt.

quī, *abl plūr* quibus

Lȳdia: “Aspice, Mēde! In digitīs meīs nullī sunt ānuli. Aliae fēminae digitōs ānulōrum plēnōs habent — meī digitī vacuī sunt!”

Mēdus: “Sacculus quoque meus vacuus est!”

Lȳdia ānulum in mēnsā pōnit. In oculīs eius lacrimae sunt. Mēdus, quī lacrimās videt, sacculum suum in mēnsā pōnit — neque vacuus est sacculus, sed plēnus nummōrum! Quanta pecūnia est in sacculō Mēdi? In eō nōnāgintā sēstertiī īsunt.

nōnāgintā = xc (90)

Mēdus: “Ecce sēstertiū nōnāgintā.”

sēstertiū nōnāgintā:
HS XC

Albīnus: “Sed nōnāgintā nōn satis est. Pretium ānuli est sēstertiū centum!”

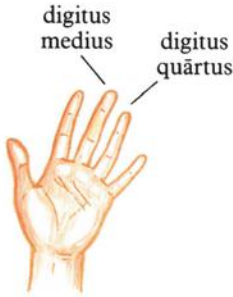
Lȳdia: “Dā huic tabernariō centum sēstertiōs!”

hic haec hoc, *dat* huic

quī = ī quī

sing ille illa illud
plūr illī illae illa

accipe! accipite!
accipit accipiunt

quārtus -a -um = IV (4.)

Mēdus: “Id nimis magnum pretium est! Aliī tabernāriū ānulum gemmātum octōgintā sēstertiīs vēndunt.”

Albīnus: “Quī sunt illī tabernāriī?” 100

Mēdus: “Quī in aliīs viīs tabernās habent.”

Albīnus: “Quae sunt illae viae in quibus illae tabernae sunt? Et quae sunt illa ōrnāmenta quae in illīs tabernīs parvō pretiō emuntur? Nōn sunt ōrnāmenta! Sed aspice haec ōrnāmenta: hōs ānulōs, hās gemmās, hās 105 margaritās! Haec ōrnāmenta proba sunt! Neque pretium hōrum ōrnāmentōrum nimis magnum est!”

Mēdus: “Accipe nummōs nōnāgintā — aut nullōs!”

Albīnus: “Num hīc nōnāgintā sēstertiī sunt?”

Mēdus: “Numerā eōs!” 110

Albīnus numerat sēstertiōs, quōrum numerus est nōnāgintā.

Albīnus: “Sunt nōnāgintā.”

Mēdus: “Satisne est?”

Albīnus nōn respondet, sed nummōs sūmit Mēdōque 115 ānulum dat. Albīnus pecūniam accipit et Mēdō ānulum vēndit sēstertiīs nōnāgintā.

Mēdus sē ad Lȳdiam vertit: “Accipe hunc ānulum ab amīcō tuō...” Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae pōnit. In quō digitō? In digitō mediō. 120

Mēdus: “Hic ānulus ad digitum tuum nōn convenit. Ānulus nimis parvus est aut digitus nimis magnus!”

Lȳdia: “Ō Mēde! Digitus medius nimis magnus est. Pōne ānulum in digitō quārtō!”

125 Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae quārtō pōnit. Ānulus satis magnus est et ad digitum convenit, nam digitus quārtus nōn tantus est quantus digitus medius. Lȳdia laeta digitum suum aspicit et amīcō suō ōsculum dat.

Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt. Lȳdia, quae Rō-
130 mae habitat, Mēdō viam mōnstrat.

Albīnus rūrsus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōr-nā-men-ta!” et aliōs virōs pecūniōsōs, quōrum amīcae nūlla aut pauca ōrnāmenta habent, exspectat.

GRAMMATICA LATINA

135 *Prōnōmina ‘quis’, ‘quī’, ‘is’, ‘ille’*

[A] Masculinum.

Quis saccum portat? *Servus* saccum portat. *Quī* servus? *Servus quī* saccum portat est Syrus. *Is/ille* servus saccum portat.

140 Iūlius *servum* vocat. *Quem* servum? *Servus quem* Iūlius vocat est Syrus. Iūlius *eum/illum* servum vocat.

Iūlius dominus *servī* est. *Cuius* servī? Syrus est servus *cuius* dominus Iūlius est. Iūlius dominus *eius/illius* servī est.

Iūlius *servō* mālum dat. *Cui* servō? *Servus cui* Iūlius mā-
145 lum dat est Syrus. Iūlius *eī/illī* servō mālum dat.

Saccus ā *servō* portātur. *Ā quō* servō? *Servus ā quō* saccus portātur est Syrus. Saccus ab *eō/illō* servō portātur.

Servī saccōs portant. *Quī* servī? *Servī quī* saccōs portant sunt Syrus et Lēander. *Iī/illī* servī saccōs portant.

150 Iūlius *servōs* vocat. *Quōs* servōs? *Servī quōs* Iūlius vocat sunt Syrus et Lēander. Iūlius *eōs/illōs* servōs vocat.

Iūlius dominus *servōrum* est. *Quōrum* servōrum? *Servī quōrum* dominus est Iūlius sunt Syrus et Lēander. Iūlius dominus *eōrum/illōrum* servōrum est.

ūnum prōnōmen (*prōn*)
duo prōnōmina

Singulāris:
nōminātīvus
quis/quī is ille
quī...?
is servus = ille servus

accūsātīvus
quem eum illum

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui eī illī

ablātīvus
quō eō illō

Plūrālis:
nōminātīvus
quī ī illī

accūsātīvus
quōs eōs illōs

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminātīvus
quae ea illa

accūsātīvus
quam eam illam

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui eī illi

ablātīvus
quā eā illā

Plūrālis:
nōminātīvus
quae eae illae

accūsātīvus
quās eās illās

genetīvus
quārum eārum illārum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminātīvus
*quid/quod id illud
quod...?*

accūsātīvus
*quid/quod id illud
quod...?*

Iūlius servīs māla dat. *Quibus servīs?* Servī *quibus* Iūlius 155
māla dat sunt Syrus et Lēander. I. *iīs/illīs* servīs māla dat.

Saccī ā servīs portantur. *Ā quibus servīs?* Servī ā *quibus*
saccī portantur sunt Syrus et Lēander. Ab *iīs/illīs* servīs saccī
portantur.

[B] Fēminīnum. 160

Ancilla abest. *Quae* ancilla? Ancilla *quae* abest est Syra.
Ea/illa ancilla abest.

Iūlius ancillam vocat. *Quam* ancillam? Ancilla *quam* Iūlius
vocat est Syra. Iūlius *eam/illam* ancillam vocat.

Iūlius dominus ancillae est. *Cuius* ancillae? Syra est ancilla 165
cuius dominus Iūlius est. I. dominus *eius/illius* ancillae est.

Iūlius ancillae mālum dat. *Cui* ancillae? Ancilla *cui* Iūlius
mālum dat est Syra. Iūlius *eī/hilli* ancillae mālum dat.

Iūlius ab ancillā salūtātur. *Ā quā* ancillā? Ancilla ā *quā*
Iūlius salūtātur est Syra. Iūlius ab *eā/illā* ancillā salūtātur. 170

Ancillae absunt. *Quae* ancillae? Ancillae *quae* absunt sunt
Syra et Dēlia. *Eae/illae* ancillae absunt.

Iūlius ancillās vocat. *Quās* ancillās? Ancillae *quās* Iūlius
vocat sunt Syra et Dēlia. Iūlius *eās/illās* ancillās vocat.

Iūlius dominus ancillārum est. *Quārum* ancillārum? Ancil- 175
lae *quārum* dominus est Iūlius sunt Syra et Dēlia. Iūlius do-
minus *eārum/hillārum* ancillārum est.

Iūlius ancillīs māla dat. *Quibus* ancillīs? Ancillae *quibus*
Iūlius māla dat sunt Syra et Dēlia. I. *iīs/illīs* ancillīs māla dat.

Iūlius ab ancillīs salūtātur. *Ā quibus* ancillīs? Ancillae ā 180
quibus Iūlius salūtātur sunt Syra et Dēlia. Ab *iīs/illīs* ancillīs
Iūlius salūtātur.

[C] Neutrum.

Quid est ānulus? *Ānulus* est ōrnāmentum. *Quod* ōrnāmen- 185
tum? *Ānulus* est ōrnāmentum *quod* digitum ōrnat. *Id/illud*
ōrnāmentum pulchrum est.

Quid Lŷdia in collō habet? *Ōrnāmentum* habet. *Quod* ōrnā-
mentum? *Ōrnāmentum quod* Lŷdia in collō habet est līnea
margarītārum. Lŷdia *id/illud* ōrnāmentum amat.

190 Pretium ōrnāmentī est HS (= sēstertī) c. *Cuius* ōrnāmentī? Ōrnāmentum *cuius* pretium est HS C est ānulus. Pretium *eius* /*illius* ōrnāmentī est HS C.

Fluvius oppidō aquam dat. *Cui* oppidō? Oppidum *cui* fluvius aquam dat est Capua. Fluvius *eī/illī* oppidō aquam dat.

195 Cornēlius in parvō oppidō habitat. In *quō* oppidō? Oppidum in *quō* Cornēlius habitat est Tūsculum. In *eō/illō* oppidō habitat Cornēlius.

200 *Quae* oppida prope Rōmam sunt? Ōstia et Tūsculum sunt oppida *quae* prope Rōmam sunt. *Ea/illa* oppida prope Rōmam sunt.

Albīnus ōrnāmenta vēndit. *Quae* ōrnāmenta? Ōrnāmenta *quae* A. vēndit sunt ānuli. *Ea/illa* ōrnāmenta vēndit A.

205 Pretium ōrnāmentōrum est HS C. *Quōrum* ōrnāmentōrum? Ōrnāmenta *quōrum* pretium est HS C ānuli sunt. Pretium *eōrum/illōrum* ōrnāmentōrum est HS C.

Fluviī oppidīs aquam dant. *Quibus* oppidīs? Oppida *quibus* fluviī aquam dant sunt Capua et Brundisium. Fluviī *iīs/illīs* oppidīs aquam dant.

210 Fēminae ōrnāmentīs dēlectantur. *Quibus* ōrnāmentīs? Ōrnāmenta *quibus* fēminae dēlectantur sunt margarītae et gemmae. *Iīs/illīs* ōrnāmentīs dēlectantur fēminae.

Prōnōmen 'hic'

	<i>Masculinum</i>	<i>Fēmininum</i>	<i>Neutrum</i>
<i>Sing. Nōm.</i>	hic mūrus	haec via	hoc verbum
215 <i>Acc.</i>	hunc mūrū	hanc viam	hoc verbum
<i>Gen.</i>	huius mūrī	huius viae	huius verbī
<i>Dat.</i>	huic mūrō	huic viae	huic verbō
<i>Abl.</i>	hōc mūrō	hāc viā	hōc verbō
<i>Plūr. Nōm.</i>	hī mūrī	hae viae	haec verba
220 <i>Acc.</i>	hōs mūrōs	hās viās	haec verba
<i>Gen.</i>	hōrum mūrōrum	hārum viārum	hōrum verbōrum
<i>Dat.</i>	hīs mūrīs	hīs viīs	hīs verbīs
<i>Abl.</i>	hīs mūrīs	hīs viīs	hīs verbīs

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui eī illī

ablātīvus
quō eō illō

Plurālis:
nōminātīvus
quae ea illa

accūsātīvus
quae ea illa

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

sing.		
m.	f.	n.
<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hoc</i>
<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hoc</i>
	<i>huius</i>	
	<i>huic</i>	
<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>

plūr.		
m.	f.	n.
<i>hī</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>
<i>hōs</i>	<i>hās</i>	<i>haec</i>
<i>hōrum</i>	<i>hārum</i>	<i>hōrum</i>
	<i>hīs</i>	
	<i>hīs</i>	

Vocābula nova:

taberna
 gemma
 margarīta
 tabernārius
 ōrnāmentum
 ānulus
 līnea
 digitus
 collum
 pretium
 sēstertius
 pecūniōsus
 gemmātus
 medius
 quārtus
 vīgintī
 octōgintā
 nōnāgintā
 vēndit
 cōnsistit
 emit
 aspicit
 abit
 accipit
 ōrnat
 clāmat
 mōnstrat
 ostendit
 cōnstat
 convenit
 alius
 ille
 tantus
 quantus
 satis
 nimis
 aut
 prōnōmen

PENSVM A

Qu– est Albīnus? Est tabernārius qu– ōrnāmenta vēndit. Qu– ōrnāmenta? Ōrnāmenta qu– Albīnus vēndit sunt gemmae et margarītae. Qu– emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu– ōrnāmentum? Ōrnāmentum qu– Mēdus emit est ānulus c– pretium est HS C. Digitus in qu– ānulus pōnitur est digitus quārtus.

H– servus Mēdus, ill– Dāvus est. Lȳdia h– servum amat, nōn ill–. Lȳdia amīca h– servī est, nōn ill–. Lȳdia h– servō ōsculum dat, nōn ill–. Lȳdia ab h– servō amātur, nōn ab ill–.

H– oppidum est Tūsculum, ill– est Brundisium. Cornēlius in h– oppidō habitat, nōn in ill–. Viae h– oppidi parvae sunt.

PENSVM B

Gemmae et margarītae — pulchra sunt. Aemilia multa ōrnāmenta ā Iūliō —. Aemilia — in collō et ānulum in — habet. Multae fēminae ante tabernam Albīnī — et ōrnāmenta eius aspiciunt. Virī ōrnāmenta — et fēminīs dant. — gemmātus centum sēstertiīs —. — ānulī est centum sēstertiī, sed Mēdus — (XC) tantum habet. Albīnus: “Nōnāgintā nōn — est!” Mēdus: “Accipe nōnāgintā sēstertiōs — nūllōs!” Ānulus ad digitum medium nōn —: digitus medius — magnus est. Sed ānulus convenit ad digitum — (IV), quī nōn — est quantus digitus —. Lȳdia laeta digitum suum — et cum Mēdō ā tabernā —. Lȳdia Mēdō viam —.

PENSVM C

Quid Albīnus vēndit?

Ā quō Aemilia ōrnāmenta accipit?

Ambulatne Mēdus cum dominō suō?

Ubi Mēdus et Lȳdia cōnsistunt?

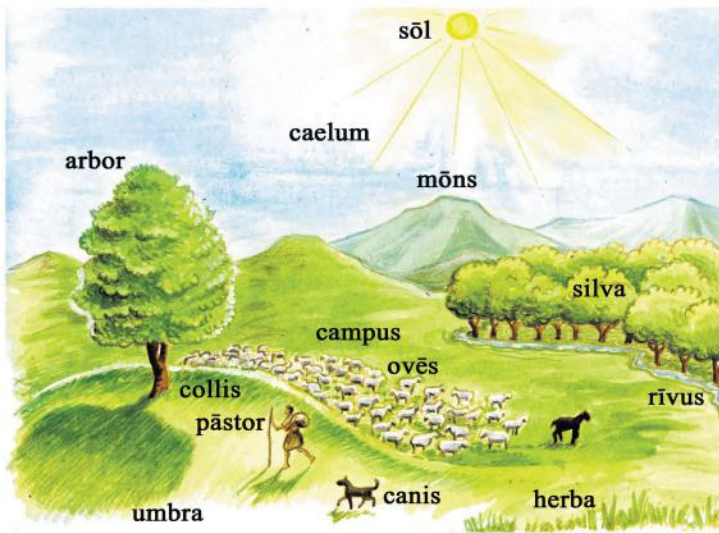
Cūr Mēdus margarītās nōn emit?

Cūr Lȳdia nūllum ānulum habet?

Estne vacuus sacculus Mēdī?

Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus?

Ad quem digitum ānulus convenit?

PASTOR ET OVES

1 Hic vir, quī in campō ambulat, pāstor Iūliū est. Pāstor
 nōn sōlus est in campō, nam canis niger cum eō est et
 centum ovēs: ūna ovis nigra et ūndēcentum ovēs albae.
 Pāstor ūnam ovem nigram et multās ovēs albās habet. Is
 5 est dominus ovis nigrae et ovium albārum. Pāstor ovī
 nigrae et ovibus albīs aquam et cibum dat. Cum ūnā ove
 nigrā et ūndēcentum ovibus albīs pāstor in campō est.

Cibus ovium est herba, quae in campō est. In rīvō est
 aqua. Ovēs in campō herbam edunt, et aquam bibunt ē
 10 rīvō, quī inter campum et silvam est. Canis herbam nōn
 ēst, neque pāstor herbam ēst. Cibus pāstōris est pānis,
 quī inest in saccō. Iūlius pāstōrī suō pānem dat. Pāstor
 canī suō cibum dat: canis ā pāstōre cibum accipit. Ita-
 que canis pāstōrem amat.

ūn-dē-centum = 1C (99)

albus -a -um ↔ niger
 -gra -grum

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	ovis	ovēs
<i>acc</i>	ovem	ovēs
<i>gen</i>	ovis	ovium
<i>dat</i>	ovī	ovibus
<i>abl</i>	ove	ovibus

rīvus = parvus fluvius

pānis

ēst edunt
 vir pānem *ēst*
 virī pānem *edunt*

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	pāstor	pāstōrēs
<i>acc</i>	pāstōrem	pāstōrēs
<i>gen</i>	pāstōris	pāstōrum
<i>dat</i>	pāstōrī	pāstōribus
<i>abl</i>	pāstōre	pāstōribus

ūnus mōns (< monts)
duo montēs

vallis ↔ mōns

ūna arbor
duae arborēs

suprā *prp* + *acc*

ūna nūbēs
duae nūbēs

sub *prp* + *abl* ↔ suprā
umbra ↔ sōl

umbram petit = ad umbram adit

pāstor in umbrā iacet

ovēs albās relinquit = ab ovibus albīs abit

In Italiā sunt multī pāstōrēs. Quī viā Appiā Rōmā 15
Brundisium it multōs pāstōrēs videt in campīs. Nume-
rus pāstōrum magnus est. Dominī pāstōribus suīs ci-
bum dant. Canēs ā pāstōribus cibum accipiunt.

Post campum montēs sunt. Inter montēs sunt vallēs.
In campō est collis. (Collis est mōns parvus.) In colle 20
arbor est. In silvā multae arborēs sunt. Ovēs nōn in silvā
neque in monte, sed in campō sunt. In silvā est lupus.
Pāstor et ovēs lupum timent, nam lupus ovēs ēst. In silvīs
et in montibus lupī sunt, in vallibus nūllī sunt lupī.

Sōl in caelō est suprā campum. In caelō nūlla nūbēs 25
vidētur. Caelum est suprā terram. Montēs et vallēs,
campī silvaeque sunt in terrā. In caelō sōl et nūbēs sunt,
sed suprā hunc campum caelum sine nūbibus est. Ita-
que sōl lūcet in campō.

Pāstor in sōle ambulat. Sub arbore autem umbra est. 30
Pāstor, quī nūllam nūbem videt in caelō, cum cane et
ovibus ad arborem adit. Pāstor umbram petit. Etiam
ovēs umbram petunt: post pāstōrem ad arborem ad-
eunt. Pāstor ovēs suās ad arborem dūcit.

Ecce pāstor in umbrā arboris iacet cum cane et ovi- 35
bus. Arbor pāstōrī et canī et ovibus umbram dat; sed
ovis nigra cum paucīs aliīs in sōle iacet. Pāstor, quī
fessus est, oculōs claudit et dormit. Canis nōn dormit.

Dum pāstor in herbā dormit, ovis nigra ab ovibus albīs 40
abit et ad rīvum currit. Ovis nigra ovēs albās relinquit et
rīvum petit; aquam bibit ē rīvō, et in silvam intrat!

Canis lātrat: “Baubau!” Pāstor oculōs aperit, ovēs aspicit, ovem nigram nōn videt. Pāstor ovēs numerat: “Ūna, duae, trēs, quattuor, quīnque.... ūndēcentum.”

45 Numerus ovium est ūndēcentum, nōn centum. Nūllae ovēs albae absunt, sed abest ovis nigra. Pāstor et canis ovēs albās relinquunt et silvam petunt. Pāstor saccum cum pāne in colle relinquit.

Dum cēterae ovēs ā pāstōre numerantur, ovis nigra in
50 magnā silvā, ubi via nūlla est, errat. Ovis, quae iam procul ā pāstōre cēterisque ovibus abest, neque caelum neque sōlem suprā sē videt. Sub arboribus sōl nōn lūcet. Ovis nigra in umbrā est.

In terrā inter arborēs sunt vestīgia lupī. Ubi est lupus
55 ipse? Nōn procul abest. Ovis vestīgia lupī in terrā videt, neque lupum ipsum videt. Itaque ovis lupum nōn timet. Parva ovis sine timōre inter arborēs errat.

Lupus autem prope ovem est. Pāstor et canis procul ab eā sunt. Lupus, quī cibum nōn habet, per silvam
60 errat. Lupus in silvā cibum quaerit, dum pāstor et canis ovem nigram quaerunt.

Pāstor: “Ubi est ovis nigra? Age! quaere ovem, canis, et reperī eam!” Canis ovem quaerit et vestīgia eius in terrā reperit, neque ovem ipsam reperit. Canis lātrat.

65 Pāstor: “Ecce vestīgia ovis. Ubi est ovis ipsa? Dūc mē ad eam, canis!” Canis dominum suum per silvam dūcit ad ovem, sed ovis procul abest.

Lupus ululat: “Uhū!” Et ovis et canis lupum audiunt.

vestīgium

lupus ipse, acc lupum ipsum

timor -ōris (gen) m
< timet

ovis ipsa, acc ovem ipsam

dūcit dūcunt
dūc! dūcite! (imp)

dēns

ūnus dēns (< dents)
duo dentēs

ac-currit < ad-currit

prope ↔ procul

clāmōr -ōris (gen) m
< clāmat

pāstor ovem in umerōs
im-pōnit (< in-pōnit)

dēclīnātiō -ōnis f (dēcl)
< dēclīnat

modus -ī m: modō abl

-a -ae
-am -ās
-ae -ārum
-ae -īs
-ā -īs

Canis currit. Ovis cōnsistit et exspectat dum lūpus venit. Ovis bālat: "Bābā!"

70

Ecce lūpus quī ante ovem est! Iam ovis lūpū ipsum ante sē videt. Oculī lūpī in umbrā lūcent ut gemmae et dentēs ut margarītae. Parva ovis oculōs claudit et dentēs lūpī exspectat. Lūpus collum ovis petit dentibus...

Sed ecce canis accurrit! Lūpus sē ab ove vertit ad canem, quī ante lūpū cōnsistit et dentēs ostendit. Lūpus ululat. Canis lātrat. Ovis bālat.

75

Pāstor, quī iam prope est, clāmat: "Pete lūpū!" Canis clāmōrem pāstōris audit, et sine timōre lūpū petit. Lūpus autem ovem relinquit et montēs petit.

80

Pāstor quoque accurrit et ovem suam, quae in terrā iacet, aspicit. In collō eius sunt vestīgia dentium lūpī! Ovis oculōs aperit et ad pāstōrem suum bālat.

Pāstor laetus ovem in umerōs impōnit eamque portat ad cēterās ovēs, quae sine pāstōre in campō errant.

85

Procul in monte lūpus ululat.

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō vocābulōrum

[I] Dēclīnātiō prīma.

Vocābulum 'īnsula' dēclīnātur hōc modō:

90

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Nōminātīvus</i>	īnsul a	īnsul ae
<i>Accūsātīvus</i>	īnsul am	īnsul ās
<i>Genetīvus</i>	īnsul ae	īnsul ārum
<i>Datīvus</i>	īnsul ae	īnsul īs
<i>Ablātīvus</i>	īnsul ā	īnsul īs

95

Hōc modō dēclīnantur multa vocābula fēminīna. Exempla: fēmina, puella, filia, domina, ancilla, familia, littera, pecūnia, mēnsa, vīlla, aqua, via, silva, terra, cēt.

hōc modō : ut 'insula'

100 [II] Dēclīnātiō secunda.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>			
<i>Nōm.</i> [A]	serv us	serv ī	[B]	verb um	verb a	-us/-um	-ī/-a
<i>Acc.</i>	serv um	serv ōs		verb um	verb a	-um	-ōs/-a
<i>Gen.</i>	serv ī	serv ōrum		verb ī	verb ōrum	-ī	-ōrum
105 <i>Dat.</i>	serv ō	serv īs		verb ō	verb īs	-ō	-īs
<i>Abl.</i>	serv ō	serv īs		verb ō	verb īs	-ō	-īs

[A] Ut 'servus' dēclīnantur vocābula masculīna: filius, dominus, fluvius, numerus, nummus, hortus, nāsus, mūrus, equus, saccus, umerus, amīcus, oculus, campus, rīvus, lupus, cēt.;

110 puer, vir, liber (nōm. sing. sine -us).

[B] Ut 'verbum' dēclīnantur vocābula neutra: oppidum, exemplum, baculum, ōstium, cubiculum, speculum, mālum, ōrnāmentum, collum, pretium, caelum, vestīgium, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>			
115 <i>Nōm.</i> [A]	pāstor	pāstōr ēs	[B]	ov is	ov ēs	-/is	-ēs
<i>Acc.</i>	pāstōr em	pāstōr ēs		ov em	ov ēs	-em	-ēs
<i>Gen.</i>	pāstōr is	pāstōr um		ov is	ov ium	-is	-um/-ium
<i>Dat.</i>	pāstōr ī	pāstōr ibus		ov ī	ov ibus	-ī	-ibus
120 <i>Abl.</i>	pāstōr e	pāstōr ibus		ov e	ov ibus	-e	-ibus

[A] Ut 'pāstor' dēclīnantur haec vocābula: sōl sōlis, timor -ōris, clāmōr -ōris (masc.); arbor -oris (fēm.); cēt.

[B] Ut 'ovis' dēclīnantur haec vocābula: pānis, collis, vallis, canis (gen. plūr. canum); nūbēs -is (nōm. sing. -ēs); mōns

125 montis, dēns dentis (nōm. sing. -s < -ts); et alia multa. Fēminīna sunt: ovis, vallis, nūbēs; masculīna: pānis, collis, mōns, dēns.

PENSVM A

In Italiā sunt multī pāstōr-. Numerus pāstōr- magnus est. Pāstor Iūlii ūnum can- et multās ov- habet. Pāstor est domi-

Vocābula nova:

campus
 pāstor
 canis
 ovis
 cibus
 herba
 rīvus
 pānis
 mōns
 vallis
 collis
 arbor
 silva
 lupus
 sōl
 caelum
 terra
 nūbēs
 umbra
 vestigium
 timor
 dēns
 clāmor
 modus
 niger
 albus
 ūndēcentum
 ēst edunt
 bibit
 lūcet
 petit
 dūcit
 iacet
 relinquit
 lātrat
 errat
 quaerit
 reperit
 ululat
 bālat
 accurrit
 impōnit
 ipse
 procul
 suprā
 sub
 dum
 ut
 dēclinātiō
 dēclinat

nus can- et ov-. Can- et ov- pāstōr- amant. Cibus ov- est herba, cibus pāstōr- est pān-. Pāstor pān- ēst.

In coll- ūna arbor est. Pāstor cum can- et ov- ad arbor- it. Iam pāstor in umbrā arbor- iacet. Arbor pāstōr- et can- et ov- umbram dat, sed ov- nigra in sōl- iacet. Nūllae nūb- ante sōl- sunt. In silvā multae arbor- sunt, sub arbor- umbra est. Ov- nigra ā pāstōr- cēterisque ov- discēdit. Canis ov- videt.

PENSVM B

Pāstor et centum — in — sunt. Pāstor ovibus aquam et — dat. Cibus ovium est —, cibus pāstōris est —. Pāstor pānem —. Ovēs herbam — et aquam — ē —.

Sōl —, nūlla — in caelō — hunc campum vidētur. In colle ūna — est, in — multae arborēs sunt. — arboribus umbra est. Pāstor ovēs suās ad arborem —. — pāstor in — arboris iacet, ovis nigra cēterās ovēs — et silvam —. In terrā sunt — lupī; lupus — nōn procul abest. Lupus in silvā cibum —, dum pāstor et — ovem quaerunt.

PENSVM C

Num pāstor sōlus in campō est?

Quot ovēs habet pāstor?

Ā quō canis cibum accipit?

Suntne montēs prope pāstōrem?

Ubi sunt vallēs?

Quid est collis?

Quō it pāstor?

Cūr pāstor umbram petit?

Quō it ovis nigra?

Quid ovis in terrā videt?

Cūr lupus ovem nigram nōn ēst?

BESTIAE ET HOMINES

1 Equus et asinus, leō et lupus, canis et ovis bēstiae sunt.
 Leō et lupus sunt bēstiae ferae, quae aliās bēstiās capi-
 unt et edunt. In Āfricā sunt multī leōnēs. Pāstōrēs Āfri-
 cae leōnēs timent, nam leōnēs nōn solum ovēs pāstōrum
 5 edunt, sed etiam pāstōrēs ipsōs! Nōn bēstia, sed homō
 est pāstōr; leōnēs autem nōn solum aliās bēstiās, sed
 etiam hominēs edunt. Ferae et hominēs amīcī nōn sunt.
 Canis amīcus hominis est, ea bēstia fera nōn est.

Aliae bēstiae sunt avēs, aliae piscēs. Aquila est magna
 10 avis fera, quae parvās avēs capit et ēst. Avēs in aēre
 volant. Piscēs in aquā natant. Hominēs in terrā ambu-
 lant. Avis duās ālās habet. Homō duōs pedēs habet.
 Piscis neque ālās neque pedēs habet. Avis quae volat
 ālās movet. Homō quī ambulat pedēs movet. Piscis quī
 15 natat caudam movet. Cum avis volat, ālae moventur.
 Cum homō ambulat, pedēs moventur. Cum piscis na-

avēs in aēre volant

hominēs in terrā ambu-
lant

piscēs in aquā natant

asinus

leō -ōnis *m*, *pl* leōnēs
-ōnum
ferus -a -um

leō

cauda

homō -inis *m*, *pl* hominēs
-inum
fera = bēstia fera

aquila

aēr aëris *m*

pēs pedis *m*, *pl* pedēs -um

pēs

āla

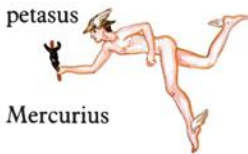
cauda

quī ambulat vestīgia in
terrā facit

pot-est pos-sunt

quod = quia

Mercurius

mercātor -ōris *m*
imperium = id quod
imperātur
...enim = nam...: is
enim = nam is
nūntius = is quī verba
portat (inter hominēs)

Neptūnus

mare -is *n*, *pl* maria -ium
Rōmānī = hominēs Rō-
mānī
Graeci = hominēs Graeci

flūmen = fluvius

flūmen -inis *n*, *pl* -ina
-inum

tat, cauda movētur. Quī ambulat vestīgia in terrā facit.
Quī volat aut natat vestīgia nōn facit.

In hortō et in silvā multae avēs sunt. Canis avēs, quae
inter arborēs volant, aspicit. Canis ipse nōn volat, nam 20
canis ālās nōn habet. Canis volāre nōn potest. Neque
pāstor volāre potest. Pāstor duōs pedēs habet, itaque
pāstor ambulāre potest. Hominēs ambulāre possunt,
quod pedēs habent, neque volāre possunt, quod ālās
nōn habent. 25

Mercurius autem ut avis volāre potest, nam in pedi-
bus et in petasō eius ālae sunt. Mercurius nōn homō,
sed deus est. Mercurius est deus mercātōrum. (Mercā-
tor est homō quī emit et vēndit.) Mercurius imperia
deōrum ad hominēs portat, is enim nūntius deōrum est. 30

Piscēs neque volāre neque ambulāre possunt. Piscēs
in aquā natāre possunt. Etiamne hominēs natāre pos-
sunt? Aliī hominēs natāre possunt, aliī nōn possunt.
Mārcus et Quīntus natāre possunt, Iūlia nōn potest.

Neptūnus natāre potest; is enim deus maris est. (Ōce- 11
anus est magnum mare.) Mercurius et Neptūnus deī
Rōmānī sunt. Rōmānī et Graeci deōs multōs habent.
Hominēs deōs neque vidēre neque audire possunt. Deī
ab hominibus neque vidērī neque audīrī possunt.

Padus magnum flūmen est. In eō flūmine multī sunt 40
piscēs. Piscēs in aquā flūminis natant. In flūminibus et
in maribus magnus numerus piscium est. Flūmina et
maria plēna sunt piscium. Hominēs multōs piscēs capi-

unt. Nēmō piscēs flūminum et marium numerāre po-
45 test. Piscēs numerārī nōn possunt.

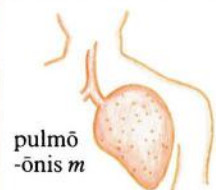
Piscēs in aquā vīvunt, neque in terrā vīvere possunt,
nam piscēs in āere spīrāre nōn possunt. Homō sub aquā
spīrāre nōn potest. Homō vīvit, dum spīrat. Quī spīrat
vīvus est, quī nōn spīrat est mortuus. Homō mortuus
50 neque vidēre neque audīre, neque ambulāre neque cur-
rere potest. Homō mortuus sē movēre nōn potest. Cum
homō spīrat, anima in pulmōnēs intrat et rūrsus ex pul-
mōnibus exit. Anima est āer quī in pulmōnēs dūcitur.
Quī animam dūcit animal est. Nōn sōlum hominēs, sed
55 etiam bēstiae animālia sunt. Alia animālia in terrā vī-
vunt, alia in marī.

Sine animā nēmō potest vīvere. Homō quī animam
nōn dūcit vīvere nōn potest. Spīrāre necesse est hominī.
Ēsse quoque hominī necesse est, nēmō enim sine cibō
60 vīvere potest. Necesse est cibum habēre. Pecūniam ha-
bēre necesse est, nam quī pecūniam nōn habet cibum
emere nōn potest. Sine pecūniā cibus emī nōn potest.
Necesse nōn est gemmās habēre, nēmō enim gemmās
ēsse potest. Gemmae edī nōn possunt; sed quī gemmās
65 suās vēndit pecūniam facere et cibum emere potest.
Mercātor quī ōrnāmenta vēndit magnam pecūniam fa-
cit. Fēminae quae pecūniam facere volunt ōrnāmenta
sua vēndunt.

Avēs nīdōs faciunt in arboribus; nīdī eārum inter rā-
70 mōs et folia arborum sunt. Aquilae in montibus nīdōs

nēmō (< ne- + homō)
= nūllus homō

vīvus -a -um = quī vīvit
(v. est = vīvit)
mortuus -a -um ↔ vīvus

pulmō
-ōnis *m*

animam dūcere = spīrāre

animal -ālis *n*, *pl* -ālia
-ālium
mare -is *n*, *abl* -ī

necesse est (+ *dat*)

ēst edunt: ēsse (= edere)
nēmō enim = nam nēmō

facere -it -iunt
parere -it -iunt

vult volunt:
Iūlia vult (= volt)
puerī volunt

capere -it -iunt
imp cape! capite!

canere = cantāre

vōx vōcis f

nōn audent : timent
occultāre ↔ ostendere

faciunt. In nīdīs sunt ōva. Avēs ōva pariunt, ex quibus parvī pullī exeunt. Canis nōn ōva, sed pullōs vīvōs parit. Fēminae liberōs pariunt. —

Mārcus et Quīntus et Iūlia in hortō sunt. Iūlia pilam III
tenet et cum puerīs pilā lūdere vult, neque īī cum puellā 75
lūdere volunt; puerī enim nīdōs quaerunt in arboribus.
Itaque puella lūdit cum cane suā Margarītā.

Iūlia: “Cape pilam, Margarīta!”

Canis pilam capit et caudam movet. Puella laeta rīdet
et canit. Puerī puellam canere audiunt. 80

Quīntus: “Audī: Iūlia vōcem pulchram habet.”

Mārcus: “Vōx eius nōn pulchra est!”

Canis avem suprā sē volāre videt eamque capere vult,
neque potest. Canis irāta lātrat: “Baubau!” Eius vōx
pulchra nōn est, canis canere nōn potest! Avēs canere 85
possunt, piscēs nōn possunt: piscēs vōcēs nōn habent.

Cum aquila suprā hortum volat et cibum quaerit,
parvae avēs canere nōn audent, et inter folia arborum sē
occultant. Itaque aquila eās reperīre nōn potest. Neque
avēs neque nīdī avium ab aquilā reperīrī possunt, quod 90
rāmīs et foliīs occultantur.

Mārcus autem nīdum reperit et Quīntum vocat: “Ve-
nī, Quīnte! In hāc arbore nīdus est.” Accurrit Quīntus.

Mārcus: “Age! Ascende in arborem, Quīnte!”

Quīntus in arborem ascendit; iam is suprā Mārcum 95
in arbore est. Mārcus ipse in arborem ascendere nōn
audet!

Mārcus interrogat: “Quot sunt ōva in nīdō?”

Quīntus: “Nūlla ōva, sed quattuor pullī.”

100 Nīdus est in parvō rāmō. Rāmus quī nīdum sustinet
nōn crassus, sed tenuis est. Rāmus tenuis Quīntum sus-
tinēre nōn potest, is enim puer crassus est. Ecce rāmus
cum puerō et nīdō et pullīs ad terram cadit!

Mārcus Quīntum ad terram cadere videt. Rīdetne
105 Mārcus? Nōn rīdet. Mārcus enim perterritus est. Iam
Quīntus et pullī quattuor sub arbore iacent. Neque puer
neque pullī sē movent. Pullī mortuī sunt. Quīntusne
mortuus est? Nōn est. Quīntus enim spīrat. Quī spīrat
mortuus esse nōn potest. Sed Mārcus eum spīrāre nōn
110 videt, neque enim anima vidērī potest.

Quid facit Mārcus? Mārcus perterritus ad villam cur-
rit et magnā vōce clāmat: “Age! Venī, pater!”

Iūlius puerum vocāre audit et exit in hortum. Pater
filiū perterritum ad sē accurrere videt eumque inter-
115 rogat: “Quid est, Mārce?”

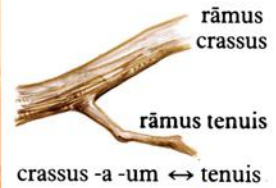
Mārcus: “Quīntus...est...mortuus!”

Iūlius: “Quid? mortuus? Ō deī bonī!”

Pater, ipse perterritus, cum Mārcō ad Quīntum cur-
rit. Iūlia quoque accurrit cum cane suā. Quīntus oculōs
120 aperit. Iūlius eum oculōs aperīre videt.

Iūlius: “Ecce oculōs aperit: ergō vīvus est.”

Mārcus et Iūlia Quīntum vīvum esse vident. Puer
autem ambulāre nōn potest, neque enim pedēs eum
sustinēre possunt; ergō necesse est eum portāre.

est sunt: *esse*

neque enim = nōn enim

facere = agere

Mārcus perterritus est

lectus

Quīntus ā Iūliō portātur
Aemilia Quīntum ā Iūliō
portārī videt

Quīntus in lectō pōnitur
Aemilia Quīntum in lectō
pōnī aspicit

īnfīnītīvus - ī m (īnf)

vocāre
vidēre
accurrere
audīre

-re

[1] -āre

[2] -ēre

[3] -ere

[4] -īre

esse ēsse

portārī
vidērī
pōnī
audērī

Quīntus ā Iūliō in villam portātur et in lectō pōnitur. 125

Aemilia filium suum ā Iūliō portārī videt, et interro-
gat: “Cūr puer ipse ambulāre nōn potest?”

Iūlius: “Quīntus ambulāre nōn potest, quod nōn est
avis neque ālās habet! Quī volāre vult neque potest, ad
terram cadit!” 130

Aemilia Quīntum ā Iūliō in lectō pōnī aspicit.

GRAMMATICA LATINA

Īnfīnītīvus

[A] Āctīvum.

Iūlius Mārcum nōn vidēre, sed audīre potest. Pater filium 135
vocāre audit, et accurrere videt.

‘Vocā|re’, ‘vidē|re’, ‘accurr|ere’, ‘audī|re’ īnfīnītīvus est.

Īnfīnītīvus: -re.

[1] -āre: cantāre, pulsāre, plōrāre, interrogāre, verberāre, nu-
merāre, salūtāre, imperāre, habitāre, amāre, dēlectāre, por- 140
tāre, ambulāre, exspectāre, intrāre, ōrnāre, clāmāre, mōns-
trāre, errāre, volāre, natāre, spīrāre; dare; cēt.

[2] -ēre: rīdēre, vidēre, respondēre, habēre, tacēre, pārēre,
timēre, tenēre, iacēre, movēre, cēt.

[3] -ere: pōnere, sūmere, discēdere, carpere, agere, vehere, 145
claudere, vertere, currere, vēndere, emere, cōnsistere, osten-
dere, bibere, petere, dūcere, relinquere, quaerere, vīvere,
lūdere, canere, ascendere, cadere; capere, facere, aspicerere,
accipere, parere; cēt.

[4] -īre: venīre, audīre, dormīre, aperīre, reperīre; īre (ad-īre, 150
ab-īre, ex-īre); cēt.

Mēdus servus esse nōn vult. Nēmō gemmās ēsse potest.

‘Esse’ quoque et ‘ēsse’ īnfīnītīvus est.

[A] Passīvum.

Mārcus ā Iūliō nōn vidērī, sed audērī potest. Mārcus Quīn- 155
tum ā Iūliō portārī et in lectō pōnī videt.

‘Portā|rī’, ‘vidē|rī’, ‘pōn|ī’, ‘audī|rī’ īnfīnītīvus passīvī est.

-rī/-ī

Īnfīnītīvus passīvī: -rī/-ī.

[1] -ārī: portārī, numerārī, vocārī.

[1] -ārī

160 [2] -ērī: vidērī, tenērī.

[2] -ērī

[3] -ī: pōnī, emī, edī, claudī.

[3] -ī

[4] -īrī: audīrī, reperīrī, aperīrī.

[4] -īrī

Piscēs numerārī nōn possunt. Syra rosam ā Iūliā tenērī videt. Gemmae edī nōn possunt. Magnum ōstium ā parvā

= Syra Iūliam rosam
tenere videt
= parva puella magnum
ōstium neque aperire
neque claudere potest

165 puellā neque aperīrī neque claudī potest.

Dēclīnātiō tertiā

‘Avis’ (f) et ‘piscis’ (m) dēclīnantur ut ‘ovis’. Ut ‘pāstor’ dēclīnātur ‘mercātor’ (m).

‘Leō’ (m) et ‘homō’ (m) dēclīnantur hōc modō:

170		<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
	<i>Nōm.</i>	leō	leōn ēs	homō	homin ēs	leō < leōn
	<i>Acc.</i>	leōn em	leōn ēs	homin em	homin ēs	
	<i>Gen.</i>	leōn is	leōn um	homin is	homin um	
	<i>Dat.</i>	leōn ī	leōn ibus	homin ī	homin ibus	
175	<i>Abl.</i>	leōn e	leōn ibus	homin e	homin ibus	

‘Vōx’ (f) et ‘pēs’ (m) dēclīnantur hōc modō:

		<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
	<i>Nōm.</i>	vōx	vōc ēs	pēs	ped ēs	vōx < vōcs pēs < peds
	<i>Acc.</i>	vōc em	vōc ēs	ped em	ped ēs	
180	<i>Gen.</i>	vōc is	vōc um	ped is	ped um	
	<i>Dat.</i>	vōc ī	vōc ibus	ped ī	ped ibus	
	<i>Abl.</i>	vōc e	vōc ibus	ped e	ped ibus	

‘Flūmen’, ‘mare’, ‘animal’ (n): vidē cap. XI.

PENSVM A

Av- in āer- volant. Pisc- in aquā natant. Iūlia neque vol- neque nat- potest. Homō duōs ped- habet, itaque homō ambul- potest. Homō mortuus sē mov- nōn potest. Spīr- necesse est hominī, nam sine animā nēmō vīv- potest. Cum homō spīrat, anima in pulmōn- intrat et ex pulmōn- exit. Homō

Vocābula nova:

asinus
leō
bēstia
homō
fera
avis
piscis
aquila

āer
 āla
 pēs
 cauda
 petasus
 deus
 mercātor
 nūntius
 mare
 flūmen
 anima
 pulmō
 animal
 nīdus
 rāmus
 folium
 ōvum
 pullus
 pila
 vōx
 lectus
 ferus
 vivus
 mortuus
 crassus
 tenuis
 perterritus
 capere
 volāre
 natāre
 movēre
 facere
 vīvere
 spīrāre
 parere
 lūdere
 canere
 audēre
 occultāre
 ascendere
 sustinēre
 cadere
 potest possunt
 vult volunt
 necesse est
 nēmō
 cum
 quod
 enim
 ergō
 īfinītīvus

quī spīrat mortuus es— nōn potest. Homin— deōs vid— nōn possunt. Deī ab homin— vid— nōn possunt. Nēmō piscēs numer— potest. Piscēs numer— nōn possunt. Sine pecūniā cibus em— nōn potest.

Puerī Iūliam can— audiunt. Mārcus Quīntum ad terram cad— videt. Iūlius Mārcum clām— audit. Aemilia saccum ā Iūliō in mēnsā pōn— et aper— videt.

PENSVM B

Leō et aquila — sunt. Virī et fēminae — sunt. Mercurius nōn homō, sed — est. In aquā sunt —. In āere sunt —. Quid agunt piscēs et avēs? Piscēs in aquā —, avēs in āere —. Avis duās — habet, itaque avis volāre —. Avis quae volat ālās —. Cum homō ambulat, — moventur. Cum homō —, anima in — intrat. Homō quī spīrat — est, quī nōn spīrat — est. Nam sine animā — vīvere potest. Spīrāre hominī — est.

Iūlia — [= cantat]. Iūlia — pulchram habet. Puerī — quaerunt. Nīdī sunt inter — et folia arborum. In nīdīs avium sunt — aut pullī. Avēs nōn pullōs vīvōs, sed ōva —. Quīntus in arborem — et iv — videt in nīdō. Rāmus quī nīdum — tenuis est. Rāmus tenuis puerum — sustinēre nōn potest: Quīntus ad terram —. Mārcus eum cadere videt et — est.

PENSVM C

Num Neptūnus homō est?

Quis est Mercurius?

Quid agunt mercātōrēs?

Num necesse est margarītās habēre?

Quid est ōceanus Atlanticus?

Cūr aquila ā parvīs avibus timētur?

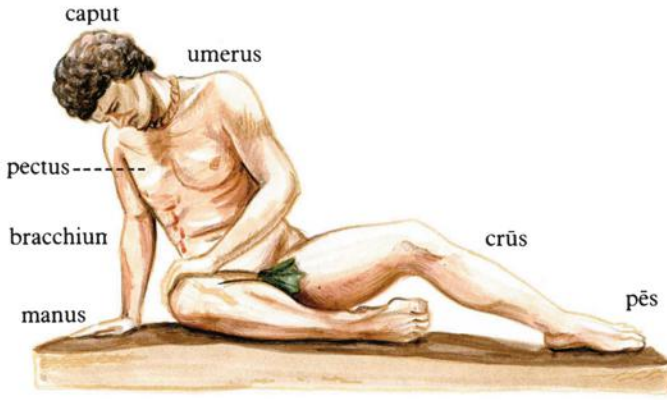
Ubi sunt nīdī avium?

Quid est in nīdīs?

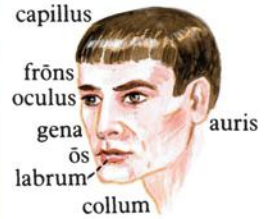
Quae bēstiae ōva pariunt?

Quid agunt puerī in hortō?

Cūr rāmus Quīntum sustinēre nōn potest?

CORPVS HVMANVM

1 Corpus hūmānum quattuor membra habet: duo bracchia et duo crūra. Bracchium membrum est et crūs membrum est. In bracchiō est manus, in crūre pēs. Duae manūs et duo pedēs in corpore hūmānō sunt.

5 In corpore ūnum caput est, nōn duo capita. In capite sunt oculī et aurēs, nāsus et ōs. Super caput capillus est. Capillus virōrum nōn tam longus est quam fēminārum. Suprā oculōs frōns est. Īnfṛā oculōs genae sunt. Post frontem est cerebrum. Quī cerebrum parvum habet
 10 stultus est. Ōs est inter duo labra. In ōre lingua et dentēs ĩnsunt. Dentēs sunt albī ut margarītae. Lingua et labra rubra sunt ut rosae.

Hominēs oculīs vident et auribus audiunt. Homō quī oculōs bonōs habet bene videt, quī oculōs malōs habet
 15 male videt. Quī aurēs bonās habet bene audit, quī aurēs malās habet male audit. Syra male audit, ea enim aurēs malās habet.

hūmānus -a -um < homō
 corpus -oris n, pl -ora
 -orum
 crūs crūris n, pl crūra
 -rum
 ūna manus, duae manūs

caput -itis n, pl capita
 -itum
 ōs ōris n, pl ōra -um
 super *prp*+acc ↔ sub

frōns -ontis f
 ĩnfṛā *prp*+acc ↔ suprā

stultus -a -um

ruber -bra -brum

bene ↔ male

pectus -oris *n*

cor cordis *n*

sanguis -inis *m*

fluere

color -ōris *m*

iecur -oris *n*

venter -tris *m*

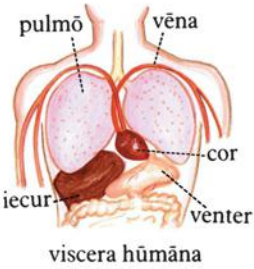
viscera -um *n pl*

cibum sūmere = ēsse

sānus -a -um ↔ aeger

-gra -grum

sānāre = sānum facere

pōculum aquae = pōculum cum aquā
modo = tantum, solum

Caput est super collum. Sub collō est pectus. In pectore cor et pulmōnēs sunt. In corde est sanguis, quī per vēnās ad cor fluit. Color sanguinis est ruber. Īnfṛā pulmōnēs est iecur et venter. In ventre cibus est. Cor, pulmōnēs, iecur, venter sunt viscera hūmāna. 20

Homō quī ventrem malum habet cibum sūmere nōn potest, neque is sānus, sed aeger est. Homō sānus ventrem bonum, pulmōnēs bonōs, cor bonum habet. 25

Medicus ad hominem aegrum venit eumque sānum facit. Medicus est vir quī hominēs aegrōs sānat, sed multī aegrī ā medicō sānārī nōn possunt.

Estne sānus Quīntus? Nōn est: pēs eius aeger est. Puer super lectum iacet. Aemilia et Syra apud puerum aegrum sunt. Māter apud eum sedet manumque eius tenet. Syra nōn sedet, sed apud lectum stat. Quīntus iacet. Aemilia sedet. Syra stat. 30

Aemilia: "Ecce mālum, Quīnte."

Aemilia puerō aegrō mālum rubrum dat, neque is mālum ēsse potest. Māter eī pōculum aquae dat. 35

Aemilia: "Bibe aquam modo!"

Māter caput Quīntī sustinet, dum puer aquam bibit.	
Aemilia: “Iam dormī, Quīnte! Dormī bene!”	
40 Māter manum pōnit in fronte filiī: frontem eius tangit. Quīntus oculōs claudit atque dormit.	tangere atque = et
11 Iūlius, quī cum Syrō servō in ātriō est, imperat: “Ī ad oppidum, Syre, atque medicum arcesse!”	
45 Medicus Tūsculī habitat. Iūlius servum suum Tūsculum ire iubet atque medicum arcessere. Syrus equum ascendit, ad oppidum it, medicum arcessit. Servus cum medicō ad vīllam revenit.	iubēre = imperāre equum ascendere = in equum ascendere re-venīre = rūsus venīre
Medicus interrogat: “Quis aegrōtat?”	aegrōtāre = aeger esse
50 Iūlius: “Meus Quīntus filiū aegrōtat; ambulāre nōn potest.”	
Medicus: “Cūr ambulāre nōn potest?”	
55 Iūlius: “Quia pēs eius aeger est. Puer stultus est, medice: nīdum in arbore reperit, arborem ascendit, dē arbore cadit! Itaque pedem aegrum habet nec ambulāre potest. Nec modo pede, sed etiam capite aeger est.”	dē <i>ppp</i> + <i>abl</i> = ab [↓] nec = neque pede aeger est = pedem aegrum habet
Iūlius medicum ad cubiculum Quīntī dūcit. Medicus cubiculum intrat, ad lectum adit atque puerum aspicit. Quīntus quiētus super lectum iacet nec oculōs aperit. Medicus puerum dormīre videt.	cubiculum intrāre = in cubiculum intrāre quiētus -a -um = quī sē nōn movet
60 Medicus dīcit: “Puer dormit.”	dicere
Syra, quae male audit, id quod medicus dīcit audīre nōn potest; itaque interrogat: “Quid dīcit medicus?”	id quod medicus dīcit = verba medicī
Aemilia (in aurem Syrae): “Medicus ‘puerum dormīre’ dīcit.”	

ad-esse

verbum facere = verbum
dicere

spectāre = aspicere

ap-pōnere < ad-pōnere
sentīre

Quīntus oculōs aperit atque medicum adesse videt. 65

Puer, quī medicum timet, nūllum verbum facere audet.

Medicus: “Ōs aperī, puer! Linguam ostende!”

Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus Quīntum ōs aperīre atque linguam ostendere iubet.” 70

Quīntus ōs aperit atque medicō linguam ostendit.

Medicus linguam eius rubram esse videt.

Medicus: “Lingua eius rubra est.”

Syra: “Quid dīcit?”

Aemilia: “Dīcit ‘linguam eius rubram esse’.” 75

Medicus etiam dentēs Quīntī spectat et inter dentēs albōs ūnum nigrum videt. Nōn sānus est dēns quī colōrem nigrum habet.

Medicus: “Puer dentem aegrum habet.”

Quīntus: “Sed dēns nōn dolet; ergō dēns aeger nōn 80 est. Pēs dolet — et caput.”

Syra: “Quid dīcunt?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum dentem aegrum habēre’, et Quīntus dīcit ‘pedem et caput dolēre, nōn dentem’.” 85

Iūlius: “Nōn dentem, sed pedem modo sālā, medice!”

Medicus pedem Quīntī spectat atque digitum ad pedem appōnit: medicus pedem eius tangit. Puer digitum medicī in pede suō sentit. 90

Quīntus: “Ei, ei! Pēs dolet!”

III Medicus (ad Iūlium): “Tenē bracchium puerī!” (ad Aemiliam:) “Tenē pōculum sub bracchiō!” (ad Quīntum:) “Claude oculōs, puer!” Medicus Quīntum oculōs
95 claudere iubet, quod puer cultrum medicī timet.

Ecce medicus cultrum ad bracchium puerī appōnit. Perterritus Quīntus cultrum medicī sentit in bracchiō, nec oculōs aperīre audet. Capillī horrent. Cor palpitāt. Medicus vēnam aperit. Ruber sanguis dē bracchiō in
100 pōculum fluit. Quīntus sanguinem dē bracchiō fluere sentit atque horret. Frōns et genae albae sunt ut līlia...

Medicus puerum oculōs aperīre iubet: “Aperī oculōs, puer!” neque Quīntus oculōs aperit. Puer quiētus super lectum iacet ut mortuus.

105 Syra: “Cūr Quīntus oculōs nōn aperit? — Ō deī bonī! Puer mortuus est!”

Quīntus autem spīrat, ergō mortuus nōn est. Sed Syra eum mortuum esse putat, quod eum spīrāre nōn audit. Iūlius et Aemilia filium suum quiētum spectant
110 — atque tacent.

Medicus manum super pectus puerī impōnit eumque spīrāre et cor eius palpitāre sentit.

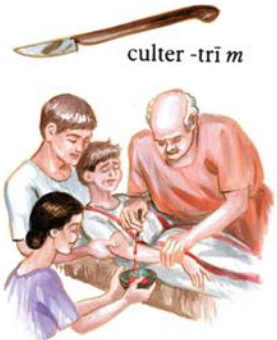
Medicus: “Puer spīrat et cor eius palpitāt.”

Aemilia gaudet quod filius vīvit.

115 Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum spīrāre et cor eius palpitāre.’ Ergō Quīntus vīvit.”

Syra Quīntum vīvere gaudet.

culter -trī m

horrēre: capillī horrent
= capillī stant

horrēre = perterritus
esse

gaudēre = laetus esse

Syra Quīntum vīvere
gaudet = Syra gaudet
quod Quīntus vīvit

dē-tergēre

Aemilia sanguinem dē brachiō filiī dēterget. Iam puer oculōs aperit. 120

Quīntus: “Ei! Dolet brachium!”

Māter filium vīvum esse videt et audit.

Aemilia imperat: “Aquam arcesse, Syra!” neque ancilla verba dominae audit.

Iūlius: “Domina tē aquam arcessere iubet, Syra!” 125

Syra abit, atque revenit cum aliō pōculō aquae plēnō.

Aemilia pōculum tenet, dum Quīntus bibit.

Medicus: “Iam necesse est puerum dormīre.”

horrēre = timēre

ab-esse

Exit medicus. Quīntus, quī medicum horret, eum abesse gaudet. 130

noster -tra -trum = meus et tuus

Iūlius: “Iam filius noster nōn modo pede, sed etiam brachiō aeger est.”

Aemilia: “Ille medicus crassus filium nostrum s̄nāre nōn potest.” Aemilia nōn putat medicum puerum aegrum s̄nāre posse. 135

est potest
sunt possunt
esse posse (inf)

Syra: “Stultus est medicus! Neque cor neque cerebrum habet!”

Syra ‘medicum stultum esse’ dīcit. Iūlius et Aemilia eum stultum esse putant, nōn dīcunt.

GRAMMATICA LATINA 140

Dēclīnātiō tertia

[A/B] Masculīnum et fēminīnum.

Vocābula masculīna: pāstor, mercātor, clāmor, timor, color, sōl, āēr, venter, leō, pulmō, homō, pēs, sanguis; pānis, collis, piscis, mōns, dēns, cēt. 145

Vocābula fēminīna: ovis, vallis, avis, auris, nūbēs, frōns; arbor, vōx, praepositīō, dēclīnātiō, cēt.

[C] Neutrum.

Vocābula neutra: flūmen, ōs, crūs, corpus, pectus, iecur,
150 caput, cor; viscera (*pl*); mare, animal, cēt.

Plūrālis: -a. Accūsātīvus = nōminātīvus.

‘Corpus’ et ‘flūmen’ dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
155 <i>Acc.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
<i>Gen.</i>	corpor is	corpor um	flūmin is	flūmin um	-is	-um
<i>Dat.</i>	corpor ī	corpor ibus	flūmin ī	flūmin ibus	-ī	-ibus
<i>Abl.</i>	corpor e	corpor ibus	flūmin e	flūmin ibus	-e	-ibus

neutrum: acc. = nōm.

Ut ‘corpus’ dēclīnantur: pectus -or|is, ōs ōr|is, crūs crūr|is,
160 iecur -or|is (cor cord|is, caput -it|is); plūrālis: viscer|a -um.

‘Mare’ et ‘animal’ hōc modō dēclīnantur:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-e/-	-ia
<i>Acc.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-e/-	-ia
165 <i>Gen.</i>	mar is	mar ium	animāl is	animāl ium	-is	-ium
<i>Dat.</i>	mar ī	mar ibus	animāl ī	animāl ibus	-ī	-ibus
<i>Abl.</i>	mar ī	mar ibus	animāl ī	animāl ibus	-ī	-ibus

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō

Iūlia dormit. Syra Iūliam dormīre videt.

170 Syra: “Iūlia dormit.” Syra ‘Iūliam dormīre’ dicit.

‘Iūliam dormīre’ est accūsātīvus cum īnfīnītīvō. Accūsātī-
vus cum īnfīnītīvō pōnitur apud multa verba:

[1] *vidēre, audīre, sentīre*: Puer medicum adesse videt. Puerī
Iūliam canere audiunt. Medicus puerum spīrāre sentit.

175 [2] *iubēre*: Dominus servum discēdere iubet.

[3] *dīcere*: Quīntus ‘pedem dolēre’ dicit.

[4] *putāre*: Syra Quīntum mortuum esse putat.

[5] *gaudēre*: Aemilia filium vīvere gaudet.

[6] *nesse esse*: Puerum dormīre necesse est.

Iūlia dormit
Iūliam dormīre

Vocābula nova:
corpus
membrum
bracchium
crūs
manus
caput
auris

ōs
 capillus
 frōns
 gena
 cerebrum
 labrum
 lingua
 pectus
 cor
 sanguis
 vēna
 color
 iecur
 venter
 viscera
 medicus
 pōculum
 culter
 hūmānus
 stultus
 ruber
 sānus
 aeger
 noster
 bene
 male
 fluere
 sārāre
 sedēre
 stāre
 tangere
 arcessere
 iubēre
 revenīre
 aegrōtāre
 dīcere
 spectāre
 dolēre
 appōnere
 sentīre
 horrēre
 palpitāre
 putāre
 gaudēre
 dētergēre
 posse
 modo
 super
 infrā
 dē
 atque
 nec

PENSVM A

Membra corpor– hūmānī sunt duo brachia et duo crūr–. In corpor– hūmānō ūn– caput est, nōn duo capit–. In capit– sunt duae aur– et ūn– ōs. In ōr– sunt dent–. In pector– ūn– cor et duo pulmōn– sunt.

Medicus Quīnt– super lectum iac– videt; medicus puer– dorm– videt. Medicus: “Quīnt– dorm–.” Medicus ‘Quīnt– dorm–’ dīcit. Medicus puer– linguam ostend– iubet, et ‘lingu– eius rubr– es–’ dīcit. Puer dīcit ‘ped– et caput dol–.’ Medicus Aemili– pōculum ten– iubet. Syra Quīnt– spīr– nōn audit, itaque Syra e– mortu– es– putat. Sed Quīnt– vīv–. Māter fili– vīv– gaudet. Necessē est puer– aegr– dorm–.

PENSVM B

— hūmānum habet quattuor —: duo — et duo —. In brachiīs duae — sunt, in crūrībūs duo —. Super collum est —. In capite sunt duo oculī, duae —, ūnus nāsus, ūnum —. In ōre sunt dentēs et —. Sub collō est —. In pectore sunt pulmōnēs et —. In corde et in vēnīs — est. Sanguis per — ad cor —.

Aemilia apud lectum Quīntī —, Syra apud lectum —. Quīntus nōn —, sed aeger est. Syrus medicum ex oppidō —. Medicus digitum ad pedem puerī —: medicus pedem eius —. Quīntus, quī digitum medicī in pede —: “Ei! Pēs —!”

PENSVM C

Quae sunt membra corporis hūmānī?

Ubi est cerebrum?

Quid est in pectore?

Ubi est venter?

Cūr Quīntus cibum sūmere nōn potest?

Estne Quīntus sōlus in cubiculō suō?

Unde medicus arcessitur?

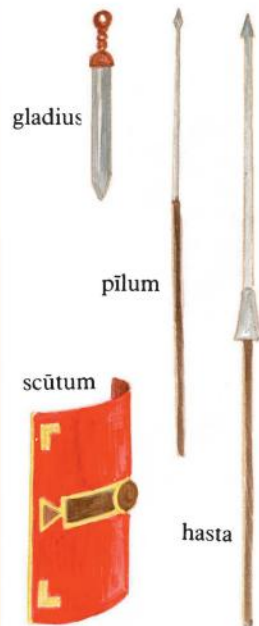
Quid videt medicus in ōre Quīntī?

Quid Quīntus in brachiō sentit?

Cūr Syra Quīntum mortuum esse putat?

MILES ROMANVS

arma Rōmāna

1 Quīntus est frāter Mārcī. Iūlia soror eius est. Mārcus et
 Quīntus frātrēs Iūliae sunt. Mārcus patrem et mātrem,
 frātrem et sorōrem habet. Nōmen patris est 'Iūlius',
 māttris 'Aemilia'; 'Quīntus' est nōmen frātris, 'Iūlia' so-
 5 rōris.

Mārcō ūna soror est. Iūliae duo frātrēs sunt. Nōmina
 frātrum sunt 'Mārcus' et 'Quīntus'. Patrī et mātērī ūna
 filia et duo filiī sunt.

Mātērī 'Aemilia' nōmen est. Quod nōmen est patrī? Eī
 10 nōmen est 'Lūcius Iūlius Balbus'. Virō Rōmānō tria
 nōmina sunt. 'Lūcius' est praenōmen, id est nōmen prī-
 mum; 'Balbus' cognōmen est. Filiīs nōmina sunt 'Mār-
 cus Iūlius Balbus' et 'Quīntus Iūlius Balbus'. 'Mārcus'

frāter -tris *m*
 soror -ōris *f*
 pater -tris *m*
 māter -tris *f*
 nōmen -inis *n*

Mārcō (*dat*) ūna soror est
 = Mārcus ūnam sorō-
 rem habet

prae-nōmen -inis *n*
 cognōmen -inis *n*

praenōmina Latīna:

- A. = Aulus
- C. = Gāius
- D. = Decimus
- L. = Lūcius
- M. = Mārcus
- P. = Pūblius
- Q. = Quīntus
- Sex. = Sextus
- T. = Titus

avunculus -ī m = frāter
mātris
trīstis ↔ laetus

vester -tra -trum (= tuus
et tuus)

mīles -itis m

fert = portat
fert ferunt
armātus -a -um = quī
arma fert

pugnus -ī m

et 'Quīntus' praenōmina sunt filiōrum. Alia praenōmi-
na Latīna sunt 'Aulus', 'Decimus', 'Gāius', 'Pūblius', 15
'Sextus', 'Titus'.

Aemiliae est ūnus frāter, cui 'Aemilius' nōmen est
(praenōmen 'Pūblius', cognōmen 'Paulus'). Frāter Ae-
miliae est avunculus liberōrum. Aemilius autem procul
ā sorōre suā abest. Itaque trīstis est Aemilia, quae frā- 20
trem suum amat.

Mārcus et Iūlia mātrem suam trīstem in hortum exīre
vident et patrem interrogant: "Cūr māter nostra trīstis
est?"

Iūlius: "Māter vestra trīstis est, quod Aemilius procul 25
ab eā abest. Aemilius avunculus vester est, id est frāter
mātris. Māter trīstis est, quod frātrem suum vidēre nōn
potest."

Mārcus: "Ubi est avunculus noster?"

Iūlius: "Avunculus vester est in Germāniā. Aemilius 30
mīles est. In Germāniā multī sunt mīlitēs Rōmānī."

Iūlia: "Quid est mīles?"

Iūlius: "Mīles est vir quī scūtum et gladium et pīlum
fert. Scūtum et gladius et pīlum sunt arma mīlitis Rō-
mānī. Mīles est vir armātus." 35

Iūlia: "Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā?" 40

Iūlius: "Mīlitēs nostrī in Germāniā pugnāt."

Iūlia: "Meī quoque frātrēs pugnāt."

Iūlius: "Puerī pugnīs, nōn armīs pugnāt. Mīlitēs
pugnāt gladiīs, pīlīs, hastīs." 40

Mārcus: “Num Aemilius et hastam et pīlum fert?”

Iūlius: “Aemilius pīlum tantum fert, is enim pedes est, nōn eques. Eques est mīles quī ex equō pugnat; quī pedibus pugnat pedes est. Equitēs hastās, peditēs pīla
45 ferunt. Pīlum nōn tam longum est quam hasta, neque gladius peditis tam longus est quam gladius equitis. Pīlum Aemiliī sex pedēs longum est.”

Mārcus: “Quam longus est gladius eius?”

Iūlius: “Duōs pedēs longus est.”

50 Mārcus: “Duōs pedēs tantum? Cūr tam brevis est gladius?”

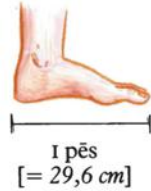
Iūlius: “Quod gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus. Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Pedes, quī pedibus it multaue alia arma
55 fert, gladium longum et gravem ferre nōn potest; itaque gladius eius brevis et levis est — brevior et levior quam is quī ab equite fertur. Etiam gladiū quī ā Germānīs feruntur longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānōrum ac pīla eōrum longiōra et graviōra quam nostra sunt.”

60 Iūlia: “Quī sunt Germānī?”

Iūlius: “Germānī sunt hominēs barbarī quī Germāniam incolunt. Germānia est magna terra nōn procul ā Galliā; Gallia autem prōvincia Rōmāna est, ut Hispānia, Syria, Aegyptus. Prōvincia est pars imperiī Rōmānī, ut
65 membrum pars corporis est; Rōma enim caput imperiī est, prōvinciae membra sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna. Flūmen Rhēnus Germāniam ā Galliā prō-

pedes -itis *m*

eques -itis *m*

brevis ↔ longus

gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus
ferre (*inf*) = portāre

levis ↔ gravis

fertur feruntur
Germānī -ōrum *m pl*

ac = atque
atque ante *a, e, i, o, u, h*
ac/atque ante ceterās litterās

barbarus -a -um = nec
Rōmānus nec Graecus
incolere: terram *i.* =
in terrā habitāre

pars (< parts) partis *f*

dīvidere

patria -ae f: p. nostra
= terra/oppidum pa-
trum nostrōrum

contrā *prp+acc*

pārere/imperāre + *dat*

hostis -is m ↔ amicus
bellum -ī n

op-pugnāre = pugnāre
contrā

exercitus -ūs m:
sing nōm exercitūs
acc exercitum
gen exercitūs
dat exercituī
abl exercitū

dux ducis m
metuere = timēre

plūr nōm exercitūs
acc exercitūs
gen exercituum
dat exercitibus
abl exercitibus

Hispānī -ōrum m *pl*
Gallī -ōrum m *pl*

militāre = mīles esse

sagitta
-ae f

arcus
-ūs m

castra -ōrum n *pl* (vocā-
bulum *plūrāle tantum*)

vinciā dīvidit. Rhēnus ac Dānuvius flūmina, quae Ger-
māniam ab imperiō Rōmānō dīvidunt, finēs imperiī
nostrī sunt. Germānia est patria Germānōrum, ut Rōma 70
nostra patria est.”

Iūlia: “Cūr militēs Rōmānī contrā Germānōs pug-
nant? Suntne Germānī hominēs improbī?”

Iūlius: “Militēs nostrī contrā Germānōs pugnant,
quod Germānī amīcī Rōmānōrum nōn sunt nec Rōmā- 75
nīs pārent. Germānī hostēs Rōmānōrum sunt, ac bellum
est inter Germānōs et Rōmānōs. Germānī exercitum
nostrum oppugnant.”

Iūlia: “Quid est ‘exercitus’?”

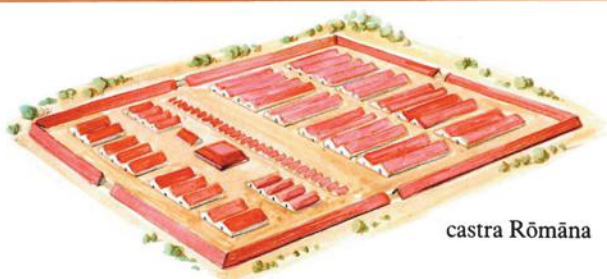
Iūlius: “Exercitus est magnus numerus mīlitum quī 80
contrā hostēs dūcitur. Quī exercitum dūcit dux exerci-
tūs est. Dux exercituī imperat, exercitus ducī suō pāret,
nam dux ab exercitū metuitor.

“In Germāniā et in Britanniā sunt magnī exercitūs
Rōmānī quī contrā exercitūs hostium pugnant. Militēs 85
et ducēs exercituum Rōmānōrum ab hostibus metuun-
tur. In Hispāniā et in Galliā nōn multī sunt mīlitēs
Rōmānī, nam Hispānī et Gallī, quī eās prōvinciās incol-
lunt, iam exercitibus nostrīs pārent. In exercitibus Rō-
mānīs etiam Hispānī et Gallī multī mīlitant, quī et alia 90
arma et arcūs sagittāsque ferunt.”

Iūlia: “Ubi habitat Aemilius?”

III

Iūlius: “Aemilius in castrīs habitat mille passūs ā fine
imperiī. Castra sunt mīlitum oppidum.”

castra Rōmāna

vāllum
-ī n

fossa -ae f

passus -ūs m: I passus
= v pedēs [1,48 m]

mīlia -ium n pl (+ gen pl):
mille (M) hominēs; duo
mīlia (MM/II) hominum
puerī = puerī et puellae

altus -a -um

lātus -a -um

in bellō = cum bellum
est
dēfendere ↔ oppugnāre

iacere -it -iunt
in (+ acc) = contrā

ex-pugnāre
equitātus -ūs m = equi-
tum numerus (pars
exercitūs)
impetus -ūs m: impetum
facere in hostem =
hostem armīs petere,
oppugnāre
fugere -it -iunt

95 Mārcus: “Quam longus est passus?”

Iūlius: “Ūnus passus est quīnque pedēs, ergō mille passūs sunt quīnque mīlia pedum. In castrīs Aemiliū sex mīlia mīlitum habitant. Nūllae fēminae aut puerī illīc habitant, nec enim fēminae puerīque mīlitāre possunt.

100 Circum castra fossa et vāllum longum et altum est.”

Mārcus: “Quam altum est vāllum castrōrum.”

Iūlius: “Prope decem pedēs altum est, et duo mīlia passuum longum. Quattuor portae per vāllum in castra dūcunt. Inter duās portās est via lāta, quae castra in
105 duās partēs dīvidit; ea via centum pedēs lāta est.

“In bellō portae castrōrum clauduntur. Cum exercitus Germānōrum castra oppugnat, Rōmānī castra dēfendunt: vāllum ascendunt ac pīla in Germānōs iaciunt. Illī autem nec pīla in castra iacere possunt, quod fossa
110 nimis lāta et vāllum nimis altum est, nec vāllum ascendere, quod Rōmānī pīlis et gladiīs vāllum dēfendunt. Hostēs castra nostra expugnāre nōn possunt.

“Ecce portae aperiuntur atque equitātus noster in hostēs impetum facit. Barbarī perterritī, quī impetum equitātūs sustinēre nōn possunt, arma ad terram
115 iaciunt atque in magnās silvās fugiunt.

metus -ūs *m* = timor

impetus hostium

“Mīles Rōmānus, quī hostem armātum accurrere videt, nōn ab eō fugit, sed armīs sē dēfendit. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Mīles fortis hostem nōn metuit, sed sine metū impetum in hostem facit. Aemilius, avunculus vester, mīles fortis est.” 120

“Circum imperium Rōmānum multī sunt hostēs. Castra et oppida nostra ab hostibus oppugnantur neque expugnantur, nam mīlitēs nostrī prōvinciās ac patriam nostram ā Germānīs et ab aliīs hostibus dēfendunt.” 125

Mārcus: “Etiam Germānī suam patriam dēfendunt.”

Iūlius: “Sed patria nostra pulchrior est quam illōrum! Atque Germānī hominēs barbarī sunt.”

Mārcus: “Nōnne fortēs sunt Germānī?”

Iūlius: “Fortēs sunt illī, sed Rōmānī fortiōrēs sunt, nec arma Germānōrum tam bona sunt quam nostra. Scūtum eōrum nimis parvum est, pīlum nimis longum et grave; nec enim pīlum tam grave procul iacī potest. Itaque pīlum nostrum breve et leve est — brevius et levius quam pīlum Germānōrum. Mīlitēs Rōmānī bene pugnāt, quod pīla eōrum brevia et levia sunt, nōn longa et gravia ut Germānōrum. Patria nostra bonīs armīs dēfenditur. Nūllus hostis Rōmam expugnāre potest.” 135

Mārcus: “Cūr Rōmānī Germāniam nōn expugnant?”

Iūlius: “Germānia nōn solum armīs dēfenditur, sed etiam altīs montibus, magnīs silvīs atque lātīs et altīs flūminibus.” 140

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quārta

- 145 'Exercitus' (*m*) dēclīnātur hōc modō (vidē exempla in versibus 80–89 huius capitulī):

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>		
<i>Nōminātīvus</i>	exercit us	exercit ūs	-us	-ūs
<i>Accūsātīvus</i>	exercit um	exercit ūs	-um	-ūs
150 <i>Genetīvus</i>	exercit ūs	exercit uum	-ūs	-uum
<i>Datīvus</i>	exercit uī	exercit ibus	-uī	-ibus
<i>Ablātīvus</i>	exercit ū	exercit ibus	-ū	-ibus

versus -ūs *m*: cap. XII
142 versūs habet

Ut 'exercitus' dēclīnantur masculīna: arcus, passus, equitātus, impetus, metus, versus, cēt.; fēminīnum: manus.

- 155 *Adiectīvum*

[I/II] Dēclīnātiō prīma et secunda.

Mōns altus. Arbor alta. Vāllum altum.

'Alt|us -a -um' est adiectīvum prīmae et secunda dēclīnātiōnis. Masculīnum 'altus' dēclīnātur ut 'servus', fēminīnum 'alta' ut 'fēmina', neutrum 'altum' ut 'oppidum'.

	<i>Singulāris</i>			<i>Plūrālis</i>					
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.			
<i>Nōm.</i>	alt us	alt a	alt um	alt ī	alt ae	alt a	-us	-a	-um
<i>Acc.</i>	alt um	alt am	alt um	alt ōs	alt ās	alt a	-um	-am	-um
165 <i>Gen.</i>	alt ī	alt ae	alt ī	alt ōrum	alt ārum	alt ōrum	-ī	-ae	-ī
<i>Dat.</i>	alt ō	alt ae	alt ō	alt īs	alt īs	alt īs	-ō	-ae	-ō
<i>Abl.</i>	alt ō	alt ā	alt ō	alt īs	alt īs	alt īs	-ō	-ā	-ō
							-ī	-ae	-a
							-ōs	-ās	-a
							-ōrum	-ārum	-ōrum
							-īs	-īs	-īs
							-īs	-īs	-īs

ad-iectīvum -ī *n* (*adi*)

altus
alta
altum

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: albus, bonus, fessus, foedus, irātus, laetus, lātus, longus, magnus, malus, meus, novus, plēnus, prīmus, sānus, tuus, cēt.; (-er -a -rum:) pulcher, aeger, niger, ruber, noster, vester, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

Gladius brevis. Via brevis. Pīlum breve.

- 175 'Brevis -e' est adiectīvum tertiae dēclīnātiōnis. Masculīnum et fēminīnum 'brevis' dēclīnātur ut 'ovis' (sed abl. sing. -ī), neutrum 'breve' ut 'mare'.

brevis
breve

dēcl. III: fēm. = masc.

-is	-e	-ēs	-ia
-em	-e	-ēs	-ia
-is	-is	-ium	-ium
-ī	-ī	-ibus	-ibus
-ī	-ī	-ibus	-ibus

	Singularis		Plūralis		
	Masc./Fēm.	Neutr.	Masc./Fēm.	Neutr.	
Nōm.	brev is	brev e	brev ēs	brev ia	
Acc.	brev em	brev e	brev ēs	brev ia	180
Gen.	brev is	brev is	brev ium	brev ium	
Dat.	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	
Abl.	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: brevis, fortis, gravis, levis, tenuis, trīstis, cēt. 185

Exempla:

Pedes fortis Rōmānus gladium brevem et levem, scūtum magnum et grave fert; eques hastam fert longam et gravem. Peditī fortī Rōmānō est gladius brevis et levis, scūtum magnum et grave; equitī hasta longa et gravis est. Pedes gladiō 190 brevī et levī, scūtō magnō et gravī armātus est; eques hastā longā et gravī pugnat.

Peditēs fortēs Rōmānī gladiōs brevēs et levēs, scūta magna et gravia ferunt; equitēs hastās ferunt longās et gravēs. Peditibus fortibus Rōmānīs sunt gladiī brevēs et levēs, scūta magna 195 et gravia; equitibus hastae longae et gravēs sunt. Peditēs gladiīs brevibus et levibus, scūtīs magnīs et gravibus armātī sunt; equitēs hastīs longīs et gravibus pugnant.

comparātīvus (comp)

Comparātīvus

Hic mūrus altior est quam ille. 200

Hoc vāllum altius est quam illud.

altior
altius

‘Altior -ius’ comparātīvus est. Comparātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis tertiāe:

	Singularis:		Plūralis:		
	Masc./Fēm.	Neutr.	Masc./Fēm.	Neutr.	
Nōm.	altior	altius	altiōr ēs	altiōr a	
Acc.	altiōr em	altius	altiōr ēs	altiōr a	
Gen.	altiōr is	altiōr is	altiōr um	altiōr um	
Dat.	altiōr ī	altiōr ī	altiōr ibus	altiōr ibus	
Abl.	altiōr e	altiōr e	altiōr ibus	altiōr ibus	210

Exempla: brevior, fortior, gravior, levior, longior, pulchrior.

Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Eques gladium longiorem et graviorem fert quam pedes. Eques gladiō longiore et graviore pugnat.

Gladii equitum longiores et graviores sunt quam peditum. Equites gladiis longioribus et gravioribus pugnant.

Pilum brevius et levius est quam hasta. Pila breviora et leviora sunt quam hastae.

220 Dēlia ancilla pulchrior est quam Syra. Lēander, quī ancillae pulchrioris amicus est, ancillae pulchriori rosam dat. Quid pulchrius est quam rosa?

225 Mīlitēs Rōmānī fortiōrēs sunt quam hostēs. Dux Rōmānus mīlitibus fortiōribus imperat quam dux hostium. Ille dux mīlitum fortiōrum est.

PENSVM A

Pilum ē man- iacitur, sagitta ex arc-. In exercit- Rōmānīs multī Gallī mīlitant, quī arc- ferunt. Equitāt- sine met- impet- in hostēs facit, neque hostēs impet- equitāt- sustinēre possunt. Mille pass- sunt quīnque mīlia pedum. Via Latīna CL [150: centum quīnquāgintā] mīlia pass- long- est.

Rāmus tenu- puerum crass- sustinēre nōn potest, nam puer crass- grav- est. Ūnum mālum grav- nōn est, nec duo māla grav- sunt, sed saccus plēn- mālōrum grav- est. Lēander saccum magn- et grav- portat. In saccō grav- sunt māla. Servī saccōs grav- portant. In saccīs grav- sunt māla et pira.

Saccus Lēandrī grav- est quam Syrī, nam māla grav- sunt quam pira. Via Appia long- est quam via Latīna. Via Appia et via Aurēlia long- sunt quam via Latīna. Quīntus crass- est quam Mārcus. Lēander saccum grav- quam Syrus portat. In saccō grav- māla sunt.

Hoc pilum long- et grav- est quam illud. Haec pila long- et grav- sunt quam illa.

Vocābula nova:

frāter
soror
nōmen
praenōmen
cognōmen
avunculus
mīles
scūtum
gladius
pilum
arma
arcus
sagitta
pugnus
hasta
pedes
eques
pars
finis
patria
hostis
bellum
exercitus
dux
castra
passus
fossa
vāllum

equitātus
 impetus
 metus
 versus
 mīlia
 trīstis
 armātus
 brevis
 gravis
 levis
 barbarus
 altus
 lātus
 fortis
 vester
 ferre
 pugnāre
 incolere
 dīvidere
 oppugnāre
 metuere
 mīlitāre
 dēfendere
 iacere
 expugnāre
 fugere
 contrā
 ac
 adiectīvum
 comparātīvus

PENSVM B

Mārcus — Quīntī est. Quīntus ūnum frātrem et ūnam —
 habet. 'Iūlia' — sorōris est. Frāter Aemiliae est — liberōrum.
 Quīntus: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus —
 est in Germāniā."

Prōvincia est — imperiū Rōmānī. Rhēnus Germāniam ab
 imperiō Rōmānō —; Rhēnus — imperiū est. In Germāniā
 multī — Rōmānī sunt, quī contrā Germānōs —; Germānī
 enim — Rōmānōrum sunt. Mīlitēs Rōmānī scūta et — et pīla
 —. Mīlitēs in — habitant. Circum castra est — et —, quod x
 pedēs — est. Mīlitēs patriam ab hostibus —.

PENSVM C

Num 'Mārcus' cognōmen est?
 Quot frātrēs habet Aemilia?
 Quid agit Aemilius in Germāniā?
 Quae arma pedes Rōmānus fert?
 Quam longum est pīlum Aemiliī?
 Ubi habitant mīlitēs Rōmānī?
 Quī sunt Germānī et Gallī?
 Estne Germānia prōvincia Rōmāna?
 Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit?
 Cūr hostēs castra expugnāre nōn possunt?
 Num mīles fortis ab hoste fugit?
 Cūr hasta procul iacī nōn potest?

 MENSIS IANVAR DIES XXXI	 MENSIS FEBRVAR DIES XXVIII	 MENSIS MARTIVS DIES XXXI	 MENSIS APRILIS DIES XXX	 MENSIS MAIVS DIES XXXI	 MENSIS IUNIVS DIES XXX
 MENSIS IVLIVS DIES XXXI	 MENSIS AVGVSTVS DIES XXXI	 MENSIS SEPTEMBER DIES XXX	 MENSIS OCTOBER DIES XXXI	 MENSIS NOVEMBER DIES XXX	 MENSIS DECEMBER DIES XXXI

ANNVS ET MENSES

- 1 Annus in duodecim mēnsēs dīviditur, quibus haec sunt
nōmina: Iānuārius, mēnsis p̄rimus; Februārius, secun-
dus; Mārtius, tertius; Aprīlis, quārtus; Māius, quīntus;
Iūnius, sextus; Iūlius, septimus; Augustus, octāvus;
5 September, nōnus; Octōber, decimus; November, ūn-
decimus; December, mēnsis duodecimus ac postrēmus.

Ūnus annus duodecim mēnsēs vel trecentōs sexāgintā
quīnque diēs habet. Saeculum est centum annī. Centum
annī vel saeculum est longum tempus. Duo saecula sunt
10 ducentī annī. Homō sānus nōnāgintā vel etiam centum
annōs vīvere potest; ducentōs annōs vīvere nēmō po-
test.

- Mēnsī p̄rimō et mēnsī tertiō ā deīs nōmina sunt: Iā-
nuāriō ā deō Iānō, Mārtiō ā deō Mārte. Iānus et Mārs
15 sunt deī Rōmānī. Iānus est deus cui duae faciēs sunt.
Mārs deus bellī est.

Mēnsis September nōminātur ā numerō *septem*, Octō-
ber, November, December ab *octō*, *novem*, *decem*. Nam

kalendārium -i n

Iān.	Capricornus
Febr.	Aquārius
Mārt.	Piscēs
Apr.	Ariēs
Māi.	Taurus
Iūn.	Geminī
Iūl.	Cancer
Aug.	Leō
Sept.	Virgō
Oct.	Libra
Nov.	Scorpiō
Dec.	Sagittārius

mēnsis -is m

V	quīntus -a -um
VI	sextus -a -um
VII	septimus -a -um
VIII	octāvus -a -um
IX	nōnus -a -um
X	decimus -a -um
XI	ūndecimus -a -um
XII	duodecimus -a -um
	postrēmus -a -um
	↔ p̄rimus
	tre-centī -ae -a
	= CCC (300)
	sexāgintā = LX (60)

tempus -oris n
du-centī -ae -a = CC (200)

Iānus
-ī m

Mārs
-rtis m

nōmināre < nōmen; nō-
minātur = nōmen habet

antīquus < ante
tunc = illō tempore

nunc = hōc tempore

...igitur = ergō

trīgintā = xxx (30)

ūnus et trīgintā
= xxxi (31)

duo-dē-trīgintā
= xxviii (28)

ūn-dē-trīgintā
= xxix (29)

ūn-decim = xi (11)

item = etiam (: ut
Mārtius)

dīmidia pars = ½

quārta pars = ¼

diēs -ēi m

vesper -erī m ↔ māne n

nox noctis f ↔ diēs

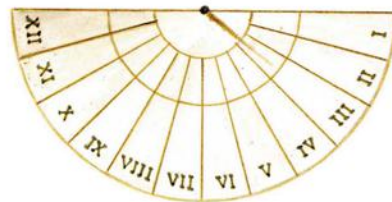
initium -ī n ↔ finis
finis = pars postrēma
initium = pars prīma

hōra -ae f

tempore antīquō Mārtius mēnsis prīmus erat. Tunc
September mēnsis septimus erat, Octōber, November, 20
December mēnsēs octāvus, nōnus, decimus erant.
Nunc autem mēnsis prīmus est Iānuārius, September
igitur mēnsis nōnus est, Octōber decimus, November
ūndecimus, December duodecimus.

Quam longus est mēnsis November? November trī- 25
gintā diēs longus est. December ūnum et trīgintā diēs
habet. Iānuārius tam longus est quam December, sed
Februārius brevior est: duodētrīgintā aut ūndētrīgintā
diēs tantum habet. Februārius brevior est quam ceterī
ūndecim mēnsēs: is mēnsis annī brevissimus est. Mār- 30
tius ūnum et trīgintā diēs longus est (et item Māius, Iū-
lius, Augustus, Octōber). Aprilis trīgintā diēs habet
(item Iūnius et September). Sex mēnsēs sunt dīmidia
pars annī, trēs mēnsēs quārta pars annī.

Diēs est dum sōl in caelō est. Prīma pars diēi est 35
māne, pars postrēma vesper. Diēs est tempus ā māne ad
vesperum. Nox est tempus ā vesperō ad māne. Vesper
est finis diēi atque initium noctis. Māne finis noctis est
atque initium diēi.

Diēs in duodecim hōrās dīviditur. Ab hōrā prīmā 40
diēs initium facit. Hōra sexta, quae hōra media est inter

hōram prīmam et duodecimam, ‘merīdiēs’ nōminātur.
Hōra sexta vel merīdiēs diem dīvidit in duās aequās

45 partēs: ‘ante merīdiem’ et ‘post merīdiem’. Merīdiē sōl
altissimus in caelō est. Sex hōrae sunt dīmidia pars diēi.

II Nocte sōl nōn lūcet, sed lūna et stēllae lūcent. Lūna
ipsa suam lūcem nōn habet, lūx lūnae ā sōle venit; ita-
que lūna nōn tam clāra est quam sōl. Sōl est stēlla clāris-
sima, quae lūce suā et terram et lūnam illūstrat. Neque

50 tōta lūna sōle illūstrātur, sed tantum ea pars quae verti-
tur ad sōlem; cētera pars obscūra est. Cum exigua pars
lūnae tantum vidētur, lūna ‘nova’ esse dīcitur. Diē sep-
timō vel octāvō post lūnam novam lūna dīmidia vidētur,
quae fōrmam habet litterae D. Diē quīntō decimō post

55 lūnam novam lūna plēna est et fōrmam habet litterae O.
Cum lūna nōn lūcet, nox obscūra est.

Diēs mēnsis prīmus ‘kalendae’ nōminātur. Diēs prī-
mus mēnsis Iānuārii dīcitur ‘kalendae Iānuāriae’; is diēs
annī prīmus est atque initium annī novī. Diēi prīmō
60 mēnsis Iūlii ‘kalendae Iūliae’ nōmen est; is est diēs annī
medius.

Diēs tertius decimus post calendās ‘īdūs’ nōminātur.
‘īdūs Iānuāriae’ diēs tertius decimus est post calendās
Iānuāriās. Item ‘īdūs Februāriae’ dīcitur diēs tertius de-
65 cimus mēnsis Februārii. Sed ‘īdūs Mārtiae’ diēs est
quīntus decimus mēnsis Mārtii, nam mēse Mārtiō
(item Māiō, Iūliō, Octōbrī) īdūs nōn diēs tertius deci-
mus, sed quīntus decimus post calendās est. Diēs nō-

merī-diēs (< medi-)
: medius diēs
aequus -a -um

lūna -ae f stēlla -ae f

lūx lūcis f
clārus -a -um

tōtus -a -um: tōta lūna
↔ pars lūnae
cēterus -a -um
obscūrus -a -um ↔ clārus
exiguus -a -um = parvus

lūna nova dīmidia plēna

quīntus decimus
= xv (15.)

kalendae -ārum f pl

dīcitur = nōminātur

tertius decimus
= xiii (13.)
īdūs -uum f pl

(mēnsis) -ber -bris m,
abl -brī

nōnae -ārum *f pl*

ante diem octāvum kalendās Iūliās (a. d. VIII kal. Iūl.) = diēs octāvus ante kalendās Iūliās

aestās -ātis *f* ↔ hiems
hiemis *f*
vēr vēris *n*
autumnus -ī *m*

incipere -it -iunt
= initium facere

calidus -a -um ↔
frīgidus -a -um

imber -bris *m*
nix nivis *f*

operire

hieme montēs nive
operiuntur

nus ante idūs dicitur 'nōnae' (nōnae Iānuāriae: diēs quīntus Iānuārii; nōnae Februāriae: diēs quīntus Februārii; nōnae Mārtiae: diēs septimus Mārtii; cēt.) 70

Diēs octāvus ante kalendās Iānuāriās, quī dicitur 'ante diem octāvum kalendās Iānuāriās', est diēs annī brevissimus. Ante diem octāvum kalendās Iūliās diēs annī longissimus est. Ante diem octāvum kalendās Aprīlēs (id est diē octāvō ante kalendās Aprīlēs) nox atque diēs aequī sunt; is diēs 'aequinoctium' dicitur. Item ante diem octāvum kalendās Octōbrēs aequinoctium dicitur, nam eō quoque diē nox aequa est atque diēs. 75

Tempora annī sunt quattuor: aestās et hiems, vēr et autumnus. Aestās est tempus ā mēse Iūniō ad Augustum, hiems ā mēse Decembrī ad Februārium. Mēnsis Iūnius initium aestātis, December initium hiemis est. Tempus ā Mārtiō ad Māium vēr dicitur, ā mēse Septembrī ad Novembrem autumnus. Vēr ā mēse Mārtiō initium facit. Autumnus ā Septembrī incipit. 80

Aestāte diēs longī sunt, sōl lūcet, āēr calidus est. Aestās est tempus calidum. Hiems tempus frīgidum est. Hieme nōn solum imber, sed etiam nix dē caelō cadit. Imber est aqua quae dē nūbibus cadit. Nix frīgidior est quam imber. Hieme montēs et campī nive operiuntur. Vēre campī novā herbā operiuntur, arborēs novīs foliīs ornantur, avēs, quae hieme tacent, rūsus canere incipiunt. Autumnō folia dē arboribus cadunt et terram operiunt. In Germāniā hiemēs frīgidiōrēs sunt quam in Ita- 95

liā: altā nive operītur tōta terra et lacūs glaciē operiuntur; hieme Germānī puerī super glaciem lacuum lūdere possunt. Iānuārius mēnsis annī frīgidissimus est. Mēnsēs calidissimī sunt Iūlius et Augustus. Eō tempore
 100 multī Rōmānī urbem relinquunt et villās suās petunt, neque enim tōtam aestātem in urbe vīvere volunt. —

III Hōra nōna est. Aemilia apud filium aegrum sedet. Cubiculum lūce sōlis illūstrātur. Aemilia ad fenestram it caelumque spectat.

105 Aemilia: “Hōra nōna est. Sōl altus in caelō est nec nūbibus operītur.”

Quīntus: “Quandō sōl altissimus est?”

Aemilia: “Hōrā sextā vel merīdiē. Sed post merīdiem aēr calidior est quam ante merīdiem.”

110 Aemilia fenestram claudit. Iam satis obscūrum est cubiculum.

Quīntus: “Ō, quam longae sunt hōrae, cum necesse est tōtum diem in lectō iacēre!”

Aemilia: “Vēr est. Diēs atque hōrae longiōrēs sunt
 115 vēre quam hieme.”

Quīntus: “Quandō longissimī sunt diēs?”

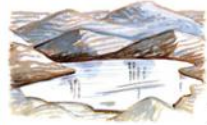
Aemilia: “Mēse Iūniō.”

Quīntus: “Iamne mēnsis Iūnius est?”

Aemilia: “Māius est: hic diēs est mēnsis Māiī postrē-
 120 mus. Hōc annī tempore diēs nōn tam calidī sunt quam aestāte et noctēs frīgidiōrēs sunt.”

Quīntus: “Quī mēnsis annī calidissimus est?”

glaciēs -ēī *f*

lacus
-ūs *m*

urbs urbis *f* = oppidum
magnum (: Rōma)

puerī super glaciem lacūs
lūdunt

quandō? = quō tem-
pore?

iam-ne

Iūlius Caesar
-aris *m*

(mēnsis) Quīntīlis -is *m*
= Iūlius

Caesar Augustus

(mēnsis) Sextīlis -is *m*
= Augustus

faciēs -ēī *f*

vult volunt, *īnf* velle

Aemilia: “Iūlius.”

Quīntus: “Cūr ille mēnsis patris nōmen habet?”

Aemilia rīdet et respondet: “Mēnsis Iūlius nōn ā pa- 125
tre tuō nōmen habet — nōn tantus vir est ille! — sed ā
Iūliō Caesare. Ante tempora Caesaris eī mēnsī erat nō-
men ‘Quīntīlis’ ā ‘quīntō’ numerō — nōn ā nōmine
tuō!”

Quīntus: “Estne Iūlius mēnsis quīntus?” Puer digitīs 130
numerāre incipit: “Mēnsis prīmus Iānuārius, secundus
Februārius, tertius Mārtius, quārtus...”

Aemilia: “Antīquīs temporibus Mārtius nōn tertius,
sed prīmus mēnsis erat; tunc igitur Quīntīlis, quī nunc
Iūlius nōminātur, mēnsis quīntus erat, nōn septimus, 135
ut nunc est. Item mēnsī Augustō nōmen erat ‘Sextīlis’,
quia sextus erat, nunc Augustus nōminātur ā Caesare
Augustō. — Sed hoc satis est. Iam necesse est tē dor-
mīre.” Māter enim faciem filiī aspicit eumque oculōs
claudere videt. Aemilia puerum dormīre velle putat. 140

Quīntus: “Sed diēs est. Sōl lūcet. Nocte iubē mē dor-
mīre, cum sōl in caelō nōn est! Ubi sōl est nocte, cum
hīc nōn lūcet?”

Aemilia: “Cum hīc nox est, sōl lūcet in aliīs terrīs
procul ab Italiā et ab urbe Rōmā. Cum nox est illīc, hīc 145
in Italiā diēs est.”

Quīntus: “Ergō nunc in aliīs terrīs et urbibus nox est
atque hominēs dormiunt. Hīc diēs est, nec tempus est
dormīre!”

150 GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quinta

Diēs brevissimus est ante diem VIII kalendās Iānuāriās. Māne initium diē est. Diē prīmō Iānuāriū nōmen est kalendae Iānuāriae; ab eō diē incipit novus annus. Mēse Iūniō diēs longi

155 sunt. Iūnius xxx diēs habet: numerus diērum est xxx. Diēbus prīmīs mēnsium nōmina sunt: kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cēt. Ab iis diēbus mēnsēs incipiunt.

Singulāris *Plūrālis*

Nōminātīvus

di|ēs

di|ēs

160 *Accūsātīvus*

di|em

di|ēs

Genetīvus

di|ēi

di|ērum

Datīvus

di|ēi

di|ēbus

Ablātīvus

di|ē

di|ēbus

165 Ut ‘diēs’ *m* dēclīnātur ‘merīdiēs’ *m*, item ‘faciēs’ *f*, ‘glaciēs’ *f*, et pauca alia vocābula fēminīna.

— ‘Māne’ est vocābulum neutrum indēclīnābile.

Superlātīvus

Aetna mōns altus est, *altior* quam cēterī montēs Siciliae: is mōns Siciliae *altissimus* est.

170 Via Appia longa est, *longior* quam cēterae viae Italiae: ea via Italiae *longissima* est.

‘Īre’ verbum breve est, *brevius* quam cētera verba Latīna: id verbum Latīnum *brevissimum* est.

175 ‘*Altior, longior, brevius*’ comparātīvus est. ‘*Altissimus, longissima, brevissimum*’ superlātīvus est. Superlātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis I et II: *-issim|us -a -um*.

PENSVM A

Hōrae di– sunt XII. Hōra sexta di– dīvidit in duās partēs: ante merīdi– et post merīdi–. Sex hōrae sunt dīmidia pars di–. Mēnsis Iūnius xxx di– habet: numerus di– est xxx. Novus annus incipit ab eō di– quī dīcitur kalendae Iānuāriae.

Iūlius mēnsis annī calid– est; Iānuārius est mēnsis annī

diēs
diem
diēi
diēi
diē

diēs
diēs
diērum
diēbus
diēbus

-ēs -ēs

-em -ēs

-ēi -ērum

-ēi -ēbus

-ē -ēbus

in-dēclīnābilis -e (*in-dēcl*) = quī dēclīnārī nōn potest

superlātīvus (*sup*)

altissimus -a -um

longissimus -a -um

brevissimus -a -um

-issim|us -a -um

Vocābula nova:

annus

mēnsis

diēs

saeculum

tempus

faciēs

māne

vesper

nox

initium

hōra

merīdiēs

lūna
 stēlla
 lūx
 fōrma
 kalendae
 idūs
 nōnae
 aequinoctium
 aestās
 hiems
 vēr
 autumnus
 imber
 nix
 lacus
 glaciēs
 urbs
 postrēmus
 dīmidius
 aequus
 clārus
 tōtus
 obscūrus
 exiguus
 calidus
 frigidus
 indēclinābilis
 undecim
 trigintā
 sexāgintā
 ducentī
 trecentī
 quīntus
 sextus
 septīmus
 octāvus
 nōnus
 decimus
 undecimus
 duodecimus
 nōmināre
 illūstrāre
 incipere
 operīre
 velle
 erat erant
 vel
 tunc
 nunc
 igitur
 item
 quāndō?
 superlātīvus

frigid-. Mēnsis annī brev- est Februārius. Padus est flūmen Italiae long- et lāt-. Sōl stēlla clār- est.

PENSVM B

Iānuārius — prīmus est. December est mēnsis — ac —. Tempore antīquō September mēnsis septimus —, nam — mēnsis prīmus erat Mārtius. Nunc September mēnsis — est. Diēs est tempus ā — ad —. Māne est — diēi, vesper — diēi est et initium —. Diēs in XII — dīviditur. Nocte — et — lūcent, neque eae tam — sunt quam sōl. Sōl lūnam — suā —. Ea lūnae pars quae sōle nōn illūstrātur — est.

Vēr et —, aestās et — sunt quattuor — annī. — ā mēnse Iūniō —. Hieme nōn solum —, sed etiam — dē nūbibus cadit: montēs et campī nive —. Aqua nōn tam — est quam nix.

PENSVM C

Quot sunt mēnsēs annī?

Ā quō Iānuārius nōmen habet?

Quam longus est mēnsis Aprīlis?

Ā quō mēnsis Iūlius nōmen habet?

Cūr mēnsis decimus Octōber nōminātur?

Cūr lūna nōn tam clāra est quam sōl?

Quī diēs annī brevissimus est?

Quī diēs aequinoctia dīcuntur?

Quod tempus annī calidissimum est?

Quāndō nix dē nūbibus cadit?

Quid est imber?

Ā quō diē incipit annus novus?

NOVVS DIES

1 Nox est. Familia dormit. Villa Iūlii obscūra et quiēta est. Mārcus quiētus in lectō suō cubat; is bene dormit. Quīntus dormīre nōn potest, quod et caput et pēs eī dolet. Bracchium quoque dolet Quīntō; itaque is nōn
5 dormit, sed vigilat.

Cubiculum in quō Quīntus cubat nōn magnum est, nec magnum est cubiculum Mārci. Utrumque cubiculum parvum est. Uterque puer cubat in cubiculō parvō, neuter in cubiculō magnō. Neutrum cubiculum magnum est. Uterque puer quiētus est, neuter puer sē movet. Alter puer dormit, alter vigilat. Alter ē duōbus puerīs valet, alter aegrōtat. Uter puer aegrōtat, Mārcusne an Quīntus? Quīntus aegrōtat, Mārcus valet.

15 Ær frīgidus cubiculum Mārci intrat, fenestra enim aperta est. Mārcus fenestrā apertā dormit. Fenestra Quīnti aperta nōn est. Altera ē duābus fenestris est aperta, altera clausa. Utra fenestra clausa est? Fenestra Quīnti. Is fenestrā clausā dormit, quia aeger est.

gallus canēns

cubāre = iacere (in lectō)
dolēre + dat: pēs eī / Quīntō dolet

vigilāre ↔ dormīre

uter-utra-utrum-que:
uterque puer: et M. et Q.;
utrumque cubiculum: et cubiculum M.ī et Q.ī
neuter-tra-trum: neuter puer: nec M. nec Q.

alter-era-erum
duo, abl duōbus
valēre ↔ aegrōtāre
uter-tra-trum: uter puer?: M. ne an Q.?

duae, abl duābus

clausus -a -um ↔ apertus
-a -um

canēns -entis = quī canit
(-ns < -nts)

gallus canēns
gallum canentem

dormiēns -entis = quī
dormit
vigilāns -antis = quī
vigilat

quō-modo? < quō
modō?
ho-diē = hōc diē

mē (acc): mihi (dat)

ad-hūc = ad hoc tempus,
etiā nunc

inquit = dicit
surgere

af-ferre < ad-ferre

af-fer! (imp)

lavāre
sordidus -a -um

Ecce gallus canit: “Cucurrū! Cucucurrū!” Gallus canēns novum diem salūtat. 20

Mārcus oculōs nōn aperit neque sē movet. Quīntus, quī oculīs apertīs iacet, super lectum sē vertit. Puer dormiēns gallum canentem nōn audit. Puer vigilāns gallum audit, et Dāvum vocat.

Dāvus cubiculum intrāns interrogat: “Quōmodo sē 25
habet pēs tuus hodiē?”

Quīntus respondet: “Pēs male sē habet, nec pēs tantum, sed etiam caput et bracchium dolet. Ō, quam longa nox est! Sed iam māne est, nam gallus canit. Dā mihi aquam, Dāve!” 30

Dāvus Quīntō aquam in pōculō dat. Puer aquam bibit. Servus puerum bibentem aspicit.

Dāvus Quīntum in lectō iacentem relinquit et cubiculum Mārcī intrat. Mārcus adhūc dormit. Dāvus ad puerum dormientem adit eumque excitat. Quōmodo servus 35
puerum excitat? In aurem puerī dormientis magnā vōce clāmat: “Mārce! Māne est!” Eō modō excitātur Mārcus, et oculōs aperiēns servum apud lectum stantem videt. Iam neuter ē duōbus puerīs dormit.

“Hōra prīma est” inquit Dāvus, “Surge ē lectō!” 40

Mārcus ē lectō surgit. Iam nōn cubat in lectō, sed ante lectum stat. Mārcus Dāvum aquam afferre iubet: “Affer mihi aquam ad manūs!”

Servus Mārcō aquam affert et “Ecce aqua” inquit, “Lavā faciem et manūs! Manūs tuae sordidae sunt.” 45

Mārcus primum manūs lavat, deinde faciem.

Dāvus: “Aurēs quoque lavā!”

“Sed aurēs” inquit Mārcus “in faciē nōn sunt!”

Dāvus: “Tacē, puer! Nōn modo faciem, sed tōtum
50 caput lavā! Mergite caput in aquam!”

Mārcus caput tōtum in aquam mergit atque etiam
aurēs et capillum lavat. Iam tōtum caput eius pūrum
est. Aqua nōn est pūra, sed sordida.

Aqua quā Mārcus lavātur frīgida est; itaque puer ma-
55 nūs et caput solum lavat, nōn tōtum corpus. Māne Rō-
mānī faciem et manūs aquā frigidā lavant; post merī-
diem tōtum corpus lavant aquā calidā.

Mārcus caput et manūs tergēns Dāvum interrogat:
“Cūr frāter meus tam quiētus est?”

60 Dāvus respondet: “Quīntus adhūc in lectō est.”

Mārcus: “In lectō? Quīntus, quī ante mē surgere
solet, adhūc dormit! Excitā eum!”

“Nōn dormit” inquit Dāvus, “Frāter tuus vigilat, nec
surgere potest, quod pēs et caput eī dolet.”

65 Mārcus: “Mihi quoque caput dolet!”

Dāvus: “Tibi nec caput nec pēs dolet! Caput valēns
nōn dolet nec membra valentia.”

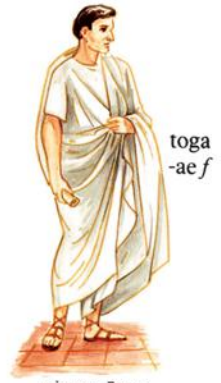
Per fenestram apertam intrat aēr frīgīdus. Mārcus frī-
get, quod corpus eius nūdum est (id est sine vestīmen-
70 tīs); itaque Mārcus vestīmenta sua ā servō poscit: “Dā
mihi tunicam et togam! Vestī mē!” Dāvus puerō frīgētī
tunicam et togam dat, neque eum vestit: necesse est

Mārcus faciem lavat

pūrus -a -um ↔ sordīdus

māne *adv* (: hōrā primā)

vir togātus

tē (*acc*): tibi (*dat*)

tunica
-ae f

frīgēre = frīgīdus esse
nūdus -a -um
vestīmentum -ī n
poscere = darī iubēre
vestīre

induere

gerere = (in corpore)
ferre, habere
togātus -a -um = togam
gerens
praeter *ppp* + *acc*

dexter -tra -trum ↔
sinister -tra -trum

calceus -ī *m*

mē-cum (= cum mē)
tē-cum (= cum tē)
sē-cum (= cum sē)
abl: mē, tē, sē (= *acc*)
parentēs -um *m pl*
= pater et māter

puerum ipsum sē vestīre. Mārcus primum tunicam induit, deinde togam. Puer iam nūdus nōn est.

(Toga est vestīmentum album, quod virī et puerī Rō- III
mānī gerunt. Graecī et barbarī togam nōn gerunt. Mul-
tīs barbarīs magna corporis pars nūda est. Virō togātō
nūlla pars corporis est nūda praeter bracchium alterum.
Utrum bracchium virō togātō nūdum est, dextrumne an
sinistrum? Bracchium dextrum est nūdum, bracchium 80
sinistrum togā operītur. Mīlitēs togam nōn gerunt,
nēmō enim togātus gladiō et scūtō pugnāre potest. Utrā
manū mīles gladium gerit? Manū dextrā gladium gerit,
scūtum gerit manū sinistrā.)

Mārcus, quī pedibus nūdis ante lectum stat, calceōs 85
poscit: “Dā mihi calceōs! Pedēs frīgēt mihi.” Dāvus eī
calceōs dat, et eum sēcum venīre iubet: “Venī mēcum!
Dominus et domina tē exspectant.”

Mārcus cum servō ātrium intrat, ubi parentēs sedent
liberōs exspectantēs. Ante eōs in parvā mēnsā pānis et 90
māla sunt. Parentēs ā filiō intrante salūtantur: “Salvēte,
pater et māter!” et ipsī filium intrantem salūtant:
“Salvē, Mārce!”

Māter alterum filium nōn vidēs Dāvum interrogat:
“Quīntus quōmodo sē habet hodiē?” 95

Dāvus: “Quīntus dīcit ‘nōn modo pedem, sed etiam
caput dolēre’.”

Aemilia surgit et ad filium aegrōtantem abit. Māter
filiō suō aegrōtantī pānem et mālum dat, sed ille, quī

100 multum ēsse solet, hodiē nec pānem nec mālum ēst.
Puer aegrōtāns nihil ēsse potest.

Mārcus autem magnum mālum ā patre poscit: “Dā mihi illud mālum, pater! Venter vacuus est mihi.”

Iūlius Mārcō pānem dāns “Primum ēs pānem” in-
105 quit, “deinde mālum!”

Mārcus pānem suum ēst. Deinde pater eī in utram-
que manum mālum dat, et “Alterum mālum nunc ēs”
inquit, “alterum tēcum fer!”

Dāvus Mārcō librum et tabulam et stilum et rēgulam
110 affert.

Iūlius: “Ecce Dāvus tibi librum et cēterās rēs tuās
affert. Sūme rēs tuās atque abī!”

“Sed cūr nōn venit Mēdus?” inquit Mārcus, quī Mē-
dum adhūc in familiā esse putat. Is servus cum puerīs
115 īre solet omnēs rēs eōrum portāns. Mārcus ipse nūllam
rem portāre solet praeter mālum.

Iūlius: “Mēdus tēcum īre nōn potest. Hodiē necesse
est tē solum ambulāre.”

Mārcus: “...atque mē ipsum omnēs rēs meās portāre?
120 Cūr ille servus mēcum venīre nōn potest ut solet?
Etiamne Mēdō caput dolet?”

Iūlius: “Immō bene valet Mēdus, sed hodiē aliās rēs
agit.”

Mārcus: “Quae sunt illae rēs?”

125 Iūlius nihil ad hoc respondet et “Iam” inquit “tempus
est discēdere, Mārce.”

multum -ī n

ēsse, *imp* ēs! ēste!

utra-que manus
utram-que manum

tē-cum = cum tē
ferre, *imp* fer! ferte!

rēs reī f		
	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	rēs	rēs
<i>acc</i>	rem	rēs
<i>gen</i>	reī	rērum
<i>dat</i>	reī	rēbus
<i>abl</i>	rē	rēbus

omnis -e ↔ nūllus

tabula -ae f

stilus -ī m

rēgula -ae f

salvē!
valē!
 “salvē!” dicit qui
 advenit
 “valē!” dicit qui
 discēdit

participium -ī n (*part*)

/Puella vigilāns...

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nt ēs
acc.	-nt em	-nt ēs
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt ī	-nt ibus
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus

neutr.

nōm.	-ns	-nt ia
acc.	-ns	-nt ia
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt ī	-nt ibus
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus

[1] -āns -antis

[2] -ēns -entis

[3] -ēns -entis

[4] -iēns -ientis

Vocābula nova:

gallus
 vestīmentum
 tunica
 toga
 calceus
 parentēs
 tabula
 stilus
 rēgula

Mārcus mālum, librum, tabulam, stilum rēgulamque
 sēcum ferēns ē villā abit. Fīlius ā patre discēdēns “Valē,
 pater!” inquit.

“Valē, Mārce!” respondet pater, “Bene ambulā!” 130

Quō it Mārcus cum rēbus suis? Vidē capitulum quīn-
 tum decimum!

GRAMMATICA LATINA

Participium

Puer vigilāns in lectō iacēns gallum canentem audit. Gallus 135
 canēns nōn audītur ā puerō dormiente. Puer dormiēns servum
 clāmantem audit, nec ā gallō canente, sed ā servō clāmante
 excitātur. Nōn vōx galli canentis, sed vōx servī clāmantis pue-
 rum dormientem excitat.

Puerī vigilantēs gallōs canentēs audiunt. Gallī canentēs ā 140
 puerīs dormientibus nōn audiuntur. Puerī dormientēs servōs
 clāmantēs audiunt, nec ā gallīs canentibus, sed ā servīs clā-
 mantibus excitantur. Nōn vōcēs gallōrum canentium, sed vō-
 cēs servōrum clāmantium puerōs dormientēs excitant.

Caput valēns nōn dolet nec membra valentia. Canis animal 145
 volāns nōn est; animālia volantia sunt avēs. Mīlitēs inter pīla
 volantia pugnant.

‘Vigilāns’, ‘iacēns’, ‘canēns’, ‘dormiēns’ participia sunt.
 Participium est adiectivum dēclīnātiōnis III: gen. sing. -ant|is,
 -ent|is (abl. sing. -e vel -ī). 150

PENSVM A

Puer dorm– nihil audit. Dāvus puerum dorm– excitat: in
 aurem puerī dorm– clāmat: “Mārce!” Mārcus oculōs aper-
 servum apud lectum st– videt. Servus puerō frīg– vestīmenta
 dat. Parentēs filium intr– salūtant et ā filiō intr– salūtantur.
 Fīlius discēd– “Valē!” inquit.

Corpus val- nōn dolet. Medicus caput dol- sãnãre nōn potest. Piscēs sunt animãlia nat-.

PENSVM B

Puerī in lectīs — [= iacent]. — puer dormit, alter —; alter —, alter aegrōtat. — puer aegrōtat, Mārcusne — Quīntus? Quīntus aegrōtat.

Servus puerum dormientem — et eī aquam —. Mārcus ē lectō — et prīmum manūs —, — faciem. Puer vestīmenta ā servō —, et prīmum tunicam —, deinde —. Iam puer — nōn est. Virō — [= togam gerentī] bracchium — nūdum est. Dāvus Mārcum sēcum venīre iubet: “Venī —!”

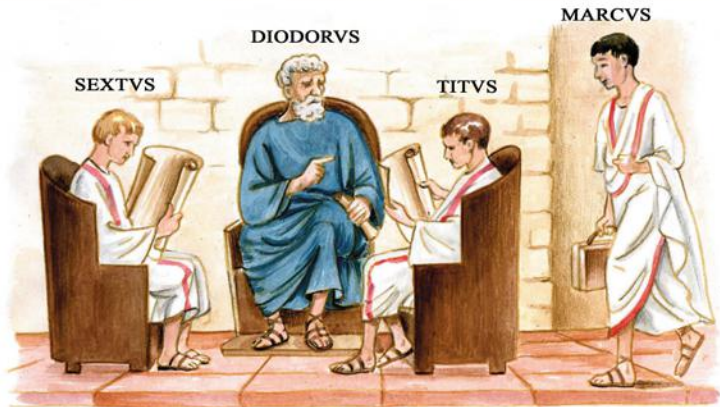
Mārcus Mēdum, quī cum eō ire —, nōn videt. Mēdus librōs et cēterās — Mārcī portāre solet, Mārcus ipse — portāre solet — mālum. “Hodiē” — Iūlius “Mēdus — ire nōn potest.” Mārcus sōlus abit librum et — et stilum — ferēns.

PENSVM C

Quīntusne bene dormit?
 Uter puer aegrōtat?
 Estne clausa fenestra Mārcī?
 Uter ē duōbus puerīs gallum canentem audit?
 Quōmodo servus Mārcum excitat?
 Tōtumne corpus lavat Mārcus?
 Cūr Mārcus frīget?
 Quid Mārcus ā servō poscit?
 Utrum bracchium togā operītur?
 Utrā manū mīles scūtum gerit?
 Quās rēs Mārcus sēcum fert?

rēs
 apertus
 clausus
 sordidus
 pūrus
 nūdus
 togātus
 dexter
 sinister
 omnis
 cubāre
 vigilāre
 valēre
 excitāre
 surgere
 afferre
 lavāre
 mergere
 solēre
 frīgēre
 poscere
 vestīre
 induere
 gerere
 inquit
 uterque
 neuter
 alter
 uter?
 mihi
 tibi
 mēcum
 tēcum
 sēcum
 nihil
 quōmodo
 hodiē
 adhūc
 prīmum
 deinde
 praeter
 an
 valē
 participium

lūdus

MAGISTER ET DISCIPVLI

lūdus -ī *m*magister -trī *m*sevērus -a -um
discipulus -ī *m*virga
-ae *f*

nōn-dum = adhūc nōn

sella
-ae *f*

cōn-sīdere = sedēre incipere (↔ surgere)

Mārcus librum et tabulam et cēterās rēs ferēns Tūscu- 1
lum ambulat. Illīc est lūdus puerōrum. Multī puerī
māne in lūdum eunt.

Magister lūdī est vir Graecus, cui nōmen est Diodō- 5
rus. Mārcus magistrum metuit, Diodōrus enim magis-
ter sevērus est, quī discipulōs suōs virgā verberat; eō
modō magister sevērus discipulōs improbōs pūnīre so-
let. Discipulī sunt puerī quī in lūdum eunt. Mārcus et
Quīntus sunt duo discipulī. Aliī discipulī sunt Titus et
Sextus. 10

Sextus, quī ante Mārcum et Titum ad lūdum advenit,
prīmus lūdum intrat. Sextus sōlus est, nam cēterī disci-
pulī nōndum adsunt.

Magister intrāns Sextum sōlum in sellā sedentem vi-
det. Sextus dē sellā surgēns magistrum salūtāt: “Salvē, 15
magister!”

Magister: “Salvē, Sexte! Cōnsīde!”

Sextus in sellā cōnsīdit. Discipulus tacitus ante magistrum sedet.	tacitus -a -um = tacēns
20 Magister interrogat: “Cūr tū sōlus es, Sexte?” “Ego sōlus sum, quod cēterī discipulī omnēs absunt” respondet Sextus.	
Exclāmat magister: “Ō, discipulōs improbōs...!”	ex-clāmāre
Sextus: “Num ego discipulus improbus sum?”	
25 Magister: “Immō tū probus es discipulus, Sexte, at Mārcus et Quīntus et Titus improbī sunt!”	at = sed
Hīc Titus ad lūdum advenit et iānuam pulsāt antequam intrat: discipulus nōn statim intrat, sed primum iānuam pulsāt; tum lūdum intrat et magistrum salūtat:	iānuā -ae f = ōstium
30 “Salvē, magister!”	
Magister: “Ō Tite! Sextus iam adest...”	
Titus: “At Mārcus et Quīntus nōndum adsunt!”	
Magister: “Tacē, puer! Claude iānuam et cōnsīde! Aperīte librōs, puerī!”	
35 Sextus statim librum suum aperit, sed Titus, quī librum nōn habet, “Ego” inquit “librum nōn habeō.”	
Magister: “Quid? Sextus librum suum habet, tū librum tuum nōn habēs? Cūr librum nōn habēs?”	
Titus: “Librum nōn habeō, quod Mārcus meum librum habet.”	
11 Post Titum Mārcus ad lūdum advenit, neque is iānuam pulsāt antequam intrat. Mārcus statim intrat, nec magistrum salūtat.	
“Ō Mārce!” inquit Diodōrus, “Cūr tū iānuam nōn	

tergum
-ī n

audītis-ne

vērus -a -um

vērūm -ī n = id quod
vērūm est
quod = id quod

posterior -ius *comp*
< post
lacrimāre puerō (*dat*) nōn
convenit = lacrimae
puerō nōn conveniunt

dēsinerē ↔ incipere

red-īre = rūsus īre
(red- = re-)

audīs-ne

pulsās cum ad lūdum venīs, nec mē salūtās cum mē 45
vidēs?”

At Mārcus “Ego” inquit “iānuam nōn pulsō cum ad
lūdum veniō, nec tē salūtō cum tē videō, quia nec Sex-
tus nec Titus id facit.”

Sextus et Titus: “Quid?” 50

Mārcus (ad Sextum et Titum): “Vōs iānuam nōn pul-
sātis cum ad lūdum venītis, nec magistrum salūtātis
cum eum vidētis. Audītisne id quod dīcō?”

Tūm Sextus et Titus “Id quod dīcis” inquirunt “vē-
rum nōn est: nōs iānuam pulsāmus cum ad lūdum venī- 55
mus, et magistrum salūtāmus cum eum vidēmus. Nōn-
ne vērūm dīcimus, magister?”

Magister: “Vōs vērūm dīcitis. Quod Mārcus dīcit nōn
est vērūm. Discipulus improbus es, Mārce! Necesse est
tē pūnīre. Statim ad mē venī!” 60

Diodōrus, magister sevērus, tergum puerī virgā ver-
berat. (Tergum est posterior pars corporis.) Tergum
dolet Mārcō, neque ille lacrimat, nam lacrimāre puerō
Rōmānō nōn convenit.

Mārcus clāmat: “Ei! Iam satis est! Dēsine, magister!” 65

Magister puerum verberāre dēsinit et “Ad sellam
tuam redī” inquit, “atque cōnsīde!”

Mārcus ad sellam suam redit, neque cōnsīdit, sed
tacitus ante sellam stat.

“Audīsne, Mārce? Ego tē cōnsīdere iubeō. Cūr nōn 70
cōnsīdis?” interrogat magister.

Mārcus: “Nōn cōnsidō, quod sedēre nōn possum.”	pos-sum
Diodōrus: “Cūr sedēre nōn potes?”	pot-es pot-est
Mārcus: “Sedēre nōn possum, quod mihi dolet... 75 pars tergī inferior in quā sedēre soleō.”	inferior -ius <i>comp</i> < infrā
Haec verba audientēs Titus et Sextus rīdent.	
Diodōrus: “Quid rīdētis, Tite et Sexte?”	quid? = cūr?
Titus: “Rīdēmus, quod Mārcō dolet...”	
Diodōrus: “Tacēte! Eam corporis partem nōmināre 80 nōn convenit! — Sed ubi est frāter tuus, Mārce?”	
Mārcus: “Is domī est apud mātrem suam. Quīntus dīcit ‘sē aegrum esse’.”	domī ↔ in lūdō Q.: “ <i>Ego aeger sum</i> ” Q. dīcit ‘ <i>sē aegrum esse</i> ’
Diodōrus: “Sī aeger est, in lūdum ire nōn potest. At vōs bene valētis. Iam aperīte librōs!”	
85 Titus: “Mārcus meum librum habet.”	
Diodōrus: “Quid tū librum Titī habēs, Mārce?”	
Mārcus: “Ego eius librum habeō, quod is meum mā- lum habet. Redde mihi mālum meum, Tite!”	red-dere = rūsus dare
Titus rīdēs “Mālum” inquit “tibi reddere nōn pos- 90 sum, id enim iam in ventre meō est!”	
Mārcus irātus Titum pulsāre incipit, sed magister “Dēsine, Mārce!” inquit, “Titus tibi mālum dare nōn potest, at ego tibi <i>malum</i> dare possum, nisi hīc et nunc Titō librum reddis!”	malum -ī n = mala rēs; m. dare tibi : tē pūnire nisi = sī nōn
95 Mārcus Titō librum reddit.	
III Discipulī librōs aperiunt. Item librum suum aperit magister ac recitāre incipit. Puerī autem priōrem librī partem tantum audiunt, nam antequam magister par-	prior -ius ↔ posterior; prior pars : initium

pars posterior : finis

magister recitat
discipulī dormiunt

quod = id quod

lectulus = parvus lectus

tem librī posteriōrem recitāre incipit, omnēs puerī dormiunt!

100

Magister recitāre dēsinit et exclāmat: “O improbī discipulī! Dormītis! Quod recitō nōn audītis!”

Mārcus magistrō irātō “Ego” inquit “nōn dormiō. Immō vigilō et tē audiō, magister.”

Item Sextus et Titus “Neque nōs dormīmus” inquit, 105
“Vigilāmus et omnia verba tua audīmus. Bene recitās, Diodōre! Bonus es magister!”

Magister laetus “Vērum est quod dīcitis” inquit, “ego bene recitō ac bonus sum magister — at vōs male recitātis ac malī discipulī estis!” 110

Discipulī: “Immō bonī discipulī sumus! Bene recitāmus!”

Diodōrus: “Tacēte! Ubi estis, puerī?”

Discipulī: “In lūdō sumus.”

Diodōrus: “Vērum dīcitis: in lūdō estis — nōn domī 115
in lectulīs! In lectulō dormīre licet, hīc in lūdō nōn licet dormīre!”

Magister irātus discipulōs virgā verberat.

- Discipulī: “Ei, ei! Quid nōs verberās, magister?”
 120 Diodōrus: “Vōs verberō, quod aliō modō vōs excitāre
 nōn possum. Ad sellās vestrās redīte atque cōnsīdite!”
 Discipulī ad sellās suās redeunt, neque cōnsīdunt.
 Magister: “Quid nōn cōnsīditis?”
 Discipulī: “Nōn cōnsīdimus, quod sedēre nōn possu-
 125 mus.”
 Diodōrus: “Quid? Sedēre nōn potestis? Ergō vōs hō-
 ram tōtam tacitī stāte, dum ego sedēns partem librī pos-
 teriōrem recitō! Nec enim stantēs dormīre potestis!”

GRAMMATICA LATINA

130 *Persōnae verbī*

Puerī rīdent. Puella nōn rīdet.

Puerī: “Cūr tū nōn rīdēs, cum nōs rīdēmus?”

Puella: “Ego nōn rīdeō, quia vōs mē rīdētis!”

- 135 ‘Rīdeō rīdēmus’ dīcitur persōna p̄rīma, ‘rīdēs rīdētis’ per-
 sōna secūnda, ‘rīdet rīdent’ persōna tertiā.

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna p̄rīma</i>	rīde ō	rīdē mus
<i>Persōna secūnda</i>	rīdē s	rīdē tis
<i>Persōna tertiā</i>	rīde t	rīde nt

- 140 Exempla: [1] clām|ō clāmā|mus; [2] rīde|ō rīdē|mus; [3]
 dīc|ō dīc|imus; faci|ō faci|mus; [4] audi|ō audī|mus.

Malus discipulus in lūdō clāmat et rīdet. Quī id nōn facit,
 et omnia verba magistrī audīt, bonus est discipulus.

- 145 Bonus discipulus malō dīcit: “Ego bonus discipulus sum: in
 lūdō nec clāmō nec rīdeō, et omnia verba magistrī audīō. At
 tū malus discipulus es: in lūdō clāmās et rīdēs nec verba
 magistrī audīs! Vērum dīcō! Nōne hoc facis?” Malus disci-
 pulus: “Quod dīcis vērum nōn est: ego hoc nōn faciō!”

nōs acc (= nōm)

vōs acc (= nōm)

red-īre -it -eunt

pos-sumus
pot-estis
pos-sunt

persōna (pers)

ego nōs
tū vōsrīdeō rīdēmus
rīdēs rīdētis
rīdet rīdent

	sing.	plūr.
I	-ō	-mus
II	-s	-tis
III	-t	-nt

[1] clāmā|re
 clām|ō clāmā|mus
 clāmā|s clāmā|tis
 clāma|t clāma|nt
 [2] rīdē|re
 rīde|ō rīdē|mus
 rīdē|s rīdē|tis
 rīde|t rīde|nt
 [3] dīc|ere
 dīc|ō dīc|imus
 dīc|is dīc|itis
 dīc|it dīc|unt

face re	
faci ō	faci mus
faci s	faci tis
faci t	faci unt
[4] audi re	
audi ō	audi mus
audi s	audi tis
audi t	audi unt
esse	
sum	sumus
es	estis
est	sunt
[1] -ō	-āmus
-ās	-ātis
-at	-ant
[2] -eō	-ēmus
-ēs	-ētis
-et	-ent
[3] -ō	-imus
-is	-itis
-it	-unt
-iō	-imus
-is	-itis
-it	-iunt
[4] -iō	-īmus
-īs	-ītis
-it	-iunt
ire	
eō	īmus
īs	ītis
it	eunt
posse	
pos-sum	pos-sumus
pot-es	pot-estis
pot-est	pos-sunt

Malī discipulī in lūdō clāmānt et rident. Quī id nōn faciunt, et omnia verba magistrī audiunt, bonī sunt discipulī. 150

Bonī discipulī malīs dīcunt: “Nōs bonī discipulī sumus: in lūdō nec clāmāmus nec rīdēmus, et omnia verba magistrī audīmus. At vōs malī discipulī estis: in lūdō clāmātis et rīdētis nec verba magistrī audītis! Vērum dīcimus! Nōnne hoc facītis?” Malī discipulī: “Quod dīcītis vērūm nōn est: nōs hoc nōn 155 facīmus!”

[1] Ut ‘clāmō clāmāmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsīnit in -āre.

[2] Ut ‘rīdeō rīdēmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsīnit in -ēre. 160

[3] Ut ‘dīcō dīcimus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsīnit in -ere, praeter ea quae -i- habent ante -ō et -unt, ut ‘faciō faciunt’: accipere, aspicere, capere, facere, fugere, iacere, incipere, parere, cēt.

[4] Ut ‘audiō audīmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus 165 dēsīnit in -īre, praeter verbum īre (pers. I sing. eō, pers. III plūr. eunt), item ab-īre, ad-īre, ex-īre, red-īre, cēt.

Ut ‘sum sumus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsīnit in -esse, ut ab-esse, ad-esse, in-esse, cēt., et posse (pers. I pos-sum pos-sumus, II pot-es pot-estis, III pot-est pos-sunt). 170

PENSVM A

Mārcus ad lūdum ven- nec iānuam puls-. Magister: “Cūr tū iānuam nōn puls-, cum ad lūdum ven-?” Mārcus: “Ego iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-, quod nec Sextus nec Titus id facit. Audīte, Sexte et Tite: vōs iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-!” Sextus et Titus: “Nōs iānuam puls- cum ad lūdum ven-!” Magister: “Tacēte! Aperīte librōs!” Titus: “Ego librum nōn hab-.” Magister: “Cūr librum nōn hab-, Tite?” Titus: “Librum nōn hab-, quod Mārcus meum librum hab-!” Mārcus: “Sed vōs meās rēs hab-!” Titus et Sextus: “Nōs rēs tuās nōn hab-!”

Magister discipulōs dormīre vidēns exclāmat: “Ō puerī!

Dorm-! Ego recit-, vōs nōn aud-!” Mārcus: “Ego tē recitāre aud-. Nōn dorm-.” Titus et Sextus: “Nec nōs dorm-. Tē recitāre aud-. Bene recit-, magister.” Magister: “Ego bene recit-, at vōs male recit-! Malī discipulī es-!” Discipulī: “Vērum nōn dīc-, magister. Bonī discipulī s-: in lūdō nec clām- nec rīd-, et tē aud-!”

PENSVM B

Māne puerī in — eunt. Puerī quī in lūdum eunt — sunt. Quī lūdum habet — est. Mārcus magistrum metuit, nam Diodōrus magister — est quī puerōs improbōs — verberat.

Intrat magister. Sextus dē — surgit. Cēterī discipulī — adsunt. Magister —: “Ō, discipulōs improbōs!” Sextus: “Num ego improbus —?” Magister: “— discipulus improbus nōn es, — [= sed] cēterī discipulī improbī sunt!”

Post Sextum venit Titus, — [= deinde] Mārcus. Mārcus — [= ōstium] nōn pulsatur, — lūdum intrat, nec magistrum salūtatur. Magister: “Discipulus improbus —, Mārce! — ad mē venī!” Magister — Mārce verberat. Tergum est — pars corporis. Magister puerum verberāre —. Mārcus ad sellam suam — neque —. Magister: “— [= cūr] nōn cōnsidīs?” Mārcus: “Sedēre nōn —, quod pars tergī — mihi dolet!”

PENSVM C

Quō puerī māne eunt?

Quis est Diodōrus?

Cūr puerī magistrum metuunt?

Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit?

Quid facit Titus antequam lūdum intrat?

Cūr Titus librum suum nōn habet?

Quis est discipulus improbissimus?

Cūr Quīntus in lūdum ire nōn potest?

Cūr magister recitāre dēsinit?

Tūne magister an discipulus es?

Num tū iānuam pulsās antequam cubiculum tuum intrās?

Vocābula nova:

lūdus
magister
discipulus
virga
sella
iānuā
vērum
tergum
malum
lectulus
sevērus
tacitus
vērus
posterior
inferior
prior
pūnīre
cōnsidere
exclāmāre
dēsinerē
redīre
reddere
recitāre
licēre
sum
es
sumus
estis
ego
tū
nōs
vōs
nōndum
statim
tum
quid?
domī
antequam
at
sī
nisi

nāvis Rōmāna

TEMPESTAS

inter-esse
 quōrum : ex quibus
 situs -a -um: situm est
 = est (ubi?)
 sive = vel
 appellāre = nōmināre

īferus -a -um ↔ supe-
 rus -a -um

ad = apud
 Tiberis -is *m* (*acc* -im,
abl -ī)
 paulum ↔ multum

nāvis -is *f*
 nāvīgāre < nāvis

maritimus -a -um = ad
 mare situs
 portus -ūs *m*

locus -ī *m*
 īn-fluere

eō locō (*abl*) = in eō
 locō, illic

Italia inter duo maria interest, quōrum alterum, quod 1
 suprā Italiam situm est, ‘mare Superum’ sive ‘Hadriāti-
 cum’ appellātur, alterum, infrā Italiam situm, ‘mare
 Īferum’ sive ‘Tūscum’. Tōtum illud mare longum et
 lātum quod inter Eurōpam et Āfricam interest ‘mare 5
 nostrum’ appellātur ā Rōmānis.

Urbs Rōma nōn ad mare, sed ad Tiberim flūmen sita
 est vīgintī mīlia passuum ā marī. Quod autem paulum
 aquae est in Tiberī, magnae nāvēs in eō flūmine nāvi-
 gāre nōn possunt. Itaque parvae tantum nāvēs Rōmam 10
 adeunt.

Ōstiam omnēs nāvēs adire possunt, id enim est oppi-
 dum maritimum quod magnum portum habet. Ad ōs-
 tium Tiberis sita est Ōstia. (‘Ōstium’ sive ‘ōs’ flūminis
 dicitur is locus quō flūmen in mare īnfluit; Ōstia sita est 15
 eō locō quō Tiberis in mare Īferum īnfluit.)

Alia oppida maritima quae magnōs portūs habent sunt Brundisium, Arīminum, Genua, Puteolī. Haec omnia oppida in ōrā maritimā sita sunt. (Ōra maritima est finis terrae, unde mare incipit. Portus est locus in 20 ōrā maritimā quō nāvēs ad terram adīre possunt.) In ōrā Italiae multī portūs sunt. Ex omnibus terrīs in portūs Italiae veniunt nāvēs, quae mercēs in Italiam vehunt. (Mercēs sunt rēs quās mercātōrēs emunt ac vëndunt.)

25 Nōn modo mercēs, sed etiam hominēs nāvibus vehuntur. Portus Ōstiēnsis semper plēnus est hominum quī in aliās terrās nāvīgāre volunt. Is quī nāvīgāre vult adit nautam quī bonam nāvem habet. Sī āēr tranquillus est, necesse est ventum opperīrī. (Ventus est āēr quī 30 movētur.) Cum nūllus ventus super mare flat, tranquillum est mare; cum magnus ventus flat, mare turbidum est. Tempestās est magnus ventus quī mare turbat ac flūctūs facit quī altiōrēs sunt quam nāvēs. Nautae tempestātēs metuunt, nam magnī flūctūs nāvēs aquā im- 35 plēre possunt. Tum nāvēs et nautae in mare merguntur.

Puteolī -ōrum *m pl*ōra -ae *f*

ōra = ōra maritima

merx mercis *f*Ōstiēnsis -e < Ōstia
semper = omnī temporenauta -ae *m*

tranquillus -a -um

= quiētus

opperīrī = exspectāre

ventus -ī *m*flāre: ventus flat (= mo-
vētur)

turbidus -a -um: (mare)

t.um ↔ tranquillum

tempestās -ātis *f*turbāre = turbidum fa-
cereflūctus -ūs *m*im-plēre = plēnum fa-
cerenāvis et nautae in mare
mergunturvēlum
-ī *n*

marī turbidō (abl) = dum mare turbidum est opperiuntur = exspectant

ventō secundō (abl) = dum ventus secundus est
ē-gredī = exīre; ēgrediuntur = exeunt

puppis -is f (acc -im, abl -ī)
mediū mare = media maris pars
gubernātor -ōris m = is qui nāvem gubernat

orīrī: sōl oritur = sōl in caelum ascendit
oriēns -entis m ↔ occidēns -entis m

septen-triōnēs -um m pl ↔ merīdiēs
occidere ↔ orīrī

contrārius -a -um < contrā

dextra -ae f = manus d.
sinistra -ae f = manus s.

serēnus -a -um: (caelum) s.um = sine nūbibus
simul = ūnō tempore

Nautae nec marī turbidō nec marī tranquillō nāvigāre volunt; itaque in portū ventum secundum opperiuntur (id est ventus quī ā tergō flat). Ventō secundō nāvēs ē portū ēgrediuntur: vēla ventō implentur ac nāvēs plēnīs vēlīs per mare vehuntur.

40

Pars nāvis posterior puppis dīcitur. In puppī sedet nauta quī nāvem gubernat. Quōmodo nāvis in mediō marī gubernārī potest, cum terra nūlla vidētur? Gubernātor caelum spectat: in altō marī sōl aut stēllae eī ducēs sunt. Ea pars caelī unde sōl oritur dīcitur oriēns. Partēs caelī sunt quattuor: oriēns et occidēns, merīdiēs et

45

septentriōnēs. Occidēns est pars caelī quō sōl occidit. Merīdiēs dīcitur ea caelī pars ubi sōl merīdiē vidētur; pars contrāria septentriōnēs appellātur ā septem stēllīs quae semper in eā caelī parte stant. Iīs quī ad septentriōnēs nāvigant, oriēns ā dextrā est, ā sinistrā occidēns, merīdiēs ā tergō. Oriēns et occidēns partēs contrāriae sunt, ut merīdiēs et septentriōnēs. —

50

Hodiē caelum serēnum et ventus secundus est. Nāvēs multae simul ē portū Ōstiēnsī ēgrediuntur. Inter eōs

55

hominēs quī nāvēs cōnscendunt est Mēdus, quī ex Italiā proficīscitur cum amīcā suā Lȳdiā. Mēdus, quī Graecus est, in patriam suam redīre vult. Graecia nōn modo ipsius patria est, sed etiam Lȳdiae.

60 Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīscētēs omnēs rēs suās sēcum ferunt: pauca vestīmenta, paulum cibī nec multum pecūniae. Praetereā Lȳdia parvum librum fert, quem sub vestīmentīs occultat.

Sōle oriente nāvis eōrum ē portū ēgreditur multīs
65 hominibus spectantibus. Nāvis plēnīs vēlīs altum petit. Aliae nāvēs eam sequuntur.

Mēdus in puppim ascendit. Lȳdia eum sequitur. Ex altā puppī sōlem orientem spectant. Iam procul abest Ōstia, hominēs quī in portū sunt vix oculīs cernī pos-
70 sunt. Mēdus montem Albānum, quī prope villam Iūliī situs est, cernit et “Valē, Italia!” inquit, “Valēte montēs et vallēs, campī silvaeque! Ego in terram eō multō pulchriōrem, in patriam meam Graeciam!” Mēdus laetātur neque iam dominum suum sevērū verētur.

75 Lȳdia collēs in quibus Rōma sita est procul cernit et “Valē, Rōma!” inquit, “Nōn sine lacrimīs tē relinquo, nam tū altera patria es mihi.” Lȳdia vix lacrimās tenēre potest.

Mēdus faciem Lȳdiae intuētur et “Nōnne gaudēs”
80 inquit, “mea Lȳdia, quod nōs simul in patriam nostram redīmus?”

Lȳdia Mēdum intuēns “Gaudeō” inquit “quod mihi

cōn-scendere = ascen-
dere
proficīscī = abire

ipse -a -um, *gen* -īus

multum pecūniae =
magna pecūnia
praeter-eā = praeter eās
rēs
sōle oriente = dum sōl
oritur
multīs spectantibus =
dum multī spectant
altum -ī n = altum mare
sequī = venīre post; eam
sequuntur = post eam
veniunt

vix = prope nōn
cernere = vidēre (id
quod procul abest)

īre: eō īmus
īs ītis
it eunt
laetārī = laetus esse,
gaudēre
verērī = timēre

intuērī = spectāre

licet (+ *dat*)

lābī = cadere

complectī: eam complectitur = brachia circum corpus eius pōnit

paulō post = post paulum (temporis)
quam in partem? = in quam partem?

sōle duce = dum sōl dux est, sōle dūcente

loquī = verba facere (dicere); ↔ tacēre
āter -tra -trum = niger

fit = esse incipit

fulgur
-uris *n*

in-vocāre

paulum = paulum temporis
tonitrus -ūs *m* = quod auditur post fulgur

licet tēcum venīre. At nōn possum laetārī quod omnēs amīcās meās Rōmānās relinqūō. Sine lacrimīs Rōmā proficīscī nōn possum.” Dē oculīs Lȳdiae lacrimae lā- 85
buntur.

Mēdus eam complectitur et “Tergē oculōs!” inquit, “Ego, amīcus tuus, quī tē amō, tēcum sum. In patriam nostram īmus, ubi multī amīcī nōs opperiuntur.” Hīs verbīs Mēdus amīcam suam trīstem cōnsōlātur. 90

Paulō post nihil ā nāve cernitur praeter mare et caelum. Mēdus gubernātōrem interrogat: “Quam in partem nāvīgāmus?” Ille respondet: “In merīdiem. Ecce sōl oriēns mihi ā sinistrā est. Sōle duce nāvem gubernō. Bene nāvīgāmus ventō secundō atque caelō serēnō.” 95

Dum ille loquitur, Mēdus occidentem spectat et nū- III
bēs ātrās procul suprā mare orīrī videt; simul mare tranquillum fit. “Nōn serēnum est caelum” inquit, “Ecce nūbēs ātrae...”

Gubernātor statim loquī dēsinit et nūbēs spectat; tum 100
vēla aspiciēns exclāmat: “Quid (malum!) hoc est? Nūbēs ātrae ab occidente oriuntur et ventus simul cadit! Ō Neptūne! Dēfende nōs ā tempestāte!” Nauta Neptūnum, deum maris, verētur.

“Cūr Neptūnum invocās?” inquit Mēdus, “Prope 105
tranquillum est mare.”

Gubernātor: “Adhūc tranquillum est, sed exspectā paulum: simul cum illīs nūbibus ātrīs tempestās orīrī solet cum tonitrū et fulguribus. Neptūnum invocō,

110 quod ille dominus maris ac tempestatum est.” Nauta
perterritus tempestatem venientem opperitur.

Paulo post totum caelum atrum fit, ac fulgur unum et
alterum, tum multa fulgura caelum et mare illustrant.
Statim sequitur tonitrus cum imbre, et simul magnus

115 ventus flare incipit. Mare tempestate turbatur, ac navis,

quae et homines et mercēs multas vehit, fluctibus iactatur
et vix gubernari potest. Nautae multum aquae ē

nave hauriunt, sed navis nimis gravis est propter mercēs.
Hoc videns gubernator “Iacite mercēs!” inquit nau-

120 tis, qui statim mercēs graves in mare iacere incipiunt,

spectante mercatore, qui ipse quoque nave vehitur. Ille
tristis mercēs suas de nave labi et in mare mergi videt.

Nemo eum consolatur! Navis paulo levior fit, simul vero
tempestas multo turbidior et fluctus multo altiores fiunt.

125 Medus perterritus exclamat: “O Neptūne! Serva
me!” sed vox eius vix auditur propter tonitrum. Navis
aquam impleri incipit, neque enim nautae satis multum
aquae haurire possunt.

Ceteris perterritis, Lydia caelum intuetur et clamat:

130 “Serva nos, domine!”

Medus: “Quis est ille dominus quem tu invocas?”

Lydia: “Est dominus noster Iesus Christus, qui non
modo hominibus, sed etiam ventis et mari imperare
potest.”

135 Medus: “Meus dominus non est ille! Ego iam nullus
domini servus sum. Nemo mihi imperare potest!”

iactare = iacere atque
iacere

haurire
propter *prp + acc*

spectante mercatore =
dum mercator spectat

...vero = sed...: simul
vero = sed simul
fit fiunt

servare

ceteris perterritis = dum
ceteri perterriti sunt

nullus -a -um, *gen -ius*

nec vērō = sed nōn

locō (*abl*) movēre = ē
locō movēre

iterum = rūsus

fit fiunt, *inf* fierīdēpōnēns -entis (*dēp*)

[1] -ārī: -ātur -antur

[2] -ērī: -ētur -entur

[3] -ī: -itur -untur

[4] -īrī: -ītūr -iuntur

ēgredī ēgrediuntur
orīrī oritur*Vocābula nova:*

nāvis

portus

locus

ōra

merx

nauta

ventus

tempestās

flūctus

vēlum

puppis

gubernātor

Hīc magnus flūctus nāvem pulsāt. Mēdus Lȳdiam
lābentem complectitur ac sustinēre cōnātur, nec vērō
ipse pedibus stāre potest. Mēdus et Lȳdia simul lābun-
tur. Mēdus surgere cōnātur, nec vērō sē locō movēre 140
potest, quod Lȳdia perterrita corpus eius complectitur.

Lȳdia iterum magnā vōce Chrīstum invocāt: “Ō Chrīs-
te! Iubē mare tranquillum fierī! Servā nōs, domine!”

Mēdus ōs aperit ac Neptūnum iterum invocāre vult,
sed magnus flūctus ōs eius aquā implet. Mēdus loquī 145
cōnātur neque potest.

Tum vērō ventus cadere incipit! Iam flūctūs nōn tantī
sunt quantī paulō ante. Nautae fessī aquam haurīre dē-
sinunt ac laetantēs mare iterum tranquillum fierī aspi-
ciunt. 150

GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Mēdus laetātur (= gaudet) nec dominum verētur (= timet).
Nauta nōn proficīscitur (= abit), sed ventum secundum op-
perītur (= exspectat). 155

‘Laetārī’, ‘verērī’, ‘proficīscī’, ‘opperīrī’ verba dēpōnen-
tia sunt. Verbum dēpōnēns est verbum quod semper fōrmas
verbī passīvī habet (praeter participium: laetāns, verēns, pro-
ficīscēns, opperīēns) atque in locō verbī āctīvī pōnitur.

Alia exempla verbōrum dēpōnentium: cōnsōlārī, cōnārī, 160
intuērī, sequī, loquī, lābī, complectī, ēgredī, orīrī.

Mēdus ex Italiā proficīscēns sōlem orientem intuētur. Nāvis
ē portū ēgreditur; aliae nāvēs eam sequuntur. Dum Lȳdia
loquitur, lacrimae dē oculīs eius lābuntur. Mēdus eam com-
plectitur et cōnsōlārī cōnātur. 165

PENSVM A

Nautae, quī Neptūnum ver-, tempestātem opper-. Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficisc-. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem sequ-. Dum nauta loqu-, Mēdus occidentem intu-, unde nūbēs ātrae ori-. Simul tempestās or-. Mercātor trīstis mercēs suās in mare lāb- videt; nēmō eum cōnsōl- potest.

Quī ab amīcīs proficisc- laet- nōn potest.

PENSVM B

Brundisium est oppidum — (in — maritimā situm) quod magnum — habet. Portus est — quō — ad terram adīre possunt.

Cum nūllus — flat, mare — est. — est magnus ventus quī mare — et altōs — facit. Gubernātor est — quī in — nāvis sedēns nāvem —. Partēs caelī sunt — et —, — et merīdiēs. Oriēns est ea caelī pars unde sōl —, occidēns est ea pars quō sōl —.

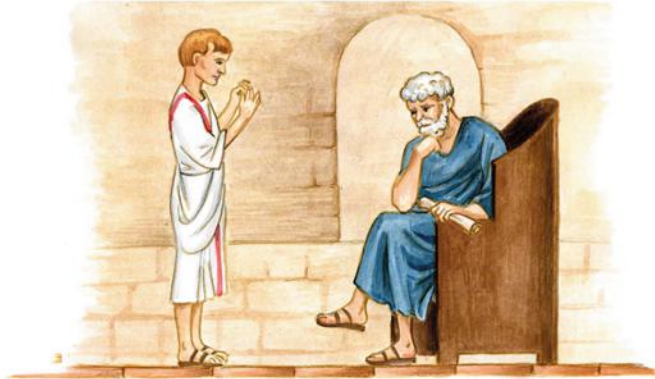
Mēdus et Lȳdia nāvem — atque ex Italiā —. Ventus — est, nāvis plēnis — ex portū —; sed in altō marī tempestās —: magnus ventus — incipit et tōtum mare turbidum —. Nautae aquam ē nāve — et — in mare iaciunt. Mēdus Neptūnum —: “Ō Neptūne! — mē!” Nāvis flūctibus — nec — [= sed nōn] mergitur.

PENSVM C

Quae nāvēs Rōmam adīre possunt?
 Quid est ‘ōstium’ flūminis?
 Num Tiberis in mare Superum īnfluit?
 Quandō nāvēs ē portū ēgrediuntur?
 Ubi sedet gubernātor et quid agit?
 Quae sunt quattuor partēs caelī?
 Quās rēs Mēdus et Lȳdia sēcum ferunt?
 Quō Mēdus cum amīcā suā īre vult?
 Cūr trīstis est Lȳdia?
 Quem deum invocant nautae?
 Cūr mercēs in mare iaciuntur?
 Num nāvis eōrum mergitur?

oriēns
 occidēns
 septentrionēs
 altum
 tonitrus
 fulgur
 situs
 superus
 īferus
 maritimus
 tranquillus
 turbidus
 contrārius
 serēnus
 āter
 interesse
 appellāre
 nāvīgāre
 īnfluere
 opperīrī
 flāre
 turbāre
 implēre
 ēgredi
 gubernāre
 orīrī
 occidere
 cōnscondere
 proficiscī
 sequī
 cernere
 laetārī
 verērī
 intuērī
 lābī
 complectī
 cōnsōlārī
 loquī
 invocāre
 iactāre
 haurīre
 servāre
 cōnārī
 fierī fit fiunt
 paulum
 semper
 simul
 vix
 praetereā
 iterum
 sīve
 vērō
 propter
 dēpōnēns

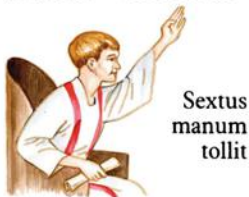
discipulus digitīs
computat

NVMERI DIFFICILES

discere: discipulus
discit
docēre: magister docet

ne-scīre = nōn scīre
doctus -a -um
in-doctus = nōn doctus

prūdēns -entis ↔ stultus
industrius -a -um
↔ piger -gra -grum

quis-que = et ūnus et alter
et tertius...; acc quem-que
quisque ante suam sellam
nēmō eōrum = nēmō ex
iīs

dicere, imp dic! dicite!
tollere

In lūdō puerī numerōs et litterās discunt. Magister pue- 1
rōs numerōs et litterās docet. Magister puerōs multās
rēs docēre potest, nam is multās rēs scit quās puerī
nesciunt. Magister est vir doctus. Puerī adhūc indoctī
sunt. 5

Quī paulum aut nihil discere potest, stultus esse dīci-
tur. Quī discere nōn vult atque in lūdō dormit, piger
esse dīcitur. Discipulus quī nec stultus nec piger est,
sed prūdēns atque industrius, multās rēs ā magistrō
discere potest. — 10

Magister Diodōrus recitāre dēsinit et puerōs aspicit,
quī tacitī stant ante suam quisque sellam; nēmō eōrum
dormit. Magister discipulum quemque cōnsidere iubet,
prīmum Sextum, deinde Titum, postrēmō Mārcum.

Magister: “Nunc tempus est numerōs discere. Prī- 15
mum dīc numerōs ā decem ūsque ad centum!”

Quisque puer manum tollit, prīmum Sextus, tum Ti-
tus, postrēmō Mārcus. Magister Titum interrogat.

Titus: “Decem, ūndecim, duodecim, trēdecim, quat-
 20 tuordecim, quīndecim, sēdecim, septendecim, duodē-
 vīgintī, ūndēvīgintī, vīgintī, vīgintī ūnus, vīgintī duo...”

Hic magister eum interpellat: “Necesse nōn est om-
 nēs numerōs dīcere; ā vīgintī dīc decimum quemque
 numerum tantum, Tite!”

25 Titus: “Vīgintī, trīgintā, quadrāgintā, quīnquāgintā,
 sexāgintā, septuāgintā, octōgintā, nōnāgintā, centum.”

Magister: “Bene numerās, Tite. Iam tū, Sexte, dīc
 numerōs ā centum ad mīlle!”

Sextus: “Longum est tot numerōs dīcere!”

30 Magister: “At satis est decem numerōs dīcere, id est
 centēsimum quemque.”

Sextus: “Centum, ducentī, trecentī, quadringentī,
 quīngentī, sescentī, septingentī, octingentī, nōngentī,
 mīlle.”

35 Magister: “Quot sunt trīgintā et decem?”

Omnēs puerī simul respondent, nēmō eōrum manum
 tollit. Titus et Sextus ūnō ōre dīcunt: “Quadrāgintā.”
 Mārcus vērō dīcit: “Quīnquāgintā.” Quod Mārcus dīcit
 rēctum nōn est. Respōnsum Titī et Sextī rēctum est: īī
 40 rēctē respondent. Respōnsum Mārcī est prāvum: is
 prāvē respondet.

II Magister Titum et Sextum laudat: “Vōs rēctē respon-
 dētis, Tite et Sexte. Discipulī prūdentēs atque industriī
 estis.” Deinde Mārcum interrogat: “Quot sunt trīgintā
 45 et septem?”

X	decem
XI	ūn-decim
XII	duo-decim
XIII	trē-decim
XIV	quattuor-decim
XV	quīn-decim
XVI	sē-decim
XVII	septen-decim
XVIII	duo-dē-vīgintī
XIX	ūn-dē-vīgintī
XX	vīgintī
XXX	trīgintā
XL	quadrāgintā
L	quīnquāgintā
LX	sexāgintā
LXX	septuāgintā
LXXX	octōgintā
XC	nōnāgintā
C	centum

tot (*indēcl*) = tam multī
 -ae -a

centēsīmus -a -um = c
 (100.)

C	centum
CC	du-centī -ae -a
CCC	tre-centī -ae -a
CCCC	quadringentī -ae -a
D	quīn-gentī -ae -a
DC	ses-centī -ae -a
DCC	septin-gentī -ae -a
DCCC	octin-gentī -ae -a
DCCCC	nōn-gentī -ae -a
M/CIO	mīlle

rēctus -a -um
 respōnsum -ī n = quod
 respondētur
 prāvus -a -um ↔ rēctus
 prāvē ↔ rēctē

laudāre

trīgintā septem = xxxvii (37)	Mārcus: “Ad hoc rēctē respondēre possum: trīgintā et septem sunt trīgintā septem.”	
	“Rēctē respondēs, Mārce” inquit magister, “Quot sunt trīgintā et octō?”	
facilis -e	Mārcus: “Facile est ad hoc respondēre.”	50
	Magister: “Nōn tam facile quam tū putās!”	
	Mārcus: “Trīgintā et octō sunt trīgintā octō.”	
duo-dē-quadrāgintā = xxxviii (38)	Magister: “Prāvē dīcis! Trīgintā et octō sunt duodē-quadrāgintā. Quot sunt trīgintā et novem?”	
	Mārcus: “Trīgintā novem.”	55
	Magister: “Ō Mārce! Id quoque prāvum est. Trīgintā et novem sunt ūndēquadrāgintā. Cūr nōn cōgitās antequam respondēs?”	
ūn-dē-quadrāgintā = xxxix (39) cōgitāre	Mārcus: “Semper cōgitō antequam respondeō.”	
	Magister: “Ergō puer stultus es, Mārce! Cōgitāre nōn potes! Nam stultē et pravē respondēs!” Magister Mārcum nōn laudat, sed reprehendit.	60
stultus es stultē respondēs		
reprehendere ↔ laudāre		
numquam = nūllō tempore numquam ↔ semper	Mārcus: “Cūr ego semper ā tē reprehendor, numquam laudor? Titus et Sextus semper laudantur, numquam reprehenduntur.”	65
	Magister: “Tū ā mē nōn laudāris, Mārce, quia numquam rēctē respondēs. Semper prāvē respondēs, ergō reprehenderis!”	
dif-ficilis -e ↔ facilis	Mārcus: “At id quod ego interrogor nimis difficile est. Atque ego semper interrogor!”	70
	Magister: “Tū nōn semper interrogāris, Mārce. Titus et Sextus saepe interrogantur.”	
saepe = multīs temporibus		

Mārcus: “Nōn tam saepe quam ego.”

Titus: “Nōs quoque saepe interrogāmur, nec vērō
75 prāvē respondēmus. Itaque nōs ā magistrō laudāmur,
nōn reprehendimur.”

Mārcus: “Et cūr vōs semper laudāmini? Quia id quod
vōs interrogāmini facile est — ego quoque ad id rēctē
respondere possum. Praetereā magister amīcus est pa-
80 tribus vestrīs, patrī meō inimīcus. Itaque vōs numquam
reprehendimini, quamquam saepe prāvē respondētis;
ego vērō numquam laudor, quamquam saepe rēctē re-
spondeō!”

Sextus: “At frāter tuus saepe laudātur, Mārce.”

85 Magister: “Rēctē dīcis, Sexte: Quīntus bonus disci-
pulus est, et industrius et prūdēns.” Quīntus ā magistrō
laudātur, quamquam abest.

III Sextus: “Nōnne tū laetāris, Mārce, quod frāter tuus
etiam absēns ā magistrō laudātur?”

90 Mārcus: “Ego nōn laetor cum frāter meus laudātur!
Et cūr ille laudātur hodiē? Quia discipulum absentem
reprehendere nōn convenit!”

Magister irātus virgam tollēns “Tācēte, puerī!” in-
quit, “Nōnne virgam meam verēmini?”

95 Mārcus: “Nōs nec tē nec virgam tuam verēmur!”

Magister, quī verba Mārcī nōn audit, ex sacculō suō
duōs nummōs prōmit, assem et dēnārium, et “Ecce”
inquit nummōs ostendēns “as et dēnārius. Ut scītis,
ūnus sēstertius est quattuor assēs et ūnus dēnārius quat-

quamquam ↔ quia

absēns -entis = quī abest

as

dēnārius

prōmere = sūmere (ē
locō)

as assis *m*

dēnārius -ī *m*

I sēstertius = IV assēs

I dēnārius = IV sēstertii

duo-dē-quīnquāgintā
= XLVIII (48)

oportere: oportet =
necesse est, convenit

Sextus: *“Ego respōsum
sciō”*
Sextus dicit ‘sē respō-
sum scīre’

certus -a -um

in-certus = nōn certus

tuor sēstertīi. Quot assēs sunt quattuor sēstertīi, Tite?” 100

Titus digitīs computat: “...quattuor...octō...duode-
cim...sēdecim: quattuor sēstertīi sunt sēdecim assēs.”

Magister: “Et decem dēnārii quot sēstertīi sunt?”

Titus: “Quadrāgintā.”

Magister: “Quot dēnārii sunt duodēquīnquāgintā 105
sēstertīi?”

Titus magistrō interrogantī nihil respondet.

Magister: “Respōsum tuum opperior, Tite. Cūr
mihi nōn respondēs?”

Titus: “Nōndum tibi respondeō, quod primum cōgi- 110
tāre oportet. Duodēquīnquāgintā est numerus diffi-
cilis!”

Sextus manum tollēns “Ego respōsum sciō” inquit.

Magister: “Audī, Tite: Sextus dicit ‘sē respōsum
scīre.’ Sed expectā, Sexte! Nōn oportet respondere 115
antequam interrogāris.”

Titus: “Duodēquīnquāgintā sēstertīi sunt dēnārii...
quattuordecim? an quīndecim? Nōn certus sum!” Titus
nōn certus, sed incertus est, et respōsum incertum dat
magistrō. 120

Magister: “Respōsum certum magistrō dare oportet.
Respōsum incertum nūllum respōsum est. Nunc
tibi licet respondere, Sexte.”

Quamquam difficilis est numerus, Sextus statim rēctē
respondet: “Duodēquīnquāgintā sēstertīi sunt duo- 125
decim dēnārii.”

Magister iterum Sextum laudat: “Bene computās, Sexte! Semper rēctē respondēs. Ecce tibi assem dō.”

dare: dō damus
 dās datis
 dat dant
 re-pōnere = rūsus
 pōnere

130 pōnit.

Mārcus: “Discipulō tam industriō dēnārium dare oportet. Largus nōn es, magister. Pecūniam tuam nōn largīris.”

largus -a -um = quī
 multum dat
 largīri = multum dare

Diodōrus: “Nōn oportet pecūniam largīri discipulīs.”

135 Mārcus: “Quārē igitur tot numerōs difficilēs discimus?”

quārē? = cūr?

Magister: “Quia necesse est computāre scīre, ut multīs exemplīs tibi dēmōnstrāre possum. Sī tria mālā ūnō asse cōstant et tū decem assēs habēs, quot mālā emere
 140 potes?”

dē-mōnstrāre = mōns-
 trāre (verbīs)

Mārcus: “Tot assēs nōn habeō — nōn tam largus est pater meus; nec mihi licet tot mālā emere.”

Magister: “Id nōn dīcō. Ecce aliud exemplum: Sī tū sex assēs cum frātre tuō partīris, quot sunt tibi?”

partīri = dividere (in
 partēs)

145 Mārcus: “Quīnque!”

Magister: “In aequās partēs pecūniam partīri oportet. Sī vōs sex assēs aequē partīminī, quot tibi sunt?”

aequē partīri = in aequās
 partēs dividere

Mārcus: “Pecūniam meam exiguam nōn largior nec partior cum aliīs!”

150 Postrēmō magister “Ō Mārce!” inquit, “hōc modō nihil tē docēre possum! Tam stultus ac tam piger es quam asinus!”

-or
-ris
-mur
-minī

	sing.	plūr.
I	-or	-mur
II	-ris	-minī
III	-tur	-ntur

[1] iactār ī	
iact or	iactā mur
iactā ris	iactā minī
iactā tur	iacta ntur
[2] vidē rī	
vide or	vidē mur
vidē ris	vidē minī
vidē tur	vide ntur
[3] merg ī	
merg or	merg imur
merg eris	merg iminī
merg itur	merg untur
[4] audī rī	
audi or	audi mur
audī ris	audī minī
audi tur	audi untur

[1] -or	-āmur
-āris	-āminī
-ātur	-antur
[2] -eor	-ēmur
-ēris	-ēminī
-ētur	-entur
[3] -or	-imur
-eris	-iminī
-itur	-untur
-ior	-imur
-eris	-iminī
-itur	-iuntur
[4] -ior	-imur
-iris	-iminī
-itur	-iuntur

GRAMMATICA LATINA

Persōnae verbī passīvi

Ego ā magistrō laudor = magister mē laudat. 155

Tū ā magistrō laudāris = magister tē laudat.

Nōs ā magistrō laudāmur = magister nōs laudat.

Vōs ā magistrō laudāminī = magister vōs laudat.

Singulāris Plūrālis

Persōna prīma laud|or laudā|mur 160

Persōna secunda laudā|ris laudā|minī

Persōna tertia laudā|tur lauda|ntur

Exempla: [1] iact|or iactā|mur; [2] vide|or vidē|mur; [3] merg|or merg|imur; [4] audi|or audī|mur.

Nauta, quī flūctibus iactātur ac mergitur: “Flūctibus iactor 165 ac mergor! Servā mē, Neptūne, quī prope ades, quamquam nec vidēris nec audīris ab hominibus.” Neptūnus: “Flūctibus iactāris, nauta, nec vērō mergeris! Nam ego adsum, quamquam nec videor nec audior.” Deus ab hominibus nec vidētur nec audītur. 170

Nautae, quī flūctibus iactantur ac merguntur: “Flūctibus iactāmur ac mergimur! Servāte nōs, ō deī bonī, quī prope adestis, quamquam nec vidēminī nec audīminī ab hominibus.” Deī: “Flūctibus iactāminī, nautae, nec vērō mergiminī! Nam nōs adsumus, quamquam nec vidēmur nec audīmur.” 175 Deī ab hominibus nec videntur nec audiuntur.

[1] Ut ‘laudor laudāmur’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ārī.

[2] Ut ‘videor vidēmur’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ērī. 180

[3] Ut ‘mergor mergimur’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ī (praeter ea quae -i- habent ante -or et -untur, ut ‘capior capiuntur’, ‘ēgredior ēgrediuntur’).

[4] Ut ‘audior audīmur’ dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -īrī (sed ‘orīrī oritur’). 185

Exempla verbōrum dēpōnentium: [1] laet|or laetā|mur;

[2] vere|or verē|mur; [3] sequ|or sequ|imur; [4] parti|or parti|mur.

190 Lŷdia: “Ego Neptūnum nōn vereor. Tūne eum verēris, nauta?” Nauta: “Omnēs nautae deum maris verēmur.” Lŷdia: “Cūr Neptūnum verēmini?”

Nautae Neptūnum verentur, Lŷdia eum nōn verētur.

vereor	verēmur
= timeō	= timēmus
verēris	verēmini
= timēs	= timētis
verētur	verentur
= timet	= timent

PENSVM A

Mārcus ā magistrō nōn laud–, sed reprehend–. Mārcus: “Cūr ego semper reprehend–, numquam laud–? Titus et Sextus semper laud–, numquam reprehend–.” Magister: “Tū nōn laud–, sed reprehend–, quia prāvē respondēs.” Mārcus: “Sed ego semper interrog–!” Sextus: “Tū nōn semper interrog–; nōs saepe interrog– nec prāvē respondēmus: itaque ā magistrō laud–, nōn reprehend–.” Mārcus: “At facile est id quod vōs interrog–: itaque rēctē respondētis ac laud–!” Titus: “Nōs magistrum ver–. Nōne tū eum ver–?” Mārcus: “Ego magistrum nōn ver–. Cūr vōs eum ver–?”

PENSVM B

Discipulus est puer quī —. Vir quī puerōs — magister est. Magister est vir — quī multās rēs — quās puerī —. Sextus nec stultus nec piger, sed — atque — est. Magister interrogat, discipulus quī respondere potest manum —. Nōn — respondere antequam magister interrogat. Magister: “— numerōs ā decem — ad centum!” — puer manum tollit, primum Sextus, deinde Titus, — Mārcus. Sextus numerōs dicit: “X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXX, XL, L, LX, LXX, LXXX, XC, C.” Sextus bonus discipulus est, quī semper — respondet; itaque magister eum —. Mārcus, quī semper — respondet, ā magistrō —: “— rēctē respondēs, Mārce! Cūr nōn — antequam respondēs?” Mārcus: “Cūr Titum nōn interrogās? Is nōn tam — interrogātur quam ego.” Magister: “Iam eum interrogō: quot sunt XXI et LXVIII?” Titus: “LXXXVII? an LXXXVIII?” Titus nōn —, sed — est ac

Vocābula nova:

respōsum
as
dēnārius
doctus
indoctus
piger
prūdēns
industrius
rēctus
prāvus
facilis
difficilis
absēns
certus
incertus
largus
centēsimus
trēdecim
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
duodēvigintī
ūndēvigintī
quadrāgintā
quīnquāgintā
septuāgintā
quadrīngentī
quīngentī
sescentī
septīngentī
octīngentī
nōngentī
discere
docēre

scīre
 nescīre
 tollere
 interpellāre
 laudāre
 cōgitāre
 reprehendere
 prōmere
 oportēre
 computāre
 repōnere
 largīri
 dēmōstrāre
 partīri
 quisque
 tot
 postrēmō
 rēctē
 prāvē
 aequē
 ūsque
 numquam
 saepe
 quamquam
 quārē

magistrō — incertum dat. Sextus vērō rēctē respondet, —
 difficile est id quod interrogātur. Quod Mārcus interrogātur
 nōn difficile, sed — est.

Ūnus — est IV sēstertīi, ūnus sēstertius IV —.

PENSVM C

Quid puerī discunt in lūdō?

Cūr Sextus ā magistrō laudātur?

Cūr Mārcus reprehenditur?

Estne facile id quod Titus interrogātur?

Cūr Titus nōn statim respondet?

Uter rēctē respondet, Titusne an Sextus?

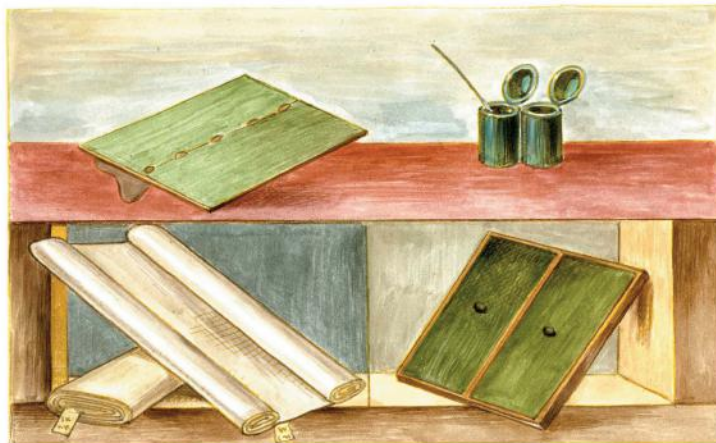
Quot sunt ūndētrīgintā et novem?

Trēs sēstertīi quot sunt assēs?

Quot dēnārii sunt octōgintā sēstertīi?

Num facilēs sunt numerī Rōmānī?

Tūne ā magistrō tuō laudāris?

LITTERAE LATINAE

1 Discipulī nōn modo numerōs, sed etiam litterās discunt. Parvī discipulī, ut Mārcus et Titus et Sextus, litterās Latīnās discunt. Magnī discipulī litterās Graecās et linguam Graecam discunt. Lingua Graeca difficilis est.

5 Ecce omnēs litterae Latīnae, quārum numerus est vīgintī trēs, ab A ūsque ad Z: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Litterae sunt aut vōcālēs aut cōnsonantēs: vōcālēs sunt A, E, I, O, V, Y; cēterae sunt cōnsonantēs. (Etiam I et V cōnsonantēs sunt in
10 vocābulīs IAM, VEL, VOS, QVAM, cēt.)

Litterae Y et Z in vocābulīs Graecīs modo reperiuntur (ut in hōc vocābulō *zephyrus*, id est nōmen ventī quī ab occidente flat). Y et Z igitur litterae rārae sunt in linguā Latīnā, in linguā Graecā frequentēs. K littera, quae frequēns est in linguā Graecā, littera Latīna rārissima est,
15

litterae dicuntur

A 'ā'	N 'en'
B 'bē'	O 'ō'
C 'cē'	P 'pē'
D 'dē'	Q 'cū'
E 'ē'	R 'er'
F 'ef'	S 'es'
G 'gē'	T 'tē'
H 'hā'	V 'ū'
I 'ī'	X 'ix'
K 'kā'	Y 'ypsilon'
L 'el'	Z 'zēta'
M 'em'	

(littera) vōcālis -is f

(littera) cōnsonāns

-antis f

[in hōc librō U u = v vōcālis (cōnsonāns V v)]

zephyrus -ī m

rārus -a -um

frequēns -entis ↔ rārus

Kaesō -ōnis *m*

quae-que syllaba : et
 p̄rīma et secunda et
 tertia syllaba
 idem ea-dem idem (< is
 ea id + -dem): *īdem* nu-
 merus (*m*), *eadem* littera
 (*f*), *īdem* vocābulum (*n*)
 per sē : sōla

facere/fierī (*āct/pass*):
 vōcālis syllabam *facere*
 potest; sine vōcālī syl-
 laba *fieri* nōn potest

iungere ↔ dividere

con-iungere = iungere

uter- ultra- utrum-que,
gen utrīus-que

varius -a -um ↔ *īdem*

īdem ea-dem *īdem*, *acc*
eum-dem *ēan*-dem *īdem*
 (< *eum*- *eam*-dem)
erus -ī *m* = dominus

utraque lingua : lingua
 Graeca et Latīna

quis- quae- quod-que,
acc quem- quam- quod-
 que, *gen* cuius-que
 sīc = hōc modō

nam κ in ūnō vocābulō Latīnō tantum reperītur, id est *kalendae* (itemque in praenōmine *Kaesō*, quod praenōmen Rōmānōrum rārissimum est).

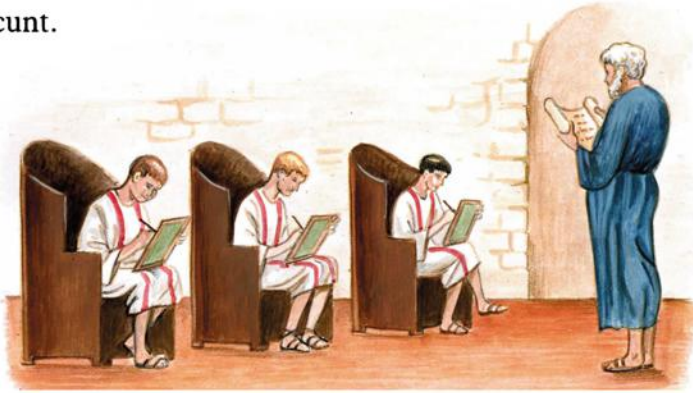
Hoc vocābulum *amīca* quīnque litterās habet et trēs syllabās: *a-mī-ca*. Quaeque syllaba vōcālem habet, ergō 20
 numerus syllabārum et vōcālium *īdem* est. In p̄rīmā et
 in postrēmā syllabā huius vocābulī eadem vōcālis est: *a*.
 Vōcālis est littera quae per sē syllabam facere potest, ut
a syllabam p̄rīmam facit in vocābulō *amīca*. Sine vōcālī
 syllaba fierī nōn potest. Cōnsonāns per sē syllabam nōn 25
 facit, sed semper cum vōcālī in eādem syllabā iungitur.
 In exemplō nostrō *m* cum *ī* iungitur in syllabā secundā
mī, et *c* cum *a* in syllabā tertiā *ca*.

Cum syllabae iunguntur, vocābula fiunt. Cum vocā-
 bula coniunguntur, sententiae fiunt. Ecce duae senten- 30
 tiae: *Lingua in ōre inest* et *Lingua Latīna difficilis est*.
 Vocābulum p̄rimum utrīusque sententiae *īdem* est, sed
 hoc *īdem* vocābulum duās rēs variās significat. Item
 varia vocābula eandem rem vel eundem hominem signi-
 ficāre possunt, ut *ōstium* et *iānuā*, *dominus* et *erus* (sed 35
erus est vocābulum multō rārīus quam *dominus*).

Quī litterās nescit legere nōn potest. Magister, quī
 puerōs legere docet, ipse et librōs Latīnōs et Graecōs
 legere potest, nam is utramque linguam scit. Quōmodo
 parvus discipulus hanc sententiam legit: *Mīles Rōmānus* 40
fortiter pugnat? Discipulus quamque litteram cuiusque
 vocābulī sīc legit: “M-I mī, L-E-S les: mī-les, R-O Rō, M-A

mā, Rō-mā-, N-v-s nus: Rō-mā-nus...” Ita quodque vocābulum cuiusque sententiae ā discipulō legitur. (In hāc
 45 sententiā vocābulum *fortiter* novum est, sed quī vocābulum *fortis* scit, hoc vocābulum quoque intellegit, nam mīles fortis est mīles quī fortiter pugnat.)

In lūdō puerī nōn modo legere, sed etiam scrībere discunt. Quisque discipulus in tabulā suā scrībit eās
 50 sententiās quās magister eī dictat. Ita puerī scrībere discunt.

Magister discipulīs imperat: “Prōmite rēgulās vestrās et līneās rēctās dūcite in tabulīs. Tum scrībite hanc sententiam: *Homō oculōs et nāsum habet.*”

55 Quisque puer stilum et rēgulam prōmit et dūcit līneam rēctam in tabulā suā; tum scrībere incipit. Discipulī eandem sententiam nōn eōdem modō, sed variīs modīs scrībunt. Sextus ūnus ex tribus puerīs rēctē scrībit: HOMO OCVLOS ET NASVM HABET. Titus sic scrībit: HOMO
 60 HOCVLOS ET NASVM HABET. Mārcus vērō sic: OMO OCLOS ET NASV ABET.

II Magister: “Date mihi tabulās, puerī!”

ita = eō modō

intellegere

fortis fortiter: mīles
 fortis fortiter pugnat

discipulī scrībunt
 magistrō dictante

līnea rēcta

ūnus : sōlus
 trēs tria, *abl* tribus

dare, *imp* dā! date!

quālis -e	Discipulī magistrō tabulās suās dant. Is tabulam cuiusque puerī in manūs sūmit litterāsque eōrum aspici-	
tālis -e (= quī ita est)	cit. Quālēs sunt litterae Sextī? Pulchrae sunt. Quālēs sunt litterae Mārcī et Titī? Litterae eōrum foedae sunt ac vix legī possunt. Magister suam cuique discipulō tabulam reddit, primum Sextō, tum Titō, postrēmō Mārcō, atque “Pulchrē et rēctē scrībīs, Sexte” inquit,	65
pulcher, comp pulchrior, sup pulcherrimus -a -um	“Facile est tālēs litterās legere. At litterae vestrae, Tite et Mārce, legī nōn possunt! Foedē scrībītis, pigrī discipulī!” Magister Titum et Mārcum sevērē reprehendit.	70
simul = eōdem tempore	Titus: “Certē pulcherrimae sunt litterae Sextī, sed meae litterae pulchriōrēs sunt quam Mārcī.” Magister: “Reddite mihi tabulās, Tite et Mārce!”	75
	Titus et Mārcus tabulās suās reddunt magistrō, quī eās simul aspicit. Magister litterās Titī comparat cum litterīs Mārcī, et “Litterae vestrae” inquit “aequē foedae sunt: tū, Tite, neque pulchrius neque foedius scrībīs quam Mārcus.”	80
piger, comp pigrior, sup pigerrimus -a -um	Titus: “At certē rēctius scrībō quam Mārcus.” Magister: “Facile est rēctius quam Mārcus scrībere, nēmō enim prāvius scrībīt quam ille! Nōn oportet sē comparāre cum discipulō pigerrimō ac stultissimō! Comparā tē cum Sextō, quī rēctissimē et pulcherrimē scrībīt.” Tum sē vertēns ad Mārcum: “Tū nōn modo foedissimē, sed etiam prāvissimē scrībīs, Mārce! Nescīs Latīnē scrībere! Puer pigerrimus es atque stultissimus!” Iam Mārcus multō sevērius reprehenditur quam Titus.	85

90 Mārcus (parvā vōce ad Titum): “Magister dicit ‘mē prāvē scribere’: ergō litterās meās legere potest.”

At magister, quī verba Mārcī exaudit, “Litterās tuās turpēs” inquit “legere nōn possum, sed numerāre possum: quattuor litterās deesse cernō. Aspice: in vocābulō
95 prīmō et in vocābulō postrēmō eadem littera H deest.”

Mārcus: “At semper dicō ‘omō abet’.”

Magister: “Nōn semper idem dīcimus atque scribimus. In vocābulō secundō v deest, in quārtō m. Quid significant haec vocābula turpia *oclōs* et *nāsu*? Tālia verba
100 Latīna nōn sunt! Nullum rēctum est vocābulum praeter ūnum *et*, atque id vocābulum est frequentissimum et facillimum! Quattuor menda in quīnque vocābulīs! Nēmō alter in tam brevī sententiā tot menda facit!”

Magister stilō suō addit litterās quae dēsunt; ita
105 menda corrigit. Tum vērō “Nec solum” inquit “prāvē et turpiter, sed etiam nimis leviter scribis. Hās līneās tenuēs vix cernere possum. Necesse est tē stilum gravius in cēram premere.” (Discipulī in cērā scribunt, nam tabulae eōrum cērā operiuntur. Cēra est māteria mollis
110 quam apēs, bēstiolae industriae, faciunt.)

Mārcus: “Stilum graviter premō, sed cēra nimis dūra est. Aliam tabulam dā mihi! Haec cēra prope tam dūra est quam ferrum.” (Ferrum est māteria dūra ex quā cultrī, gladiū, stilī aliaequē rēs multae efficiuntur.)

115 Magister Mārcō eandem tabulam reddit et “Cēra tua” inquit “tam mollis est quam Sextī, et facile est eius

ex-audire = audire (quod parvā vōce dicitur)

turpis -e = foedus

de-esse (: ab-esse)
de-est dē-sunt

facilis, *comp* facilior,
sup facilimus -a -um
mendum -ī n: m. facere
= prāvē scribere

ad-dere < ad + dare

corrīgere=rēctum facere

leviter scribere = levī
manū scribere

 apis -is f

 cēra -ae f

bēstiola -ae f = parva
bēstia

dūrus -a -um ↔ mollis -e

ferrum -ī n

ef-ficere -iō = facere
(< ex + facere)

decies = 10x

-ies [x]:
 quoties? toties:
 decies = 10x
 novies = 9x
 octies = 8x
 septies = 7x
 sexies = 6x
 quinquies = 5x
 quater = 4x
 ter = 3x
 bis = 2x
 semel = 1x

animadvertere = videre
 vel audire

semel = 1x

super-esse ↔ de-esse

litteras legere. Sume tabulam tuam et scribe H litteram decies!”

Marcus decies H scribit: H H H H H H H H H H. Tum III
 magister eum v sexies scribere iubet, et Marcus, qui 120
 eandem litteram toties scribere non vult, v v v v scribit.
 Quoties Marcus v scribit? Marcus, ut piger discipulus,
 quater tantum v scribit. Deinde magister eum totum
 vocabulum NASVM quinquies scribere iubet, et Marcus
 scribit NASVM NASVM NASVM NASV NASV. Marcus ter 125
 recte et bis prave scribit.

Tum Titus, qui duas litteras deesse videt, sic incipit:
 “Magister! Marcus bis...” — cum Marcus stilum du-
 rum in partem corporis eius mollissimam premit! Titus
 tacet nec finem sententiae facere audet. Magister vero 130
 hoc non animadvertit.

Magister: “Iam totam sententiam recte scribe!”

Marcus interrogat: “Quoties?”

Magister breviter respondet: “Semel.”

Marcus totam sententiam iterum ab initio scribere 135
 incipit: HOMO HOCVLOS...

Magister: “Quid significat *hocolos*? Illud vocabulum
 turpe non intellego!”

Marcus: “Num hic quoque littera deest?”

Magister: “Immō vero non deest, at superest H litte- 140
 ra! Num tū *hocolos* dicis?”

Marcus, ut puer improbus, magistrō verba sua red-
 dit: “Non semper dicimus idem atque scribimus!”

Magister: "Tacē, improbe! Dēlē illam litteram!"

145 Mārcus stilum vertit et litteram H dēlet. Simul Titus idem mendum eōdem modō corrigit in suā tabulā, neque vērō magister hoc animadvertit.

Postrēmō Mārcus "Quārē" inquit "nōs scribere docēs, magister? Mihi necesse nōn est scribere posse.

150 Numquam domī scribō."

Magister: "Num pater tuus semper domī est?"

Mārcus: "Nōn semper. Saepe abest pater meus."

Magister: "Cum pater tuus abest, oportet tē epistulās ad eum scribere."

155 Sextus: "Ego frequentēs epistulās ad patrem meum absentem scribō." Sextus puer probus est ac tam impiger quam apis.

Mārcus: "Ego ipse nōn scribō, sed Zēnōnī dictō. Zēnō est servus doctus quī et Latīnē et Graecē scit.

160 Īdem servus mihi recitāre solet."

Magister calamum et chartam prōmit et ipse scribere incipit; is enim calamō in chartā scribit, nōn stilō in cērā ut discipulī. (Charta ex papȳrō efficitur, id est ex altā herbā quae in Aegyptō apud Nīlum flūmen reperītur.

165 Charta et papȳrus vocābula Graeca sunt.)

Mārcus magistrum scribere animadvertit eumque interrogat: "Quid tū scribis, magister?"

"Epistulam" inquit ille "ad patrem tuum scribō. Breviter scribō 'tē esse discipulum improbum'."

170 Magistrō scribente, Mārcus "Prāvē scribis" inquit,

dēlere ↔ addere

Zēnō

frequentēs : multās

im-piger = industrius
(↔ piger)
im- (ante p, m, b) = in-

Zēnō -ōnis m

Latīnē scire = linguam
Latīnam scire
īdem servus : is quoque
servus

calamus
-ī m

charta
-ae f

papȳrus -ī f

“syllaba *im* superest. Dēlē illam syllabam et scrībe ‘discipulum *probum*!’”

Magister: “Tacē, puer improbissime! Nihil dēlēō, immō vērō vocābulum addō: ‘tē discipulum improbum atque *pigrum* esse’ scrībō!” 175

“Scrībe ‘*probum* atque *impigrum*!’” inquit Mārcus, nec vērō haec verba ā magistrō audiuntur.

Diodōrus, quī diem epistulae addere vult, discipulōs interrogat: “Quī diēs est hodiē?”

epistulae (*dat*) addere =
ad epistulam addere

kalendae Iūniae = diēs
primus mēnsis Iūni

Titus: “Hodiē kalendae Iūniae sunt.” 180

mercēs -ēdis *f*

Magister: “Rēctē dīcis. Kalendae sunt hodiē. Ergō date mihi mercēdem!” (Mercēs est pecūnia quam magister quōque mēse ā patribus discipulōrum accipit. Discipulī kalendīs cuiusque mēnsis mercēdem magistrō suō afferre solent.) 185

signāre (epistulam)
= cērā claudere

Sextus et Titus statim magistrō mercēdem dant. Mārcus vērō mercēdem sēcum nōn fert. Magister, antequam epistulam signat, pauca verba addit.

“Quid nunc scrībīs?” interrogat Mārcus.

im-primere < in + pre-
mere

“Scrībō ‘tē mercēdem ad diem nōn afferre’” respon- 190
det magister, atque epistulam signat ānulum suum in cērā imprimēns.

magister
epistulam
signat

GRAMMATICA LATINA

Adverbium

- 195 Discipulus stultus est quī stultē respondet.
Mīles fortis est quī fortiter pugnat.
'Stultus' et 'fortis' adiectīva sunt. 'Stultē' et 'fortiter' sunt adverbia.

Adiectivum: *-us -a -um* (dēcl. I/II). Adverbium: *-ē*.

- 200 Adiectivum: *-is -e* (dēcl. III). Adverbium: *-iter*.

Exempla:

Sextus rēctē et pulchrē scribit, Titus et Mārcus prāvē et turpiter scribunt ac sevērē reprehenduntur. Magister Latīnē et Graecē scit. Sōl clārē lūcet. Magister breviter respondet.

- 205 Puer crassus nōn leviter, sed graviter cadit.

Certē Titus rēctius et pulchrius scribit quam Mārcus, nēmō prāvius aut turpius scribit quam ille; Mārcus prāvissimē et turpissimē scribit, Sextus rēctissimē et pulcherrimē. Nēmō fortius pugnat quam Rōmānī: Rōmānī fortissimē pugnant.

- 210 'Rēctius', 'fortius' est comparātivus adverbii, 'rēctissimē', 'fortissimē' superlātivus est. Comparātivus: *-ius*. Superlātivus: *-issimē*.

PENSVM A

Sextus rēct– respondet, Mārcus prāv– respondet et sevēr– reprehenditur. Nēmō rēct– aut pulchr– scribit quam Sextus; is rēctissim– ét pulcherrim– scribit. Lūna plēna clār– lūcet, sed sōl clār– lūcet quam lūna et cēterae stēllae; sōl clārissim– lūcet.

Hostēs nōn tam fort– pugnant quam Rōmānī. Militēs nostrī fort– pugnant quam hostēs. Nostrī fortissim– pugnant. Mārcus nimis lev– scribit. Magister brev– scribit 'Mārcum improbum esse.'

PENSVM B

Ex XXIII litterīs Latīnīs VI — sunt: A E I O V Y; cēterae sunt —. Cōnsonāns semper cum vōcālī —. K, Y, Z litterae — sunt in

stultē < stultus -a -um
fortiter < fortis -e

adverbium *-ī n (adv)*
< ad + verbum

-ē
-iter

rēctē
rēctius
rēctissimē

fortiter
fortius
fortissimē

-ius
-issimē

Vocābula nova:

vōcālis
cōnsonāns
zephyrus
sententia
erus
mendum
cēra
māteria
apis
ferrum
epistula
calamus
charta
papýrus
mercēs
rārus
frequēns
varius
turpis

mollis
 dūrus
 quālis
 tālis
 impiger
 iungere
 coniungere
 significāre
 legere
 intellegere
 scribere
 dictāre
 comparāre
 exaudire
 deesse
 addere
 corrigere
 premere
 efficere
 animadvertere
 superesse
 delere
 signāre
 imprimere
 idem
 eadem
 idem
 quaeque
 quodque
 sic
 ita
 quotiēs
 totiēs
 semel
 bis
 ter
 quater
 quinq̄uē
 sexiēs
 deciēs
 adverbium

— Latīnā, in linguā Graecā —. Vocābula *ōstium* et *iānuā* — rem significant; *lingua* duās rēs — significat. Magister librōs Latīnōs et Graecōs — potest.

Discipulī hanc — in tabulīs suīs —: *Homō oculōs et nāsum habet*. Magister tabulam — puerī aspicit, et Sextī et Titī et Mārcī. In tabulā Mārcī IV litterae —. Magister litterās quae dēsunt —; — [= eō modō] magister menda Mārcī —. Tum Mārcus scribit — [= hōc modō]: HOMO HOCVLOS... Magister: “Ō Mārce! Hīc nōn —, immō — littera H!” Mārcus stilum vertēns H litteram —. Tum magister calamum et — sūmit et — ad patrem Mārcī scribit.

Cēra est — mollis. Ferrum est māteria —.

PENSVM C

Quot sunt litterae Latīnae?

Estne D vōcālis an cōnsonāns?

Quot syllabās habet vocābulum ‘apis’?

Quōmodo parvus discipulus legit?

Quis discipulus rēctissimē scribit?

Quālēs sunt litterae quās Titus scribit?

Quālis discipulus est Mārcus?

Cūr Mārcus nōn HOMO, sed OMO scribit?

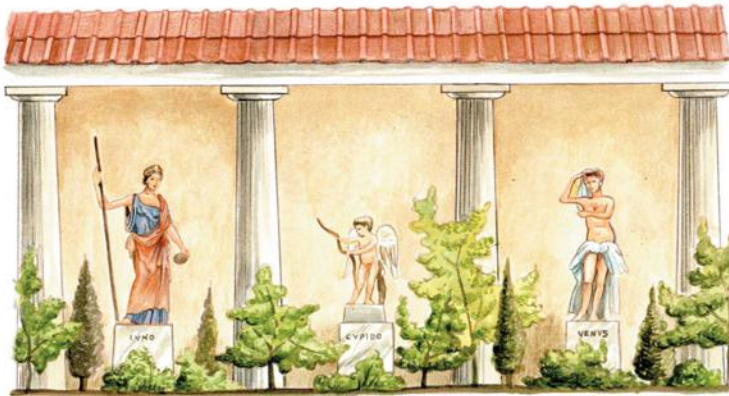
Quotiēs Mārcus litteram H scribit?

Stilōne in tabulā scribit magister?

Quid magister scribit?

Estne facilis grammatica Latīna?

Tūne rēctius scribis quam Mārcus?

MARITVS ET VXOR

- 1 Iūlius cum uxōre suā in peristylō ambulat. Uxor eius est Aemilia. Iūlius marītus Aemiliae est. Marītus et uxor inter columnās et signa ambulat. Tēctum peristylī altīs columnīs sustinētur, inter quās tria pulchra signa stant:
- 5 ūnum Iūnōnis, alterum Cupīdinis, tertium Veneris. Iūnō et Venus deae sunt. Cupīdō est filius Veneris et Mārtis, quamquam Venus Mārtis coniūnx nōn est, sed alterīus deī, cui nōmen est Vulcānus. Venus enim mala uxor est, quae aliōs deōs amat praeter coniugem suum
- 10 Vulcānum. Mārs et Vulcānus sunt filiī Iūnōnis et Iovis; Iūnō enim coniūnx Iovis est. Sed Iuppiter malus marītus est, quī multās aliās deās amat praeter Iūnōnem, coniugem suam. Nēmō deōrum pēior marītus est quam Iuppiter, neque ūlla dea pēior uxor est quam Venus.
- 15 Inter omnēs deōs deāsque Iuppiter pessimus marītus est ac Venus pessima uxor.

tēctum

columnae

signa

uxor -ōris *f*

marītus Aemiliae
= vir Aemiliae
columna -ae *f*
signum -ī *n*
tēctum -ī *n*

Iūnō -ōnis *f*
Cupīdō -inis *m*
Venus -eris *f*
deus -ī *m*; dea -ae *f*
con-iūnx -iugis *f/m*
= uxor/marītus
alter -era -erum,
gen -erīus
Vulcānus -ī *m*

Iuppiter Iovis *m*

malus, *comp* pēior -ius,
sup pessimus -a -um
ūllus -a -um: neque ūllus
= et nūllus

māter familiās = māter
(domina) familiae
mātrōna -ae f = fēmina
quae maritum habet
amor -ōris m < amāre

pulchritūdō -inis f
< pulcher
omnēs -ium m pl
↔ nēmō

bonus, comp melior -ius,
sup optimus -a -um
Aemilia: "Iūlius bonus
vir est, melior quam
ūllus alius vir: Iūlius
est optimus omnium
virōrum!"

vocāre = appellāre

trēs tria, gen trium
duo -ae -o, gen duōrum
-ārum -ōrum
ūnus -a -um, gen -ius
pater ūnius filiū/filiae;
duōrum filiōrum/duārum
filiārum; trium filiōrum
/filiārum

magnus, comp māior -ius,
sup māximus -a -um
parvus, comp minor -us,
sup minimus -a -um

pater familiās = pater
(dominus) familiae
adulēscēns -entis m = vir
quī nōndum xxx annōs
habet
virgō -inis f = fēmina
quae maritum nōndum
habet

ab-erat
domus -ūs f, abl -ō,
pl acc -ōs

Mātrēs familiās Iūnōnem invocant, ea enim dea est
mātrōnārum. Venerem et Cupīdinem invocant aman-
tēs, nam Venus et Cupīdō amōrem in cordibus homi-
num excitāre possunt. Cupīdō enim est deus amōris, et 20
Venus, pulcherrima omnium deārum, dea amōris ac
pulchritūdinis est. Pulchritūdō Veneris ab omnibus
laudātur.

Iūlius est bonus marītus quī uxōrem suam neque ūl-
lam aliam fēminam amat. Certē Iūlius marītus melior 25
quam Iuppiter est! Item Aemilia bona uxor est quae
maritum suum neque ūllum alium virum amat. Certē
Aemilia uxor melior est quam Venus! Aemilia Iūlium
'virum optimum' appellat. Item Iūlius uxōrem suam
'optimam omnium fēminārum' vocat. 30

Iūlius et Aemilia sunt parentēs trium liberōrum: duō-
rum filiōrum et ūniūs filiae. Liberī adhūc parvī sunt.
Mārcus octō annōs habet. Quīntus est puer septem an-
nōrum. Iūlia quīnque annōs habet. Quīntus nōn tantus
est quantus Mārcus nec tam parvus quam Iūlia. Quīn- 35
tus māior est quam Iūlia et minor quam Mārcus. Māxi-
mus liberōrum est Mārcus, minima est Iūlia.

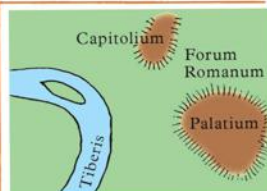
Ante decem annōs Iūlius pater familiās nōn erat, tunc
enim nec uxōrem nec liberōs habēbat. Iūlius adulēscēns
vīgintī duōrum annōrum erat. Aemilia mātrōna nōn 40
erat, sed virgō septendecim annōrum, quae Rōmae
apud parentēs suōs habitābat. Domus eōrum nōn pro-
cul aberat ab aliā domō, in quā Iūlius cum parentibus

suīs habitābat. Iūlius et Aemilia in eādem urbe habitā-
45 bant, nōn in eādem domō.

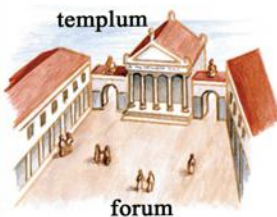
In urbe Rōmā multae domūs sunt et multa templa
deōrum. In mediā urbe inter collēs Capitōlium et Palā-
tium est forum Rōmānum, quō hominēs ex tōtā Italiā
atque ex omnibus prōvinciīs Rōmānīs conveniunt. In
50 Capitōliō est templum Iovis Optimī Māximī; circum
forum Rōmānum sunt alia multa templa deōrum. In
Palātiō sunt domūs magnificae. Rōmae plūrēs hominēs
habitāt quam in ullā aliā urbe imperiī Rōmānī. Urbs
Rōma plūrimōs hominēs et plūrimās domōs habet. Arī-
55 minum, Capua, Ōstia magna sunt oppida, sed minōra
quam Rōma. Ōstia est oppidum minus quam Rōma,
sed māius quam Tūsculum. Rōma urbs māxima atque
pulcherrima est tōtius imperiī Rōmānī.

II Pater Iūlii, quī iam mortuus est, magnam pecūniam
60 habēbat multāsque villās magnificās possidēbat praeter
domum Rōmānam: is homō dīves erat. Pater Aemiliae
erat homō pauper, quī ūnam domum exiguam possidē-
bat. Aemilia igitur virgō pauper erat, sed tamen Iūlius
eam amābat. Cūr Iūlius, adulēscēns dīves, virginem
65 pauperem amābat? Quia ea virgō proba ac fōrmōsa erat.
Nec Iūlius amōrem suum occultābat, nam Aemiliam
'amīcam' appellābat et multa dōna eī dabat. Sed tamen
Aemilia nōn Iūlium amābat, sed alium virum Rōmā-
num. Ergō Iūlius miser erat et nocte male dormiēbat.

70 Vir quī ab Aemiliā amābātur Crassus Dīves nōminā-

templum -ī n = domus
deī
forum -ī n = locus in urbe
apertus quō multī con-
veniunt
con-venīre = in eundem
locum venīre
Optimus Māximus: Iovis
cognōmen
magnificus -a -um =
magnus et pulcher
multī, comp plūrēs -a,
sup plūrimī -ae -a

tōtus -a -um, gen -īus

possidēre = habēre

dīves -itis = pecūniōsus

pauper -eris ↔ dīves

tamen : quamquam ea
pauper erat
tamen ↔ itaque

dōnum -ī n = rēs quae
datur

miser -era -erum

bātur. Aemilia Crassum amābat, neque vērō ab eō amābātur, quod parentēs Aemiliae pauperēs erant. Itaque ea quoque misera erat.

Aemilia numquam Iūlium salūtābat, cum eum in forō Rōmānō vidēbat, quamquam ipsa ā Iūliō salūtābātur. 75
Iūlius cotīdiē epistulās ad Aemiliam scrībēbat, in quibus pulchritūdō eius laudābātur verbīs magnificīs, ac simul cum epistulīs rosās aliōsque flōrēs pulcherrimōs ad eam mittere solēbat. Initiō Aemilia epistulās Iūliī nōn legēbat nec dōna eius accipiēbat, sed omnia ad eum 80 remittēbat; sed post paucōs diēs neque epistulae neque flōrēs remittēbantur...

Annō post Iūlius et Aemilia coniugēs erant sub eōdem tēctō habitantēs. Iūlius uxōrem suam amābat et ab eā amābātur. 85

Etiam nunc, decem annīs post, beātī sunt coniugēs. Iūlius Aemiliam amat et ab eā amātur, neque amor coniugum hodiē minor est quam tunc.

Iūlius uxōrem ōsculātur et “Ō Aemilia” inquit, “mea 88
optima uxor! Decem annī longum est tempus, sed amor 90

cotīdiē = omnī diē,
quōque diē

flōs flōris *m*: rosa flōs
est; rosae et lilia
flōrēs sunt

re-mittere

annō (*abl*) post = post
annum
coniugēs -um *m pl* =
maritus et uxor

beātus -a -um ↔ miser

ōsculārī (*eam*) = ōscu-
lum dare (*eī*)

meus tempore nōn minuitur. Ut tunc tē amābam, ita etiam nunc tē amō.”

Tum Aemilia, quae verbīs Iūliū dēlectātur, “Ō Iūli” inquit, “mī optime vir! Meus amor ergā tē multō māior
95 est hodiē quam tunc! Tempus amōrem meum nōn minuit, immō vērō auget!”

Ad hoc Iūlius ridēns “Ita est ut dīcis” inquit, “nam tunc ego tē amābam, tū mē nōn amābās! Ego miserri-
mus eram omnium adulēsentium, quod tū numquam
100 mē salūtābās, cum mē vidēbās, quamquam ego semper tē salūtābam, cum tē vidēbam. Neque epistulās, quās cotīdiē tibi scribēbam, legēbās, neque flōrēs, quōs tibi multōs mittēbam, accipiēbās, sed omnēs ad mē remittēbās! Propter amōrem nocte vix dormiēbam — semper
105 dē tē cōgitābam...”

Aemilia item dē illō tempore cōgitāns “Ego quoque” inquit “tunc miserrima eram. Amābam enim alium virum Rōmānum, quī mē nōn amābat, quod virgō pauper eram.”

110 Iūlius: “Ille vir pessimus tē dignus nōn erat!”

Aemilia: “Rēctē dīcis, mī Iūli. Tū sōlus amōre meō dignus erās, tū enim mē amābās, mihi epistulās scribēbās ac flōrēs mittēbās, quamquam pecūniam nūllam habēbam. Certē nōn propter pecūniam mē amābās, Iūli!
115 At nunc tē solum nec ūllum alium virum amō. Fēmina beāta sum, quod marītum bonum habeō, et quia nōs trēs liberōs habēmus et cum magnā familiā in hāc villā

minuere = minōrem facere

Iūlius, meus, voc Iūli!
mī!: “Ō Iūli, mī vir!”
ergā *prp* + *acc*

augēre = māiōrem facere; ↔ minuere

miser, *comp* miserior,
sup miserrimus

dignus -a -um (+ *abl*:
tē/amōre tuō d.)

haec (*n pl*) = hae rēs

x annīs (*abl*) ante
= ante x annōs

pauper, *comp* -erior,
sup -errimus
dīves, *comp* dīvitior,
sup dīvitissimus

minus pulcher (↔ pul-
chrior) = nōn tam
pulcher

gracilis -e = tenuis

ēsse: edō edimus
ēs ēstis
ēst edunt

magnificā habitāmus, quae familiā nostrā digna est. Hoc peristylum magnificum, hae columnae, haec signa, hī flōrēs — haec omnia cotīdiē mē dēlectant! Ō, quam beātī hīc sumus, Iūli! Quantus est deōrum ergā nōs amor!” 120

Iūlius: “Est ut dīcis, Aemilia. Decem annīs ante apud parentēs nostrōs habitābāmus, ipsī parentēs nōndum erāmus nec familiam habēbāmus. Tū et parentēs tuī pauperēs erātis, in exiguā domō habitābātis nec ūllam villam habēbātis, sed tamen ego tē amābam...” 125

Aemilia: “Quārē ego, virgō pauperrima, ā tē, adulēscēte dīvitissimō, amābar?”

Iūlius iterum Aemiliam ōsculāns “Tū ā mē amābāris” inquit, “quod pulcherrima erās omnium virginum Rōmānārum, prope tam pulchra quam ipsa Venus!” 130

Aemilia: “Num hodiē minus pulchra sum quam tunc eram?”

Iūlius faciem uxōris intuēns “Certē” inquit “mātrōna tam pulchra es quam virgō erās, mea Aemilia. Omnēs pulchritūdinem tuam laudant.” Tum vērō fōrmam eius spectāns: “At minus gracilis es quam tunc: eō enim tempore gracilior erās quam hoc signum Veneris.” 135

Aemilia signum Veneris aspicit, cuius corpus gracilius ac minus est quam ipsius. “Certē tam gracilis hodiē nōn sum” inquit, “sed quārē mē crassiōrem fierī putās?” 140

Iūlius rīdēns respondet: “Quia nunc cibum meliōrem ēs quam tunc edēbās!”

145 Aemilia: “Id quod nunc edō nec melius nec pēius est quam quod apud parentēs meōs edēbam.”

Iūlius: “Ergō plūs ēs quam tunc, Aemilia.”

150 Postrēmō Aemilia “Certē plūs edō quam solēbam” inquit, “sed nec plūs nec minus quam opus est. Nimis stultus vir es, Iūli! Nōnne intellegis nōn modo amōrem nostrum, sed etiam familiam tempore augērī? Num opus est mē plūs dīcere?”

Amor dōnum est Veneris. Liberī dōna Iūnōnis sunt.

GRAMMATICA LATINA

155 Verbī tempora

Tempus praesēns et praeteritum

Tempus praesēns (nunc): Māne est. Sōl lūcet. Omnēs vigilant, nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus praeteritum (tunc): Ante trēs hōrās nox erat.

160 Stēllae lūcēbant, sōl nōn lūcēbat. Nēmō vigilābat, omnēs dormiēbant. Avēs nōn canēbant.

Praeteritum (pers. III): singularis -bat -ēbat, plūrālis -bant -ēbant.

Praeteritum

165 [A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bat; [2] pārē|re: pārē|bat; [3] scrīb|ere: scrīb|ēbat; [4] dormi|re: dormi|ēbat.

Ante vīgintī annōs Iūlius discipulus tam improbus erat quam Mārcus nunc est: in lūdō dormiēbat, male computābat,

170 foedē scrībēbat, neque magistrō suō pārēbat.

Mārcus: “Num tū melior discipulus erās, pater, quam ego sum? Nōnne tū in lūdō dormiēbās? Num semper magistrō pārēbās, bene computābās et pulchrē scrībēbās?” Iūlius: “Ego

multum, *comp* plūs plūris, *sup* plūrimum -ī paulum, *comp* minus -ōris, *sup* minimum -ī opus est = necesse est /oportet

praesēns -entis (*praes*)
praeteritus -a -um

praeteritum -ī n =
tempus praeteritum
-bat -bant
-ēbat -ēbant

[1] computā|ba|m
computā|bā|s
computā|ba|t
computā|bā|mus
computā|bā|tis
computā|ba|nt
[2] pārē|ba|m
pārē|bā|s
pārē|ba|t
pārē|bā|mus
pārē|bā|tis
pārē|ba|nt

[3] scrib|ēba|m
scrib|ēbā|s
scrib|ēba|t
scrib|ēbā|mus
scrib|ēbā|tis
scrib|ēba|nt

[4] dormi|ēba|m
dormi|ēbā|s
dormi|ēba|t
dormi|ēbā|mus
dormi|ēbā|tis
dormi|ēba|nt

esse era|m erā|s era|t
erā|tis erā|tis era|nt

[1,2] -ba|m -bā|mus
-bā|s -bā|tis
-ba|t -ba|nt

[3,4] -ēba|m -ēbā|mus
-ēbā|s -ēbā|tis
-ēba|t -ēba|nt

[1] laudā|ba|r
laudā|bā|ris
laudā|bā|tur
laudā|bā|mur
laudā|bā|mini
laudā|ba|ntur

[2] timē|ba|r
timē|bā|ris
timē|bā|tur
timē|bā|mur
timē|bā|mini
timē|ba|ntur

[3] reprehend|ēba|r
reprehend|ēbā|ris
reprehend|ēbā|tur
reprehend|ēbā|mur
reprehend|ēbā|mini
reprehend|ēba|ntur

[4] pūni|ēba|r
pūni|ēbā|ris
pūni|ēbā|tur
pūni|ēbā|mur
pūni|ēbā|mini
pūni|ēba|ntur

[1,2] -ba|r -bā|mur
-bā|ris -bā|mini
-bā|tur -ba|ntur

[3,4] -ēba|r -ēbā|mur
-ēbā|ris -ēbā|mini
-ēbā|tur -ēba|ntur

numquam in lūdō dormiēbam, semper magistrō pārēbam, bene computābam et pulchrē scribēbam! Certē ego discipulus 175 multō melior eram quam tū nunc es!”

Quīntus: “Quid? Num vōs meliōrēs discipulī erātis quam nōs sumus? Nōnne vōs in lūdō dormiēbātis? Num semper magistrō pārēbātis, bene computābātis et pulchrē scribēbātis?”

Iūlius: “Nōs numquam in lūdō dormiēbāmus, semper magistrō 180 pārēbāmus, bene computābāmus et pulchrē scribēbāmus! Certē nōs discipulī multō meliōrēs erāmus quam vōs nunc estis!”

Iūlius vērūm nōn dicit: ante vīgintī annōs discipulī tam malī erant quam nunc sunt: in lūdō dormiēbant, male com- 185 putābant, foedē scribēbant, neque magistrō suō pārēbant!

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-bam	-bāmus	-ēbam	-ēbāmus
<i>Persōna secunda</i>	-bās	-bātis	-ēbās	-ēbātis
<i>Persōna tertiā</i>	-bat	-bant	-ēbat	-ēbant

[B] Passivum. 190

Iūlius magistrum suum nōn timēbat, sed ipse ā magistrō timēbātur! Itaque nōn reprehendēbātur nec pūniēbātur, sed laudābātur ā magistrō.

Mārcus: “Num tū semper ā magistrō tuō laudābāris? Nōn- 195 ne reprehendēbāris ac pūniēbāris?” Iūlius: “Ego ā magistrō meō saepe laudābar, numquam reprehendēbar aut pūniēbar. Ego magistrum nōn timēbam, sed ipse ab eō timēbar!” Mār- cus: “Tūne ā magistrō timēbāris?” Iūlius: “Nōs omnēs ā ma- gistrō timēbāmur. Itaque nōn reprehendēbāmur nec pūniēbā- 200 mur, sed semper laudābāmur!” Mārcus: “Nōn vērūm dīcis! Vōs nōn timēbāmini ā magistrō nec semper laudābāmini, sed reprehendēbāmini ac pūniēbāmini!”

In illō lūdō discipulī ā magistrō timēbantur! Itaque nōn reprehendēbantur nec pūniēbantur, sed semper laudābantur.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-bar	-bāmur	-ēbar	-ēbāmur
<i>Persōna secunda</i>	-bāris	-bāmini	-ēbāris	-ēbāmini
<i>Persōna tertiā</i>	-bātur	-bantur	-ēbātur	-ēbantur

PENSVM A

Ante x annōs Iūlius apud parentēs suōs habit– nec uxōrem hab–. Iūlius et Aemilia Rōmae habit–. Iūlius Aemiliam am– nec ab eā am–. Ea numquam Iūlium salūt– cum eum vid–, quamquam ipsa ab eō salūt–. Aemilia epistulās Iūlii nōn leg– nec dōna eius accipi–, sed omnia remitt–.

Iūlius: “Tunc ego tē am– nec ā tē am–, nam tū alium virum am– nec ab eō am–. Ego miser er– et tū misera er–. Tunc apud parentēs nostrōs habit–. Tū et parentēs tuī in parvā domō habit–. Vōs ā mē salūt–, quamquam pauperēs er–.”

PENSVM B

Iūlius, quī — Aemiliae est, — suam nec — aliam fēminam amat. Quīntus — quam Mārcus et — quam Iūlia est.

— peristylī xvi altīs — sustinētur. Inter columnās III — stant. Iūnō, — [= uxor] Iovis, — mātērōnarum est. Nēmō deōrum — marītus est quam Iuppiter. Inter omnēs deōs Iuppiter — marītus est.

Ante x annōs Aemilia nōn mātērōna, sed — erat. Tunc Iūlius — xxii annōrum erat. Pater Iūlii vir — [= pecūniōsus] erat. Quī nōn dīves, sed — est, in parvā — habitat. Rōmae multī hominēs habitant, — quam in ūllā aliā urbe. Rōma est urbs — imperiī Rōmānī.

PENSVM C

Quae est coniūnx Iovis?

Num Iuppiter bonus marītus est?

Cuius filiū est Cupīdō?

Estne Quīntus māior quam Mārcus?

Ubi parentēs Iūlii habitābant?

Cūr Iūlius tunc miser erat?

Cūr Aemilia Iūlium nōn amābat?

Num Iūlius Aemiliam propter pecūniam amābat?

Cūr Aemilia nunc beāta est?

Hodiēne Aemilia minus pulchra est quam tunc?

Vocābula nova:

uxor
marītus
columna
signum
tēctum
dea
coniūnx
mātērōna
amor
pulchritūdō
adulēscēns
virgō
domus
templum
forum
dōnum
flōs
melior
pēior
optimus
pessimus
māior
minor
māximus
minimus
magnificus
plūrēs
plūrimī
dīves
pauper
miser
beātus
dignus
gracilis
convenīre
possidēre
mittere
remittere
ōsculārī
minuere
augēre
opus esse
mī
ūllus
tamen
cotīdiē
minus
plūs
ergā
praesēns
praeteritum

vīcēsīmus -a -um
= xx (20.)

cūnae

parvulus -a -um = parvus
fārī = loquī
īn-fāns -antis *m/f*
cūnae -ārum *f/pl*

somnus -ī *m*

necessārius -a -um
< necesse
carēre + *abl*: cibō *c.*
= sine cibō esse
postulāre = poscere
vāgīre = 'vā' facere,
plōrāre (ut īnfāns)

lac lactis *n*

alere (īnfantem) = cibum
dare (īnfantī)
sī-ve = vel sī
mulier -eris *f* = fēmina

aliēnus -a -um = nōn
suus, alterīus
nūtrīx -īcis *f*

nōlunt (< ne-volunt)
= nōn volunt

PARENTES

Puerī parvulī quī nōndum fārī possunt īnfantēs dīcun- /
tur. Parvulus īnfāns in cūnīs cubāre solet. Cūnae sunt
lectulus īnfantis. Īnfāns multās hōrās dormit nōn sōlum
nocte, sed etiam diē; nam longus somnus īnfantī tam
necessārius est quam cibus. Īnfāns neque somnō neque 5
cibō carēre potest. Quōmodo īnfāns, quī fārī nōn potest,
cibum postulat? Īnfāns quī cibō caret magnā vōce vāgit.
Ita parvulus īnfāns cibum postulat. Tum māter accurrīt
atque īnfantem ad pectus suum appōnit. Īnfāns lac mā-
tris bibit. Parvulus īnfāns, cui dentēs nullī sunt, nōn 10
pāne, sed lacte vīvit.

Sī māter īnfantem suum ipsa alere nōn potest sīve
nōn vult, īnfāns ab aliā muliere alitur, quae eī in locō
mātris est. Mulier quae aliēnum īnfantem alit nūtrīx
vocātur. Multī īnfantēs Rōmānī nōn ā mātribus suīs, 15
sed ā nūtrīcibus aluntur. Multae mātres īnfantēs suōs
ipsae alere nōlunt.

Ante quīnque annōs Iūlia parvula infāns erat. Tunc
infantem in cūnīs habēbat Aemilia. Nunc ea parvulō
20 infante caret: cūnae vacuae sunt.

Sed post paucōs mēnsēs novus infāns in cūnīs erit.
Aemilia rūsus parvulum infantem habēbit neque cūnae
vacuae erunt. Tum Iūlius et Aemilia quattuor liberōs
habēbunt. Aemilia laeta cūnās movēbit et parvā vōce
25 cantābit: “Lalla”. Pater infantem suum in manibus por-
tābit eumque nōn minus amābit quam māter. Pater et
māter infantem suum aequē amābunt.

Annō post pater et māter ab infante suō appellābun-
tur. Aemilia autem ‘mamma’ appellābitur, nōn ‘māter’,
30 neque Iūlius ‘pater’, sed ‘tata’ appellābitur; neque enim
infāns ipsa nōmina ‘patris’ et ‘mātris’ dīcere poterit.
Infāns igitur parentibus suis dīcet: “Mamma! Tata!”
Neque solum p̄ma verba, sed etiam p̄mōs gradūs
faciet infāns. Initiō pater eum sustinēbit ac manū dūcet,
35 mox vērō infāns sōlus ambulāre incipiet neque ā paren-
tibus sustinēbitur neque manū dūcētur. Infāns ambu-
lāns ā parentibus laetīs laudābitur. Simul infāns plūra
verba discet et mox rēctē loquī sciet.

Utra infantem Aemiliae alet, māterne an nūtrix? In-
40 fāns ā mātre alētur. Aemilia ipsa infantem vāgientem ad
pectus suum appōnet. Infāns lac mātris bibet, nōn nū-
trīcis. Tum māter infantem in cūnās impōnet. Vesperī
duae ancillae cūnās in cubiculum parentum portābunt
atque ante lectum eōrum pōnent. Sī infāns bene dor-

pot-erit

gradus -ūs *m*mox = brevī tempore
post

p̄mī gradūs infantis

vesperī (*adv*) ↔ māne

col-loquī (< cum + lo-
quī) = inter sē loquī

futūrus -a -um: (tempus)
futūrum ↔ praeteritum
sermō -ōnis *m* = id quod
dīcitur, verba

(ego) volō, (tū) vīs,
(is) vult
nōlō (< ne-volō) = nōn
volō

fīliola -ae *f* = parva
fīlia

profectō = certē

nēmō, *acc* nēminem
magis ↔ minus

rārō (*adv*) ↔ saepe
velle: volō volumus
vīs vultis
vult volunt
adversus *prp* + *acc*
manēre (= nōn abīre)

→ } ōstium
ad ōstium versus =
adversus ōstium

nōlī abīre! = manē!

pergere (= nōn dēsinerē)
colloquium -ī *n* < colloquī

miet nec vāgiet, parentēs quoque bene dormient neque 45
ab infante vāgiente ē somnō excitābuntur. —

Iūlius adhūc in peristylō cum uxōre colloquitur. Ae- 11
milia fessa in sellā cōnsīdit. Marītus et uxor iam nōn dē
tempore praeteritō colloquuntur, sed dē tempore fu-
tūrō. Sermō eōrum est dē rēbus futūrīs. 50

Iūlius, quī iam intellegit Aemiliam novum infan-
tem exspectāre, “Ō Aemilia!” inquit, “Mox parvulum filium
habēbimus.”

Aemilia: “Fīlium? Iam duōs filiōs habēmus. Ego alte-
ram fīliam habēre volō, plūrēs quam duōs filiōs nōlō! 55
Cūr tū filium habēre vīs, Iūli? Nōnne laetus eris, sī
fīliolam habēbis? Num parvulam fīliam minus amābis
quam fīlium?”

Iūlius: “Profectō laetus erō, sī alteram fīliam habēbō.
Nēminem magis amābō quam parvulam fīliam.” 60

Aemilia: “Iam filiōs tuōs magis amās quam tuam Iū-
liam fīliolam: Mārcum et Quīntum saepe laudās, sed Iū-
liam rārō laudās, quamquam proba est puella. Vōs virī
filiōs modo habēre vultis, filiās nōn amātis!” Aemilia
surgit atque gradum adversus ōstium facit. 65

Iūlius: “Manē hīc apud mē, Aemilia!”
Aemilia alterum gradum ad ōstium versus facit, tum
incerta cōnsistit.

Iūlius: “Nōlī abīre! Tēcum colloquī volō.”
Aemilia nōn abit, sed apud marītum manet. Coniu- 70
gēs colloquī pergunt. Ecce colloquium eōrum:

Iūlius: “Nōs virī nōn filiōs tantum, sed etiam filiās habēre volumus, nec filiās minus amāmus quam filiōs. Certē mulierēs rārius ā liberīs suīs discēdunt...”

rārō *adv, comp* rārius,
sup rārissimē

75 Aemilia: “Multae mātērēs īnfantēs suōs apud nūtrīcēs relinquunt, ego vērō manēbō apud īnfantem meum: numquam ab eō discēdam! Sī aeger erit, ipsa eum cūrābō tōtamque noctem apud eum vigilābō; nēmō īnfantem aegrum tam bene cūrāre potest quam mātēr ipsa.”

80 Iūlius: “Nōnne ab īnfante sānō discēdēs?”

Aemilia: “Minimē! Bona mātēr semper apud īnfantem suum manēre dēbet. Sīve īnfāns valet sīve aegrōtat, mātēr ipsa eum cūrāre et alere dēbet — hoc est mātēris officium!”

minimē = certē nōn
(discēdam)
sī-ve ... sī-ve = sī ...
vel sī
dēbere

officium -ī n: mātēris
officium est = mātēr
dēbet

85 Iūlius: “Tūne ipsa īnfantem tuum lacte tuō alēs?”

Aemilia: “Profectō īnfantem meum ipsa alam. Ego faciam officium meum! Neque solum diē, sed etiam nocte apud īnfantem erō: semper cum eō dormiam.”

Iūlius: “Quid? Nōs et īnfāns in eōdem cubiculō dormiēmus? Vix ūnam hōram dormire poterimus, sī īnfāns vāgiet. Sī tū et īnfāns tuus in cubiculō nostrō dormiētis, ego profectō in aliō cubiculō dormiam, ubi ab īnfante vāgiente nōn excitābor!”

pot-erimus

95 Aemilia: “Ō Iūli! Ita loquitur homō quī officium suum nescit!”

Iūlius: “Meum officium est pecūniam facere ac magnam familiam alere, nōn cum īnfante vāgiente cubāre! Somnus virō industriō necessārius est!”

pergere : loquī pergere
plūra : plūra verba

ūnā cum = simul cum
occurrere + *dat.*

Syra Aemiliae in ōstiō
occurrit

silēre = tacēre

silentium -ī *n* (< silēns)
↔ sermō

ad-vehere

domum = ad domum
suam
re-vertī = red-ire

Aemilia irāta “Nōlī pergere!” inquit, “Plūra ā tē audīre nōlō!” atque iterum ad ōstium versus ire incipit. 100

“Manē, Aemilia!” inquit Iūlius, “Nōlī ita mē relinquere!” sed illa adversus ōstium ire pergit.

Tum vērō Syra, quae eō ipsō tempore peristylum intrat ūnā cum Iūliā, dominae in ōstiō occurrit. 111

Aemilia ante Syram et Iūliam cōsistēns “Quid vultis?” inquit, “Cūr nōn manētis in hortō?” 105

Syra: “Quia mox imbrem habēbimus: ecce caelum nūbibus ātris operitur. Sī in hortō manēbimus, ūmidae erimus. Vōs quoque ūmidī eritis, dominī, sī hīc in peristylō manēbitis.” 110

Iūlius caelum spectāns “Rēctē dīcis” inquit, “Illae nūbēs imbrem afferent. Venīte mēcum in ātrium! Mox sōl rūsus lūcēbit.”

Iūlius ātrium intrat; Aemilia eum sequitur ūnā cum Iūliā et Syrā. In ātriō Iūlius et Aemilia silentēs imbrem in impluvium cadentem aspiciunt. Iūlia silentium parentum animadvertit, et “Quid silētis?” inquit, “Estisne tristēs? Ego vōs cōsōlābor!” 115

Aemilia: “Cōgitāmus dē... miserīs nautīs, quōrum officium est nāvigāre, sīve mare tranquillum sīve turbidum est. Multī nautae nunc in mare merguntur, dum rēs necessāriās ex terrīs aliēnīs in Italiam advehere cōnantur. Ō, miserōs nautās, quī numquam domum revertentur! Ō, miserōs liberōs nautārum, quī post hanc tempestātem patrēs suōs nōn vidēbunt!” 120 125

Iūlia: “Ego laetor quod pater meus nauta nōn est et domī apud nōs manēre potest.”

domī = in domō suā

Iūlius, quī crās Rōmam ībit, “Nōn semper” inquit “mihi licet apud vōs manēre, Iūlia. Necesse est mihi

crās = diē post hunc diem

130 crās rūsus ā vōbīs discēdere, nec vērō in terrās aliēnās ībō, ut nauta.”

vōs, *abl* vōbīs: ā vōbīs

Iūlia: “Quō ībis, tata? Quandō revertēris? Ego et māmma tē sequēmur!”

ire: ībō ībimus
ībis ībitis
ībit ībunt

Iūlius: “Quārē mē sequēminī? Rōmam proficīscar, 135 unde tertiō quōque diē revertar, sī poterō.”

pot-erō

Iūlia: “Nōlī ā nōbīs discēdere! Vel sī necesse erit domō abīre, nōn modo tertiō quōque diē, sed cotīdiē ad nōs revertī dēbēs. Hoc postulō ā tē! Nōlō tē carēre, tata. Cotīdiē tibi occurram.”

nōs, *abl* nōbīs: ā nōbīs

domō = ā domō suā

140 Iūlius: “Audīsne, Aemilia? Iūlia dīcit ‘sē patre suō carēre nōlle’, ergō mē nōn minus dīligit quam tē. Atque ego profectō filiam meam aequē dīligō ac filiōs. Nec alteram filiam minus dīligam.”

nōlle *īnf* (< ne- + velle)
= nōn velle
dīligere = amāre (ut parentēs liberōs suōs)
aequē (*ac*) = nec magis nec minus (quam)

Iūlia: “Quam ‘alteram filiam’ dīcis? Mihi soror nōn 145 est.”

Iūliō silente = dum
Iūlius silet
Iūliola = parva Iūlia

Iūliō silente, Aemilia “Nōnne gaudēbis, Iūliola” inquit, “sī parvulam sorōrem habēbis?”

Iūlia: “Sorōrem habēre nōlō! Nam sī sorōrem habēbō, ea sōla ā vōbīs amābitur, ego nōn amābor!”

150 Aemilia: “Certē tū nōn minus ā nōbīs amāberis: tū et parvula soror aequē amābiminī.”

Iūlia: “Sī aequē amābimur, laeta erō. Sed multō ma-

filiolus -ī m = parvus
filius

nolumus (< ne-volumus)
= nōn volumus

decēre = dignus esse;
eam decet = eā dignus
est, eī convenit
nōlī! (sg) nōlīte! (pl)

futūrum (fut)

- [1] computā|b|ō
computā|b|is
computā|b|it
computā|b|imus
computā|b|itis
computā|b|unt
- [2] pārē|b|ō
pārē|b|is
pārē|b|it
pārē|b|imus
pārē|b|itis
pārē|b|unt
- [3] scrīb|a|m
scrīb|ē|s
scrīb|e|t
scrīb|ē|m|us
scrīb|ē|tis
scrīb|e|nt

gis laetābor, sī frātre[m] habēbō, mamma! Nōnne tū quo-
que laetāberis, tata, sī filiolum habēbis?”

Iūlius silet. Aemilia vērō, antequam Iūlia silentium 155
patris animadvertit, “Nōlī dīcere ‘tatam’ et ‘mammam’,
Iūliola!” inquit, “Ea nōmina ā tē audīre nolumus. Ita
loquuntur parvulī infāntēs, nec sermō infāntium tē de-
cet. ‘Patrem’ et ‘mātre[m]’ dīcere oportet.”

Iūlia: “Sī infāns nōn sum, nōlīte mē ‘Iūliolam’ vo- 160
cāre! Id nōmen mē nōn decet. Mihi nōmen est ‘Iūlia’.”

Aemilia: “Rēctē dīcis, Iūlia. Tū igitur ā nōbīs ‘Iūlia’
vocāberis, et nōs ā tē ‘pater’ et ‘māter’ vocābimur.”

Iūlia: “Ita semper ā mē vocābiminī, tata et mamma!”

GRAMMATICA LATINA

165

Verbī tempora

Tempus futūrum

Tempus praesēns: Diēs est. Sōl lūcet. Omnēs vigilant.
Nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus futūrum: Mox nox erit. Sōl nōn lūcēbit, sed stēllae 170
lūcēbunt. Omnēs dormient. Nēmō vigilābit. Nulla avis canet.

Futūrum (pers. III): singularis -bit -et, plūrālis -bunt -ent.

[A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bit; [2] pārē|re: pārē-
|bit; [3] scrīb|ere: scrīb|et; [4] dormī|re: dormi|et. 175

Malus discipulus: “Ab hōc diē bonus discipulus erō, magis-
ter: numquam in lūdō dormiam, semper tibi pārēbō, bene
computābō et pulchrē scrībam!” Magister: “Quid? Tūne bo-
nus discipulus eris? Id fierī nōn potest! Crās rūsus in lūdō
dormiēs, male computābis, foedē scrībēs, nec mihi pārēbis!” 180
Crās discipulus tam malus erit quam hodiē est: in lūdō dor-
miet, male computābit, foedē scrībet, nec magistrō pārēbit.

Malī discipulī: “Ab hōc diē bonī discipulī *erimus*, magister: numquam in lūdō *dormiēmus*, semper tibi *pārēbimus*, bene
 185 *computābimus* et pulchrē *scribēmus!*” Magister: “Quid? Vōs-
 ne bonī discipulī *eritis?* Id fierī nōn potest! Crās rūsus in
 lūdō *dormiētis*, male *computābitis*, foedē *scribētis*, nec mihi
pārēbitis!” Crās discipulī tam improbī *erunt* quam hodiē sunt:
 in lūdō *dormient*, male *computābunt*, foedē *scribent*, nec ma-
 190 gistrō *pārēbunt*.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prīma</i>	-bō	-bimus	-am	-ēmus
<i>Persōna secunda</i>	-bis	-bitis	-ēs	-ētis
<i>Persōna tertia</i>	-bit	-bunt	-et	-ent

195 [B] Passivum.

Filius: “Ab hōc diē bonus discipulus *erō*. Ergō ā magistrō
laudābor, nōn *reprehendar*.” Pater: “Tū nōn *laudāberis*, sed
reprehendēris ā magistrō!” Crās discipulus rūsus ā magistrō
reprehendētur, nōn *laudābitur*.
 200 Filiū: “Ab hōc diē bonī discipulī *erimus*. Ergō ā magistrō
laudābimur, nōn *reprehendēmur*.” Pater: “Vōs nōn *laudābi-*
minī, sed *reprehendēminī* ā magistrō!” Crās discipulī rūsus ā
 magistrō *reprehendentur*, nōn *laudābuntur*.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
205 <i>Persōna prīma</i>	-bor	-bimur	-ar	-ēmur
<i>Persōna secunda</i>	-beris	-biminī	-ēris	-ēminī
<i>Persōna tertia</i>	-bitur	-buntur	-ētur	-entur

PENSVM A

Mox novus infāns in cūnīs Aemiliae er-. Aemilia rūsus infāntem hab-. Tum quattuor liberī in familiā er-. Iūlius et Aemilia quattuor liberōs hab-. Aemilia infāntem suum am-. Iūlius et Aemilia infāntem suum aequē am-. Annō post infāns prīma verba disc- et primōs gradūs faci-. Infāns ambulāns ā parentibus laud-.

Aemilia: “Ego infāntem meum bene cūr-: semper apud eum man-, numquam ab eō discēd-.” Iūlius: “Certē bona

[4] dormi|a|m
 dormi|ē|s
 dormi|e|t
 dormi|ē|mus
 dormi|ē|tis
 dormi|e|nt
 esse erō erimus
 eris eritis
 erit erunt

[1,2] -b|ō -b|imus
 -b|is -b|itis
 -b|it -b|unt
 [3,4] -a|m -ē|mus
 -ē|s -ē|tis
 -e|t -e|nt

laudā|b|or
 laudā|b|eris
 laudā|b|itur
 laudā|b|imur
 laudā|b|iminī
 laudā|b|untur
 reprehend|a|r
 reprehend|ē|ris
 reprehend|ē|tur
 reprehend|ē|mur
 reprehend|ē|minī
 reprehend|e|ntur

[1,2] -b|or -b|imus
 -b|eris -b|iminī
 -b|itur -b|untur
 [3,4] -a|r -ē|mur
 -ē|ris -ē|minī
 -ē|tur -e|ntur

Vocābula nova:

infāns
 cūnae
 somnus
 lac
 mulier
 nūtrix
 gradus
 sermō
 filiola
 filiulus
 colloquium
 officium
 silentium
 parvulus
 necessarius
 aliēnus
 futūrus
 ūmidus
 fārī
 carēre
 postulāre
 vāgīre
 alere
 colloquī
 volō
 vīs
 volumus
 vultis
 manēre
 pergere
 cūrāre
 dēbēre
 occurrere
 silēre
 advehere
 revertī
 diligere
 decēre
 nōlle
 domō
 mox
 magis
 rārō
 crās
 adversus
 ad... versus
 nōlī nōlīte
 sive... sive
 profectō
 minimē
 ūnā cum

māter er-, Aemilia: infāntem tuum ipsa cūr- nec eum apud nūtrīcem relinqu-." Aemilia: "Etiam nocte apud infāntem er-, semper cum eō dorm-. Nōs et infāns in eōdem cubiculō dorm-." Iūlius: "Nōn dormiēmus, sed vigil-! Nam certē ab infānte vāgīente excit-!" Aemilia: "Ego excit-, tū bene dormi- nec excit-!"

PENSVM B

Parvulus puer quī in — iacet — appellātur. Infāns quī cibō — magnā vōce —. Nōn pānis, sed — cibus infāntium est. Nūtrīx est — [= fēmina] quae nōn suum, sed — infāntem —. Multāe mātres infāntēs suōs ipsae alere —.

Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō —, sed dē tempore —. Aemilia: "Cūr tū filium habēre —, Iūli? Ego alteram filiam habēre —, plūrēs quam duōs filiōs — [= nōn volō]. Vōs virī filiōs tantum —! Fīliōs — diligitis quam fīliās!" Iūlius — [= tacet]. Aemilia irāta — adversus ostium facit, sed Iūlius "— hīc apud mē!" inquit, "— discēdere!" Aemilia manet ac loquī —: "Bona māter apud infāntem suum manēre —, hoc mātis — est. Nēmō enim infāntem melius — potest quam māter ipsa."

PENSVM C

Ubi parvulus infāns cubat?
 Quid facit infāns quī cibō caret?
 Quid est cibus infāntium parvulōrum?
 Num omnēs infāntēs ā mātribus suīs aluntur?
 Quae sunt prīma verba infāntis?
 Quandō Aemilia novum infāntem habēbit?
 Cūr Aemilia ā marītō suō discēdere vult?
 Cūr Iūlius in aliō cubiculō dormīre vult?
 Quid Aemilia officium mātis esse dicit?
 Cūr Syra et Iūlia in hortō nōn manent?
 Cūr Iūlia sorōrem habēre nōn vult?

PVGNA DISCIPVLORVM

- 7 Ecce puer quī ē lūdō domum revertitur. Quis est hic puer? Mārcus est, sed difficile est eum cognōscere, nam sordidus est et sanguis dē nāsō eius fluit. Hodiē māne vestīmenta Mārcī munda erant atque tam candida quam
- 5 nix nova, nunc vērō sordida et ūmida sunt. Cūr vestis Mārcī ūmida est? Vestis ūmida est, quod Mārcus per imbrem ambulāvit. Nec modo Mārcus, sed etiam Titus et Sextus per imbrem ambulāvērunt. Omnēs discipulī vestīmentīs ūmidīs domum revertuntur.
- 10 Sed cūr sanguis dē nāsō fluit Mārcō? Sanguis eī dē nāsō fluit, quod Mārcus ā Sextō pulsātus est. Nōnne Mārcus Sextum pulsāvit? Prīmum Sextus ōs Mārcī pugnō pulsāvit, deinde Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt. Sextus, quī māior est quam cēterī discipulī,
- 15 cum Mārcō et Titō pugnāvit et ab iīs pulsātus est. Puerī pugnāvērunt in viā angustā quae Tūsculō ad villam Iūliī fert.

mundus -a -um = pūrus
 candidus -a -um = albus
 (ut nix)
 vestis -is *f* = vestīmenta

Mārcus ā Sextō pulsātus est
 (*pass*) = Sextus Mārcum
 pulsāvit (*āct*)

pugnāre cum = pugnāre
 contrā
 angustus -a -um ↔ lātus

via fert = via dūcit (ad)

genū -ūs *n*, *pl* genua
-uum

humus -ī *f* = terra; humī
(*loc*) = in humō

genū

cruor -ōris *m* = sanguis
cōn-spicere -iō = vidēre
meus filius, *voc* mī fili!

cornua

bōs bovis *m/f*

cornū -ūs *n* (*dēcl* IV):
sing *plūr*
nōm cornū cornua
acc cornū cornua
gen cornūs cornuum
dat cornū cornibus
abl cornū cornibus

Nōn modo vestis, sed etiam faciēs et manūs et genua
Mārci sordida sunt. Cūr tam sordidus est puer? Sordi-
dus est quod humī iacuit; humus enim propter imbrem 20
ūmida et sordida est. Et Mārcus et Sextus humī iacuē-
runt. Prīmum Mārcus iacuit sub Sextō. Titus vērō Mār-
cum vocāre audīvit ac Sextum oppugnāvit. Mox Sextus
ipse humī iacēns ā duōbus puerīs pulsātus est; magnā
vōce patrem et mātrem vocāvit, nec vērō parentēs eum 25
audīvērunt: vōx Sextī ā nullō praeter puerōs audīta est.

Mārcus ātrium intrāns nōn statim ā patre suō cognōs- 11
citur, sed cum prīmum filius patrem salūtāvit, Iūlius
vōcem filiī cognōscit. Tum cruōrem in faciē eius cōnspi-
ciēns exclāmat pater: “Ō mī fili! Quis tē pulsāvit?” 30

Mārcus: “Bōs irātus cornū mē pulsāvit!”

Iūlius: “Id vērū nōn est! Is quī tē pulsāvit cornua
nōn gerit. Ā quō pulsātus es?”

Mārcus: “Ā Sextō pulsātus sum.”

Iūlius: “Intellegēbam tē nōn cornibus, sed pugnīs 35
pulsātum esse. At cūr tū pulsātus es? Certē nōn sine
causā Sextus tē pulsāvit. Incipe ab initiō: ille prīmum ā
tē pulsātus est!”

Mārcus: “Minimē! Prīmum ille mē pugnō pulsāvit
sine causā, deinde ego illum pulsāvī!” 40

Iūlius: “Tūne sōlus Sextum pulsāvisti?”

Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.”

Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum pulsāvistis? Duo cum
ūnō pugnāvistis?”

45 Mārcus sē et Titum excūsāre cōnātur: “At pugnāvi-
mus cum puerō māiōre. Sōlus Sextum vincere nōn pos-
sum, nam is multō māiōr ac validior est quam ego.
Sextus tam validus est quam bōs!”

Iūlius: “Et tū tam sordidus es quam porcus! Cūr sor-
50 dida est vestis tua nova? Humīne iacuistī?”

Mārcus: “Humī iacuī: Sextus mē tenuit. Sed is quo-
que humī iacuit: nōs eum tenuimus!”

Iūlius: “Iam satis audīvī dē pugnā vestrā indignā.
Nam certē nōn decet pulsāre puerum minōrem, sed
55 duōs puerōs cum ūnō pugnāre indignissimum est —
hoc nullō modō excūsārī potest! Nōlī mihi plūs nārrāre
dē hāc rē! Age, ī in cubiculum tuum ac mūtā vestīmen-
ta! Dāvus tibi alia vestīmenta dabit.”

Mārcus Dāvum sequitur in cubiculum, ubi cruōrem
60 et sordēs ē faciē, manibus, genibus lavat ac vestīmenta
mūtāt. Puer vestem sordidam pōnit aliamque vestem
mundam et candidam induit.

Interim Aemilia ātrium intrat. Māter familiās statim
sordēs et vestīgia Mārcī in solō cōspicit et “Sordidum
65 est hoc solum!” inquit, “Aliquis pedibus sordidīs in solō
mundō ambulāvit! Quis per ōstium intrāvit? aliquis ē
familiā nostrā?”

“Porcus intrāvit!” ait Iūlius.

Aemilia: “Quid ais?”

70 Iūlius: “Porcum intrāvisse’ āiō.”

Aemilia: “Ain’ tū? Porcusne ātrium intrāvit?”

ex-cūsāre ↔ accūsāre

porcus -ī *m*

humī-ne

pugna -ae *f* < pugnāre
in-dignus -a -um = nōn
dignus
nōn decet = indignum
est

sordēs -ium *f pl*

(vestem) pōnere
↔ induere

interim = dum haec
aguntur
solum -ī *n*

ali-quis (: nesciō quis)
ali-quis (: nesciō quid)

ait = dicit
āiō —
ais —
ait āiunt

ain'? = ais-ne?

	Iūlius: “‘Porcus’ quī intrāvit est tuus Mārcus filius!” Iūlius ‘Mārcum intrāvisse’ dīcit, at nōn dīcit ‘eum ā Sextō pulsātum esse et humī iacuisse.’	
	Aemilia, quae iam intellegit puerum sordidum ā pa- tre ‘porcum’ appellātum esse, “Ubi est Mārcus?” in- quit, “Cūr nōndum mē salūtāvit?”	75
	Iūlius: “Mārcus lavātur et vestem mūtāt.”	
post-quam ↔ ante- quam	Mārcus, postquam vestem mūtāvit, mundus redit et mātrē salūtāt.	III 80
lūdō-ne	“Salvē, mī fili!” inquit māter, “Bonus es puer, quod statim vestem mūtāvistī. In lūdōne quoque bonus puer fuistī?”	
sum fuī es fuistī est fuit esse fuisse	Mārcus: “Profectō bonus puer fuī, māter. Laudātus sum ā magistrō.” Mārcus dīcit ‘sē bonum puerum fuisse et laudātum esse’, quamquam puer improbus fuit et ā magistrō verberātus est. Quod dīcit nōn vērū, sed falsum est: Mārcus mentītur.	85
falsus -a -um ↔ vērū mentīrī = falsum dīcere	Iūlius: “Quid magister vōs docuit hodiē?”	
multa (n pl) = multae rēs cētera (n pl) = cēterae rēs nōs, dat nōbīs	Mārcus: “Multa nōs docuit: legere et scrībere et com- putāre et cētera. Prīmum magister nōbīs aliquid recitā- vit, nesciō quid: nihil enim audīvī praeter initium!” Mārcus dīcit ‘sē nihil audīvisse praeter initium’, id quod vērū est.	90
quā dē causā? = dē quā causā? = cūr? omnia (n pl) = omnēs rēs (↔ nihil)	Aemilia: “Quā dē causā nōn omnia audīvistī?” Iūlius: “Hahae! Magistrō recitante, Mārcus dormī- vit!” Iūlius ‘Mārcum dormīvisse’ dīcit, nec vērō māter id crēdit.	95
crēdere = vērū esse putāre		

Aemilia: “Audīsne, Mārce? Pater dīcit ‘tē in lūdō
100 dormīvisse’! Nōnne falsum est quod dīcit pater? Num
tū vērē in lūdō dormīvistī?”

Mārcus: “Ita est ut dīcit pater. Nec vērō ego sōlus
dormīvī: omnēs dormīvimus!”

Aemilia: “Ain’ vērō? In lūdō dormīvistis? Malī disci-
105 pulī fuistis! Nōnne pūnītī estis ā magistrō?”

Mārcus: “Certē malī discipulī fuimus ac pūnītī su-
mus: omnēs verberātī sumus ā magistrō. Adhūc mihi
dolet tergum. Sed paulō post magister litterās meās
laudāvit. Tabellam vōbīs ostendam. Ecce tabella mea.”

110 Mārcus parentibus nōn suam, sed aliēnam tabellam
ostendit. Cuius est ea tabella? Sextī est: Mārcus enim
tabellās eōrum mūtāvit inter pugnam! Nōn Mārcus,
sed Sextus scrīpsit litterās quae in eā tabellā leguntur.
Aemilia vērō, quae tabellam Mārcī esse crēdit, ā filiō
115 suō improbō fallitur. Nōn difficile est mātrem Mārcī
fallere!

Aemilia: “Tūne ipse hās litterās pulcherrimās scrīp-
sistī?”

Mārcus: “Ipse scrīpsī profectō. Mihi crēde!”

120 Mārcus mentītur; nam id quod Mārcus ‘sē ipsum
scrīpsisse’ dīcit, ā Sextō scrīptum est. Sed Aemilia,
quae litterās ā Mārcō scrīptās esse crēdit, “Aspice,
Iūli!” inquit, “Mārcus ipse haec scrīpsit et ā magistrō
laudātus est. Quid dīxit magister, Mārce? Nārrā nōbīs
125 omnia!”

tabella -ae *f* = parva
tabula
vōs, *dat* vōbīs

scrīps- < scrībts-

crēdere + *dat*: mihi
crēde! = crēde id
quod dīcō!

scrīpt- < scrībt-

haec (*n pl*) = hae rēs
dīx- < dīcs-

Mārcus iterum mentītur: “Dīxit ‘mē pulcherrimē et rēctissimē scrīpsisse’.” (Nōs vērō scīmus magistrum aliud dīxisse!)

dubitāre = incertus esse;
dubitāre (dē) ↔ crē-
dere

Iūlius, quī Mārcum discipulum pigerrimum esse scit, iam dē verbīs eius dubitāre incipit. Aemilia vērō nihil 130 dubitat, sed omnia crēdit!

Aemilia: “Cēterī discipulī nōnne rēctē scrīpsērunt?”

Mārcus: “Minimē! Titus et Sextus prāvē scrīpsērunt et malī discipulī fuērunt, nec ā magistrō laudātī sunt. Ego sōlus laudātus sum!” 135

Iūlius: “Vōsne omnēs eadem vocābula scrīpsistis?”

Mārcus: “Omnēs eadem scrīpsimus, sed ego sōlus rēctē scrīpsī — ut iam vōbīs dīxī.”

sūmps- < sūms-

Iam Iūlius, quī Sextum discipulum industrium ac prūdentem esse scit, Mārcō nōn crēdit. Mārcus patrem 140 suum fallere nōn potest. Ergō Iūlius, quī interim tabel- lam in manūs sūmpsit, “Mentūris, Mārce!” inquit, “Hoc tuā manū scrīptum nōn est. Falsa sunt omnia quae nō- bīs nārrāvistī!”

falsa (n pl) = rēs falsae

Aemilia vērō “Quā dē causā” inquit “eum falsa dīx- 145 isse putās? Cūr nōn crēdis filiō tuō?”

Sed antequam Iūlius ad haec respondēre potest, ali- quis iānuam pulsat. Quis pulsat? Vidē capitulum quod sequitur!

150 GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

Praeteritum perfectum et imperfectum

Nox obscura erat: nulla luna caelum illustrabat; caelum neque luna neque stellis illustrabatur.

155 Tum fulgur caelum illustravit; caelum obscurum fulgure clarissimō illustratum est.

‘Illustrabat, illustrabatur’ est praeteritum imperfectum. ‘Illustravit, illustratum est’ praeteritum perfectum est.

Perfectum

160 [A] Activum.

Marcus dicit ‘se Sextum pulsavisse’: “Ego Sextum pulsavi.” Iulius: “Tunc solus eum pulsavisti?” Marcus: “Ego et Titus eum pulsavimus.” Iulius: “Vosne unum pulsavistis?” Primum Marcum pulsavit Sextus, tum Marcus et Titus eum pulsaverunt.

Infinitivus perfecti: pulsāv|isse.

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prima</i>	pulsāv i	pulsāv imus
<i>Persōna secunda</i>	pulsāv istī	pulsāv istis
170 <i>Persōna tertia</i>	pulsāv it	pulsāv ērunt

Exempla: [1] recitā|re: recitāv|isse; [2] pārē|re: pārū|isse; [3] scrīb|ere: scrīps|isse; [4] audī|re: audīv|isse.

Marcus malus discipulus fuit: male recitavit, foedē scrīpsit, in lūdō dormīvit, nec magistrō pārūit. Sed Marcus dicit ‘se bonum discipulum fuisse, bene recitavisse, pulchrē scrīpsisse, magistrō pārūisse, nec in lūdō dormīvisse’: “Ego bonus discipulus fuī, bene recitāvī, pulchrē scrīpsī, magistrō pārūī, nec in lūdō dormīvī!” Iulius: “Mentiris, Mārce! Tū malus discipulus fuistī, male recitavistī, foedē scrīpsistī, in lūdō dormīvistī, nec magistrō pārūistī!”

180 Marcus et Titus malī discipulī fuērunt, male recitāvērunt, foedē scrīpsērunt, in lūdō dormīvērunt, nec magistrō pārūērunt. Marcus et Titus: “Nōs bonī discipulī fuimus, bene reci-

perfectum (*perf*)
im-perfectum (*imperf*)

pulsāvisse

pulsāvī pulsāvimus
pulsāvistī pulsāvistis
pulsāvīt pulsāvērunt

-isse

I -ī -imus
II -istī -istis
III -it -ērunt

[1] recitā-: recitāv-
[2] pārē-: pārū-
[3] scrīb-: scrīps-
[4] dormī-: dormīv-

[1] recitāv|isse
recitāv|i -āv|imus
recitāv|istī -āv|istis
recitāv|it -āv|ērunt
[2] pārū|isse
pārū|i pārū|imus
pārū|istī pārū|istis
pārū|it pārū|ērunt
[3] scrīps|isse
scrīps|i scrīps|imus
scrīps|istī scrīps|istis
scrīps|it scrīps|ērunt
[4] dormīv|isse
dormīv|i dormīv|imus
dormīv|istī dormīv|istis
dormīv|it dormīv|ērunt

fu|isse
 fu|ī fu|imus
 fu|istī fu|istis
 fu|it fu|ērunt

laudāt|us est
 laudāt|us = qui laudātus
 est
 laudāt|ī sunt
 laudāt|ī = qui laudātī
 sunt
 laudāt|us -a -um

laudāt|us sum
 laudāt|us es
 laudāt|us est
 laudāt|ī sumus
 laudāt|ī estis
 laudāt|ī sunt

-t|um esse

laudāt|um esse
 -tus | sum -tī | sumus
 -ta | es -tae | estis
 -tum est -ta sunt

tāvimus, pulchrē scrīpsimus, magistrō pārūimus, nec in lūdō dormāvimus!” Iūlius: “Mentīminī, puerī! Vōs malī discipulī 185
 fuistis, male recitāvistis, foedē scrīpsistis, in lūdō dormāvistis,
 nec magistrō pārūistis!”

[B] Passivum.

Pater filium/filiam laudāvit = filius laudātus est/filia lau-
 dāta est ā patre. Fīlius laudātus/filia laudāta gaudet. 190

Pater filiōs/filiās laudāvit = filiī laudātī sunt/filiae laudātae
 sunt ā patre. Fīliī laudātī/filiae laudātae gaudent.

‘Laudāt|us -a -um’ est participium perfectī. Participi-
 um perfectī est adiectivum dēclīnātiōnis I/II. Alia participia
 perfectī: pulsāt|us, appellāt|us, verberāt|us, scrīpt|us, audīt|us, 195
 pūnīt|us. Cum participium perfectī cum tempore praesentī
 verbī ‘esse’ coniungitur, fit perfectum passīvī.

Discipulus dicit ‘sē laudātum esse’: “Ā magistrō laudātus
 sum.” Pater: “Tūne laudātus es?”

Discipulī dicunt ‘sē laudātōs esse’: “Ā magistrō laudātī su- 200
 mus.” Pater: “Vōsne laudātī estis?”

Īnfīnītīvus: laudātum esse

	Singulāris	Plūrālis	
Persōna prīma	laudātus sum	laudātī sumus	
Persōna secunda	laudātus es	laudātī estis	205
Persōna tertia	laudātus est	laudātī sunt	

PENSVM A

Mārcus ūmidus est, quod per imbrem ambul–, ac sordidus,
 quod humī iac–. Discipulī ūmidī sunt, quod per imbrem
 ambul–, ac sordidī, quod humī iac–.

Mārcus: “Ā Sextō puls– sum.” Iūlius: “Nōnne tū Sextum
 puls–?” Mārcus: “Prīmum Sextus mē puls–, tum ego illum
 puls–. Ego et Titus Sextum puls–.” Iūlius: “Quid? Vōs duo
 ūnum puls–? Et cūr sordida est vestis tua? Humīne iac–?”
 Mārcus: “Humī iac–: Sextus mē ten–.”

Aemilia: “Quid magister vōs doc– hodiē?” Mārcus: “Ma-
 gister aliquid recit–, sed ego initium tantum aud–.” Aemilia:

“Cūr nōn omnia aud–?” Iūlius: “Mārcus in lūdō dorm–!”
 Aemilia: “Audīsne? Pater dīcit ‘tē in lūdō dorm–.’ Tūne vērē
 dorm–?” Mārcus: “Certē dorm–, māter. Omnēs dorm–! Sed
 paulō post magister laud– litterās meās.” Mārcus mātī litte-
 rās quās Sextus scrīps– ostendit. Aemilia: “Tūne ipse hoc
 scrīps–?” Mārcus: “Ipse scrīps–. Cēterī puerī prāvē scrīps–.”

PENSVM B

Hodiē māne Mārcus — erat, vestīmenta eius tam — erant
 quam nix. Nunc nōn modo — [= vestīmenta], sed etiam
 faciēs et manūs et — sordida sunt, atque — [= sanguis] eī dē
 nāsō fluit. Nam Sextus, quī tam — est quam bōs, Mārcum
 pulsāvit sine — (ut ait Mārcus). Mārcus, quī — iacuit, tam
 sordidus est quam —. Difficile est eum —.

In cubiculō suō Mārcus lavātur et vestem —. — [= dum
 haec aguntur] Aemilia ātrium intrat et vestīgia puerī —. Ae-
 milia: “Quid hoc est? — pedibus sordidīs in — mundō ambu-
 lāvit!” Mārcus, — vestem mūtāvit, in ātrium redit. Puer mā-
 trī — [= parvam tabulam] Sextī ostendit et ‘sē ipsum eās
 litterās —’ dīcit. Id quod Mārcus dīcit nōn vērum, sed — est;
 Mārcus —, sed Aemilia filiō suō —. Iūlius vērō dē verbīs eius
 —; Mārcus patrem suum — nōn potest.

PENSVM C

Cūr Mārcus rēdiēs ūmidus et sordidus est?

Ā quō pulsātus est?

Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest?

Quōmodo Mārcus sē excūsāre cōnātur?

Quid agit Mārcus in cubiculō suō?

Quid Aemilia in solō cōspicit?

Quid tum Iūlius dīcit uxōrī?

Quid Mārcus parentibus suīs ostendit?

Quis litterās quae in eā tabulā sunt scrīpsit?

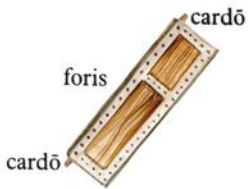
Cūr Iūlius filium suum nōn laudat?

Vocābula nova:

vestis
 genū
 humus
 cruor
 bōs
 cornū
 causa
 porcus
 pugna
 sordēs
 sordēs
 solum
 tabella
 mundus
 candidus
 angustus
 validus
 indignus
 falsus
 cognōscere
 cōspicere
 excūsāre
 vincere
 nārāre
 mūtāre
 mentīrī
 crēdere
 fallere
 dubitāre
 fuisse
 āiō ais ait
 ain'
 aliquis
 aliquid
 humī
 interim
 postquam
 perfectum
 imperfectum

limen

foris -is *f*limen -inis *n*
cardō -inis *m*

vertī = circum movērī

iānitor -ōris *m* = ōstiāriussī quis = sī aliquis
extrā *prp* + *acc*ad-mittere
intrā *prp* + *acc* ↔ extrā

ferōx -ōcis = ferus

anteā = ante hoc tempus,
antiquis temporibuscatēna
-ae *f*
ferreus -a -um = ex ferrō
factus
aurum -ī *n*

CAVE CANEM

Iānua villae ē duābus foribus cōnstat. Sub foribus est *1*
limen, in quō SALVE scrīptum est. Foris duōs cardinēs
habet, in quibus vertī potest; cum foris in cardinibus
vertitur, iānua aperītur aut clauditur. Servus cuius offi-
cium est forēs aperīre et claudere ac villam dominī *5*
cūstōdīre, ōstiārius vel iānitor appellātur.

Sī quis villam intrāre vult, iānuam pulsat et extrā
iānuam exspectat, dum iānitor forēs aperit eumque in
villam admittit. Iānitor intrā iānuam sedet cum cane
suō, quī prope tam ferōx est quam lupus; itaque necesse *10*
est eum catēnā vincīre. Anteā dominī sevērī nōn solum
canēs, sed etiam iānitōrēs suōs catēnīs vincīebant.

Catēna quā canis vincītur ex ferrō facta est. Catēna
cōnstat ē multīs ānulis ferreīs quī inter sē coniunguntur.
Ānuli quibus digitī ōrnanantur nōn ex ferrō, sed ex aurō *15*

factī sunt. Aurum est magnī pretiī sicut gemmae. Ānulus aureus multō pulchrior est quam ānulus ferreus.

Forēs ē lignō factae sunt sicut tabulae. Lignum est māteria dūra, sed minus dūra quam ferrum. Quī rēs
20 ferreās vel ligneās facit, faber appellātur. Deus fabrōrum est Vulcānus. —

Iānuā clausa est. Iānitor, quī forēs clausit postquam Mārcus intrāvit, iam rūrsus dormit! Iānitōre dormiente, canis vigilāns iānuam cūstōdit. Extrā forēs stat tabellārius (sīc appellātur servus quī epistulās fert, nam antea
25 in tabellis scrībēbantur epistulae). Is baculō ligneō forēs pulsāt atque clāmat: “Heus! Aperī hanc iānuam! Num quis hīc est? Num quis hanc aperit iānuam? Heus tū, iānitor! Quīn aperīs? Dormīsne?”

30 Cane lātrante iānitor ē somnō excitātur.

Tabellārius iterum forēs pulsāt magnā vōce clāmāns: “Heus, iānitor! Quīn mē admittis? Putāsne mē hostem esse? Ego nōn veniō villam oppugnātum sicut hostis, nec pecūniā postulātum veniō.”

35 Tandem surgit iānitor. “Quis forēs nostrās sīc pulsāt?” inquit.

Tabellārius (extrā iānuam): “Ego pulsō.”

Iānitor (intrā iānuam): “Quis ‘ego’? Quid est tibi nōmen? Unde venīs? Quid vīs aut quem quaeris?”

40 Tabellārius: “Multa simul rogītās. Admitte mē! Posteā respondēbō ad omnia.”

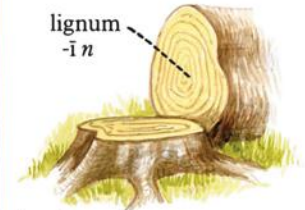
Iānitor: “Respondē prius! Posteā admittēris.”

sīc-ut = ut

aureus -a -um = ex aurō factus

ligneus -a -um = ex lignō factus
faber -brī m

claudere clausisse
clausum (esse)

heus! : audī!

num quis = num aliquis

quīn? = cūr nōn?
quīn aperīs? = cūr nōn aperīs? aperī!

-tum: villam oppugnātum
= quia villam oppugnāre volō

tandem = postrēmō
(post longum tempus)

rogītāre = interrogāre
(multa)
post-eā = deinde

prius *adv* ↔ postea

-tū: nōmen facile dictū
est = facile est nōmen
dicere; vōx difficilis
audītū est = difficile
est vōcem audire

dicere dixisse dictum
(esse)
erus -ī m = dominus

dormītum ire = ad
somnum ire

foris *adv* = extrā forēs

fremere = 'rrr' facere
ut canis irātus
re-tinēre < re- + tenēre

cavēre

re-sistere = cōsistere
et manēre
solvere ↔ vincire

imāgō
-inis f

terrēre = timentem facere
propius *comp* < prope
ac-cēdere = ad-īre

monēre -uisse -itum

Tabellārius: “Nōmen meum nōn est facile dictū: Tlē-
polemus nōminor.”

Iānitor: “Quid dīcis? Cleopolimus? Vōx tua difficilis 45
est audītū, quod forēs intersunt.”

Tabellārius: “Mihi nōmen est Tlēpolemus, sicut iam
dictum est. Tūsculō veniō. Erum tuum quaerō.”

Iānitor: “Sī erum salūtātum venīs, melius est aliō
tempore venīre, nam hāc hōrā erus meus dormītum ire 50
solet, post brevem somnum ambulātum exībit, deinde
lavātum ībit.”

Tlēpolemus: “Sī quis per hunc imbrem ambulat, nōn
opus est posteā lavātum ire! At nōn veniō salūtātum.

Tabellārius sum.” 55

Tandem iānitor forēs aperit et Tlēpolemum forīs in 11
imbre stantem videt. Canis irātus dentēs ostendit ac
fremit: “Rrrr...!” nec vērō tabellārium mordēre potest,
quod catēnā retinētur.

Iānitor: “Cavē! Canis tē mordēbit!” Sīc iānitor homi- 60
nem intransentem dē cane ferōcī monet.

Tlēpolemus in līmine resistēns “Retinē canem!” in-
quit, “Nōlī eum solvere! Nec vērō opus est mē monēre

dē cane, ego enim legere sciō.” Tabellārius solum intrā
līmen aspicit, ubi CAVE CANEM scrīptum est īnfra imāgi- 65
nem canis ferōcis. “Neque haec imāgō neque canis vē-
rus mē terret!” inquit, et propius ad canem accēdit.

“Manē forīs!” inquit iānitor, “Nōlī ad hunc canem
accēdere! Iam tē monuī!”

70 Tabellārius vērō, quamquam sic ā iānitōre monitus est, alterum gradum ad canem versus facit — sed ecce canis in eum salit catēnam rumpēns! Homō territus ex ōstiō cēdere cōnātur, sed canis irātus pallium eius dentibus prehendit et tenet.

salīre
rumpere
terrēre -uisse -itum
cēdere = īre
pallium -ī n
prehendere

canis saliēns catēnam
rumpit et pallium
Tlēpolemī dentibus
prehendit

75 “Ei! Canis mē mordet!” exclāmat tabellārius, quī iam neque recēdere neque prōcēdere audet: canis fremēns eum locō sē movēre nōn sinit.

prō- [→] ↔ re- [←]
prō-cēdere ↔ re-cēdere

sinere

Iānitor rīdēns “Quīn prōcēdis?” inquit, “Nōlī resistere! Ego tē intrāre sinō. Iānuam aperuī. Prōcēde in
80 villam!” Sic iānitor virum territum dērīdet.

aperīre -uisse -rtum
dē-rīdere

“Id facilius est dictū quam factū” inquit tabellārius, atque alterum gradum facere audet, sed canis statim in pedēs posteriōrēs surgit atque pedēs priōrēs in pectore eius pōnit! Tabellārius, tōtō corpore tremēns, ex ōstiō
85 cēdit: sic canis eum ē villā pellit. “Removē canem!” inquit ille, “Iste canis ferōx mē intrāre nōn sinit.”

re-movēre
iste -a -ud: iste canis
= ille canis apud tē

Iānitor eum tremere animadvertit iterumque dērīdet: “Quid tremis? Hicine canis tē terruit?”

hicine = hic-ne

sub + *abllacc*:
sub tēctō esse
sub tēctum ire

solvere -visse solūtum

arbitrārī = putāre

rumpere rūpisse ruptum

posse potuisse

nūper = paulō ante
emere ēmissee ēmptum
scindere scidissee scissum
iste -a -ud

venīre vēnissee

num quid = num aliquid

ferre: ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt

aureus -ī m = nummus
aureus (I aureus = XXV
dēnārii = c sēstertii)

sci-licet = ut sciunt
omnēs

hic haec hoc + -ne:
hicine?
haecine?
hocine?

forās *adv* = ē foribus,
ē domō

Tlēpolemus: “Nōlī putāre mē ab istō cane territum esse! Sī tremō, nōn propter canem ferōcem, sed propter 90
imbrem frīgidum tremō. Admitte mē sub tēctum, iāni-
tor — amābō tē! Vincī istum canem ferōcem! Cūr eum
solvistī?” Tabellārius enim canem ā iānitōre solūtum
esse arbitrātur.

Iānitor catēnam manū prehendit canemque paulum ā 95
tabellāriō removet. “Nōlī arbitrārī” inquit “mē canem
solvisse. Canis ipse catēnam suam rūpit. Ecce catēna
rupta.”

Tlēpolemus: “Num canis catēnam ferream rumpere
potest? Id nōn crēdō. At certē vestem scindere potuit: 100
vidēsne pallium meum novum, quod nūper magnō pre-
tiō ēmī, scissum esse ā cane tuō?”

Iānitor: “Istud pallium nōn est magnī pretiī, neque id
nūper ēmptum esse crēdō. Sed quid tū vēnistī? Num
quid tēcum fers?” 105

Tlēpolemus: “Stultē rogitās, iānitor, nam iam tibi
dīxī ‘tabellārium mē esse’. Quid tabellāriōs ferre arbi-
trāris? aureōsne iānitōribus? Profectō nōs aurum nōn
ferimus.”

Iānitor: “Vōs scīlicet epistulās fertis.” 110

Tlēpolemus: “Rēctē dīcis. Epistulam afferō ad Lū-
cium Iūlium Balbum. Hocine erō tuō nōmen est?”

Iānitor. “Est. Quīn mihi istam epistulam dās?”

Tlēpolemus: “Prius vincī canem et sine mē intrāre!
Nōlī iterum mē forās in imbrem pellere!” 115

Iānitor, postquam canem vīnxit, “Nōn ego” inquit, “sed hic canis tē forās pepulit. Nōlī nārrāre ‘tē ā iānitōre forās pulsum esse!’”

Cane vīnctō, tabellārius tandem intrat epistulamque
120 ostendit iānitōrī; quī statim epistulamprehendit et in
ātrium ad dominum suum fert.

vīncire vīnxisse vīnctum
pellere pepulisse pulsum

cane vīnctō = postquam
canis vīnctus est

GRAMMATICA LATINA

Supīnum

[I] Amīcī salūtātum veniunt (= quia salūtāre volunt).

125 ‘Salūtātum’ supīnum vocātur. Supīnum in *-tum* dēsinēns
significat id quod aliquis agere vult et pōnitur apud verba
‘īre’, ‘venīre’, ‘mittere’ et alia.

Exempla: Rōmānī cotīdiē lavātum eunt. Mīlitēs oppidum
oppugnātum mittuntur. Vesperī omnēs dormītum eunt. Mē-
130 dus et Lȳdia ad tabernam eunt ānulum ēmptum.

[II] Id est facile dictū = facile est id dīcere.

‘Dictū’ est alterum supīnum in *-tū* dēsinēns, quod apud
adiectīva ‘facilis’ et ‘difficilis’ et pauca alia reperītur.

Exempla: Multa sunt faciōra dictū quam factū. Vōx diffi-
135 cilis audītū est.

salūtātum
-tum

dictū
-tū

PENSVM A

Hōrā nōnā erus ambulā- īre solet. Tabellāriī nōn mittuntur
pecūniam postulā-. Hostēs castra expugnā- veniunt. Multī
barbarī Rōmam veniunt habitā-.

Syra: “Verba medicī difficilia sunt audī-.” Ea rēs est fac-
facilis. Nōmen barbarum difficile dic- est.

Verba: terrēre -isse -um; claudere -isse -um; dīcere -isse
-um; solvere -isse -um; emere -isse -um; rumpere -isse
-um; aperīre -isse -um; vīncire -isse -um; pellere -isse -um;
scindere -isse -um; venīre -isse; posse -isse.

Vocābula nova:

foris
limen
cardō
iānitor
catēna
aurum
lignum
faber
tabellārius
imāgō
pallium
aureus

ferōx
 ferreus
 aureus
 ligneus
 cūstōdīre
 admittēre
 vincīre
 rogītāre
 fremere
 mordēre
 retinēre
 cavēre
 monēre
 resistere
 solvere
 terrēre
 accēdere
 salīre
 rumpere
 cēdere
 prehendere
 recēdere
 prōcēdere
 sinere
 dēridēre
 tremere
 pellere
 removēre
 arbitrārī
 scindere
 iste
 scīlicet
 antē
 postē
 prius
 tandem
 nūper
 forīs
 forās
 sīcut
 quīn
 extrā
 intrā
 supīnum

PENSVM B

Iānuā cōnstat ē duābus —, quae in — vertuntur. Ōstiārius vel — dīcitur servus quī hominēs in vīllam —. Canis eius prope tam — quam lupus est; itaque necesse est eum catēnā — [*<ferrum*] —. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex — factus est. Servus quī epistulās fert — dīcitur, nam — epistulae in tabellis scrībēbantur.

Tabellārius — ianuam stat. Iānitor, quī — iānuam sedet, tabellārium dē cane ferōcī —: “Cavē! Canis tē —!” In solō intrā — scrīptum est ‘— canem’ infrā — canis. “Nec haec — nec canis vērus mē —” inquit tabellārius, ac propius ad canem —. Canis catēnam — et vestem eius dentibus —. Tabellārius neque — neque — audet. Iānitor: “— prōcēdis? Ego tē intrāre —!” Sic iānitor hominem territum —. Ille alterum gradum facit, sed canis eum ex ōstiō —. Tlēpolemus tōtō corpore — ex ōstiō —. — [= postrēmō] iānitor canem vincit.

PENSVM C

Quid est iānitōris officium?

Cūr necesse est canem eius vincīre?

Ex quā māteriā cōnstat iānuā?

Vulcānus quis est?

Quid in solō intrā līmen vidētur?

Quid tabellārius sēcum fert?

Unde venit Tlēpolemus et quem quaerit?

Quōmodo iānitor ē somnō excitātus?

Quid agit Iūlius post merīdiem?

Cūr canis saliēns catēnā nōn retinētur?

Quid facit iānitor antequam tabellārius intrat?

EPISTVLA MAGISTRI

1 Iūlius, quī canem lātrāre audīvit, iānitōrem ātrium intrantem interrogat: “Quis advēnit?”

Iānitor: “Tabellārius advēnit Tūsculō. Ecce epistula quam illinc ad tē tulit.” Hoc dīcēns iānitor epistulam
5 dominō suō trādit.

Iūlius: “Quidnam hoc est? Quisnam Tūsculō epistulam ad mē mīsīt?”

Iānitor: “Nesciō. Tantum sciō epistulam Tūsculō missam et ā tabellāriō ad tē lātā esse.”

10 Iūlius: “Nōn opus est idem bis dīcere. Ego id quod semel dictum est bene intellegō. Recēde hinc ad canem tuum!” Sīc Iūlius iānitōrem dīmīttit.

Dominus cēram aspiciēns signum magistrī cognōscit (est enim parva eius imāgō) et “Missa est” inquit “ā
15 magistrō Diodōrō. Nōlō hās litterās legere, nam certē

ad-venire -vēnisse

illinc = ab illō locō
ferre tulisse lātum
trā-dere = dare (dē
manū in manum)
quid-nam? = quid?
quis-nam? = quis?
mittere mīsisse missum

signum
magistrī

hinc = ab hōc locō

dī-mittere = ā sē mittere,
iubēre discēdere

litterae -ārum *f pl*
= epistula

dēbere + *dat*: eī dēbeō
: eī dare dēbeō

con-tinēre = in sē habēre
integer -gra -grum: (sig-
num) i.um = nōn
ruptum
signō integrō (*abl*)=dum
signum integrum est
ea (*n pl*) = eae rēs

salūs -ūtis *f*: (eī) salūtem
dicere = (eum) salūtāre

umquam = ūllō tempore
(neque umquam = et
numquam)

nēmō magister = nūllus
magister

kalendīs Iūniīs = diē
prīmō mēnsis Iūniī

vultus -ūs *m* = faciēs
pallidus -a -um = albus
(dē colōre vultūs
dīcitur)
pallēre = pallidus esse
ob *prp*+*acc* = propter

legere lēgisse lēctum

magister poscit pecūniam quam eī dēbeō. Duōrum
mēnsium mercēdem magistrō dēbeō.”

Aemilia: “At fortasse epistula aliās rēs continet. Quis
scit? Fortasse magister aliquid scrīpsit dē Mārcō? Signō
integrō, nēmō scit.” 20

Iūlius signum rumpit et epistulam aperit. Ecce ea
quae in epistulā magistrī scrīpta sunt:

Diodōrus Iūliō salūtem dīcit.

Discipulus improbus atque piger est tuus Mārcus filius.

Male recitat, foedē et prāvē scrībit, computāre nūllō modō 25

potest, neque umquam rēctē respondet cum eum interrogāvī.

Fīlium tuum nihil docēre possum quia ipse nihil discere

vult. Nēmō magister pēiōrem discipulum umquam docuit.

Valē.

Scrībēbam Tūsculī kalendīs Iūniīs. Hic diēs mē monet dē 30

pecūniā quam mihi dēbēs. Quārē Mārcus hodiē mercēdem

sēcum nōn tulit? Mercēs numquam mihi trādītur ad diem.

Iterum valē.

Interim Mārcus, cuius vultus ad nōmen magistrī co-
lōrem mūtāvit, pallidus et tremēns patrem legentem 35
spectat. Cūr pallet puer? Pallet ob timōrem. (Quī timet
pallēre solet.)

Item Aemilia vultum Iūliī sevērūm intuētur. Post-
quam ille epistulam lēgit ūsque ad finem, uxor eum
interrogat: “Quid scrīpsit magister?” 40

Iūlius: “Prior epistulae pars dē aliā rē est; in parte pos- II
teriōre magister mē monet dē pecūniā quam eī dēbeō.”

Aemilia: “Cūr nōn solvis pecūniam quae magistrō
dēbētur? Certē magister, quī filiōs nostrōs tam bene
45 scribere et legere docet, mercēdem suam meret. Sed
quidnam scriptum est in priōre epistulae parte? Nōne
magister Mārcum laudat?”

Iūlius: “Hāc epistolā nūlla laus continētur, nec enim
puer piger atque improbus laudem meret! Tūne putās
50 tē hīs litterīs laudārī, Mārce?”

Mārcus vultum ā patre āvertit nec ūllum verbum re-
spondet, at genua trementia et vultus pallidus respōn-
sum plānum est, quod pater facile intellegit. Saepe si-
lentium est respōnsum plānissimum.

55 Tacente Mārcō, Aemilia “Quid fēcit Mārcus?” in-
quit, “Dīc mihi omnia!”

Iūlius: “Mārcus prope omnia fēcit quae facere nōn
dēbuit! Haec epistula omnem rem plānam facit. — Ō
Mārce! Iam plānē intellegō falsa esse omnia quae nōbīs
60 nārrāvistī: magister plānīs verbīs scribit ‘tē discipulum
improbissimū fuisse ac foedē et prāvē scripsisse!’”

Mārcus: “At tabulam vōbīs ostendī...”

Iūlius: “Aspice hanc tabulam: vidēsne nōmen ‘Sextī’
litterīs plānīs in parte superiōre īnscriptum? Tūne solēs
65 nōmina aliēna īnscribere in tabulā tuā? Haec nōn tua,
sed Sextī tabula est. Hocine negāre audēs?”

Mārcus, quī iam nōn audet mentīrī, nihil negat, sed
omnia fatētur: “Rēctē dīcis, pater. Tabula Sextī est.
Tabulās mūtāvī inter pugnam.”

solvere pecūniam = dare
pecūniam quae dēbētur

merēre -uisse -itum

laus laudis *f* = verba
laudantia
rēs epistolā continētur =
epistula rem continet

ā-vertere

plānus -a -um = quī
facile intellegitur
facile *adv*

facere -iō fēcisse factum

dēbere -uisse -itum

omnis -e = tōtus

ostendere -disse
superior -ius *comp*
↔ inferior
īn-scribere

negāre = dīcere ‘nōn
vērū esse’

fatērī ↔ negāre

per-dere ↔ servāre

per-dere -didisse

factum -ī n = id quod
factum est
pudēre: mē pudet=intel-
legō mē indignē fēcisse
/indignē factum esse

rubēre = ruber esse

pudor -ōris m < pudēre
pudēre + gen: factī suī
: ob factum suumpost-hāc = post hoc
tempus
futūrus sum = erō
pāritūrus sum = pārēbō
pugnātūrus sum = pug-
nābō
dormītūrus sum = dor-
miam
prō-mittere -mīsisse
-missum

pugnātūrum esse

ante-hāc = ante hoc
tempus; ↔ post-hāc
facere, imp fac! facite!prōmissum -ī n = quod
prōmissum est

Aemilia: “Pugnam? Quam pugnam nārrās?” 70

Iūlius: “Mārcus mihi iam nārrāvit ‘sē cum Sextō pug-
nāvisse.’ — Nōnne tibi satis fuit vestem tuam novam
perdere? Etiamne tabulam aliēnam...?”Mārcus: “Tabulam Sextī nōn perdidī, pater. Vidē:
integra est tabula.” 75Iūlius: “At certē pater Sextī putābit eum perdidisse
tabulam suam. Fortasse Sextus ā patre suō pūniētur ob
hanc rem. Intellegisne factum tuum indignum esse?
Nōnne tē pudet hoc fēcisse? Profectō mē pudet hoc ā
meō filiō factum esse!” 80Mārcus, quī paulō ante ob timōrem pallēbat, iam ru-
bet propter pudōrem. Puerum pudet factī suī. (Is quem
factōrum suōrum pudet rubēre solet.)Mārcus: “Certē malus puer fuī, sed posthāc bonus III
puer futūrus sum: semper vōbīs pāritūrus sum, num- 85
quam pugnātūrus sum in viā nec umquam in lūdō dor-
mītūrus sum. Hoc vōbīs prōmittō, pater et māter! Mihi
crēdite!”Mārcus ‘sē malum puerum fuisse’ fatētur ac simul
prōmittit ‘sē posthāc bonum puerum futūrum esse, 90
semper sē parentibus pāritūrum esse nec umquam in
viā pugnātūrum nec in lūdō dormītūrum esse’ — id
quod saepe antehāc prōmīsīt!Iūlius: “Prīmum fac quod prōmīsistī, tum tibi crēdē-
mus!” Iūlius nōn crēdit Mārcum prōmissum factūrum 95
esse.

Mārcus: “Omnia quae prōmīsī factūrus sum. Nōlī mē verberāre! Iam bis verberātus sum ā magistrō.”

factūrus sum = faciam

100 “Ergō verbera magistrī nōn satis fuērunt!” inquit Iūlius, “Profectō verbera meruistī!” Tum oculōs ā filiō āvertēns: “Abī hinc ab oculīs meis! Dūc eum in cubiculum eius, Dāve, atque inclūde eum! Postea fer mihi clāvem cubiculī!”

verbera -um *n pl*

in-clūdere < in
+ claudere

clāvis -is *f*

Postquam Dāvus puerum ex ātriō dūxit, dominus
105 “Haec omnia” inquit “facta sunt, quod Mēdus herī domō fūgit nec hodiē Mārcum in lūdum euntem et illinc redeuntem comitārī potuit. Posthāc Mārcum sine comite ambulāre nōn sinam. Crās Dāvus eum comitābitur; is certē bonus comes erit.”

dūcere dūxisse ductum

herī = diē ante hunc diem (↔ crās)
fugere -iō fūgisse
īre, *part* iēns euntis
comitārī: eum c. = cum eō ire
comes -itis *m* = is quī comitātur

110 Mārcō in cubiculum ductō atque inclūsō, Dāvus redit et “Mārcus” inquit “inclūsus est. Ecce clāvis cubiculī.”

in-clūdere -sisse -sum
Mārcō...ductō/inclūsō = postquam Mārcus ... ductus/inclūsus est

Iūlius clāvem sūmit ac surgit. Aemilia, quae putat eum ad Mārcum īre, “Quō īs, Iūli?” inquit, “Mārcumne verberātum īs?” Aemilia Mārcum ā patre verberātum īrī
115 putat. “Nōlī eum verberāre! Nōn putō eum posthāc in viā pugnātūrum neque in lūdō dormītūrum esse.”

māter putat filium ā patre verberātum īrī = māter putat patrem filium verberātūrum esse

Iūlius: “Putāsne iam mūtātum esse istum puerum? Ego eum nec mūtātum esse nec posthāc mūtātum īrī crēdō! Quamquam herī ā mē semel verberātus est atque
120 hodiē bis ā magistrō, nec verbera patris nec magistrī eum meliōrem fēcērunt.”

Aemilia: “Ergō nōn opus est iterum eum verberāre. Nec laudibus nec verberibus melior fierī potest.”

scrīptūrus sum = scribam	Iūlius: “Nōlī timēre, Aemilia! Mārcum in cubiculō relinquam. Iam epistulam scrīptūrus sum.” Iūlius dīcit 125 ‘sē epistulam scrīptūrum esse.’
cui-nam? = cui?	Aemilia: “Cuīnam scrīptūrus es?”
trā-dere -didisse -ditum	Iūlius: “Magistrō scīlicet. Crās Dāvus, Mārcī comes, epistulam meam sēcum feret, quae ā Mārcō ipsō trādē- 130 tur magistrō. Tabellārius, quī epistulam magistrī trādi- dit, tempus perdit, sī forīs respōnsum meum opperītur.
‘respōnsum ā Mārcō trāditum irī’ = ‘Mārcum respōnsum trāditūrum esse’	Dīmītte eum, Dāve! Dīc eī ‘respōnsum meum crās ā Mārcō trāditum irī’.”
dēbitus -a -um = quī dēbētur “mercēdem solvere nōlō”	Aemilia: “Nōnne Mārcus simul cum epistolā tuā mercēdem dēbitam trādet magistrō?” 135 Iūlius: “Minimē! Ego enim plānē respondēbō ‘mē mercēdem solvere nōlle!’”
negāre + dat = dare nōlle quam ob rem? = ob quam rem? quārē?	Aemilia: “Quid ais? Nōnne tē pudet pauperī magistrō mercēdem negāre? Quam ob rem mercēdem dēbitam solvere nōn vīs? Causam afferre oportet.” 140
af-ferre at-tulisse al-lātum (< ad-) quō-nam? = quō? quae-nam? = quae?	Iūlius: “Magister ipse mihi causam attulit.” Aemilia: “Quōnam modō? Quaenam causa allāta est ā magistrō?”
	Iūlius: “In hīs litterīs magister ipse fatētur ‘sē filium meum nihil docēre posse’: ergō mercēdem nōn meruit. 145 Pecūniam quae merita nōn est nōn solvam. Nōlō pecūniam meam perdere!”
epistolā lēctā = postquam epistula lēcta est (ab eā)	Epistolam sūmēns Aemilia “Itane scrībit magister?” inquit; tum, epistolā lēctā, “Hoc tē nōn excūsāt, nam plānē scrībit ‘Mārcum ipsum nihil discere velle’, et quī 150

nihil discere vult, nihil discere potest. Nōn modo posse, sed etiam velle opus est: quod nōn vīs, nōn potes.”

Iūlius rīdēns “Rēctē dīcis” inquit, “Ego enim pecū-
niam solvere nōlō: ergō solvere nōn possum!”

155 Hoc dīcēns Iūlius epistolam magistrī scindit.

GRAMMATICA LATINA

Participium et infinitivus futūrī

[A] *Activum.*

Mīles: “Fortiter pugnātūrus sum.” Mīles dīcit ‘sē fortiter
160 pugnātūrum esse.’

‘Pugnātūrus -a -um’ est participium futūrī. Participium futūrī est adiectivum dēclīnātiōnis I/II. ‘Pugnātūrum esse’ est infinitivus futūrī, quī cōstat ex participiō futūrī et ‘esse’.

Exempla: pāritūrus, dormītūrus, factūrus, scrīptūrus, fu-
165 tūrus.

Mārcus: “Posthāc bonus discipulus futūrus sum...” Mārcus dīcit ‘sē posthāc bonum discipulum futūrum esse, semper magistrō pāritūrum esse nec umquam in lūdō dormītūrum esse.’ Magister nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse.

170 Puerī: “Posthāc bonī discipulī futūrī sumus...” Puerī dīcunt ‘sē posthāc bonōs discipulōs futūrōs esse, semper magistrō pāritūrōs esse nec umquam in lūdō dormītūrōs esse.’ Magister nōn crēdit eōs prōmissum factūrōs esse.

[B] *Passivum.*

175 Iūlius: “Sextus ā magistrō laudābitur.” Iūlius dīcit ‘Sextum ā magistrō laudātum īrī.’

‘Laudātum īrī’ est infinitivus futūrī passīvī, quī ex supīnō et ‘īrī’ cōstat.

PENSVM A

Mārcus: “Posthāc bonus puer fu- sum et vōbīs pāri- sum.”
Mārcus prōmittit ‘sē bonum puerum fu- esse et sē parentibus

Iūlius epistolam scindit

pugnātūr|us sum = pug-
nābō
pugnātūr|um esse

-tūr|us -a -um
-tūr|um esse

[1] pugnātūr|um esse

[2] pāritūr|um esse

[3] factūr|um esse

[4] dormītūr|um esse

futūr|um esse

laudātum īrī

-tum īrī

Vocābula nova:

signum
 litterae
 vultus
 laus
 factum
 pudor
 prōmissum
 verbera
 clāvis
 comes
 integer
 pallidus
 plānus
 superior
 trādere
 dimittere
 dēbere
 continēre
 salūtem dicere
 pallēre
 solvere
 merēre
 āvertere
 inscribere
 negāre
 fatēri
 perdere
 pudēre
 rubēre
 prōmittere
 inclūdere
 comitāri
 illinc
 hinc
 quīdam?
 quisnam?
 fortasse
 umquam
 posthāc
 antehāc
 herī
 ob

pāri– esse.’ Aemilia putat Mārcum ā Iūliō verberā– irī, sed Iūlius ‘sē epistulam scrīp– esse’ dīcit.

Verba: dūcere –isse –um; legere –isse –um; mittere –isse –um; inclūdere –isse –um; facere –isse –um; ferre –isse –um; afferre –isse –um; trādere –isse –um; perdere –isse; ostendere –isse; fugere –isse.

PENSVM B

Iānitor dominō epistulam — [= dat]. Iūlius — rumpit; iam signum — nōn est. Mārcus — et tremēns — patris legentis aspicit. Epistula magistrī omnem rem — facit. Iūlius: “Sextī est haec tabula; num hoc — audēs?” Puer nihil negat, sed omnia —. Iūlius: “Indignum est — tuum. Nōnne tē — factī tuī?” Mārcus, quī paulō ante — timōrem pallēbat, iam — ob —. Mārcus: “— semper bonus puer erō, hoc vōbīs —!”

Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum — nōn potuit, nam — domō fūgit; itaque Mārcus sine — ambulāvit. Magister pecūniam quam Iūlius eī — postulat. Iūlius: “Magistrō pecūniam — nōlō, neque enim is mercēdem —. Pecūniam meam — nōlō.”

PENSVM C

Ā quō epistula missa est?

Quōmodo Iūlius epistulam aperit?

Quid magister scrīpsit dē Mārcō?

Cuius nōmen in tabulā inscrip̄tum est?

Quam ob rem rubet Mārcus?

Negatne Mārcus sē malum discipulum fuisse?

Quid Mārcus parentibus suīs prōmittit?

Quō Dāvus puerum dūcit?

Quārē Iūlius surgit?

Quid Iūlius magistrō respondēbit?

Cūr mercēdem solvere nōn vult?

PVER AEGROTVS

- 1 Interim Quīntus lectō tenētur. Puer aegrōtus iterum iterumque super lectum sē convertit nec dormīre potest sīve in latere dextrō cubat sīve in latere sinistrō. Itaque ē lectō surgere cōnātur, sed pēs dēnuō dolēre incipit.
- 5 Puer territus pedēs nūdōs aspicit et “Quid hoc est?” inquit, “Pēs dexter multō māior est quam pēs laevus!” Quīntus mīrātur quod pedēs, quī herī parēs erant, hodiē tam imparēs sunt. Tum puer aegrōtus in lectō recumbit. Villa quiēta est: nūllus sonus audītur ab ūllā
- 10 parte; etiā avēs, tempestāte subitā territae, in hortō silent.

At subitō silentium clāmōre et strepitū mākīmō rumpitur, nam Mārcus in cubiculō suō, quod iūxtā cubiculum Quīntī est, magnā vōce clāmat et forem manibus pedibusque percutit. Quīntus, quī tantum strepitum mīrātur, Syram vocat; quae continuō accurrit.

Syra: “Quid est, Quīnte? Putāvī tē dormīre.”

Quīntus: “Mēne dormīre per tantum strepitum?

aegrōtus -a -um = aeger

con-vertere = vertere

latus -eris *n*

dē-nuō (< dē novō)
= rūsus

laevus -a -um = sinister

pār paris = aequus

im-pār ↔ pār
re-cumbere ↔ surgere
(ē lectō)

subitus -a -um = nōn
exspectātus

subitō *adv*
strepitus -ūs *m* = sonus
magnus
iūxtā *ppp* + *acc* = apud

per-cutere -iō = pulsāre

continuō = statim

mē-ne dormīre putāvisti?

quid agitur? = quid fit?

valdē < validē

frangere = rumpere
(rem dūram)
aliter = aliō modōsē, *dat* sibidolor -ōris *m* < dolēre

cōnārī -ātum esse

dolēre -uisse
intuērī, *imp* -re:
intuēre! = aspice!
cadere cecidissemāior pede laevō = māior
quam pēs laevus

frangere frēgisse frāctum

os ossis *n*

flēre = lacrimāre

patī -ior: dolōrem p.
= dolōrem ferre
et-sī = quamquam
dolor gravis = d. magnus
intus ↔ forīscōnsōlārī, loquī, *imp* -re:
Q. imperat: "Cōnsōlāre
mē! loquere mēcum!"laetārī, *imp* -re:
laetāre! = gaudē!

Quid agitur, Syra? Quam ob rem Mārcus sīc clāmat ac forem tam valdē percutit?" 20

Syra: "Nōlī hoc mīrārī: Mārcus forem frangere cōnātur, quod aliter exīre nōn potest. Sed tū quid agis? Doletne tibi pēs adhūc?"

Puer 'pedem sibi dolēre' ait: "Valdē mihi dolet pēs, ob dolōrem ē lectō surgere nōn possum." 25

Syra: "Tūne ē lectō surgere cōnātus es?"

Quīntus: "Certē surgere cōnātus sum, at necesse fuit mē continuō recumbere, ita pēs doluit. Intuēre pedēs meōs, Syra! Comparā eōs! Antequam dē arbore cecidī, parēs erant, nunc pēs dexter māior est pede laevō." 30

Syra: "Ego nōn mīror pedem tuum aegrum esse, quod dē tam altā arbore cecidistī; at mīror tē crūs nōn frēgisse. Facile os frangere potuistī."

Quīntus: "Quis scit? Fortasse os frāctum est, nam pedem vix movēre possum sine dolōribus." 35

Syra: "Ossa tua integra sunt omnia. Nōlī flēre! Puerum Rōmānum sine lacrimīs dolōrem patī decet."

Quīntus: "Nōn fleō, etsī dolōrem gravem patior. Trīstis sum, quod mihi necesse est intus cubāre, dum aliī puerī forīs lūdunt. Cōnsōlāre mē, Syra! Cōnsīde hīc iūxtā lectum et loquere mēcum!" 40

Syra iūxtā lectum ad latus puerī laevum cōnsīdit eumque sīc cōnsōlātur: "Nōlī trīstis esse quod hīc intus cubās: immō laetāre tē nōn inclūsum esse in cubiculō ut frātre tuum! Nec Mārcō licet cum aliīs puerīs lūdere." 45

Quīntus: “Is nōn aegrōtat nec dolōrēs patitur.”	
Syra: “Etsī valet, certē tergī dolōrēs passus est.”	patī passum esse
Quīntus: “Estne verberātus Mārcus? Cūr eī nōn licet exīre? Quid factum est postquam frāter meus domum rediit? Omnia ignōrō. Dum hīc sōlus cubō, nihil nōscere possum, etsī omnia scīre cupiō.”	fieri factum esse red-ire -iisse ignōrāre = nescīre cupere -iō = velle
II Syra: “Iam nārrābō tibi omnia quae facta sunt: Frāter tuus hodiē sine comite in lūdum iit...”	iam (+ fut) = continuō ire iisse (< iuisse)
Quīntus: “Nōnne Mēdus eum comitātus est?”	comitārī -ātum esse
55 Syra: “Mēdus herī domō fūgit — putō quia amīcam suam, quae Rōmae habitat, vidēre cupīvit.”	cupere -iuisse
Quīntus: “Quōmodo Mēdus, quī vix umquam Rōmae fuit, puellam Rōmānam nōscere potuit?”	vix umquam = prope numquam
60 Syra: “Nesciō quōmodo, sed certō sciō eum aliquam fēminam nōvisse, nam saepe dē eā locūtus est. Nihil difficile est amanti, ut aiunt.	certō <i>adv</i> ali-qua fēmina, <i>acc</i> aliquam fēminam nōscere nōvisse loqūi locūtum esse ut <i>hominēs</i> aiunt
“Mēdus igitur hodiē Mārcum comitārī nōn potuit. Nūper Mārcus sōlus rediit, sed pater filium suum redeuntem vix cognōvit neque eum ōsculātus est ut solet, nam Mārcus nōn modo ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat, sed etiam sordidus atque cruentus quod humī iacuerat et ā Sextō pulsātus erat. Puerī enim in viā pugnāverant: prīmum Mārcum pulsāverat Sextus, tum Mārcus et Titus Sextum pulsāverant. Hōc audītō, dominus Mārcum sevērē reprehendit.”	cognōscere cognōvisse cognitum cruentus -a -um < cruor reprehendere -disse -ēsum
Quīntus: “Māter quid dīxit?”	
Syra: “Māter tua nōn aderat, sed paulō post intrāvit.	ad-erat

lavāre lāvīsse lautum
(= lavātum)
vidēre vīdisse vīsum

cēterum = praetereā, sed
pēior cēterīs (abl) =
pēior *quam* cēterī

mentīrī mentītum esse

ali-quis, *acc* ali-quem

tumultus -ūs *m* = clāmor
et strepitus
verērī veritum esse

mordēre momordisse
morsum
lupō ferōcior = ferōcior
quam lupus

saepe, *comp* saepius,
sup saepissimē
nōvisse ↔ ignōrāre

dare dedisse datum
lūdere lūsisse

Tunc Mārcus iam lautus erat et vestem mūtāverat, do-
mina eum sordidum atque cruentum nōn vīdit. Mārcus
vērō ‘sē bonum discipulum fuisse’ dīxit, etsī in lūdō 75

dormīverat nec magistrum recitantes audīverat — cēte-
rum in hāc rē is nōn pēior fuerat cēterīs, nam omnēs
dormīverant! Postrēmō litterās pulchrās quās Sextus
scrīpserat mātīrī ostendit atque dīxit ‘sē ipsum eās lit-
terās scrīpsisse.’ Tam turpiter frāter tuus mentītus est!” 80

Quīntus: “Quōmodo scīs Mārcum mentītum esse et
eās litterās ā Sextō scrīptās esse?”

Syra: “Quia nōmen ‘Sextī’ in tabellā scrīptum erat. Et
paulō post tabellārius advēnit...”

Quīntus: “Nūper aliquem iānuam pulsāre et canem 85
valdē lātrāre audīvī. Tum subitō magnā vōce clāmāvit
aliquis. Quidnam tantus ille tumultus significāvit?”

Syra: “Tabellārius clāmāvit quod canem veritus est,
nec sine causā, nam canis eum momordit et vestem eius
scidit. Is canis lupō ferōcior est!” 90

Quīntus: “Ego canem iānitōris nōn vereor neque um-
quam ab eō morsus sum.”

Syra: “Id nōn mīror, nam canis saepissimē tē vīdit.
Canis tē nōvit, ignōrat illum.”

Quīntus: “Canis mē nōn modo nōvit, sed etiam dīli- 95
git, nam multa eī ossa dedī et saepe cum eō lūsī. Cēte-
rum quid attulit tabellārius?”

Syra: “Epistulam attulit in quā magister scrīpserat
‘Mārcum discipulum pigerrimum fuisse atque foedē et

100 prāvē scrīpsisse.’ Tum Mārcus, quī prīmō omnia negā-
verat, ‘sē mentītum esse’ fassus est.”

Quīntus: “Profectō verbera meruit!”

Syra: “Magister eum iam bis verberāverat, nec igitur
pater eum dēnuō verberāre voluit, sed in cubiculum
105 inclūsit. Cēterum facile tibi est frātre tuum reprehē-
dere, dum ipse hīc in mollī lectulō cubās. Tūne ipse
semper bonus discipulus es?”

Quīntus: “Melior sum frātre meō! Herī laudātus
sum, quia pulchrē scrīpseram et recitāveram.”

110 Syra: “Tūne sōlus pulchrē scrīpserās et recitāverās?”

Quīntus: “Immō omnēs praeter Mārcum laudātī su-
mus, quod pulchrē scrīpserāmus et recitāverāmus.”

Syra: “Sī vōs laudātī estis, quod pulchrius scrīpserātis
et recitāverātis quam Mārcus, nōne ille tam rēctē
115 scrīpserat quam vōs? Ego Mārcum bene nōvī, nec putō
eum vōbīs stultiōrem esse.”

Quīntus: “At certē pigrior est nōbīs!”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

120 *Plūsquamperfectum*

[A] *Āctīvum.*

Puer ūmidus est quod per imbrem ambulāvit.

Puer ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat

‘Ambulāvit’ praeteritum perfectum est. ‘Ambulāverat’ est

125 tempus praeteritum plūsquamperfectum. Plūsquamper-
fectum dēsinit in *-erat* (pers. III sing.), quod ad īfinītivum
perfectī sine *-isse* additur.

prīmō *adv* = initiō

fatēri fassum esse

velle voluisse

melior frātre meō = m.
quam frāter meus

stultiōr vōbīs (*abl*) =
stultiōr quam vōs

ambulāverat

plūs-quam-perfectum
-erat

- [1] recitāv|era|m
 recitāv|erā|s
 recitāv|era|t
 recitāv|erā|mus
 recitāv|erā|tis
 recitāv|era|nt
- [2] pārū|era|m
 pārū|erā|s
 pārū|era|t
 pārū|erā|mus
 pārū|erā|tis
 pārū|era|nt
- [3] scrīps|era|m
 scrīps|erā|s
 scrīps|era|t
 scrīps|erā|mus
 scrīps|erā|tis
 scrīps|era|nt
- [4] dormīv|era|m
 dormīv|erā|s
 dormīv|era|t
 dormīv|erā|mus
 dormīv|erā|tis
 dormīv|era|nt
- fu|era|m fu|erā|mus
 fu|erā|s fu|erā|tis
 fu|era|t fu|era|nt

- era|m -erā|mus
- erā|s -erā|tis
- era|t -era|nt

verberāt|ús erat
 verberāt|ī erant

verberāt|us eram
 verberāt|us erās
 verberāt|us erat
 verberāt|ī erāmus
 verberāt|ī erātis
 verberāt|ī erant

- tus|eram -tī|erāmus
- ta|erās -tae|erātis
- tum erat -ta erant

Exempla: [1] recitāv|erat; [2] pārū|erat; [3] scrīps|erat; [4] dormīv|erat.

Herī magister puerum laudāvit, quia bonus discipulus fue- 130
 rat: bene recitāverat et scrīpserat, magistrō pāruerat, nec in
 lūdō dormīverat.

Bonus discipulus malō: “Herī magister mē laudāvit, quia
 bonus discipulus fueram: bene recitāveram et scrīpseram, ma-
 gistrō pārueram, nec in lūdō dormīveram. At tē verberāvit 135
 magister, quia malus discipulus fuerās: male recitāverās et
 scrīpserās, in lūdō dormīverās, nec magistrō pāruerās.”

Herī magister puerōs laudāvit, quia bonī discipulī fuerant:
 bene recitāverant et scrīpserant, magistrō pāruerant, nec in
 lūdō dormīverant. 140

Bonī discipulī malīs: “Herī magister nōs laudāvit, quia
 bonī discipulī fuerāmus: bene recitāverāmus et scrīpserāmus,
 magistrō pāruerāmus, nec in lūdō dormīverāmus. At vōs ver-
 berāvit magister, quia malī discipulī fuerātis: male recitāverā- 145
 tis et scrīpserātis, in lūdō dormīverātis, nec magistrō pārue-
 rātis.”

	Singularis	Plūrālis	
<i>Persōna prīma</i>	-eram	-erāmus	
<i>Persōna secunda</i>	-erās	-erātis	
<i>Persōna tertia</i>	-erat	-erant	150

[B] Passivum.

Magister Mārcum verberāverat = Mārcus verberātus erat ā
 magistrō. Magister puerōs verberāverat = puerī verberātī
 erant ā magistrō.

Fīlius: “Pater mē verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātus 155
 eram.” Māter: “Cūr verberātus erās?”

Fīlii: “Pater nōs verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātī
 erāmus.” Māter: “Cūr verberātī erātis?”

	Singularis	Plūrālis	
<i>Persōna prīma</i>	verberātus eram	verberātī erāmus	160
<i>Persōna secunda</i>	verberātus erās	verberātī erātis	
<i>Persōna tertia</i>	verberātus erat	verberātī erant	

PENSVM A

Mārcus rediēns sordidus erat quod humī iac– et cruentus quod Sextus eum puls–. Puerī in viā pugn–. Tergum Mārcō dolēbat quod magister eum verber–. Mārcus ā magistrō verber– — quod in lūdō dorm– nec magistrum recitantem aud–. Mārcus: “Magister mē verberāvit quod in lūdō dorm– nec eum recitantem aud–, sed mē laudāvit quod bene comput– et scrīps–.”

Verba: lavāre –isse –um; vidēre –isse –um; mordēre –isse –um; dare –isse –um; reprehendere –isse –um; frangere –isse –um; cognōscere –isse –um; nōscere –isse; lūdere –isse; cadere –isse; ire –isse; cupere –isse; velle –isse; patī –um esse; loquī –um esse; fatērī –um esse.

PENSVM B

Puer — [= aeger] dormīre nōn potest sīve in — dextrō iacet sīve in — [= sinistrō]. Itaque surgere cōnātur, sed in lectō —, nam pēs — [= rūsus] dolēre incipit. Mārcus clāmat et forem valdē — [= pulsat], ita puer inclūsus forem — cōnātur. Quīntus clāmōrem et — audit et Syram vocat; quae — accurrit. Puer dīcit ‘pedem — dolēre’: “Pēs mihi dolet, ob — dormīre nōn possum. Fortasse — crūris frāctum est.” Syra: “Nōlī —!” Quīntus: “Nōn fleō, — [= quamquam] dolōrem gravem —.”

PENSVM C

Cūr Quīntus mirātur pedēs suōs aspiciēns?

Quam ob rem pēs eius aegrōtat?

Estne frāctum os crūris?

Quārē Mārcus forem frangere cōnātur?

Quid Syra Quīntō nārrat dē Mārcō?

Cūr Mārcus rediēns cruentus erat?

Quārē Mēdus ē villā fūgit?

Quid Syra dē cane iānitōris putat?

Cūr canis Quīntum dīligit?

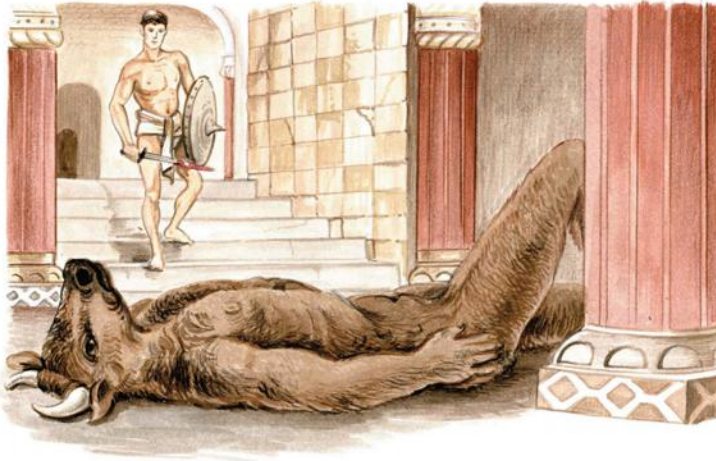
Cūr Iūlius Mārcum nōn verberāvit?

Vocābula nova:

latus
sonus
strepitus
dolor
os
tumultus
aegrōtus
laevus
pār
impār
subitus
cruentus
convertere
mirārī
recumbere
percutere
frangere
flēre
patī
ignōrāre
nōscere
cupere
iūxtā
dēnuō
subitō
continuō
certō
prīmō
valdē
aliter
intus
etsī
cēterum
plūsquamperfectum

GRAECIA

THESEVS ET MINOTAVRVS

1 Syra, postquam facta Mārcī nārrāvit, abire vult, sed
Quīntus “Nōlī” inquit “mē relinquere! Tē hīc manēre
volō. Nārrā mihi aliquam fābulam!”

Syra: “Quam fābulam mē tibi nārrāre vīs? Fābulam-
5 ne dē lupō et agnō quī forte ad eundem rīvum vēnē-
runt? an fābulam dē puerō quī cupīvit regere equōs quī
currum Sōlis per caelum trahunt?”

Tacente Quīntō, Syra pergīt: “An cupis audire fābulam
dē Achille, duce Graecōrum, quī Hectorem, ducem
10 Trōiānum, interfēcīt atque corpus eius mortuum post
currum suum trāxit circum moenia urbis Trōiae? an
fābulam dē Rōmulō, quī prīma moenia Rōmāna aedifi-
cāvit...”

Quīntus: “...et Remum frātrem interfēcīt quia moe-
15 nia humilia dērīdēbat! Omnēs istās fābulās antiqūas
saepe audīvī. Iam vērō nec dē hominibus nec dē bēstiīs

currus
-ūs m

fābula -ae f (< fāri)

agnus -ī m = parvula ovis
forte = nesciō cūr, sine
causā
regere = gubernāre
Sōl : deus sōlis
trahere trāxisse tractum

Achillēs -is m
Hector -oris m
Trōiānus -a -um < Trōia
-ae f, urbs Asiae
inter-ficere -iō -fēcisse
-fectum = mortuum fa-
cere
moenia -ium n pl = mūrī

Rōmulus -ī m

Remus -ī m

humilis -e ↔ altus

mōnstrum -ī n

vorāre = tōtum ēsse

timidus -a -um = quī
timet

Thēseus -ī m

Mīnōtaurus -ī m

ōlim = aliquō tempore,
tempore antiquō
terribilis -e < terrēre
taurus -ī m = bōs
masculus
labyrinthus -ī m

taurus

aedificium -ī n < aedi-
ficārepatēre = apertus esse
Daedalus -ī mAthēniēnsis -e < Athē-
nae -ārum f pl, urbs

Graeciae

quī : Daedalus

com-plūrēs -a = plūrēs
quam duo

mirābilis -e < mirārī

quot-annīs = omnī annō,
quōque annō

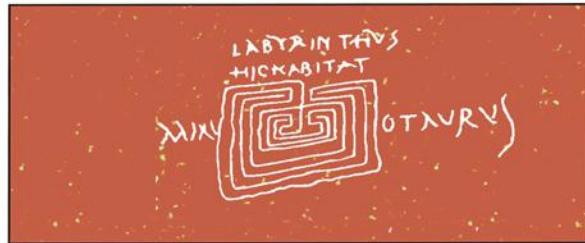
audire cupiō. Nārrā mihi fābulam dē aliquō ferōcī
mōnstrō, cui caput bēstiae et corpus hominis est et quod
hominēs vīvōs vorat! Tālem fābulam audire cupiō.”

Syra: “At tāle mōnstrum tē terrēbit, Quīnte.” 20

Quīntus: “Nōlī putāre mē puerum timidum esse! Ti-
mor mōnstrōrum puerum Rōmānum nōn decet!”

“Nārrābō tibi fābulam dē Thēseō et Mīnōtaurō” in-
quit Syra, et sic nārrāre incipit:

“In īnsulā Crētā ōlim vīvēbat mōnstrum terribile, 25
nōmine Mīnōtaurus, cui caput taurī, corpus virī erat.
Mīnōtaurus in magnō labyrinthō habitābat.”

Quīntus: “Quid est labyrinthus?”

Syra: “Est magnum aedificium quod frequentibus
mūrīs in plūrimās partēs dīviditur. Nēmō quī tāle aedi- 30
ficium semel intrāvit rūsus illinc exire potest, etsī iānuā
patet. Labyrinthus ille in quō Mīnōtaurus inclūsus te-
nēbātur, ā Daedalō, virō Athēniēnsī, aedificātus erat.
Quī iam antequam ex urbe Athēnīs in Crētā vēnit,
complūrēs rēs mirābilēs fēcerat. 35

“Mīnōtaurus nihil praeter hominēs vīvōs edēbat. Ita-
que complūrēs adulēscētēs virginēsq̄ue quotannīs

Athēnīs in Crētam mittēbantur, quī omnēs in labyrinthō ā mōnstrō illō saevō vorābantur. Nāvis quā Athēniēnsēs illūc vehēbantur vēla ātra gerēbat, nam eō colōre significātur mors.”

II Quīntus: “Quam ob rem tot Athēniēnsēs ad mortem certam mittēbantur?”

Syra: “Rēx Mīnōs, quī tunc Crētam regēbat, paucīs annīs ante urbem Athēnās bellō expugnāverat. Post expugnātiōnem urbis Mīnōs, cupidus aurī atque sanguinis, nōn modo magnam pecūniam, sed etiam hominēs vīvōs ab Athēniēnsibus postulāverat. Rēx enim Athēniēnsibus male volēbat, quod filius eius paulō ante ab iīs necātus erat.

“Eō tempore Thēseus, vir patriae amāns atque glōriae cupidus, Athēnīs vīvēbat. Quī nūper Athēnās vēnerat neque ibi fuerat cum urbs ā rēge Mīnōe expugnāta est. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, taurum album, iam necāverat, novam glōriam quaerēs Mīnōtaurum ipsum quoque interficere cōstituit. Itaque ūnā cum cēterīs Athēniēnsibus nāvem vēlīs ātrīs ōrnātam cōscendit et in Crētam profectus est. Ibi continuō rēgem Mīnōem adiit, quī eum ā mīlitibus in labyrinthum dūcī iussit.

60 “Mīnōs autem filiam virginem habēbat, cui nōmen erat Ariadna. Quae cum prīmum Thēseum cōspexit, eum amāre coepit cōstituitque eum servāre.

“Ariadna igitur, antequam Thēseus labyrinthum intrāvit, ad eum accessit et sīc loquī coepit: “Contrā Mī-

Athēnīs (abl) = ab/ex
urbe Athēnīs
saevus -a -um = ferōcissimus
illūc = ad illum locum

mors mortis *f*

rēx rēgis *m*: vir qui
terram/urbem regit
Mīnōs -ōis *m*: rēx Crētae
expugnātiō -ōnis *f*
< expugnāre
cupidus -a -um < cupere;
aurī cupidus = quī aurum cupit

velle: volēbat (*imperf*)
bene/male velle + *dat* =
amicus/inimicus esse
necāre = interficere
patriae amāns = quī
patriam amat
glōria -ae *f* = magna laus
Athēnīs = *in* urbe Athēnīs
Athēnās = *ad/in* urbem
Athēnās
ibi = illic

cōn-stituere -uisse -ūtum
vēlīs ōrnātus = vēla gerēs
cōscendere -disse
proficiscī -fectum esse

iubēre iussisse iussum
eum ā mīlitibus dūcī iussit = mīlites eum dūcere iussit

cōn-spicere -iō -spexisse
-spectum
incipere -iō coepisse
coeptum

ac-cēdere -cessisse

auxilium -ī n

occidere -disse -sum =
interficere (gladiō)
cīvis -is m/f = quī/quae
in eādem urbe habitat

parātus -a -um

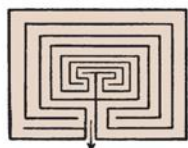
exitus -ūs m < exīre

reperīre repperisse
reperitum
filum -ī n = līnea tenuishūc = ad hunc locum
haec locūta = postquam
haec locūta est
opperīre! = exspectā!brevī adv = brevī tem-
pore, mox

pollicērī = prōmittere

mora -ae f: sine morā
= continuō
petere -īvisse -ītumMīnōtaurō occīsō = post-
quam M.us occīsus est
sequī secūtum esse
filum secūtus : postquam
filum secūtus est, filum
sequēns

nex necis f < necāre

exitus

nōtaurum ego tibi auxilium ferre nōn possum..." "Deī" 65
inquit Thēseus "mihi auxilium ferent contrā illum. Ho-
diē certē Mīnōtaurum occīdam atque cīvēs meōs ā
mōnstrō illō terribilī servābō. Bonum gladium gerō. Ad
pugnam parātus sum." Tum Ariadna "Hoc nōn dubitō"
inquit, "sed quōmodo exitum labyrinthī postea repe- 70
riēs? Nēmō adhūc per sē viam ē labyrinthō ferentem
repperit. Ego vērō tibi auxilium feram: ecce filum ā
Daedalō factum quod tibi viam mōnstrābit. Auxiliō
huius filī hūc ad mē redībīs." Haec locūta, Ariadna
Thēseō filum longum dedit; atque ille "Opperīre mē" 75
inquit "hīc ad iānuam! Nōlī timēre! Ego mortem nōn
timeō. Sine timōre mortis contrā hostem eō. Brevī hūc
redībō, neque sine tē, Ariadna, in patriam revertar.
Illūc tē mēcum dūcam neque umquam tē relinquam.
Hoc tibi polliceor." 80

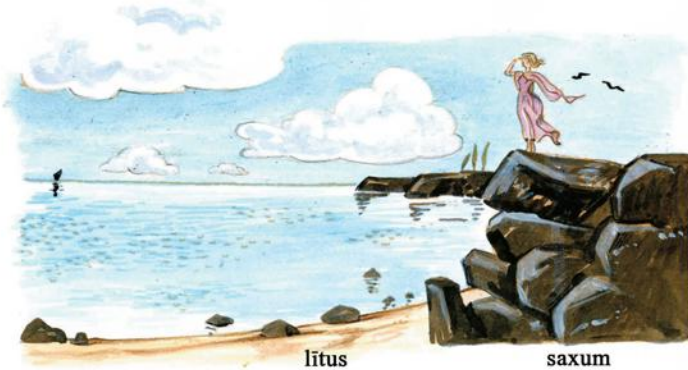
"Tum Thēseus, filum Ariadnae post sē trahēns, laby-
rinthum intrāvit ac sine morā Mīnōtaurum in mediō
labyrinthō exspectantem petīvit, quem post brevem
pugnam gladiō occīdit. Mīnōtaurō occīsō, Thēseus fi-
lum Ariadnae secūtus exitum labyrinthī facile repperit. 85
Ita Thēseus ob amōrem patriae cīvēs suōs ā mōnstrō
saeivissimō servāvit.

"Haec sunt quae narrantur dē nece Mīnōtaurī."

Hīc Quīntus "Perge" inquit "nārrāre dē Thēseō et III
Ariadnā! Nōnne illa Thēseum secūta est?" 90

Syra: "Thēseus ē labyrinthō exiēns "Mīnōtaurus ne-

cātus est” inquit, “Laetāminī, cīvēs mēi! Intuēminī gladium meum cruentum! Sequiminī mē ad portum! Ibi nāvis mea parāta est ad nāvigandum.” Tum Ariadnam
 95 cōspiciēns “Et tū” inquit “sequere mē! Proficīscere mēcum Athēnās!” Ariadna, quae nihil magis cupiēbat, “Parāta sum ad fugiendum” inquit, atque sine morā nāvem Thēseī cōnscondit. Thēseus nāvem solvit et cum filiā rēgis nāvigāvit Naxum; ibi vērō nocte silentī Ariadnam
 100 dormientem reliquit atque ipse Naxō profectus est. Māne Ariadna ē somnō excitāta amīcum in lītore quae-sīvit neque eum repperit. Puella misera ab humilī lītore

in altum saxum ascendit, unde prōspiciēns nāvem Thēseī procul in marī vīdit. Tum, etsī vōx eius ā nullō au-
 105 dīrī poterat, Ariadna amīcum suum fugientem vocāvit: “Thēseu! Thēseu! Revertere ad mē!” neque ūllum respōnsum eī redditum est praeter vōcem ipsīus quam dūra saxa reddidērunt. Brevī nāvis ē cōnspectū eius abiit neque iam ūllum vēlum in marī cernēbātur. Ari-
 110 adna igitur in lītus dēscendit atque hūc et illūc currēns

laetāminī! = gaudēte!
 intuēminī! = spectāte!
 sequiminī mē! = venīte mēcum!
 nāvigāre: ad nāvigandum

et = etiam; et tū
 = etiam tū

fugere: ad fugiendum

Naxus -ī f
 Naxum = ad insulam
 Naxum
 Naxō = ab insulā Naxō
 relinquere -liquisse
 -lictum
 lītus -oris n
 quaerere -sīvisse -sītum

saxum -ī n
 prō-spicere -iō = ante sē
 aspiciere
 ascendere -disse

Thēseus, voc Thēseu!
 revertere! = redi!

red-dere -didisse -ditum

cōnspectus -ūs m < cōn-
 spicere; ē cōnspectū =
 ab oculīs

dē-scendere -disse [↓]
 ↔ ascendere [↑]

maerere ↔ gaudere

ante omnēs : magis
quam omnēs aliōsdēserere -uisse -rtum
= relinquere

oblīvīscī -lītum esse

quis...? : nēmō...!

pollicērī -itum esse
cupiditās -ātis f
< cupidusob amōrem virī : quia
virum amō/amāvīoblīvīscī + *gen/acc.*: o.
hominis, o. *reī/rem*nārrātiō -ōnis f
< nārrāre

Naxī = in īnsulā Nāxō

Aegeus -ī m

gerere gessisse gestum

arbitrātus = quī arbi-
trātus est

multīs cum lacrimīs capillum et vestem scindēbat, ut
hominēs quī maerent agere solent — ita maerēbat virgō
miserrima, quae ā virō quem ante omnēs amābat sōla
relicta erat inter ferās īnsulae sicut agnus timidus inter
saevōs lupōs.”

115

Quīntus: “Cūr Thēseus amīcam suam ita dēseruit?”

Syra: “Tālēs sunt virī, mī puer. Montēs aurī fēminīs
pollicentur, tum prōmissa oblīvīscuntur ac fēminās sine
nummō dēserunt! Quis tam facile prōmissum oblīvīsci-
tur quam vir quī fēminam amāvit? Ego quoque ōlim
dēserta sum ab amīcō pecūniōsō quī mihi magnās rēs
pollicitus erat. Nōlī vērō putāre mē ob cupiditātem pe-
cūniae amāvisse eum, ego eum amābam quia eum pro-
bum virum esse crēdēbam. Etiam nunc maereō ob amō-
rem illīus virī.”

125

Quīntus: “Oblīvīscere illīus virī improbī quī tē tam
turpiter dēseruit!”

Syra: “Nōn facile est amōris antīquī oblīvīscī. Sed
hoc tū nōndum intellegis, mī Quīnte. Redeō ad nārrā-
tīōnem fābulae, quam prope oblīta sum, dum dē aliīs
rēbus loquor.”

130

“Ariadnā Naxī relictā, Thēseus ad patriam suam nā-
vigābat. Interim pater eius Aegeus, rēx Athēniēnsium,
ab altō saxō in mare prōspiciēbat. Brevī nāvis filiī in
cōspectum vēnit, sed nāvis rediēns eadem vēla ātra
gerēbat quae abiēns gesserat: Thēseus enim post necem
Mīnōtaurī vēla mūtāre oblītus erat! Itaque Aegeus, ar-

135

bitrātus mortem filiū eō colōre significārī, sine morā dē
saxō sē iēcit in mare, quod ā nōmine eius etiam nunc
140 ‘mare Aegaeum’ vocātur.

“Post mortem rēgis Aegeī filius eius Thēseus rēx
Athēniēnsium factus est. Quī multōs annōs Athēnās
magnā cum glōriā rēxit.”

Hīs verbīs Syra finem nārrātiōnis facit.

iacere -iō iēcisse iactum

regere rēxisse rēctum

finem nārrātiōnis facit
= nārrāre dēsinit

145 GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Imperātīvus.

Laetā|*re!* = gaudē! Laetā|*minī!* = gaudēte!

Intuē|*re!* = spectā! Intuē|*minī!* = spectāte!

150 Revert|*ere!* = redī! Revert|*iminī!* = redīte!

Partī|*re!* = dīvide! Partī|*minī!* = dīvidite!

‘Laetāre laetāminī’ et cētera sunt imperātīvī verbōrum dē-
pōnentium. Imperātīvus verbī dēpōnentis: singulāris -*re*, plū-
rālis -*minī*.

[1] laetā|rī
laetā|*re* laetā|*minī*
[2] intuē|rī
intuē|*re* intuē|*minī*
[3] revert|ī
revert|*ere* revert|*iminī*
[4] partī|rī
partī|*re* partī|*minī*

-*re* -*minī*

PENSVM A

Mēdus (ad Lūdīam): “In Graeciam ībō. Comit- mē! Profi-
cisc- mēcum! Hoc mihi pollic-! Oblīvisc- Rōmae! Ōscul-
mē!”

Mēdus (ad nautās): “Iam proficisc-, nautae! Ventus secun-
dus est: intu- caelum! Laet-!”

Verba: trahere -isse -um; petere -isse -um; quaerere -isse
-um; occidere -isse -um; relinquere -isse -um; interficere
-isse -um; cōstituere -isse -um; dēserere -isse -um; cōn-
spicere -isse -um; incipere -isse -um; reddere -isse -um; re-
perire -isse -um; iubere -isse -um; gerere -isse -um; iacere
-isse -um; regere -isse -um; accēdere -isse; ascendere -isse;
proficiscī -um esse; sequī -um esse; oblīviscī -um esse.

Vocābula nova:
fābula
agnus
currus
moenia
mōnstrum
taurus
labyrinthus
aedificium
mors

rēx
expugnātiō
glōria
auxilium
cīvis
exitus
filum
mora
nex
litus
saxum
cōspectus
cupiditās
nārrātiō
humilis
timidus
terribilis
mirābilis
saevus
cupidus
parātus
regere
trahere
interficere
aedificāre
vorāre
patēre
necāre
cōstituere
occidere
pollicērī
prōspicere
dēscendere
maerēre
dēserere
obliviscī
coepisse
complūrēs
forte
quotannīs
ōlim
ibi
illūc
hūc
brevī

PENSVM B

Quīntus — dē lupō et — audīre nōn vult nec fābulam dē Achille, quī Hectorem — et corpus eius mortuum post — suum circum — [= mūrōs] Trōiae —.

Labyrinthus est magnum — unde nēmō exīre potest, etsī iānuā —. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, — album, iam necāverat, Mīnōtaurum ipsum quoque — [= interficere] —. Antequam Thēseus, ad pugnam —, labyrinthum intrāvit, Ariadna, filia —, eī — longum dedit. Ita Ariadna Thēseō — tulit, nam ille filum sequēns — labyrinthī repperit. Post — Mīnōtaurī Thēseus cum Ariadnā Naxum nāvigāvit atque — [= illīc] eam — [= relīquit]. Ariadna ab altō — prōspiciēbat, sed — [= mox] nāvis Thēseī ē — eius abiit. Puella misera in — dēscendit, ubi — et — currēns capillum scindēbat, ut faciunt eae quae —. Thēseus post — patris multōs annōs Athēnās —.

PENSVM C

Quid fēcit Achillēs?

Quid fēcit Rōmulus?

Quālem fābulam Quīntus audīre cupit?

Ubi habitābat Mīnōtaurus?

Quid est labyrinthus?

Quid Mīnōtaurus edēbat?

Cūr tot Athēniēnsēs ad eum mittēbantur?

Quis Athēniēnsēs ā Mīnōtaurō servāvit?

Quōmodo Thēseus exitum labyrinthī repperit?

Sōlusne Thēseus ē Crētā profectus est?

Ubi Thēseus Ariadnam relīquit?

Ā quō mare Aegaeum nōmen habet?

DAEDALVS ET ICARVS

1 Quīntus: “Nōne rēx Mīnōs Thēseum cum Ariadnā fugientem persecūtus est?”

Syra: “Certē rēx eōs persequī coepit, sed nāvis Thēseī nimis celeris fuit. Mīnōs, quamquam celeriter nāvigāvit, nōn tam celer fuit quam Thēseus neque eum cōsequī potuit. Tum rēx irātus cēpit Daedalum, quī filum cōnfecerat et Ariadnae dederat, eumque in labyrinthum inclūdī iussit ūnā cum eius Īcarō filiō; vērum pater et filius mīrābilī modō ē labyrinthō fūgerunt. Crās tibi

10 nārrabō dē fugā eōrum, hodiē plūs temporis ad nārrandum nōn habēō: iam hōram cōsūmpsī in nārrandō.”

Quīntus: “Neque tempus melius cōsūmere potuistī! Nōn oportet in mediā fābulā finem nārrandī facere. Quoniam māiōrem fābulae partem iam nārrāvistī, partem reliquam quoque nārrāre debēs. Ego parātus sum ad audiendum.”

Ad hoc Syra “Ergō” inquit, “quoniam tam cupidus es audiendī, reliquam fābulam tibi nārrabō:

per-sequī = (fugientem) sequī

celer -eris -ere:
equus celer (*m*)
nāvis celeris (*f*)
pilum celere (*n*)
capere-iō cēpisse captum

cōn-ficere -iō -fēcisse
-fectum = facere
vērum = sed
Īcarus -ī *m*

fuga -ae *f* < fugere
ad nārrandum = ad nārratiōnem
cōn-sūmere
in nārrandō = in nārratiōne

finis nārrandī = finis nārratiōnis
quoniam = quia

reliquus -a -um = cēterus

cupidus audiendī = quī audire cupit
reliqua fābula = reliqua fābulae pars

in-venīre = reperīre

audāx -ācis = audēns
 āera *acc* (= āerem)
 ef-fugere < ex + fugere
 cōnsilium -ī *n*: c. eius =
 quod facere cōstitutit
 cōsidere -sēdisse

carcer -eris *m*
 per nōs : sine auxiliō
 quis-quam = ūllus homō
 (neque q. = et nēmō)
 iuvāre iūvisse: eum i.
 = eī auxiliū ferre
 haud = nōn

paene = prope
 diī = dei

carcer

ex-cōgitāre

orbis
 -is *m*

līber -era -erum
 trāns *prp + acc*:
 trāns montem → mōns

imitārī: avēs i. = facere
 ut avēs
 ē-volāre

quidem = certē
 studiōsus -a -um =
 cupidus discendī

“Daedalus in labyrinthō inclūsus cum filiō suō intrā
 mūrōs errābat nec exitum invenīre poterat, etsī ipse 20
 labyrinthum aedificāverat. Quoniam igitur aliae viae
 clausae erant, ille vir audāx per āera effugere cōstitutit.
 Īcarus autem, quī cōnsilium patris ignōrābat, humī
 cōnsēdit et “Fessus sum” inquit “ambulandō in hōc
 carcere, quem ipse nōbīs aedificāvistī, pater. Ipsī per 25
 nōs hinc effugere nōn possumus, neque quisquam nōs
 in fugiendō iuvāre poterit, ut Thēseum iūvit Ariadna.
 Haud longum tempus nōbīs reliquum est ad vīvendum,
 nam cibus noster paene cōnsūptus est. Ego iam paene
 mortuus sum. Nisi diī nōs iuvābunt, numquam vīvī 30
 hinc ēgrediēmur. Ō diī bonī, auxiliū ferte nōbīs!”

“Daedalus vērō “Quid iuvat deōs invocāre” inquit, 11
 “dum hīc quiētus sedēs? Quī ipse sē iuvāre nōn vult,
 auxiliū deōrum nōn meret. At nōlī timēre! Ego cōnsi-
 lium fugae iam excōgitāvī. Etsī clausae sunt aliae viae, 35
 ūna via nōbīs patet ad fugiendum. Intuēre illam aqui-
 lam quae in magnum orbem circum carcerem nostrum
 volat! Quis est tam līber quam avis quae trāns montēs,
 vallēs, flūmina, maria volāre potest. Quīn avēs caelī
 imitāmur? Mīnōs, quī terrae marīque imperat, dominus 40
 āeris nōn est: per āera hinc ēvolābimus! Hoc est cōnsi-
 lium meum. Nēmō nōs volantēs persequī poterit.” “Ego
 quidem studiōsus sum volandī” inquit Īcarus, “sed ālae
 necessāriae sunt ad volandum. Quoniam diī nōbīs ālās
 nōn dedērunt, volāre nōn possumus. Hominēs sumus, 45

nōn avēs. Nēmō nisi deus nātūram suam mūtāre potest. Avēs nātūrā volāre possunt, hominēs nōn item.” Tūm Daedalus “Quid ego facere nōn possum?” inquit, “Profectō arte meā ipsa nātūra mūtārī potest. Multās rēs
 50 mīrābilēs iam cōnfēcī, quae artem meam omnibus dēmōnstrant, nōn solum aedificia magnifica, ut hunc labyrinthum, vērū etiam signa quae sē ipsa movēre possunt tamquam hominēs vīvī. Ālās quoque cōnficere possum, quamquam opus haud facile est.” “Audāx quidem est cōnsilium tuum” inquit Īcarus, “sed omne cōnsilium fugiendī mē dēlectat, ac tū id quod semel excōgītāvistī perficere solēs.” “Certē cōnsilium meum perficiam” inquit pater, “Ecce omnia habeō quae necessāria sunt ad hoc opus: pennās, cēram, ignem. Igne cēram
 60 molliam, cērā mollī pennās iungam et in lacertīs fīgam.”
 “Daedalus igitur arte mīrābilī sibi et filiō suō ālās ingentēs cōnfēcit ex pennīs, quās cērā iūnxit et in lacertīs fīxit. Postquam finem operis fēcit, “Opus iam perfectum est” inquit, “ecce exemplum artis meae novissimum. Avēs quidem nōn sumus, sed avēs imitābimur in volandō. Ventō celerius trāns mare volābimus, nūlla avis nōs cōnsequī poterit.”
 “Īcarus studiōsus volandī ālās hūc illūc mōvit, nec sē suprā humum levāre potuit. “Ālae mē sustinēre nōn
 70 possunt” inquit, “Tū docē mē volāre!” Statim Daedalus sē ālīs levāvīt et “Nisi ālās rēctē movēs” inquit, “volāre nōn potes. Imitāre mē! Haud difficilis est ars volandī.

nisi deus : praeter deum

nōn item : nōn possunt

ars artis *f*: ars mea = id quod facere possumignis
-is *m*

tam-quam = sicut

opus -eris *n*cōnsilium fugiendī
= cōnsilium fugae
per-ficere -iō -fēcisse
-fectum < per + facerepenna -ae *f*molliere = mollem facere
lacertus -ī *m* = brachium
superius
ingēns -entis = valdē
magnus
iungere iūnxisse iūnctum
fīgere fīxisse fīxum

movēre mōvisse mōtum

levāre (< levis)
= tollere

sūrsūm[↑]↔deorsūm[↓]

puerūm ōsculātus = postquam puerūm ōsculātus est

īnfimū -a -um *sup* < īnferus, *comp* īnferior
sīn = sī autem

summū -a -um *sup* ↔ īnfimū; *comp* superior
ūrere ussisse ustūm = igne cōnsūmere
cautus -a -um ↔ audāx estō! estōte! = es! este!
(*imp*)

aliquis : aliquī vir
su-spicere -iō = sūrsūm aspicere

libertās -ātis *f* < liber

dē-spicere (↔ suspicere) = deorsūm aspicere
multitūdō -jnīs *f* (< multī) = magnus numerus

tibi vidētur : tū putās

rēs magna esse mihi vidētur = rem magnam esse putō

paen-īnsula -ae *f* < paene īnsula
Isthmus -ī *m*

Movē ālās sūrsūm deorsūm hōc modō!” Ita pater filium suum artem volandī docuit tamquam avis pullōs suōs.

Tum puerūm ōsculātus “Parātī sumus ad volandum” 75

inquit, “sed prius hoc tē moneō: volā post mē in mediō

āere inter caelum et terram, nam sī in īnfimō āere prope

mare volābis, pennae ūmidāe fient, sīn volābis in

summō āere prope caelum, ignis sōlis cēram molliet

atque pennās ūret. Nōlī nimis audāx esse in volandō! 80

Cautus estō, mī fili! Iam sequere mē! Carcerem nostrum

effugimus — liberī sumus!”

“Haec verba locūtus Daedalus cum filiō sūrsūm ē III

labyrinthō ēvolāvit, neque quisquam fugam eōrum ani-

madvertit nisi aliquī pāstor, quī forte suspiciēns eōs 85

tamquam magnās avēs volantēs vīdit ac deōs esse arbi-

trātus est. Mox pater et filius Crētam relīquērunt, ne-

que vērō rēctā viā Athēnās in patriam suam volāvērunt,

sed novā libertāte dēlectātī in magnum orbem suprā

mare Aegaeum volāre coepērunt. Īcarus dēspiciēns 90

multitūdinem īnsulārum mīrātus est: “Ō, quot parvae

īnsulae in marī ingentī sunt!” Daedalus vērō “Illae īnsu-

lae” inquit “haud parvae sunt, quamquam parvae esse

videntur. Certē Mēlos īnsula, quae īnfā nōs est, nōn

tam parva est quam tibi vidētur.” Īcarus: “Sed illa īn- 95

sula quae nōbīs ā sinistrā est multō māior esse mihi

vidētur. Quae est illa īnsula?” Daedalus: “Peloponnēsus

est, Graeciae pars, nec vērō īnsula est, sed paenīnsula,

nam Peloponnēsus terrā angustā, quae Isthmus vocā-

100 tur, cum reliquā Graeciā coniungitur. Prope Isthmum
 sita est Corinthus, urbs pulcherrima, nec procul absunt
 Athēnae, patria nostra.” “Sī altius volābimus, nōn sō-
 lum Graeciam, sed paene tōtum orbem terrārum spectā-
 105 vāvit. Illinc nōn solum magnās Eurōpae et Asiae partēs
 dēspiciēbat mīrāns, vērūm etiam ōram Āfricae procul
 cernēbat, deinde suprā sē sōlem in caelō serēnō lūcen-
 tem suspexit. Statim puer, cupidus sōlem propius aspi-
 ciendī, quamquam pater eum monuerat, in summum
 110 caelum ascendit...”

Hic Quīntus, quī exitum fābulae studiōsē exspectat,
 interrogat: “Quid tum accidit?”

Syra: “Tum factum est id quod necesse erat accidere:
 ignis sōlis propinquī cēram, quā pennae iūctae et fixae
 115 erant, mollivit et pennās ussit. Puer territus, lacertōs
 nūdōs quatiēns, in mare cecidit ac mersus est, neque
 pater eī auxilium ferre potuit. Ea maris Aegaeī pars in
 quā Īcarus mersus est ā nōmine eius ‘mare Īcarium’

Corinthus -ī f

orbis terrārum = omnēs
 terrae (Eurōpa, Asia,
 Āfrica)
 temerārius -a -um =
 nimis audāx

-spicere -iō -spexisse
 -spectum

exitus = finis

accidere -disse = fieri:
 accidit = fit/factum est

orbis terrārum

propinquus -a -um = qui
 prope est

quater -iō = celeriter
 hūc illūc movēre
 mergere mersisse
 mersum

Īcarius -a -um < Īcarus

invenire -vēnisse
-ventum

omnis -e = tōtus

tempus dormiendī est =
tempus est dormire

cāsus -ūs *m* < cadere
valdē, *comp* magis,
sup mājimē

ab-errāre

quāre nārrātur fābula?
monendī causā nārrātur

re-vocāre

volāre sibi vidētur = sē
volāre videt/putat

appellātur. Item īnsula propinqua, in cuius lītore corpus puerī inventum est, etiam nunc ‘Īcaria’ vocātur.” 120

“Ecce omnem fābulam habēs dē puerō temerāriō quī libertātem quaerēs mortem invēnit. Iam tempus dormiendī est. Nōne fessus es longās fābulās audiendō?”

Quīntus caput quatit et “Nōn sum fessus, nec illa fābula longa esse mihi vidētur. Ex omnibus fābulīs haec 125
dē cāsū Īcarī mē mājimē dēlectat, etiam magis quam illa dē filiō Sōlis, quī currum patris regere cōnātus item dē summō caelō cecidit, quod ab orbe sōlis stultē aberrāverat. Semper valdē dēlector tālēs fābulās audiendō.”

Syra: “Ego nōn minus dēlector nārrandō illās fābulās, 130
nōn modo quod ipsae per sē pulcherrimae esse mihi videntur, sed etiam quia exitūs fābulārum hominēs temerāriōs optimē monent. Tālis enim est hominum nātūra, et quidem mājimē puerōrum. Nōn solum dēlectandī causā, vērū etiam monendī causā nārrātur fābula dē 135
filiō Daedalī, nam quod illī puerō accidit, idem omnī puerō accidere poterit, nisi patrī suō pāret. Nōlī Īcarum imitārī, mī Quīnte! Semper cautus estō! Vērū haud necesse est tē ā mē monērī post id quod herī tibi accidit. Certē ille cāsus tuus melius tē monet quam ūlla fābula!” 140

Hīs verbīs puerō monitō, Syra tandem nārrandī finem facit. Neque Quīntus eam abeuntem revocat, sed in lectō recumbit oculōsque claudit. Mox puer in somnīs sibi vidētur ālis ōrnātus trāns montēs et flūmina volāre. 145

GRAMMATICA LATINA

Gerundium

Hōrā in nārrandō cōnsūptā, Syra plūs temporis ad nārrandum nōn habet et finem facit nārrandī.

- 150 'Nārrandum' est gerundium; quod pōnitur in locō infīnitīvī et sic dēclīnātur: accūsātīvus *-ndum*, genētīvus *-ndī*, ablātīvus (et datīvus) *-ndō*.

Exempla:

- 155 Ovidius, semper parātus ad *amandum*, librum dē *amandō* scrīpsit, quī appellātur 'Ars *amandī*.'

Magister, quī artem *docendī* scit, parātus est ad *docendum*.
Magister ipse discit aliōs *docendō*.

Industriū estōte in *scribendō*, discipulī! Tempus *scribendī* est. Estisne parātī ad *scribendum*?

- 160 Iam tempus *dormiendī* est, sed Quīntus nōn est fessus *audiendō* neque parātus ad *dormiendum*.

Scribere *scribendō*, dicendō dicere discēs.

PENSVM A

Nāvēs necessāriae sunt ad nāvīg-. Iūlia dēlectātur in hortō ambul- et flōrēs carp-. Mēdus cōnsilium fugi- excōgitāvit; Lȳdia eum iūvit in fugi-. Paulum satis est ad beātē vīv-.

Verba: iungere -isse -um; fīgere -isse -um; mergere -isse -um; ūrere -isse -um; movēre -isse -um; capere -isse -um; invenīre -isse -um; cōnsidere -isse; iuvāre -isse; accidere -isse.

PENSVM B

Daedalus exitum labyrinthī — [= reperīre] nōn poterat nec — [= ūllus homō] eum in fugiendō — poterat. — igitur aliae viae clausae erant, vir — [= audēns] per āera — cōnstituit. — patris filium dēlectāvit. Tum Daedalus ālās cōnfēcit ex — quās cērā iūnxit et in lacertīs —. Postquam hoc — perfēcit, Daedalus filium suum — volandī docuit: "— mē! Movē ālās — — hōc modō! Ars volandī — [= nōn] difficilis est. Sed antequam hinc —, hoc tē moneō: nōlī volāre in — āere prope

nārrandum
nārrandī
nārrandō

-ndum -ndī -ndō

[1] amā|re
ama|nd|um
ama|nd|ī
ama|nd|ō

[2] docē|re
doce|nd|um
doce|nd|ī
doce|nd|ō

[3] scrīb|ere
scrīb|end|um
scrīb|end|ī
scrīb|end|ō

[4] dormi|re
dormi|end|um
dormi|end|ī
dormi|end|ō

dicere = loquī

Vocābula nova:

fuga
cōnsilium
carcer
orbis
nātūra
ars
opus
penna
ignis
lacertus
libertās
multitūdō
paenīnsula
cāsus
celer
reliquus
audāx
liber
studiōsus
ingēns
īnfīmus
summus
cautus

temerarius
 propinquus
 persequi
 consequi
 conficere
 consumere
 invenire
 effugere
 iuvare
 excogitare
 imitari
 evolare
 perficere
 mollire
 figere
 levare
 urere
 suspicere
 despiciere
 accidere
 quater
 aberrare
 revocare
 videri
 esto
 quisquam
 sursum
 deorsum
 haud
 paene
 quidem
 tamquam
 quoniam
 verum
 sine
 trans
 gerundium

mare nec in — aere prope solem. Iam sequere me! — nostrum relinquimus, — sumus!”

Icarus in summum caelum ascendens non solum Graeciam, — [= sed] etiam Asiam ac — [= prope] totum — terrarum despiciēbat. Tum verō id quod pater timuerat — [= factum est]: — solis propinquē cēram — atque pennās —.

Ecce fābula mirābilis de puerō — quī — quaerēns mortem invēnit.

PENSVM C

Quis Daedalum in labyrinthum inclūdī iussit?

Quōmodo Daedalus effugere cōstituit?

Cūr hominēs volāre nōn possunt?

Ex quibus rēbus Daedalus ālās cōfēcit?

Cūr ālae Icarum sustinēre nōn poterant?

Quid pater et filius volantēs vīdērunt?

Estne Peloponnēsus magna īnsula?

Quārē Icarus in summum caelum ascendit?

Quid tum puerō accidit?

Ubi corpus puerī inventum est?

Num haec fābula dēlectandī causā modo nārrātur?

RES RVSTICAE

1 Quid agit pater familiās post merīdiem? Prīmum quiēs-
cit, tum ambulat, dēnique lavātur. Iūlius igitur, post-
quam paulum quiēvit, ambulātum exit. Iam dēsiit im-
ber, avēs rūsus in hortō canunt. Dominus hūc illūc in
5 hortō suō amoenō ambulat, deinde exit in agrōs, quī
hortum cingunt.

In agrīs frūmentum crēscit vēre et aestāte. Mēse
Augustō frūmentum metitur et ex agrīs vehitur. Deinde
agrī arantur et novum frūmentum seritur. Quī agrōs
10 arant ac frūmentum serunt et metunt, agricolae appel-
lantur. Agricola est vir cuius negōtium est agrōs colere.

Agricola arāns post arātrum ambulat. Arātrum est
īnstrūmentum quō agrī arantur. Arātor duōs validōs
bovēs quī arātrum trahunt prae sē agit. Quōmodo frū-
15 mentum seritur? Agricola sēmen manū spargit. Ex par-
vīs sēminibus quae in agrōs sparsa sunt frūmentum
crēscit. Mēse Augustō frūmentum mātūrum est. Quō-

arātrum -ī n

frūmentum -ī n

sēmen
-inis n

quiēscere -ēvisse = nihil
agere, quiētus esse,
dormīre
dēnique = postrēmō

dēsinerē -siisse

amoenus -a -um = pul-
cher
ager -grī m
cingere: locum cingere
= circum locum esse
crēscere crēvisse
= māior fierī

serere ↔ metere

agricola -ae m

negōtium -ī n = officium,
opus
īnstrūmentum -ī n

arātor -ōris m = quī arat
prae prp + abl = ante
agere = euntem facere
spargere -sisse -sum

mātūrus -a -um

falx -cis *f*

ūtī ūsum esse (+ *abl*)

regiō -ōnis *f* = pars
terrae
Latīnī -ōrum *m* = quī
Latium incolunt
rudis -e = indoctus

-ve = vel: aliās-ve
= vel aliās
frūgēs -um *f pl*
fertilis -e (< ferre)
= quī frūgēs fert
loca -ōrum *n pl* = regiō

pāscere = herbā alere
pecus -oris *n* = ovēs,
porcī, bovēs
pābulum -ī *n* = cibus
pecoris et equōrum
lāna -ae *f*

cōpia -ae *f*: magna
cōpia = multum
in-vehere
solum = terra, humus
parum = nōn satis

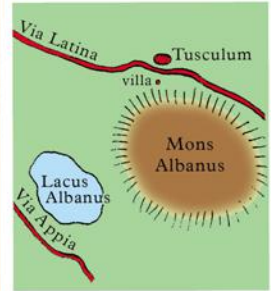
bis ter-ve = bis vel ter
Aegyptus -ī *f*

modo metitur frūmentum? Falce metitur. Falx est īn-
strūmentum quō agricola metit. Quō īnstrūmentō serit 20
agricola? Quī serit nūllō īnstrūmentō ūtitur praeter ma-
num. Quī arat arātrō ūtitur; quī metit falce ūtitur; quī
serit manū suā ūtitur.

Deus agricolārum est Sāturnus, quī ōlim rēx caeli
fuit, sed ā filiō suō Iove ē caelō pulsus in Italiam vēnit,
ubi eam regiōnem quae Latium appellātur optimē rēxit 25
Latīnōsque, hominēs ut tunc erant rudēs ac barbarōs,
agrōs colere docuit. In forō Rōmānō est templum Sā-
turnī.

Ager quī multum frūmentī aliāsve frūgēs ferre potest,
fertilis esse dīcitur. Italia est terra fertilis, sed multa loca 30
Italiae nōn arantur nec ūllās frūgēs ferunt praeter her-
bam. Iīs locīs ovēs, porcī, bovēs pāscuntur, nam herba
est pecoris pābulum, et facilius est pecus pāscere quam
agrōs colere. Praetereā lānā ovium ūtuntur hominēs,
nam ē lānā vestēs efficiuntur. Itaque pecus māiōris pre- 35
tiī est quam frūmentum, et quī pecus pāscit plūs pecū-
niae facit quam quī agrōs colit.

Frūmentum minōris pretiī est, quia magna cōpia frū-
mentī ex Āfricā in Italiam invehitur. Solum Āfricae fer-
tile est, nisi aquā caret, sed multīs locīs Āfricae parum 40
aquae est. Ergō necesse est agrōs aquā flūminum rigāre.
Agricolae quī agrōs prope Nīlum flūmen colunt bis ter-
ve in annō metere possunt, Aegyptus enim terra fertilis-
sima est, quia solum eius aquā Nīlī rigātur.

ūva
-ae f

vītis
-is f

45 Agrī Iūliī, quī sub monte Albānō sitī sunt, nōn solum frumentum, sed etiam vītēs ferunt. Iī agrī in quibus vītēs crēscunt vīneae dīcuntur. Frūgēs vīneārum sunt ūvae, quae mēse Septembrī mātūrae sunt. Ex ūvīs mātūrīs vīnum efficitur.

II Iūlius, quī nūper ex urbe in praedium suum Albānum vēnit, circā agrōs et vīneās suās ambulat. Suprā eum est mōns Albānus, post montem lacus Albānus, quī villīs magnificīs cingitur. Nūllā in parte Italiae tot et tantae villae sitae sunt quam in Latiō et māximē circā
55 lacum illum amoenum. Nē in Campāniā quidem plūrēs villae sunt, quamquam multī Rōmānī in ōrā maritimā eius regiōnis villās possident; nam plūrimī Rōmānī sub urbe Rōmā habitāre volunt in villīs suburbānīs.

Iūlius aspicit agricolās quī in agrīs et in vīneīs opus
60 faciunt, gaudēns quod ipsī, ut dominō dīvitī, nōn

praedium -ī n = villa
cum agrīs
circā *prp* + *acc* = circum

nē = nōn; nē... quidem
= etiam nōn

sub urbe = prope urbem

sub-urbānus -a -um =
sub urbe situs

ipse -a -um, *dat* -ī

labōrāre = opus facere;
 ↔ quiēscere
 labor -ōris *m* = opus
 exīstimāre = cēnsēre
 = putāre
 prae agricolis beātus =
 beātior quam agricolae

rūs rūris *n* (↔ urbs) =
 agrī, silvae, campī...
 rūri (*loc*) ↔ in urbe
 ōtium -ī *n* ↔ negōtium
 (neg-ōtium < nec +
 ōtium)
 urbānus -a -um < urbs

colōnus -ī *m* < colere

prō *ppp* + *abl*: prō dominō
 = in locō dominī

quī- quae- quod-dam:
 quī-dam colōnus =
 ūnus ex colōnīs

dominus imperat *ut* colō-
 nus accēdat = dominus
 colōnum accēdere iubet

abs = ā: abs tē = ā tē
 poscere poposcisse

prae metū =
 ob metum

necesse est in agrīs labōrāre. Quamquam nullō modō
 labōrem agricolārum sordidum indignumve esse exīsti-
 mat, tamen sē prae agricolīs beātum esse cēnsēt. Neque
 enim labōrat dominus, sed quiēscit, cum in praediō suō
 est. Rūs quiētum et amoenum eum dēlectat. In urbe 65
 Iūlius semper in negōtiō est, sed rūri in ōtiō cōgitat dē
 negōtiīs urbānīs. Itaque Iūlius, quī ōtium rūris valdē
 amat, cum primum cōfecta sunt negōtia urbāna, in
 praedium suum suburbānum proficīscitur.

Agrī Iūliī nōn ā dominō ipsō coluntur, sed ā colōnīs. 70
 Colōnus est agricola quī nōn suōs, sed aliēnōs agrōs prō
 dominō absentī colit et mercēdem dominō solvit prō
 frūgibus agrōrum.

Colōnī Iūliī sunt agricolae validī quī industriē labō-
 rant omnēsque mercēdem ad diem solvere solent. At 75
 hōc annō quīdam colōnus mercēdem nōndum solvit.
 Iūlius eum colōnum in agrō cōnspicit et “Hūc accēde,
 colōne!” inquit. Dominus imperat ut colōnus accēdat,
 tum interrogat: “Cūr nōndum solvistī mercēdem quam
 ter quaterve iam abs tē poposcī? Octingentōs sēstertiōs 80
 mihi dēbēs. Solve eōs!” Iūlius colōnō imperat ut mercē-
 dem solvat.

Colōnus pallidus prae metū loquī nōn potest.
 Iūlius: “Audīsne? Imperō tibi ut mercēdem solvās.
 Quīn respondēs?” 85

Colōnus: “Nūlla est mihi pecūnia. Nē assem quidem
 habeō.”

Iūlius: “Nisi hīc et nunc solvis mercēdem dēbitam, servīs meīs imperābō ut tē agrīs meīs pellant. Iam trēs
 90 mēnsēs exspectō ut ea pecūnia mihi solvātur. Etsī vir
 patiēns sum, hic fīnis est patientiae meae!”

Colōnus ad pedēs dominī sē prōicit eumque ōrat ut
 patientiam habeat: “Patientiam habē, domine! Nōlī ā
 mē postulāre ut tantum pecūniae statim solvam! Intrā
 95 duōs trēsve mēnsēs omnia accipiēs. Nōlī mē ē domō
 meā rapere! Octō liberī mihi sunt, quōs ipse cūrāre
 dēbeō. Cūra infantium multum temporis magnamque
 patientiam postulat, itaque parum temporis habeō ad
 opus rūsticum.”

100 Iūlius: “Quid? Num uxor abs tē postulat ut tū prō
 mātrem infantēs cūrēs? Itane infantēs suōs negligit? Mā-
 tris officium est infantēs cūrāre. Tū vērō cūrā ut agrī
 bene colantur et mercēs ad diem solvātur!”

Colōnus: “Uxor mea officium suum nōn negligit nec
 105 postulat ut ego infantēs cūrem; sed nunc nec infantēs
 cūrāre nec quidquam aliud agere potest, quia aegrōtat:
 intrā paucōs diēs novum infantem exspectat. Nōlī mē ab
 uxōre gravidā rapere! Per omnēs deōs tē ōrō!”

Hīs precibus dominus sevērus tandem movētur. Co-
 110 lōnō imperat ut taceat atque surgat, tum “Quoniam”
 inquit “uxor tua gravida est, abī domum! Prīmum cūrā
 ut uxor et liberī valeant, tum vērō labōrā ut pecūniam
 omnem solvās intrā finem huius mēnsis, id est intrā
 trīcēsimum diem!”

agrīs : ex agrīs

patiēns -entis < pati
 patientia -ae f < patiēns

prō-icere (-iicere) -iō
 < prō- + iacere

tantum -ī n = tam
 multum

rapere -iō -uisse raptum

cūra -ae f

rūsticus -a -um < rūs

neglegere -ēxisse -ēctum
 ↔ cūrāre

quid-quam = ūlla rēs
 (neque q. = et nihil)

gravidus -a -um: (fēmi-
 na) gravida = quae in-
 fantem exspectat
 precēs -um fpl = verba
 ōrantia, quod ōrātur

trīcēsimus -a -um
 = xxx (30.)

dī-mittere -mīsisse
-missum

prōd-esse prō-fuisse
(+ *dat*) = bonum esse
calor -ōris *m* = aēr cali-
dus, tempus calidum
nocēre -uisse ↔ prōdesse
frīgus -oris *n* ↔ calor

vīnum bonum *est*: calor
efficit ut v. bonum *sit*
satis dē vīneis *dictum est*

siccus -a -um ↔ ūmidus

grex gregis *m*
= multitudō bēstiārum

nē = ut nē

nē-ve = vel nē, et nē

Colōnō dīmissō, Iūlius alium agricolam vocat eum- III
que dē rēbus rūsticīs rogitat, ac prīmum dē vīneis:
“Quōmodo vīneae sē habent hōc annō?”

“Optimē” inquit agricola, “Aspice hanc vītem: tot et
tantae ūvae magnam vīnī cōpiam prōmittunt, ac vīnum
bonum futūrum esse exīstimō, nam sōl duōs iam mēn- 120
sēs prope cotīdiē lūcet ūsque ā māne ad vesperum. Ni-
hil enim vīneis magis prōdest quam sōl et calor, nec
quidquam iīs magis nocet quam imber et frīgus.”

Iūlius: “Calor sōlis nōn ipse per sē efficit ut vīnum
bonum sit. Vītēs probē cūrāre oportet. Itaque vōs mo- 125
neō ut industriē in vīneis labōrētis. Sed satis dē vīneis.
Frūmentum quāle erit?”

“Nōn ita bonum” inquit alter agricola, “Solum nimis
siccum est nec rigārī possunt agrī quod procul absunt ā
rīvō. Imber brevis quem hodiē habuimus frūmentō prō- 130
fuit quidem, sed parum fuit. Item sicca est herba, pecus
parum pābulī invenit. Sed scīsne ovem herī paene rap-
tam esse ā lupō?”

Iūlius: “Quid? Lupusne ovem ē grege rapuit?”

Agricola: “Ovis ipsa ē grege aberrāverat. Nec vērō 135
lupus ovī nocuit, nam pāstor eam in silvā repperit atque
ē dentibus lupī servāvit!”

Iūlius: “Ō, pāstōrem pigerrimum, quī officium suum
ita neglēxit! Pāstōris officium est cūrāre nē ovēs aber-
rent nēve silvam petant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor 140
posthāc officium neglegat!”

Agricola: “Nōlī nimis sevērus esse! Nōn cēseō illum pāstōrem prae cēterīs pigrum esse.”

Iūlius: “Rēctē dīcis: nam pigrī ac negligentēs sunt
145 omnēs! At ego faciam ut industriī sint!”

Agricola: “Certē pāstōrēs minus labōrant quam agricolae. Nōbīs nūllum est ōtium, nec opus est nōs monēre ut industriī sīmus nēve quiēscāmus.”

Iūlius: “Nōlī cēnsēre opus pāstōrum facilius esse.
150 Cūra pecoris magnum est negōtium, nōn ōtium, ut pāstōrēs nēquam in mollī herbā dormientēs putant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor negligēns sit nēve dormiat! Faciam ut tergum eī doleat! Arcesse eum!”

Sed eō ipsō tempore pāstor gregem prae sē agēns ē
155 campīs revertitur. Cum prīmum is prope vēnit, “Optimē advenīs” inquit dominus irātus baculum prae sē tenēns, “nam verbera meruistī!”

Pāstor humī sē prōiciēns dominum ōrat nē sē verberet: “Nōlī mē verberāre, ere! Nihil fēcī!”

160 “At propter hoc ipsum” inquit Iūlius “tē verberābō, homō nēquam, quod nihil fēcistī! Officium tuum est cūrāre nē ovēs aberrent nēve ā lupō rāpantur. Precēs tibi nōn prōsunt. Prehendite eum, agricolae, et tenēte!” Iūlius duōbus agricolīs imperat ut pāstōremprehendant
165 et teneant.

Tum vērō, dum pāstor territus verbera exspectat, ovēs sine pāstōre relictāe dē viā in agrōs aberrant ac frūmentum immātūrum carpere incipiunt. Agricolae

prae cēterīs piger = cēterīs pigrior
neglegēns -entis = quī officium negligit

nē-quam *indēcl* = improbus

optimē: optimō tempore

prōd-est prō-sunt

im-mātūrus -a -um < in-mātūrus

pro-hibēre = retinēre
mittere ↔prehendere

modo = nūper

officiō (abl) prohibēre =
ab officiō prohibēre

quam celerrimē potest =
tam celeriter quam
māximē fieri potest

sevērus esse
in-hūmānus -a -um

coniūctīvus -ī m (coni)

[1] intret
[2] taceat
[3] claudat
[4] audiat

-et
-at

[1] cōgit|e|m
cōgit|e|s
cōgit|e|t
cōgit|ē|mus
cōgit|ē|tis
cōgit|e|nt

hoc videntēs clāmant: “Prohibē ovēs tuās ab agrīs nos-
trīs, pāstor!” — tum pāstōrem mittunt atque celeriter 170
ovēs in agrīs sparsās persequuntur.

Pāstor sōlus cum dominō relictus “Modo dīxistī” in-
quit “meum officium esse cavēre nē ovēs aberrent. Nōlī
mē officiō meō prohibēre!”

Iūlius: “Ego tē nōn prohibēbō officium facere. Fac ut 175
ovēs ex agrīs agantur! Age, curre, pāstor!”

Vix haec dīxerat Iūlius, cum pāstor quam celerrimē
potest ad ovēs suās currit. Dominus rīdēns eum curren-
tem aspicit, tum ad villam revertitur. Etsī dominus se-
vērus exīstimātur, tamen inhūmānus nōn est. 180

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus praesēns.

[A] Āctīvum.

Dominus: “Intrā, serve! Claude forem! Tacē et audī!” Do- 185
minus servō imperat ut intret, forem claudat, taceat et audiat.
Servus intrat, forem claudit, tacet et audit.

‘Intrat’, ‘tacet’, ‘claudit’, ‘audit’ est indicātīvus. ‘Intret’,
‘taceat’, ‘claudat’, ‘audiat’ coniūctīvus est. Coniūctīvus
praesentis (pers. III sing.) [1] -et, [2, 3, 4] -at. 190

Exempla: [1] cōgitā|re: cōgit|et; [2] respondē|re: respon-
de|at; [3] scrīb|ere: scrīb|at; [4] audī|re: audi|at.

Magister: “Studiōsus estō, discipule! Prīmum audī quod
interrogō, tum cōgitā, dēnique surge et respondē!” Magister
discipulum monet ut studiōsus sit: prīmum audiat, tum cōgi- 195
tet, dēnique surgat et respondeat. Discipulus silet. Magister:

“Audīsne, puer? Moneō tē ut studiōsus sīs: primum audiās, tum cōgitēs, dēnique surgās et respondeās.” Discipulus: “Nōn opus est mē monēre ut audiam et cōgitem atque ut studiōsus sim. Sed respondēre nesciō. Nōlī igitur ā mē postulare ut surgam et respondeam!”

Magister: “Studiōsī estōte, discipulī! Primum audite quod interrogō, tum cōgitāte, dēnique surgite et respondēte!” Magister discipulōs monet ut studiōsī sint: primum audiant, tum cōgitent, dēnique surgant et respondeant. Discipulī silent. Magister: “Auditisne, puerī? Moneō vōs ut studiōsī sītis: primum audiātis, tum cōgitētis, dēnique surgātis et respondeātis.” Discipulī: “Nōn opus est nōs monēre ut audiāmus et cōgitēmus atque ut studiōsī sīmus. Sed respondēre nescīmus. Nōlī igitur ā nōbīs postulare ut surgāmus et respondeāmus!”

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-em	-ēmus	-am	-āmus
<i>Persōna secunda</i>	-ēs	-ētis	-ās	-ātis
<i>Persōna tertia</i>	-et	-ent	-at	-ant

215 [B] Passivum.

Dominus imperat ut servus improbus teneātur et verberētur, deinde ut vinciātur et inclūdātur.

Dominus imperat ut servī improbī teneantur et verberentur, deinde ut vinciāntur et inclūdāntur.

220 Iānitor tabellārium monet ut caveat nē ā cane mordeātur: “Cavē nē ā cane mordeāris!” Tabellārius: “Tuum negōtium est cūrāre nē ego mordear. Vincī canem! Ego cūrābō ut tū vinciāris et inclūdāris et verberēris ab erō tuō!” Iānitor: “Num tuum negōtium est cūrāre ut ego vinciā et inclūdar et verberer?”

225 Iānitōrēs tabellāriōs monent ut caveant nē ā cane mordeantur: “Cavēte nē ā cane mordeāminī!” Tabellārii: “Vestrum negōtium est cūrāre nē nōs mordeāmur. Vincīte canem! Nōs cūrābimus ut vōs vinciāminī et inclūdāminī et verberēminī ab erō vestrō!” Iānitōrēs: “Num vestrum negōtium est cūrāre ut nōs vinciāmur et inclūdāmur et verberēmur?”

[2] responde|a|m
 responde|ā|s
 responde|a|t
 responde|ā|mus
 responde|ā|tis
 responde|a|nt

[3] surg|a|m
 surg|ā|s
 surg|a|t
 surg|ā|mus
 surg|ā|tis
 surg|a|nt

[4] audi|a|m
 audi|ā|s
 audi|a|t
 audi|ā|mus
 audi|ā|tis
 audi|a|nt
 esse|s|m|s
 esse|s|s|tis
 esse|s|t|nt

[1] -e|m -ē|mus
 -ē|s -ē|tis
 -e|t -e|nt

[2,3,4] -a|m -ā|mus
 -ā|s -ā|tis
 -a|t -a|nt

[1] verber|e|r
 verber|ē|ris
 verber|ē|tur
 verber|ē|mur
 verber|ē|minī
 verber|e|ntur

[2] morde|a|r
 morde|ā|ris
 morde|ā|tur
 morde|ā|mur
 morde|ā|minī
 morde|a|ntur

[3] inclūd|a|r
 inclūd|ā|ris
 inclūd|ā|tur
 inclūd|ā|mur
 inclūd|ā|minī
 inclūd|a|ntur

[4] vinci|a|r
 vinci|ā|ris
 vinci|ā|tur
 vinci|ā|mur
 vinci|ā|minī
 vinci|a|ntur

[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē minī
	-ē tur	-e ntur
[2,3,4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā minī
	-ā tur	-a ntur

Vocābula nova:

ager
frūmentum
agricola
negōtium
arātrum
īnstrūmentum
sēmen
falx
regiō
frūgēs
pecus
pābulum
lāna
cōpia
vītis
vīnea
ūva
vīnum
praedium
labor
rūs
ōtium
colōnus
patientia
cūra
precēs
calor
frīgus
grex
amoenus
mātūrus
rudis
fertilis
suburbānus
urbānus
patiēns
rūsticus
gravidus
siccus
neglegēns
nēquam
immātūrus
inhūmānus

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna p̄rīma</i>	-er	-ēmur	-ar	-āmur
<i>Persōna secūnda</i>	-ēris	-ēminī	-āris	-āminī
<i>Persōna tertīa</i>	-ētur	-entur	-ātur	-antur

235

PENSVM A

Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv-. Ille dominum ōrat ut patientiam habe-: “Nōlī postulāre ut tantam pecūniam statim solv-!” Dominus colōnō imperat ut tace- et surg-, tum “P̄rīmum cūrā” inquit “ut uxor et liberī vale-, tum vērō cūrā ut agrōs bene col- et mercēdem solv-!”

Dominus colōnōs monet ut labōr- nēve quiēsc-: “Moneō vōs ut labōr- nēve quiēsc-!”

Māter filiam monet ut cauta s-: “Moneō tē ut cauta s-!”
Fābula nōs monet nē temerārīi s-.

Verba: spargere -isse -um; rapere -isse -um; negligere -isse -um; dēsinerere -isse; quiēscere -isse; crēscere -isse; poscere -isse; prōdesse -isse.

PENSVM B

Mēse Augustō — metitur, deinde — arantur et novum frūmentum —. Agricola quī — post arātrum ambulat duōs bovēs — [= ante] sē agēns; arātrum est — quō agrī arantur. Agricola quī serit nūllō īnstrūmentō — et sēmen manū —. Quī — falce ūtitur. Agricola est vir cuius — est agrōs —. Ex Aegyptō, quae terra — est, magna — frūmentī in Italiam —. Frūgēs vīneārum sunt —, ex quibus — efficitur. — sōlis vīneīs —, — [↔ calor] vīneīs —.

Iūlius in — suō Albānō nōn labōrat, sed —. — quiētum et — [= pulchrum] eum dēlectat. Colōnus aliēnōs agrōs — dominō absentī colit.

Pāstor est vir quī pecus — et cūrat. — pecoris magnum negōtium est, nōn —, ut pigrī pāstōrēs — [= cēsent]. Pāstōrēs nōn tam industriē — quam agricolae. Pāstōris officium est cūrāre — ovēs aberrēt — [= et nē] ā lupō rapiantur.

PENSVM C

Quid est negōtium agricolae?
 Quandō frūmentum metitur?
 Num arātor ipse arātrum trahit?
 Quid est pābulum pecoris?
 Unde frūmentum in Italiam invehitur?
 Quae regiō Āfricae fertilissima est?
 Cūr necesse est agrōs rigāre?
 Quae sunt frūgēs vīneārum?
 Num Iūlius ipse in agrīs labōrat?
 Omnēsne colōnī mercēdem solvērunt?
 Quot sēstertiōs colōnus Iūliō dēbet?
 Num uxor colōnī officium suum neglegit?
 Quid est officium pāstōris?
 Estne Iūlius dominus inhūmānus?

trīcēsīmus
 quiēscere
 cingere
 crēscere
 metere
 arāre
 serere
 colere
 spargere
 ūtī
 pāscere
 invehere
 rigāre
 labōrāre
 existimāre
 cēnsere
 prōicere
 ōrāre
 rapere
 neglegere
 prōdesse
 nocēre
 prohibere
 quīdam
 parum
 tantum
 dēnique
 circā
 prae
 prō
 abs
 -ve
 nē
 coniūctīvus

PERICVLA MARIS

fretum -ī *n*
 Siculus -a -um = Siciliae
 dis-iungere (↔ con-
 iungere) = dividere

ē-icere (-iicere) -iō
 -iēcisse -iectum
 < ē + iacere

cessāre = opus neglegere,
 minus agere; ventus
 cessat : v. minuitur

animus -ī *m* ↔ corpus

utrum... an = -ne... an

ob-oedire (< -audire)
 (+ *dat*) = pārere

Interim Mēdus et Lȳdia ventō secundō per mare Īnfe- 1
 rum nāvigāre pergunt ad fretum Siculum (id est fretum
 angustum quō Sicilia ab Italiā disiungitur). Gaudent
 omnēs quī eā nāve vehuntur praeter mercātōrem cuius
 mercēs necesse fuit ē nāve ēicere. 5

Mēdus vērō multum cōgitat dē verbīs Lȳdiae et dē
 tempestāte quae tam subitō cessāvit, postquam Lȳdia
 dominum suum invocāvit. Ut tempestās mare tranquil-
 lum turbāvit, ita verba Lȳdiae animum Mēdī turbāvērunt. 10

Lȳdia amīcum suum colōrem mūtāvisse animadvertit
 et “Quid pallēs?” inquit, “Utrum aegrōtās an territus
 es?”

“Nōn aegrōtō” inquit Mēdus, “Corpus quidem sā- 15
 num est mihi, animus vērō turbātus. Quis est ille domi-
 nus tuus cui mare et ventī oboedire videntur?”

Lȳdia: “Nōn meus tantum, sed omnium hominum est dominus, et Rōmānōrum et Graecōrum et barbarōrum.”

20 Mēdus: “Utrum homō an deus est?”

Lȳdia: “Chrīstus est Deī filius quī homō factus est. In oppidō Bethlehem nātus est in Iūdaeā, patriā Iūdaeōrum, quae inter Syriam et Aegyptum sita est. Eō vērunt rēgēs, quī stēllam eius viderant in oriente, et invērunt
25 nērunt puerum cum Mariā, mātrem eius, et adōrāvērunt eum velut deum. Postea Chrīstus ipse plānē dēmōnstrāvit sē esse filium Deī, nam discipulōs docēbat, quōrum magna turba eum sequēbātur, aegrōs sānābat...”

Mēdus: “Omnis medicus id facit.”

30 Lȳdia: “Quī medicus verbīs sōlis potest facere ut hominēs caecī videant, surdī audiant, mūtī loquantur, claudī ambulent?”

Mēdus: “Potestne dominus tuus haec facere?”

Lȳdia: “Profectō potest. In Iūdaeā Iēsūs nōn solum
35 faciēbat ut caecī vidērent, surdī audirent, mūtī loquerentur, vērū etiam verbīs efficiēbat ut mortuī surgerent et ambulārent. Ex ūniversā Iūdaeā hominēs aegrī, quī fāmam dē factīs eius mīrābilibus audiverant, ad eum conveniēbant. Postrēmō tamen Iēsūs Chrīstus ab
40 improbīs hominibus necātus est.”

Mēdus: “Quid? Nōn vīvit dominus tuus?”

Lȳdia: “Immō vērō vīvit, nam tertiō diē Iēsūs surrēxit ā mortuīs et quadrāgēsīmō diē post in caelum

Bethlehem *n indēcl*
Iūdaea -ae *f*
Iūdaeī -ōrum *m pl*
eō *adv* = illūc

ad-ōrāre

vel-ut = tamquam, sicut

turba -ae *f* = multitudō
hominum

caecus -a -um = quī
vidēre nōn potest
surdus -a -um = quī
audire nōn potest
mūtus -a -um = quī lo-
quī nōn potest
claudus -a -um = quī
ambulāre nōn potest
Iēsūs -ū *m (acc -um)*

ūniversus -a -um = tōtus

fāma -ae *f* = quod nārrā-
tur dē aliquō

surgere surrēxisse

quadrāgēsīmus -a -um
= XL (40.)

im-mortālis -e ↔ mor-
tālis -e (< mors)
nāscī nātum esse ↔ mori
-ior mortuum esse

libellus -i m = parvus
liber

ex-tendere

ap-prehendere = pre-
hendere (manū)
quī-dam, abl quō-dam
Matthaeus -i m
vivere vixisse

dictum -i n = quod
dictum est, verbum
memorāre = nārrāre,
dicere
discere didicisse

rogāre = ōrāre

ē-volvere: librum ē.
= librum aperire
tollere = sūmere et
sēcum ferre

prīnceps -ipis m = vir
inter aliōs prīmus (quī
aliis imperat)

sus-citāre = excitāre
[Math. 9.18–19, 23–26]
ūnus = quīdam

ascendit. Immortālis est filius Deī sicut pater eius,
Deus vīvus. Hominēs mortālēs nāscuntur ac moriuntur, 45
Deus immortalis semper vīvit. Sed ipsa male nārrō: ex
hōc libellō recitābō tibi aliquid.”

Lȳdia libellum, quem adhūc intrā vestem occultāvit,
prōmit et Mēdō ostendit. Quī manum extendēns libel-
lum apprehendit et “Quī liber est iste?” inquit. 50

Lȳdia: “Scrīptus est ā quōdam Iūdaeō, nōmine Mat-
thaeō, quī simul cum Chrīstō vīxit et discipulus eius
fuit. In hōc librō Matthaeus, quī suis oculīs auribusque
dominum nostrum vīderat et audīverat, dicta et facta
eius memorat.” 55

Mēdus, quī legere nōn didicit, Lȳdiae librum reddit 11
eamque rogat ut aliquid sibi legat; quae continuō li-
brum ēvolvit et “Legam tibi” inquit “dē virō claudō cui
Iēsūs imperāvit ut surgeret et tolleret lectum suum et
domum ambulāret.” 60

Mēdus: “Modo dīxistī ‘Chrīstum etiam mortuīs im-
perāvisse ut surgerent et ambulārent.’ Plūra de eā rē
audīre cupiō.”

Lȳdia: “Audī igitur quod scrīptum est dē Iaīrō, prīn-
cipe quōdam Iūdaeōrum, quī Iēsūm rogāvit ut filiam 65
suam mortuam suscitāret:

*Ecce prīnceps ūnus accessit, nōmine Iaīrus, et adorābat
eum dīcēns: “Fīlia mea modo mortua est, sed venī, impōne
manum tuam super illam, et vīvet.” Et surgēns Iēsūs sequē-
bātur eum cum discipulīs suis. — Et veniēns Iēsūs in do- 70*

mum principis, videns tibi cinēs et turbam tumultuantem, dīcēbat: “Discēdite! Nōn enim mortua est puella, sed dormit.” Et dērīdēbant eum. Et, ēiectā turbā, intrāvit et tenuit manum eius et dīxit: “Puella, surge!” Et surrēxit puella. Et

75 *exiit fāma haec in ūniversam terram illam.*

Mēdus: “Per deōs immortalēs! Sī hoc vērū est, prīnceps omnium deōrum est deus tuus; neque enim ūllus deus Rōmānus hominem mortālem ab Īnferīs suscitāre potest — nē Iuppiter quidem tantam potestātem

80 *habet, etsī ille deus māximus habētur.”*

Lȳdia: “Est ut dīcis; nec solum deus prīnceps, sed Deus ūnus et sōlus est ille. Tōtus mundus in potestāte Deī est, et caelum et terra et mare.”

Hīc gubernātor, quī sermōnem eōrum exaudīvit, 85 “Tanta” inquit, “ūnīus deī potestās nōn est. Nam trēs diī, Neptūnus, Iuppiter, Plūtō, mundum ūniversum ita inter sē dīvisērunt, ut Iuppiter rēx caelī esset, rēx maris esset Neptūnus, Plūtō autem rēgnāret apud Īnferōs, ubi animae mortuōrum velut umbrae versārī dīcuntur.”

90 Mēdus: “Num quis tam stultus est ut ista vērā esse crēdat? Perge legere ē libellō tuō, Lȳdia!”

Lȳdia iterum librum ēvolvit et “Ecce” inquit “quod nārrātur dē Chrīstō super mare ambulante:

Nāvicula autem in mediō marī iactābātur flūctibus, erat 95 *enim ventus contrārius. Quārtā autem vigiliā noctis vēnit ad eōs Iēsūs ambulāns super mare. Discipulī autem videntēs eum super mare ambulantem turbātī sunt dīcentēs: “Phan-*

tumultuārī = tumultum
facere

tibiae
-ārum
f pl

tībīcen -cīnis m

Īnferī -ōrum m = mortuī,
quī loca Īnfera (sub
terrā) incolere dīcuntur
potestās -ātis f

habērī = exīstimārī

mundus -ī m = caelum et
terra et mare

Plūtō -ōnis m: deus, rēx
Īnferōrum
dīvidere -vīsisse -vīsum

rēgnāre = rēx esse
anima: fōrma hominis
mortuī ut ex animā
facta

versārī = hūc et illūc
movērī, errāre

[*Math. 14.24–33*]

nāvicula -ae f = parva
nāvis

(ventus) contrārius

↔ secundus

vigilia -ae f: quārta v. =
nōna hōra noctis (nox in
iv vigiliās dīviditur)

phantasma -atis *n* = anima
 quae ambulāre vidētur
 eīs = iīs
 cōnstāns -antis
 ↔ turbātus
 Petrus -ī *m*: Christī discipulus
 ipse : ille

ut venīret = quia venīre
 volēbat
 salvus -a -um = servātus;
 salvum facere = servāre

-āstī = -āvistī
 ascendentibus eīs = dum
 ascendunt

attentus -a -um = quī
 studiōsē audit
 per-suādēre -suāsisse
 (+ *dat*): p. hominī =
 facere ut homō crēdat

[*Matth.* 28.18]

[*Matth.* 8.23–27]

= et eum in nāviculam
 ascendentem secūtī
 sunt discipulī eius

servāre = salvum facere
 per-īre -eō -iisse = per-
 dī, morī (↔ servārī)
 tunc = tum
 tranquillitās -ātis *f*
 (< tranquillus)
 ↔ tempestās

tasma est!” et prae timōre clāmāvērunt. Statimque Iēsūs locūtus est eīs dīcēns: “Cōstantēs estōte! Ego sum. Nōlīte timēre!” Respondēns autem eī Petrus dīxit: “Domine, sī tū es, iubē mē ad tē venīre super aquam!” At ipse ait: “Venī!” Et dēscendēns Petrus dē nāviculā ambulābat super aquam, ut venīret ad Iēsū. Vidēns vērō ventum validum timuit, et incipiēns mergī clāmāvit dīcēns: “Domine! Salvum mē fac!” Et continuō Iēsūs extendēns manum apprehendit eum, et ait illī: “Quārē dubitāstī?” Et ascendentibus eīs in nāviculam, cessāvit ventus. Quī autem in nāviculā erant vēnērunt et adōrāvērunt eum dīcentēs: “Vērē filius Deī es.”

Gubernātor, quī Mēdum attentum videt, “Num tū” inquit “tam stultus es ut haec crēdās? Mihi nēmō per-suādēbit hominem super mare ambulāre posse!”

Lȳdia: “Christus nōn est homō, sed filius Deī, quī omnia facere potest. Ipse dīxit: “Data est mihi omnis potestās in caelō et in terrā.” Modo nōs ē tempestāte servāvī, nōnne id tibi persuāsīt eum habēre potestātem maris et ventōrum? Audī igitur quod in eōdem librō nārrātur dē potestāte Christī:

Et ascendente eō in nāviculam, secūtī sunt eum discipulī eius. Et ecce tempestās magna facta est in marī, ita ut nāvicula operīrētur flūctibus — ipse vērō dormiēbat! Et accessērunt ad eum discipulī eius et suscitāvērunt eum dīcentēs: “Domine, salvā nōs! Perīmus!” Ait illīs Iēsūs: “Quid timidī estis?” Tunc surgēns imperāvit ventīs et marī, et facta est tranquillitās magna. Hominēs autem mīrātī sunt

125 *dīcentēs*: “*Quālis est hic, quod ventī et mare oboediunt eī?*”

Gubernātor: “Mare et ventī nēminī oboediunt nisi Neptūnō. Ille cūrāvit ut nōs ē tempestāte servārēmur nēve mergerēmur—vel potius nōs ipsī quī mercēs ēiēcīmus. Nōlīte vērō cēnsere nōs iam extrā perīculum esse.

130 Tempestās quidem dēsiit, sed multa alia perīcula nōbīs impendent, ut saxa quibus nāvēs franguntur, vorāginēs in quās nāvēs merguntur, praedōnēs maritimī quī nāvēs persequuntur, ut mercēs et pecūniam rapiant nautāsque occīdant. Semper in perīculō versāmur.”

135 Mēdus: “Sed hīc tūtī sumus ā praedōnibus.”

Gubernātor: “Nūllum mare tūtum est ā praedōnibus, nē mare Īferum quidem, quamquam rārī hūc perveniunt. Nec tūtī sumus ā cēterīs perīculīs quae modo memorāvī. Brevī nāvīgābimus per fretum Siculum, ubi ab

140 utrāque parte magnum perīculum impendet nautīs: ab orā Italiae saxa perīculōsa quibus Scylla nōmen est, ab orā Siciliae vorāgō terribilis quae Charybdīs vocātur. Multae nāvēs quae Scyllam iam vītāverant, deinde in Charybdim mersae sunt. At bonum animum habēte!

145 Ego, ut gubernātor cōnstāns, cūrābō ut omnia perīcula vītēmus ac salvī in Graeciam eāmus.”

Mēdus: “Omnēs id futūrum esse spērāmus. Quandō eō perveniēmus?”

Gubernātor: “Intrā sex diēs, ut spērō, vel potius octō.

150 Sed cūr tam cupidus es in Graeciam eundī? Ego Rōmae vīvere mālō quam in Graeciā.”

nēmō, *dat* nēminī

perīculum -ī *n*

impendēre (+ *dat*)
vorāgō -inis *f* = locus
quō nāvēs flūctibus
vorantur (: merguntur)
praedō -ōnis *m*
ut ... rapiant = quia ...
rapere volunt

tūtus -a -um = sine
perīculō

per-venīre

perīculōsus -a -um
< perīculum
Scylla -ae *f*
Charybdīs -is *f* (*acc -im*)
(perīculum) vītāre = nōn
adīre, effugere
(bonus) animus ↔ timor

īre, *coni praes*:
eam eāmus
eās eātis
eat eant

spērāre = rem bonam
futūram esse putāre
eō : in Graeciam

īre: *eundī* (*gerundium*);
cupidus es eundī = īre
cupis
mālō = magis volō

mā-vīs = magis vīs
servīre (+ *dat*) = servus
esse

mālumus = magis vo-
lulus

mālle = magis velle:
mālō *mālumus*
māvīs *māvultis*
māvult *mālunt*

pecūlium -ī *n* = pecūnia
dominī quae servō datur
sī quid = sī aliquid

persuādere ut = verbīs
efficere ut
mā-vult = magis vult

in caelis = in caelō

Mēdus: “Num Rōmae māvis servīre quam liber esse
in Graeciā?”

Gubernātor: “Nōs cīvēs Rōmānī morī mālumus
quam servīre!” 155

Mēdus: “Nōlī putāre mē servīre mālle, nam ego quo-
que liber nātus sum, nec quisquam quī liber fuit libertā-
tem spērāre dēsinit. In Italiā dominō sevērō serviēbam,
quī ā mē postulābat ut opus sordidum facerem nec mihi
pecūlium dabat. Sī quid prāvē fēceram, dominus impe- 160
rābat ut ego ab aliīs servīs tenērer et verberārer. Sed
herī ē villā fūgī, ut verbera vitārem, atque ut amīcam
meam vidērem ac semper cum eā essem. Multīs prōmis-
sīs eī persuāsī ut mēcum ex Italiā proficīscerētur, Lȳdia
enim Rōmae vīvere māvult quam in Graeciā. Ōstiā igi- 165
tur hanc nāvem cōnscondimus, ut in Graeciam nāvīgā-
rēmus.”

Gubernātor Lȳdiam interrogat: “Tūne quoque do-
minō Rōmānō serviēbās?”

Lȳdia: “Minimē vērō. Ego nēminī serviō nisi dominō 170
nostrō quī est in caelis. Nēmō potest duōbus dominīs
servīre. Certē nōn laetō animō Rōmā profecta sum, et
difficile fuit mihi persuādere ut amīcās meās Rōmānās
dēsererem. Nec prōmissīs sōlis Mēdus mihi persuāsit ut
sēcum venīrem, sed etiam dōnō pulcherrimō. Ecce ānu- 175
lus aureus gemmātus quem amīcus meus prope centum
sēstertiīs ēmit mihi.” Lȳdia manum extendēns digitum
ānulō aureō ōrnātum gubernātōrī ostendit.

Gubernātor ānulum tam pulchrum admīrātur, tum
 180 conversus ad Mēdum “Profectō” inquit “dīves esse vi-
 dēris, ut servus! Num dominus ille sevērus, quī tibi
 imperābat ut opus sordidum facerēs, tantum pecūlium
 tibi dabat prō opere sordidō?”

Mēdus rubēns nescit quid respondeat, et velut homō
 185 surdus mūsusque ante eōs stat.

Lŷdia: “Quīn respondēs? Sacculum prōmpsisī pecū-
 niae plēnum — nōnne tua erat ista pecūnia?”

Mēdus turbātus, dum oculōs Lŷdiae vītāre cōnātur,
 mercātōrem celeriter accēdere videt.

190 GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus imperfectum

[A] Āctīvum.

Dominus servum monet ut sibi pāreat.

195 Dominus servum monēbat/monuit ut sibi pārēret.

‘Pāreat’ est coniūctīvus praesentis. ‘Pārēret’ coniūctīvus
 imperfectī est. Coniūctīvus imperfectī (pers. III sing.) -ret.

Exempla: [1] recitā|re: recitā|ret; [2] tacē|re: tacē|ret; [3]
 scrīb|ere: scrīb|eret; [4] audī|re: audī|ret.

200 Magister discipulum monuit ut tacēret et audīret et studiō-
 sus esset. Tum eī imperāvit ut scrīberet et recitāret.

Pater: “Nōnne magister tibi imperāvit, fili, ut scrīberēs et
 recitārēs?” Fīlius: “Prīmum mē monuit ut tacērem et audīrem
 et studiōsus essem, tum mihi imperāvit ut scrīberem et recitā-
 205 rem.” Pater: “Num necesse erat tē monēre ut tacērēs et audīrēs
 et studiōsus essēs?”

Magister discipulōs monuit ut tacērent et audīrent et studi-
 oīs essent. Tum imperāvit ut scrīberent et recitārent.

ad-mīrārī = mīrārī (rem
 magnificam)

prōmere -mpsisse
 -mptum

pārēret

[1] recitā|re|m
 recitā|rē|s
 recitā|re|t
 recitā|rē|mus
 recitā|rē|tis
 recitā|re|nt
 [2] tacē|re|m
 tacē|rē|s
 tacē|re|t
 tacē|rē|mus
 tacē|rē|tis
 tacē|re|nt
 [3] scrīb|ere|m
 scrīb|erē|s
 scrīb|ere|t
 scrīb|erē|mus
 scrīb|erē|tis
 scrīb|ere|nt

[4]	audi re m
	audi rē s
	audi re t
	audi rē mus
	audi rē tis
	audi re nt
esse	esse m
	esse s
	esse t
	esse nt

-re|m -rē|mus

-rē|s -rē|tis

-re|t -re|nt

[1]	servā re r
	servā rē ris
	servā rē tur
	servā rē mur
	servā rē minī
	servā re ntur

[3]	merg ere r
	merg erē ris
	merg erē tur
	merg erē mur
	merg erē minī
	merg ere ntur

-re|r -rē|mur

-rē|ris -rē|minī

-rē|tur -re|ntur

Vocābula nova:

fretum
animus
turba
fāma
libellus
dictum
prīnceps
tībīcen
potestās
mundus
nāvīcula
vigilia

Pater: “Nōne magister vōbīs imperāvit, filiī, ut scrīberētis et recitārētis?” Filiī: “Prīmum nōs monuit ut tacērēmus et audīrēmus et studiōsī essēmus, tum nōbīs imperāvit ut scrīberēmus et recitārēmus.” Pater: “Num necesse erat vōs monēre ut tacērētis et audīrētis et studiōsī essētis?”

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
--	-------------------	-----------------	--

<i>Persōna prīma</i>	-rem	-rēmus	215
----------------------	------	--------	-----

<i>Persōna secunda</i>	-rēs	-rētis	
------------------------	------	--------	--

<i>Persōna tertia</i>	-ret	-rent	
-----------------------	------	-------	--

[B] Passīvum.

Dominus imperāvit ut servus tenērētur et verberārētur, deinde ut vincīrētur et inclūderētur. 220

Dominus imperāvit ut servī tenērentur et verberārentur, deinde ut vincīrentur et inclūderentur.

Mēdus: “Salvus sum. Neptūnus cūrāvit ut ego ē periculō servārer nēve in mare mergerer.” Lȳdia: “Nōlī putāre Neptūnum cūrāvīsse ut tū servārēris nēve mergerēris. Nēmō nisi Chrīstus cūrāvit ut nōs ē periculō servārēmur nēve in mare mergerēmur.” Gubernātor: “Ego bene gubernandō cūrāvī ut vōs servārēminī nēve mergerēminī!” 225

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
--	-------------------	-----------------	--

<i>Persōna prīma</i>	-rer	-rēmur	230
----------------------	------	--------	-----

<i>Persōna secunda</i>	-rēris	-rēminī	
------------------------	--------	---------	--

<i>Persōna tertia</i>	-rētur	-rentur	
-----------------------	--------	---------	--

PENSVM A

Servus dominum ōrābat nē sē verberā-, sed dominus imperāvit ut tacē- et surg-, tum aliīs servīs imperāvit ut eumprehend- et tenē-.

Mēdus ā dominō fūgit, ut amīcam suam vidē- et semper cum eā es-. Mēdus: “Ā dominō fūgī, ut amīcam meam vidē- et semper cum eā es-.”

Mīnōs imperāvit ut Daedalus et Īcarus in labyrinthum inclūd-. Īcarus: “Quis imperāvit ut nōs inclūd-?” Daedalus: “Mīnōs imperāvit ut ego inclūd- et ut tū mēcum inclūd-.”

Verba: dīvidere –isse –um; ēicere –isse –um; prōmere –isse –um; vīvere –isse; discere –isse; persuādēre –isse; surgere –isse.

PENSVM B

Lýdia Rōmae vīvere — quam in Graeciā, sed Mēdus multīs prōmissīs eī — ut sēcum proficīscerētur. In Italiā Mēdus dominō sevērō —.

Nāvis nōndum extrā — est. Multa perīcula nautīs —. — maritimī nāvēs persequuntur; nūllum mare — est ā praedōnibus.

Hominēs mortālēs nāscuntur et —, diī vērō — sunt. Nūllus deus Rōmānus hominem mortuum ab Īnferīs — [= excitāre] potest, nē Iuppiter quidem tantam — habet, etsī ille deus māximus — [= existimātur]. Trēs diī ūniversum — inter sē dīvīsērunt.

Chrīstus in oppidō Bethlehem — est. Ille verbīs sōlīs efficiēbat ut hominēs — vidērent, — audīrent, — loquerentur, — ambulārent.

PENSVM C

Fretum Siculum quid est?

Ubi nātus est Chrīstus?

Quid Iaīrus Chrīstum rogāvit?

Quae perīcula nautīs impendent?

Cūr nautae praedōnēs maritimōs metuunt?

Quālī dominō Mēdus in Italiā serviēbat?

Quārē Mēdus ā dominō suō fūgit?

Num Lýdia laetō animō Rōmā profecta est?

Quōmodo Mēdus eī persuāsit ut sēcum venīret?

Cūr Mēdus nescit quid respondeat?

Quem Mēdus accēdere videt?

Tūne in Graeciā vīvere māvīs quam in patriā tuā?

phantasma
tranquillitās
vorāgō
perīculum
praedō
pecūlium
caecus
surdus
mūtus
claudus
ūniversus
mortālis
immortālis
cōnstāns
salvus
attentus
tūtus
periculōsus
quadrāgēsimum
disiungere
ēicere
cessāre
oboedire
adōrāre
nāscī
morī
extendere
apprehendere
memorāre
rogāre
ēvolvere
suscitāre
tumultuārī
habēri
rēgnāre
versārī
persuādēre
salvāre
perīre
impendēre
pervenīre
vītāre
spērāre
servīre
malle
admīrārī
potius
utrum
velut

dē-terrēre

ad-icere (-iicere) -iō
= addere
aestimāre: magnī ae. =
magnī pretiī esse cēn-
sēre
vīta -ae f < vīvere
re-manēre, = manēre

nōn-nūllī -ae -a = haud
paucī, complūrēs
pretiōsus -a -um =
magnī pretiī

lucrum -ī n: l. facere =
pecūniam suam augēre
spēs -ei f = id quod
spērātur

NAVIGARE NECESSE EST

Multae nāvēs multique nautae quotannis in marī per- 1
eunt. In fundō maris plūrimae nāvēs mersae iacent. Nec
tamen ūllis periculīs ā nāvigandō dēterrentur nautae.
“Nāvīgāre necesse est” āiunt, et mercātōrēs, quī ipsī
pericula maris adire nōn audent, haec adiciunt: “Vīvere 5
nōn est necesse!” Mercātōrēs mercēs suās magnī aesti-
mant, vītam nautārum parvī aestimant!

Nec vērō omnēs mercātōrēs domī remanent, cum
mercēs eōrum nāvibus vehuntur. Nōnnūllī in terrās ali-
ēnās nāvigant, quod mercēs pretiōsās nautīs crēdere nō- 10
lunt, sicut mercātor ille Rōmānus quī eādem nāve vehi-
tur quā Mēdus et Lȳdia. Is laetus Ōstiā profectus est
cum mercibus pretiōsīs quās omnī pecūniā suā in Italiā
ēmerat eō cōnsiliō ut eās māiōre pretiō in Graeciā vēr-
deret. Ita spērābat sē magnum lucrum factūrum esse. 15
Iam vērō ea spēs omnis periit, nam flūctibus mersae

sunt mercēs in quibus omnem spem posuerat. Subitō mercātor ē dīvitissimō pauperrimus factus est. Nōn mīrum est eum maestum esse.

pōnere posuisse positum

mīrus -a -um: mīrum = quod mīrantem facit
maestus -a -um = mae-rēns, trīstis

20 Mercātor ad gubernātōrem accēdēns multīs cum lacrimīs queritur: “Heu, mē miserum! Omnia quae possidēbam in fundō maris sunt. Quid faciam? Quid spērem? Quōmodo uxōrem et liberōs alam? Nē as quidem mihi reliquus est: omnia āmīsī. Heu!”

heu! (dolōrem animī significat)

25 “Dēsine querī!” inquit gubernātor, “Nōn enim omnia āmīsistī sī uxor et liberī tuī salvī sunt. Nōne liberōs plūris aestimās quam mercēs istās? Dīvitiās āmittere miserum est, at multō miserius liberōs āmittere.”

ā-mittere -mīsisse
-missum ↔ accipere

plūris aestimāre = māioris pretiū esse cēnsēre
dīvitiāe -ārum *f* (< dīves)
= magna pecūnia

Tālibus verbīs nauta mercātōrem maestum cōnsōlārī cōnātur, sed frūstrā, nam ille prōtinus “Nōlī tū mē cōnsōlārī” inquit, “quī ipse imperāvistī ut mercēs meae iacerentur!”

prōtinus = statim

Gubernātor: “Iactūrā mercium nāvis servāta est.”

iactūra -ae *f* < iacere

Mercātor: “Rēctē dīcis: meae mercēs ēiectae sunt, ut
35 nāvis tua salva esset!”

Gubernātor: “Mercēs iēcimus ut nōs omnēs salvī esēmus. Iactūrā mercium nōn modo nāvis, sed etiam vīta omnium nostrum servāta est. Mercēs quidem periērunt, sed nēmō nostrum periit. Ergō bonum animum
40 habē! Laetāre unā nōbīscum tē vītam nōn āmīsisse simul cum mercibus! Hominēs fēlicēs sumus.”

omnēs nōs, *gen* omnium
nostrum
nēmō nostrum = nēmō
ex nōbīs
nōbīs-cum = cum nōbīs

fēlix -īcis = cui rēs
bona accidit
nēmō vestrum = nēmō
ex vōbīs

Mercātor: “Vōs quidem fēlicēs estis, nēmō enim vestrum assem āmīsīt. Mīrum nōn est vōs laetārī. At

ē-ripere -iō -ripuisse
-reptum < ē + rapere
laetitia -ae *f* < laetus
af-ficere -iō -fēcisse
-fectum
trīstītia -ae *f* < trīstis;
t. ā afficere = trīstem
facere; t. ā afficī =
trīstis fierī
nāvīgatiō -ōnis *f* < nāvi-
gāre

dolor (animī) ↔ laetitia
dolōre afficere = dolentem
(: maestum) facere

dī = diī

precārī (< precēs)
= ōrāre

vōbīs-cum = cum vōbīs
per-turbāre = valdē
turbāre

delphīnus
-ī *m*

Arīōn -onis *m*

fidēs
-ium
f pl

nōtus -a -um: is mihi
nōtus est = eum nōvī
ignārus -a -um = ignō-
rāns, rudis
nōbilis -e = multīs nōtus
Lesbos -ī *f*
Orpheus -ī *m*
an = num
ignōtus -a -um ↔ nōtus

fidicen -inis *m* = quī
fidibus canit

nōlīte mē monēre ut laetus sim, postquam omnia mihi
ēripuistis! Laetitia vestra mē nōn afficit.” 45

Gubernātor: “Nec quisquam nostrum trīstītiā tuā af-
ficitur. Semper gaudeō cum dē liberīs meīs cōgitō, quī
māximā laetitiā afficiuntur cum patrem suum ē nāvīgā-
tiōne periculōsā salvum redire vident.”

Mercātor: “Ego quoque liberōs meōs amō nec eōs 50
dolōre afficere volō. Sed quōmodo vīvāmus sine pecū-
niā? Quōmodo cibum et vestem emam īnfantibus meīs?
Ō dī immortalēs! Reddite mihi mercēs!”

Gubernātor: “Quid iuvat deōs precārī ut rēs āmissae
tibi reddantur? Frūstrā hoc precāris.” 55

Mercātor: “Quid ergō faciam? Ipse dē nāve saliam,
an in eādem nāve maneam vōbīscum?” Vir ita perturbā-
tus est ut sē interroget, utrum in mare saliat an in nāve
remaneat.

“Salī modo!” inquit gubernātor, “Nēmō nostrum tē 11
prohibēbit. At certē nōn tam fēlix eris quam Arīōn, quī
delphīnō servātus est.”

Mercātor, quī Arīōnem ignōrat, “Quisnam est Arī-
ōn?” inquit, “Nē nōmen quidem mihi nōtum est.”

Gubernātor: “Ignārus quidem es sī illum ignōrās. 65
Arīōn, vir nōbilis Lesbī nātus, tam pulchrē fidibus ca-
nēbat ut alter Orpheus appellārētur. An tam ignārus es
ut etiam Orpheus tibi ignōtus sit?”

Mercātor: “Minimē vērō. Orpheus quidem omnibus
nōtus est. Is fidicen nōbilissimus fuit quī tam pulchrē 70

canēbat ut bēstiae ferae, nātūram suam oblītae, accēderent, ut eum canentem audīrent, ac rapidī fluvīi cōsisterent, nē strepitū cantum eius turbārent. Orpheus etiam ad Īnferōs dēscendit ut uxōrem suam mortuam
75 inde redūceret... Sed perge nārrāre dē Arīone.”

Gubernātor, cum omnēs attentōs videat, hanc fābulam nārrat:

“Cum Arīōn, nōbilissimus suī temporis fidicen, ex Italiā in Graeciam nāvigāret magnāsque dīvitiās sēcum
80 habēret, nautae pauperēs, quī hominī dīvitiū invidēbant, eum necāre cōstituērunt. Ille vērō, cōsiliō eōrum cognitō, pecūniam cēteraque sua nautīs dedit, hoc solum
ōrāns ut sibi ipsī parcerent. “Ecce” inquit “omnia quae possideō iam vestra sunt. Dīvitiās meās habēte, parcite
85 vītāe! Permittite mihi in patriam revertī! Hoc solum precor.” Nautae precibus eius ita permōtī sunt ut manūs quidem ab eō abstinērent; sed tamen imperāvērunt ut statim in mare dēsiliēret! Ibi homō territus, cum iam
vītā dēspērāret, id ūnum ōrāvit ut sibi licēret vestem
90 ōrnātā induere et fidēs capere et ante mortem carmen canere. Id nautae, studiōsī cantum eius audiendī, eī permīsērunt. Ille igitur, pulchrē vestītus et ōrnātus, in
celsā puppī stāns carmen clārā vōce ad fidēs cecinit. Ut Orpheus cantū suō ferās ad sē alliciēbat, ita tunc Arīōn
95 canendō piscēs allēxit ad nāvem. Postrēmō autem cum fidibus ōrnāmentisque, sicut stābat canēbatque, in mare dēsiluit.

oblītae : cum oblīvīscerentur
rapidus -a -um (<rapere)
= celerrimus
nē = ut nē (: quia... turbāre nōlēbant)
cantus -ūs *m* < canere

inde = illinc
re-dūcere
cum videat = vidēns,
quia videt

cum... nāvigāret = dum
nāvigat

in-vidēre (+ *dat*) = inimicus esse ob bonum aliēnum

parcere (+ *dat*) = nōn necāre, salvum esse sinere

per-mittere (eī) = sinere (eum)

per-movēre: permōtī sunt : animī eōrum
p. sunt
abs-tinēre < abs + tenēre
dē-siliēre -uisse < dē + salīre
dē-spērāre ↔ spērāre

carmen -inis *n* = verba quae canuntur

celsus -a -um = altus
canere cecinisse
al-licere -iō -lēxisse
-lectum

repente = subitō
 sub-īre eum = sub eum
 īre
 dorsum -ī n = tergum
 bēstiae
 vehere vēxisse vectum
 ex-pōnere
 Periander -drī m

parum : haud
 crēdere -didisse
 quasi = tamquam
 fallāx -ācis = quī fallit

inde : ex Italiā

appārere -uisse = in cōn-
 spectum venīre
 stupēre = valdē mīrārī

maleficium -ī n = malum
 factum
 cōn-fitērī -fessum esse
 = fatērī

dubitō num fābula vēra
 sit = nōn crēdō fābulam
 vēram esse

sī-ve... sī-ve

salūs -ūtis f < salvus
 in modum = modō (abl)
 dē salūte dēspērāre
 = salūtem d.
 nōn-numquam = haud
 rārō, satis saepe

bonō animō (abl) esse =
 bonum animum habēre

anima : vīta

“Tum vērō nova et mīra rēs accidit: delphīnus, cantū
 allectus, repente hominem natantem subiit eumque in
 dorsō suō sedentem vēxit et in litore Graeciae salvum 100
 exposuit. Inde Arīōn prōtinus Corinthum petīvit, ubi
 rēgem Periandrum, amīcum suum, adiit eīque rem sīc-
 ut acciderat nārrāvit. Rēx haec parum crēdidit, et Arīo-
 nem quasi virum fallācem cūstōdīrī iussit. Sed post-
 quam nautae Corinthum vēnērunt, rēx eōs interrogāvit 105
 ‘num scīrent ubi esset Arīōn et quid faceret?’ Respon-
 dērunt ‘hominem, cum inde abīrent, in terrā Italiā fu-
 isse eumque illic bene vīvere, aurēs animōsque homi-
 num cantū suō dēlectāre atque magnum lucrum facere.’
 Cum haec falsa nārrārent, Arīōn repente cum fidibus 110
 ōrnāmentīsque cum quibus sē in mare iēcerat appāruit.
 Nautae stupentēs, cum eum quem mersum esse putā-
 bant ita vīvum appārere vidērent, prōtinus maleficium
 suum cōfessī sunt.”

Hīc Mēdus “Etsī nōtum est” inquit “nōnnūllōs homi- 115
 nēs delphīnīs vectōs esse, tamen dubitō num haec fā-
 bula vēra sit.”

Gubernātor: “Sīve vēra sīve falsa est, valdē mē dēlec-
 tat fābula dē fēlicī salūte Arīonis, nam sicut ille mīrum
 in modum servātus est, cum iam dē salūte dēspērāret, 120
 ita hominēs nōnnumquam contrā spem ē māximīs perī-
 culīs ēripiuntur. Hāc fābulā monēmur ut semper bonō
 animō sīmus nēve umquam dē salūte dēspērēmus. Dum
 anima est, spēs est.”

125 Haec verba tandem mercatōrem perturbātum aliquid
cōnsōlārī videntur.

III Tum vērō Lȳdia ad Mēdum versa “Modo tē inter-
rogāvi” inquit “tuane esset pecūnia quā hunc ānulum
ēmisti. Cūr nōndum mihi respondisti?”

130 Ita repente interrogātus Mēdus ‘sē pecūniam ē sac-
culō dominī surripuisse’ cōnfītetur.

“Ō Mēde!” exclāmat Lȳdia, “Fūr es! Iam mē pudet
tē, fūrem nēquissimum, amāvisse!”

At Mēdus “Nōlī” inquit “mē fūrem appellāre, mea

135 Lȳdia! Dominus enim aliquid pecūliī mihi dēbēbat. Pe-
cūlium dēbitum sūmere fūrtum nōn est.”

Sed Lȳdia pergīt eum fūrtī accūsāre: “Fūrtum fēcisti,
Mēde! Frūstrā tē excūsāre cōnāris.”

Mēdus: “Sī fūrtum fēcī, tuā causā id fēcī. Eō enim
140 cōnsiliō nummōs surripuī ut dōnum pretiōsum tibi
emerem. Nōnne hoc beneficium potius quam malefi-
cium esse tibi vidētur?”

Lȳdia: “Facile est aliēnā pecūniā dōna pretiōsa
emere. Tāle dōnum mē nōn dēlectat. Hunc ānulum iam
145 gerere nōlō: in mare eum abiciam!” Hoc dīcēns Lȳdia
ānulum dē digitō dētrahit, sed gubernātor prōtinus
bracchium eiusprehendit. Simul Mēdus ānulum ē
manū Lȳdiae lāpsūm capit.

Lȳdia īrāta exclāmat: “Abstinē manum, nauta!” at ille
150 “Nōlī stultē agere!” inquit, “Nēmō tibi ānulum ita
abiectionem reddet — nisi forte tam fēlix eris quam Poly-

sur-ripere -iō -ripuisse
-reptum < sub + rapere
fūr fūris *m*

nēquam, *comp* nēquior,
sup nēquissimus

fūrtum -ī *n* = maleficium
fūris
accūsāre + *gen*: fūrtī ac-
cūsāre = dē fūrtō *a*.

bene-ficium -ī *n* ↔ male-
ficium

ab-icere (-iicere) -iō
-iēcisse -iectum < ab
+ iacere
dē-trahere

lābi lāpsūm esse

Polycratēs -is *m*

tyrannus -ī *m* = rēx
 sevērissimus
 Samius -a -um
 < Samos -ī *f*

sē-sē = sē

fēlicitās -ātis *f* < fēlīx

suādēre -sisse (+ *dat*) =
 persuādēre cōnārī
 iactūram facere rei = rem
 abicere/āmittere
 invidia -ae *f* < invīdēre
 ā-vertere : prohibēre

piscātor -ōris *m* = quī
 piscēs capit

dōnāre (< dōnum) = dare

secāre -uisse sectum
 = cultrō dīvidere

re-cognōscere

quis-quam, *acc* quem-
 quam = ūllum hominem
 fortūna -ae *f*: *f*. hominis
 = quod forte hominī ac-
 cidit

cratēs, tyrannus Samius, cuius ānulus, quem ipse in mare abiēcerat, mīrum in modum inventus est nōn in fundō maris, sed in ventre piscis!”

Lȳdia: “Cūr ille tyrannus ānulum suum abiēcit?” 155

Gubernātor: “Ānulum abiēcit, cum sēsē nimis fēlīcem esse cēnsēret. Nihil malī umquam eī acciderat ac tanta erat potestās eius, tanta glōria tantaeque dīvitiae, ut nōn solum aliī tyrannī, sed etiam dī immortalēs eī invīdērent. Tum amīcus eius, rēx Aegyptī, cum fēlicitātem atque glōriam eius ingentem vidēret, tyrannō suāsīt, ut iactūram faceret eius rei quā māximē omnium dēlectābātur: ita deōrum invidiam āvertī posse spērābat. Polycratēs igitur nāvem cōnscendit et ānulum quem pretiōsissimum habēbat in mare abiēcit. 160

“Paucīs post diēbus aliquī piscātor in eōdem marī piscem cēpit quī tam fōrmōsus erat ut piscātor eum nōn vēnderet, sed tyrannō dōnāret. Vērūm antequam piscis ad mēnsam tyrannī allātus est, servus quī piscem secābat eī ānulum attulit ‘quem in ventre piscis inventum esse’ dīxit. Polycratēs, cum ānulum suum recognōsceret, māximā laetitiā affectus est.” 170

Mēdus: “Nēmō umquam eō tyrannō beātiōr fuit!”

Gubernātor: “Nōlī quemquam ante mortem beātum dīcere! Hoc nōs docet fortūna illīus tyrannī. Polycratēs enim paulō post ā quōdam virō fallācī, quī eum falsīs prōmissīs Samō in Asiam allēxerat, terribilem in modum necātus est. Ita nōnnumquam vīta beāta morte 175

miserrimā finītur. Varia quidem est hominum fortūna,
 180 sed homō prūdēns bonam et malam fortūnam aequō
 animō fert nec alteriūs fortūnae invidet.”

Dum gubernātor loquitur, altera nāvis procul in mari
 appāret. Mēdus eum apprehendit et “Dēsine loquī!”
 inquit, “Cūrā negōtium tuum! Quīn prōspicis? Vidēsne
 185 nāvem illam vėlōcem quae ā septentriōnibus nōbīs ap-
 propinquat?”

“Per deōs immortalēs!” inquit gubernātor, cum prī-
 mum nāvem appropinquantem prōspexit, “Illa nāvis
 vėlōx nōs persequitur. Certē nāvis praedōnum est. Om-
 190 nia vēla date, nautae!”

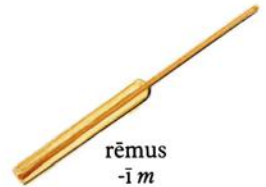
Nāvis autem vēlīs sōlīs nōn tam vėlōciter vehitur
 quam ante tempestātem, nam vēla ventō rapidō scissa
 sunt. Itaque gubernātor imperat ut nāvis rēmīs agātur.
 Mox rēmīs vēlīsque vehitur nāvis quam vėlōcissimē po-
 195 test, sed tamen altera nāvis, cuius rēmī quasi ālae ingen-
 tēs sūrsum deorsum moventur, magis magisque appro-
 pinquat.

Gubernātor perterritus exclāmat: “Ō dī bonī! Quid
 faciāmus? Brevī praedōnēs hīc erunt.”

200 Tum mercātor, cum gubernātōrem pallidum videat,
 “Bonō animō es!” inquit, “Nōlī dēspērāre! Spēs est,
 dum anima est.”

finire (< finis): rem f.
 = finem facere rei
 varius = quī mūtātur
 aequus animus = animus
 cōstāns
 ferre = patī

vėlōx -ōcis = celer
 ap-propinquāre (+ dat)
 = prope venīre

= D. clāmat quia puerum excitāre vult
= S. tacet quia puellam excitāre nōn vult

Vocābula nova:

fundus
vīta
lucrum
spēs
dīvītia
iactūra
laetitīa
trīstitīa
nāvīgatiō
delphīnus
fidēs
fidicen
cantus
carmen
dorsum
maleficiū
salūs
fūr
fūrtum
beneficiū
tyrannus
fēlicitās
invidia
piscātor
fortūna
rēmus

GRAMMATICA LATINA

'*Ut*', '*nē*' cum coniūctivō

[A] Tempus praesēns.

205

Iūlius Dāvō imperat *ut* puerum excitet. Aemilia Syram monet *nē* puellam excitet.

Dāvus clāmat, *ut* puerum excitet. Syra tacet, *nē* puellam excitet.

Dāvus *ita* (*tam* clārē, *tantā* vōce) clāmat *ut* puerum excitet. Syra *tam* quiēta est *ut* puellam *nōn* excitet. 210

[B] Tempus praeteritum.

Iūlius Dāvō imperāvit *ut* puerum excitāret. Aemilia Syram monuit *nē* puellam excitāret.

Dāvus clāmāvit, *ut* puerum excitāret. Syra tacēbat, *nē* puellam excitāret. 215

Dāvus *ita* clāmāvit *ut* puerum excitāret. Syra *tam* quiēta erat *ut* puellam *nōn* excitāret.

PENSVM A

Magister puerōs monet — pulchrē scrīb—. Sextus tam pulchrē scrībbit — magister eum laud—. Magister ipse calamum sūmit, — litterās scrīb—.

Daedalus ālās cōnfēcit — ē labyrinthō ēvol—. Īcarus tam altē volāvit — sōlī appropinqu—, quamquam pater eum monuerat — temerārius es—.

Herī Quīntus arborem ascendit, — nīdum quaer—, etsī pater eum monuerat — cautus es—. Medicus Quīntō imperāvit — oculōs claud—, — cultrum medicī vid—. Quīntus tam pallidus erat — Syra eum mortuum esse put—.

Sōl *ita* lūcēbat — pāstor umbram pet—, — in sōle ambul—.

Tantus atque tālis deus est Iuppiter — Optimus Māximus appell—.

Verba: vehere —isse —um; pōnere —isse —um; āmittere —isse —um; allicere —isse —um; ēripere —isse —um; secāre —isse —um; suādēre —isse; dēsilīre —isse; canere —isse; crēdere —isse; cōnfitērī —um esse; lābī —um esse.

PENSVM B

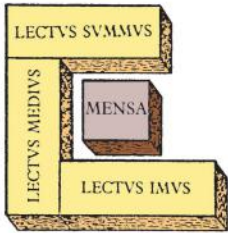
Orpheus, fidicen —, tam pulchrē canēbat ut ferae — [= prope venirent] ac fluvii — cōsisterent. Etiam ad — dēscendit, ut — [= illinc] uxōrem suam —. Nēmō tam — est ut Orpheum ignōret.

Arīōn quoque omnibus — est. Cum ille magnās — sēcum in nāve habēret, nautae pauperēs hominī dīvitī — eumque necāre cōstituērunt. Arīōn, cum — suam in periculō esse sentīret, pecūniam nautīs — [= dedit] eōsque ōrāvīt ut sibi —. Precibus — nautae eī permīsērunt ut ante mortem — caneret. Hōc factō, Arīōn in mare —; sed delphīnus eum in — sedentem ad lītus vēxit. Ita ille servātus est, cum iam salutem —. Nautae, cum Arīōnem — [= in cōspectum venīre] vidērent, — [= statim] — suum cōfessī sunt.

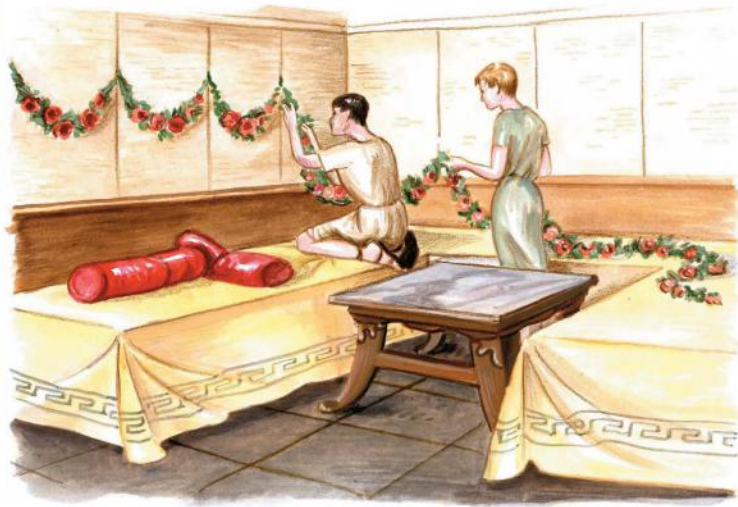
PENSVM C

Quōmodo mercātōrēs lucrum faciunt?
 Cūr mercātor Rōmānus trīstis est?
 Quārē mercēs ēiectae sunt?
 Quid mercātor deōs precātur?
 Quārē ad Īnferōs dēscendit Orpheus?
 Num nautae Arīōnem gladiīs interfēcērunt?
 Quōmodo Arīōn servātus est?
 Quid nōs monet haec fābula?
 Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcīt?
 Ubi ānulus eius inventus est?

pretiōsus
 mīrus
 maestus
 fēlix
 nōtus
 ignārus
 nōbilis
 ignōtus
 rapidus
 celsus
 fallāx
 vēlōx
 dēterrere
 adicere
 aestimāre
 remanēre
 querī
 āmittere
 ēripere
 afficere
 precārī
 perturbāre
 redūcere
 invīdēre
 parcere
 permittēre
 permovēre
 abstinēre
 dēsīlire
 dēspērāre
 allicere
 subīre
 expōnere
 appārēre
 stupēre
 cōfītērī
 surripere
 abicere
 dētrahere
 suādēre
 dōnāre
 secāre
 recognōscere
 fīnīre
 appropinquāre
 nōnnullī
 sēsē
 frūstrā
 inde
 prōtinus
 repente
 quasi
 nōnnumquam

triclinium
-ī *n*

CONVIVIVM

revertū -tisse/-sum esse
balneum -ī *n* = locus ubi
corpus lavātur

hospes -itis *m*

re-cipere -iō = accipere,
admittere
in-exspectātus -a -um
= nōn exspectātus

cēna -ae *f*

circiter *adv* < circum:
c. IX = plūs minus IX
[±9]

tardus -a -um = quī ad
tempus nōn venit
diū = per longum
tempus

induere -uisse -ūtum;
indūtus = vestītus

Ex agrīs reversus Iūlius continuō balneum petit, atque *1*
prīmum aquā calidā, tum frīgidā lavātur. Dum ille post
balneum vestem novam induit, Cornēlius et Orontēs,
amicī et hospitēs eius, cum uxōribus Fabiā et Paulā
adveniunt. (Hospitēs sunt amicī quōrum alter alterum *5*
semper bene recipit domum suam, etiam sī inexpectā-
tus venit.)

Hodiē autem hospitēs Iūliū exspectātī veniunt, nam
Iūlius eōs vocāvit ad cēnam. (Cēna est cibus quem Rō-
mānī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmunt.) *10*

Aemilia ātrium intrāns hospitēs salūtat et marītum
suum tardum excūsāt: “Iūlius tardē ex agrīs revertit
hodiē, quod nimis diū ambulāvit. Ergō nōndum exiit ē
balneō. Sed brevī lautus erit.”

Tum Iūlius lautus et novā veste indūtus intrat et amī- *15*

cōs salvēre iubet: “Salvēte, amīcī! Gaudeō vōs omnēs iam adesse. Quam ob rem tam rārō tē videō, mī Cornēlī?”

Cornēlius: “Nōnnumquam tē vīsere voluī, nec prius
20 urbem relinquere potuī prae multīs et magnīs negōtiīs meīs. Nunc dēmum, postquam herī ad villam Tūsculānam redī, paulum requiēscere possum et amīcōs vīsere. Post tanta negōtia magis quam umquam ōtiō fruor.”

Iūlius: “Tūne quoque Rōmā venīs, Orontēs?”

25 Orontēs: “Nūper longum iter fēcī in Graeciam. Īdibus Māiīs dēmum ex itinere Rōmam revertī, unde hodiē veniō.”

Iūlius: “Ergō vōs mihi aliquid dē rēbus urbānīs novissimīs nūntiābitis.”

30 Cornēlius: “Et tū nōs docēbis dē rēbus rūsticīs, ut agricola studiōsus et dīligēns.”

Iūlius frontem contrahit et “Agricola” inquit “ipse nōn sum, sed multīs agricolīs praesum ac dīligenter cūrō ut colōnī agrōs meōs bene colant.”

35 Orontēs, quī vītā rūsticā nōn fruitur, “Prūdenter facis” inquit “quod agrōs ipse nōn colis. Sī necesse est in agrīs labōrāre, vīta rūstica nōn iūcunda, sed molesta est. Ego numquam īnstrūmentō rūsticō ūsus sum.”

40 Iūlius: “Dē rēbus rūsticīs et urbānīs colloquēmur inter cēnam. Prīmum omnium cēnābimus. Sex hōrae iam sunt cum cibum nōn sūmpsī. Venter mihi contrahitur propter famem.”

salvēre iubēre = salūtāre

vīsere = vīsūm īre

dēmum = dēnique,
tandem
Tūsculānus -a -um
< Tūsculum
re-quiēscere
frūī (+ *abl*) = dēlectārī

iter itineris *n* < īre

Iūlius
frontem
contrahit

nūntiāre (< nūntius)
= (verba) afferre

dīligēns -entis
↔ neglegēns
con-trahere
prae-esse (+ *dat*) = dominus esse, imperāre
-ēns -entis, *adv* -enter
(< -ent|iter): dīligēns,
adv dīligenter; prūdēns,
adv prūdenter

iūcundus -a -um = quī
dēlectat
molestus -a -um
↔ iūcundus
ūtī ūsum esse

cēnāre = cēnam sūmere

famēs -is *f*

pos-sim

carēre -uisse

sitis -is *f*, *acc* -im,
abl -ī
paulis-per ↔ diū

equidem = ego quidem

bonum -ī *n* (↔ malum)
= bona rēsper-ferre = ferre (ūsque
ad finem), diū patī
ē-ligere -lēgisse -lēctumcocus
-ī *m*coquere coxisse *coctum*
ex-ōrnāre = ōrnāreparāre = parātum facere
culīna -ae *f* = locus ubi
cibus coquitur
minister -trī *m*

Cornēlius: “Sex hōrae nihil est. Homō sex diēs cibō carēre potest, nec tamen fame moritur.”

Iūlius: “Dubitō num ego tam diū famem ferre pos- 45
sim. Sex hōrās cibō caruisse iam molestum est. Mag-
num malum est famēs.”

Cornēlius: “Id nōn negō, sed multō molestior est si-
tis. Sine cibō diū vīvere possumus, sine aquā paulisper
tantum.” 50

Orontēs rīdēns “Equidem” inquit “sine aquā iūcundē
vīvere possum, sine vīnō nōn item! Magnum bonum est
vīnum.”

Cornēlius: “Nēmō negat vīnum aquā iūcundius esse,
sed tamen aquam bibere mālō quam sitim patī. Num tū 55
sitim perferre māvīs quam aquam bibere?”

Orontēs: “Melius quidem est aquam bibere quam sitī
perīre. Ex malīs minimum ēligere oportet. Nec vērō
iūcundē vīvō nisi cotīdiē bonō vīnō fruor. Vīnum vīta
est.” 60

Cornēlius: “Nōn vīvimus, ut bibāmus, sed bibimus,
ut vīvāmus.”

Hīc Aemilia “Necesse est” inquit “paulisper famem
et sitim ferre, dum cibus coquitur et triclinium ex-
ōrnātur.” 65

(Servus cuius negōtium est cibum coquere atque cē-
nam parāre in culīnā, cocus appellātur. Aliī servī, minis-
trī quī vocantur, cibum parātum ē cūlīnā in triclinium
portant. In tricliniō sunt trēs lectī, lectus summus, me-

70 dius, īmus, et mēnsa in mediō. Ante convīvium triclinium flōribus exōrnātur et vestis pretiōsa super lectōs sternitur. Neque enim sedentēs cēnant Rōmānī, sed in lectīs cubantēs. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? In singulīs lectīs aut singulī aut bīnī aut ternī
75 convīvae accubāre solent. Cum igitur paucissimī sunt convīvae, nōn pauciōrēs sunt quam trēs, cum plūrimī, nōn plūrēs quam novem — nam ter ternī sunt novem.)

Iūlius: “Hōra decima est. Cēnam iam prīdem parātam esse oportuit! Nīmis tardus est iste cocus!”

80 Aemilia: “Tuumne hoc negōtium est an meum? Uter nostrum in culinā praeest? Nōndum hōra decima est. Patienter exspectā, dum servī lectōs sternunt. Cēnābimus cum prīmum cocus cēnam parāverit et servī triclinium ōrnāverint. Brevī cēna parāta et triclinium ōrnātum erit.”
85

III Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ nūntiat. “Triclinium intrēmus!” inquit Iūlius, atque convīvae laetī triclinium flōribus exōrnātum et veste pulcherrimā strātum intrant. Rosae et līlia et alia multa flōrum genera in
90 mēnsā sparsa sunt inter vāsa et pōcula argentea; nec enim quidquam nisi argentum mēnsam decet virī nōbilis. (Argentum quidem minōris pretiī est quam aurum, nec vērō quisquam ex vāsīs aureīs cēnat nisi hominēs dīvitissimī atque glōriōsī, ut rēgēs Orientis.)

95 Iūlius, dominus convīviī, cum Aemiliā in lectō mediō accubit; in aliīs duōbus lectīs bīnī convīvae accu-

īmus -a -um = īfimus
medium -ī n = medius
locus
convīvium -ī n = cēna
quae amīcīs datur
sternere strāvīsse strātum
convīva -ae *m/f* = quī/
quae in convīviō adest
ac-cubāre = ad mēnsam
cubāre
singulī -ae -a = I et I...
bīnī -ae -a = II et II...
ternī -ae -a = III et III...

ter ternī = 3 × 3

prīdem = multō ante

tardus ↔ celer

lectum sternere = vestem
super lectum sternere

vāsa
argentea

puer = servus
intrēmus! = quīn
intrāmus?

genus -eris n
vās vāsīs n; pl vāsa -ōrum
argenteus -a -um = ex
argentō factus
argentum -ī n: ex argentō
fiunt dēnārīi

glōriōsus -a -um = nimis
glōriae cupidus

ac-cumbere = accubantem
sē pōnere

holus -eris *n* = herba
quam edunt hominēs

nux
nucis *f*

placēre (+ *dat*) = iūcun-
dus esse
carō carnis *f*
acūtus -a -um: (culter)
a. = quī bene secat

sānē = certē

sāl salis *m*
carnī : in carnem
a-spergere < ad + spar-
gere
cibum sale aspergere =
cibō salem aspergere

calida -ae *f* = aqua calida
funderē fūdissē fūsum
merus -a -um: (vīnum)
merum = vīnum sine
aquā
miscēre -uisse mixtum

pōtāre = bibere

liberāre = liberum facere

bibāmus! = quīn bibi-
mus?

Falernus -a -um

bunt: Cornēlius et Fabia in lectō summō ad sinistram
Iūliū, Orontēs et Paula ad dextram Aemiliae in lectō
īmō. Tum dēmum incipit cēna.

Primum ōva convīvīs appōnuntur; deinde piscēs cum 100
holeribus; sequitur caput cēnae: porcus quem Iūlius
ipse ē grege ēlēgit; postrēmō mēnsa secunda: nucēs,
ūvae, varia genera mālōrum. Cibus optimus est atque
convīvīs placet, māximē vērō laudātur carō porcī, quam
minister cultrō acūtō secat convīvīs spectantibus. 105

“Haec carō valdē mihi placet” inquit Fabia cum prī-
mum carnem gustāvit, “Cocus iste sānē negōtium suum
scit.”

“Ego cocum nōn laudō” inquit Orontēs et salem carnī
aspergit, “quī sale nōn ūtitur! Optima quidem est carō, 110
sed sale caret.” Orontēs cibum sale aspergere solet, ut
sitim augeat! (Sāl est māteria alba quae in marī et sub
terrā invenītur.)

Iam ministrī vīnum et calidam in pōcula fundunt.
Rōmānī vīnum cum aquā miscent neque vīnum merum 115
bibere solent. Sōlus Orontēs, cui nōn placet vīnum mix-
tum, merum pōtat, sed is Graecus est atque libertīnus.
(Libertīnus est quī servus fuit et liberātus est; in lectō
īmō accubant libertīnī.)

Iūlius pōculum tollēns “Ergō bibāmus!” inquit, “Hoc 120
vīnum factum est ex optimīs ūvīs meārum vīneārum.
Nec vīnum meum pēius esse mihi vidētur quam vīnum
illud Falernum quod vīnum Italiae optimum habētur.”

(Falernum est vīnum ex agrō Falernō, regiōne Campā-
125 niae.)

Statim Cornēlius “Sānē optimum” inquit “vīnum est
tuum, etiam melius quam Falernum”, itemque Fabia
“Sānē ita est” inquit, nam ea omnibus dē rēbus idem
sentit quod marītus.

130 At Paula vīnum gustāns “Hoc vīnum” inquit “nimis
acerbum est: ōs mihi contrahitur. Ego vīnum dulce
amō; semper mel vīnō misceō.” Statim minister mel
apportat, quod Paula in pōculum suum fundit. (Mel est
quod apēs ex flōribus quaerunt; nihil melle dulcius est.)

135 Iūlius: “Idem nōn omnibus placet. Sed quidnam tū
sentīs, Orontēs? Utrum vīnī genus melius esse tibi vidē-
tur, Falernum an Albānum?”

“Equidem” inquit Orontēs “sententiam meam nōn
ante dīcam quam utrumque gustāverō.”

140 Ad hoc Iūlius “Rēctē mē monēs” inquit “ūnum vīnī
genus parum esse in bonā mēnsā. Profectō utrumque
gustābis. Age, puer, prōfer Falernum quod optimum
habeō! Tum dēmum hoc vīnum cum illō comparāre
poterimus, cum utrumque gustāverimus. Ergō pōcula
145 exhaurīte, amīcī! Cum prīmum meum vīnum pōtāverit-
tis, Falernum pōtābitis!”

Pōculum Orontis prīmum Falernō complētur, nam is
iam prīdem pōculum suum exhaustit. Deinde ministrī
Falernum in cētera pōcula fundunt. Omnēs, postquam
150 vīnum gustāverunt, idem sentiunt: vīnum Falernum

Falernum -ī *n* = vīnum
F.
ager = terra, regiō

acerbus -a -um
↔ dulcis -e
mel mellis *n*
vīnō (*dat*) : in vīnum
ap-portāre < ad-portāre

sententia mea = id quod
sentīō
ante ... quam = ante-
quam

prō-ferre = prōmere

ex-haurīre -sisse -stum
↔ implēre

com-plēre = implēre

inter sē aspiciunt = alter
alterum aspicit

multō melius esse vīnō Albānō! Cornēlius et Orontēs
inter sē aspiciunt. Neuter eōrum sententiam suam aper-
tē dīcere audet.

Tum Orontēs sīc incipit: “Nesciō equidem utrum
melius sit. Dulcius quidem est Falernum, nec vērō 155
tuum vīnum nimis acerbum esse cēseō...”

At Cornēlius prūdentē “Utrumque” inquit “aequē
bonum est. Neutrum melius esse mihi vidētur.”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

160

Futūrum perfectum

[A] Āctīvum.

pugnāverit

-erit

[1] recitāv|er|ō
recitāv|eri|s
recitāv|eri|t
recitāv|eri|mus
recitāv|eri|tis
recitāv|eri|nt

[2] pārū|er|ō
pārū|eri|s
pārū|eri|t
pārū|eri|mus
pārū|eri|tis
pārū|eri|nt

[3] scrīps|er|ō
scrīps|eri|s
scrīps|eri|t
scrīps|eri|mus
scrīps|eri|tis
scrīps|eri|nt

[4] audīv|er|ō
audīv|eri|s
audīv|eri|t
audīv|eri|mus
audīv|eri|tis
audīv|eri|nt

Dux mīlitem laudābit, sī fortiter pugnāverit.

‘Laudābit’ tempus futūrum est. ‘Pugnāverit’ est tempus
futūrum perfectum. Futūrum perfectum dēsinit in -erit 165
(pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfectī sine -isse ad-
icitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pārū|erit; [3] scrīps|erit; [4]
audīv|erit.

Discipulus laudābitur sī magistrō pārūerit et industrius fue- 170
rit: sī rēctē scrīpselit, bene recitāverit et attentē audīverit.

Magister: “Tē laudābō sī mihi pārūeris et industrius fueris.”

Discipulus: “Quid mihi faciēs sī piger fuerō nec tibi pārūerō?”

Magister: “Sī prāvē scrīpseris et male recitāveris nec attentē
audīveris, tē verberābō!” Discipulus: “Ergō mē laudābis sī 175
rēctē scrīpserō, bene recitāverō et attentē audīverō.”

Discipulī laudābuntur sī magistrō pārūerint et industriī fue-
rint: sī rēctē scrīpserint, bene recitāverint et attentē audīverint.

Magister: “Vōs laudābō sī mihi pārūeritis et industriī fue-
ritis.” Discipulī: “Quid nōbīs faciēs sī pigrī fuerimus nec tibi 180
pārūerimus?” Magister: “Sī prāvē scrīpseritis et male recitāve-

ritis nec attentē audīveritis, vōs verberābō!” Discipulī: “Ergō nōs laudābis sī rēctē scrīpserimus, bene recitāverimus et attentē audīverimus.”

185		<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
	<i>Persōna prīma</i>	-erō	-erimus
	<i>Persōna secunda</i>	-eris	-eritis
	<i>Persōna tertia</i>	-erit	-erint

[B] Passīvum.

190 Pater gaudēbit sī filius ā magistrō laudātus erit (= sī magister filium laudāverit).

Pater gaudēbit sī filiī ā magistrō laudātī erunt (= sī magister filiōs laudāverit).

195 Pater: “Gaudēbō, fili mī, sī laudātus eris.” Filius: “Quid mihi dabis sī laudātus erō?”

Pater: “Gaudēbō, filiī meī, sī laudātī eritis.” Filiī: “Quid nōbīs dabis sī laudātī erimus?”

		<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
	<i>Persōna prīma</i>	laudātus erō	laudātī erimus
200	<i>Persōna secunda</i>	laudātus eris	laudātī eritis
	<i>Persōna tertia</i>	laudātus erit	laudātī erunt

PENSVM A

Syra: “Iam dormī, Quīnte! Cum bene dormīv–, valēbis.”

Quīntus: “Nōn dormiam antequam tū mihi fābulam nārrāv–.

Cum fābulam audīv–, bene dormiam. Cum bene dormīv–, brevī sānus erō, nisi medicus mē necāv–!”

Patria salva erit sī militēs nostrī fortiter pugnāv–. Dux: “Nisi vōs fortiter pugnāv–, militēs, hostēs castra nostra expugnābunt.” Militēs: “Num quid nōbīs dabitur, sī fortiter pugnāv–?”

Verba: induere –isse –um; ēligere –isse –um; coquere –isse –um; sternere –isse –um; fundere –isse –um; miscēre –isse –um; exhaurīre –isse –um; revertī –isse/–um esse; ūti –um esse.

fu er ō	fu er imus
fu er is	fu er itis
fu er it	fu er int

-er ō	-er imus
-------	----------

-er is	-er itis
--------	----------

-er it	-er int
--------	---------

laudāt us erit

laudāt ī erunt

-tus	erō	-tī	erimus
------	-----	-----	--------

-ta	eris	-tae	eritis
-----	------	------	--------

-tum erit	-ta erunt
-----------	-----------

laudāt us erō

laudāt us eris

laudāt us erit

laudāt ī erimus

laudāt ī eritis

laudāt ī erunt

Vocābula nova:

balneum

hospes

cēna

iter

famēs

sitis

bonum

triclinium

culīna

cocus

minister

medium

convīvium

convīva

genus

vās

argentum

holus

nux

carō

sāl

calida

merum
 libertīnus
 mel
 inexpectātus
 tardus
 diligēns
 iūcundus
 molestus
 īmus
 argenteus
 glōriōsus
 acūtus
 merus
 acerbus
 dulcis
 recipere
 salvēre iūbēre
 vīsere
 requiēscere
 fruī
 nūntiāre
 contrahere
 praeesse
 cēnāre
 perferre
 ēligere
 coquere
 exōrnāre
 parāre
 sternere
 accubāre
 accumbere
 placēre
 gustāre
 aspergere
 fundere
 miscēre
 pōtāre
 liberāre
 apportāre
 prōferre
 exhaurīre
 complēre
 singulī
 bīnī
 ternī
 circiter
 diū
 paulisper
 dēnum
 prīdem
 equidem
 sānē

PENSVM B

Iūlius Cornēlium et Orontem, amīcōs et — suōs, cum uxōri-
 bus ad — vocāvit. Cum hospitēs veniunt, Iūlius in — lavātur.
 Aemilia eōs — iubet [= salūtat] et marītum suum — excūsāt.
 Cornēlius ad villam suam reversus ōtiō —. Orontēs, quī ex
 longō — revertit, vītā rūsticā nōn —, sed — esse cēnsēt.
 Hospitēs in ātriō exspectant, dum cibus —. Servus quī in —
 cibum coquit, — appellātur. In — sunt trēs lectī: lectus sum-
 mus, mediū, —; in singulīs lectīs — aut — aut ternī —
 accubant. Rōmānī in lectīs cubantēs —.

Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ —. In mēnsā sunt — et
 pōcula ex — facta. Cibus omnibus —, māximē autem —
 laudātur. — [= servī] vīnum in pōcula —. Orontēs vīnum
 merum — [= bibit], cēterī convīvae aquam vīnō —.

Sine cibō homō — vīvere potest, sine aquā — tantum. —
 mala rēs est, sed multō pēior est —. Ex malīs minimum —
 oportet.

PENSVM C

Quī sunt Cornēlius et Orontēs?
 Ubi est Iūlius cum hospitēs adveniunt?
 Quid est balneum?
 Nōne iūcunda est vīta rūstica?
 Quid est cocī negōtium?
 Num Rōmānī in sellīs sedentēs cēnant?
 Quot lectī sunt in tricliniō?
 Quot convīvae in singulīs lectīs accubant?
 Ex quā materiā pōcula et vāsa facta sunt?
 Tūne vīnum aquā calidā mixtum bibis?

INTER POCVLA

1 Nōn solum dē cibō et pōtiōne est sermō convīvārum.
 Iūlius hospitēs suōs dē rēbus urbānīs interrogat: “Quid
 novī ex urbe? Octō diēs iam sunt cum Rōmae nōn fuī,
 nec quisquam interim mihi litterās inde mīsīt. Quam ob
 5 rem nec ipse praesēns nec absēns per litterās quidquam
 cognōvī dē eō quod nūper Rōmae factum est.”

Aemilia: “Nēmō tibi quidquam scrībet dē rēbus ur-
 bānīs, nisi prius ipse epistulam scrīpseris.”

Orontēs: “Opus nōn est epistulās exspectāre, nam
 10 facile aliquid novī per nūntiōs cognōscere potes. Cūr
 nōn servum aliquem Rōmam mittis?”

Iūlius: “Servī sunt malī nūntiī: saepe falsōs rūmōrēs
 nūntiant. Numquam servōs meōs Rōmam mittō.”

Cornēlius: “Quid? Herī quendam servum tuum vīdī
 15 in viā Latīnā. Faciem recognōvī, saepe eum hīc vīdī.”

pōtiō -ōnis *f* = quod
 pōtātur

praesēns -entis
 ↔ absēns

nūntius -ī *m* = is quī
 nūntiat

rūmor -ōris *m* = rēs ex
 aliīs audīta quae nār-
 rātur

quī-dam, *acc* quen-dam
 (< quem-dam)

ab aliquō quaerere = ali-
quem interrogāre
ali-quī -qua -quod

Midās -ae *m*
quī - quae - quod -dam,
abl quō - quā - quō -dam,
gen cuius -dam
avārus -a -um = cupidus
pecūniae
optāre = cupere

minimē = nullō modō

Bacchus -ī *m*: deus vinī

quid - quid = omnis rēs
quae

tangere tetigisse tāctum

mūnus -eris *n* = dōnum

im-patiēns -entis < in-
patiēns

quam-ob-rem = cūr

cui: Aemiliae

simul atque = eōdem
tempore quō, cum
primum

Iūlius ā Cornēliō quaerit ‘quod nōmen eī sit?’

Cornēlius: “Aliquod nōmen Graecum, putō. ‘Midās’
fortasse, nec vērō certus sum. Semper nōmina oblīvīs-
cor, nam mala memoria mihi est.”

Orontēs: “Midās est nōmen rēgis, dē quō haec fābula 20
nārrātur: In quādam urbe Asiae ōlim vīvēbat rēx quī-
dam avārus, nōmine Midās, quī nihil magis optābat
quam dīvitiās...”

Iūlius, quī fābulam audire nōn vult, Orontem inter-
pellat: “Nōn Midās” inquit, “sed Mēdus est nōmen 25
cuiusdam servī meī, quī herī...”

Orontēs vērō, minimē turbātus, nārrāre pergit:
“Tum Bacchus deus, quī ob quoddam beneficium rēgī
bene volēbat, “Dabō tibi” inquit “quidquid optāveris.”
Statim Midās “Ergō dā mihi” inquit “potestātem quid- 30
quid tetigerō in aurum mūtandī. Hoc solum mihi optō.”
Bacchus, etsī rēgem avārum mūnus pessimum optā-
visse cēnsēbat, tamen prōmissum solvit.”

Iūlius impatiēns “Tacē, Orontēs!” inquit, “Omnēs
illam fābulam nōvimus.” 35

At Aemilia, quae fābulam ignōrat, ab Oronte quaerit
‘quamobrem id mūnus pessimum sit?’

Cui Orontēs “Stultē id quaeris” inquit, “Midās enim,
quamquam terram, lignum, ferrum manū tangendō in
aurum mūtāre poterat, fame et sitī moriēbātur, cum 40
cibus quoque et pōtiō, simul atque ā rēge tācta erat,
aurum fieret. Postrēmō rēx miser deum ōrāvit ut mūnus

illud infelix revocaret. Bacchus igitur ei suavit ut in quodam flumine lavaretur; cuius fluminis aqua, simul

45 atque corpore regis tacta est, colorem aureum accipit.”

Iulius: “Hicne finis fabulae est?”

Orontes: “Huius quidem fabulae finis est, sed aliam fabulam de eodem rege novi. Deus Apollo effecerat ut Midas aures asininas haberet...”

50 Iulius: “Satis est! Fabulas tuas Graecis audire nolumus. Redeamus ad meum Mendum servum, qui heri aufergit aliquantum pecuniae secum auferens.”

Cornelius: “Quantum pecuniae abstulit?”

Iulius: “Centum circiter sestertios. Atque ego illi
55 servo praeter ceteros fidebam! Posthac servo Graeco nulli confidam, neque enim fide mea digni sunt: infidi et nequam sunt omnes! In familia mea unum solum servum fidum esse credo.”

11 Hic Aemilia maritum interpellat et “St, Iuli!” inquit,
60 “Noli servum praesentem laudare!”

Iulius Deyum conspiciens “Sed is servus adest” inquit, “Nolo eum laudare praesentem. Mendum vero plane infidissimus omnium est. Profecto eum verberabo atque omnibus modis cruciabo, si eum invenero priusquam Italiam reliquerit. Nisi pecuniam mihi reddiderit,
65 in cruce figetur!”

Cornelius: “Etiam si adhuc Romae latet, difficile erit servum fugitivum in tanta urbe reperire. Romae enim tot servi sunt quot homines liberi.”

in-felix -icis ↔ felix

ac-cipere -io -cepisse
-ceptum

Apollō -inis *m*

asininus -a -um < asinus

au- < ab-: au-fugere, au-ferre
ali-quantum = haud paulum (nescio quantum)
quantum = quam multum
au-ferre abs-tulisse ab-latum

fidere (+ dat/abl)
= credere
con-fidere = fidere
fides -ei *f* = animus
fidens
fidus -a -um ↔ in-fidus

crux

cruciare = doleribus afficere
priusquam = antequam

crux -ucis *f*

latere = se occultare, occultari
fugitivus -a -um = qui aufugit
tot... quot = tam multi
... quam

iuuenis -is *m* = vir circiter XXX annōrum
crēdere = putāre

Ovidius -ī *m*
[I.59]
tot puellās... quot

praemium -ī *n* = mūnus
quod datur prō beneficiō
re-trahere

statuere -uisse -ūtum

tantum quantum = tam multum quam
nimis -a -um = nimis magnum

clēmēns -entis ↔ sevērus

ignōscere (+ *dat*): alicui
i. = maleficia alicuius
oblīvīscī/nōn pūnīre

ōdisse (*perf*) ↔ amāre

nec enim umquam =
numquam enim

Aemilia: “Fortasse Rōmam abiit ob amōrem alicuius mulieris. Iuuenis est Mēdus: quid nōn faciunt iuvenēs amōris causā? Crēdō eum apud puellam Rōmānam latēre.” 70

Orontēs: “Ergō numquam reperiētur, nam vērum est quod scrīpsit Ovidius in librō quī vocātur ‘Ars amandī’: 75
Quot caelum stēllās, tot habet tua Rōma puellās.”

Iūlius: “Profectō magnum praemium dabō eī quī servum meum fugitīvum hūc retrāxerit.”

Cornēlius: “Quantum pecūniae dabis? Certum praemium statuere oportet.” 80

Iūlius: “Tantum quantum ille surripuit.”

Orontēs: “Centum tantum sēstertiōs? Sānē nōn nimium praemium prōmittis!”

Aemilia autem marītō suō suādet ut clēmēns sit: “Nōlī Mēdum cruciāre, sī eum invēneris. Clēmēns estō, 85
mī Iūli! Centum sēstertiū haud magna pecūnia est, ut ait Orontēs, nec aliud quidquam surripuit Mēdus.”

Iūlius: “An cēnsēs eum praemium meruisse quod manūs abstinuit ā gemmīs tuīs? Nimis clēmētēs sunt mulierēs: quam facile virīs nēquissimīs ignōscunt! At 90
nostra melior est memoria!”

Aemilia: “Nōvistīne hoc dictum: ‘Dominō sevērō tot esse hostēs quot servōs?’ Servī enim dominum clēmēntem amant, sevērūm ōdērunt.”

Iūlius: “Servī mē metuunt quidem, nec vērō ōdērunt. 95
Nec enim umquam sine causā servum pūnīvī. Sum do-

minus iustus. Servus dominum iniustum odit, iustum
 et severum metuit, non odit. Ne servum quidem iniuriam
 facere oportet, sed necesse est servos infidos aut fugiti-
 100 vos severe punire, nec enim quidquam nisi poena se-
 vera eius generis servos a maleficiis deterrere atque in
 officio tenere potest. Neque quisquam me accusabit si
 servum meum cruciaverum aut interfecerum, id enim est
 ius domini Romanum. Servum alienum necare non licet,
 105 ut scriptum est in legibus, nec verum ulla lex dominum
 vetat servum suum improbum interficere.”

Cornelius: “Nec ulla lex id permittit. Non idem est
 permittere ac non vetare. Solum, vir sapiens et iustus, qui
 Atheniensibus leges scripsit, nullam poenam statuit in
 110 parricidas. Num ideo censens civi Atheniensi licuisse pa-
 trem suum necare?”

Iulius: “Ita sane non censeo. At quamobrem Solum
 nullam poenam in parricidas statuit? Quia nempe Athē-
 niensis umquam post hominum memoriam patrem
 115 suum occiderat, nec ille vir sapientissimus arbitrabatur
 quemquam postea tam inhumanum scelus facturum
 esse. At profecto aliud est patrem suum necare, longē
 aliud servum scelestum capite punire, illud enim turpis-
 simum scelus, hoc supplicium iustum est. Olim ius erat
 120 patri familiam non modo servos, sed etiam liberos suos
 interficere. Eius rei exemplum memoratur Titus Man-
 lius Torquatus, qui filium suum coram exercitu necari
 iussit quia contra imperium patris cum hoste pugnave-

iustus -a -um ↔ in-iustus

in-iuria -ae f = factum
iniustumnec enim quidquam =
nihil enim
punire < poena -ae f
eius generis servi
= tales serviius iuris n (↔ iniuria) =
quod licet et iustum est
lex legis f

vetare ↔ permittere

Solum -onis m
sapiens -entis = prudens
et doctusparricida -ae m = qui
patrem suum occidit
id-eo = ob eam remscelus -eris n = grave
maleficium
scelestus -a -um < sceluscapite punire = puniendi
causa interficere
supplicium -i n = poena
severissima, poena ca-
pitis (: vitae)coram *ppr*+ *abl*: c. aliquo
= ante oculos alicuius

crūdēlis -e = saevus
atque inhūmānus

vetus -eris = antiquus

in-validus -a -um

necandus/pūniendus -a
-um: vir necandus/pūni-
endus est = virum necā-
rī/pūnīrī oportet

nam-que = nam
mōs mōris *m* = id quod
fierī solet

crucī : in cruce

dēbilis -e ↔ validus

Chrīstiānus -a -um
< Chrīstūs; *m pl* quī
Christum adōrant

super + *abl* = dē

ēducāre=(līberōs) alere,
cūrāre, docēre

rat! Sānē pater crūdēlis fuit Mānlius, sed illō suppliciō
sevērissimō cēterī mīlitēs dētterrēbantur nē officium dē- 125
sererent.”

Aemilia: “Nōtum est veterēs Rōmānōs etiam ergā
līberōs suōs crūdēlēs fuisse, nec vērō quisquam hodiē
exemplum sūmit ab illō patre crūdēlissimō.”

Orontēs: “At etiam nunc patrī licet īfantem suum 130
invalidum in montibus expōnere.”

Aemilia: “Pater quī īfantem exposuit ipse necandus III
est! Nōne tālis pater tibi vidētur cruce dignus esse?”

Iūlius: “Certē pater tam inhūmānus sevērē pūniē-
ndus est, namque īfantēs invalidōs expōnere est mōs 135
antīquus atque crūdēlis. Aliī nunc sunt mōrēs. Vērūm
hominem līberum crucī figere nōn est mōs Rōmānō-
rum; id supplicium in servōs statūtum est.”

Aemilia: “Ergō quī īfantem suum dēbilem ad ferās
expōnī iussit, ipse ad bēstiās mittendus est cum aliīs 140
hominibus scelestīs!”

Orontēs: “...et cum Chrīstiānīs istīs quī quendam ho-
minem Iūdaeum tamquam novum deum adōrant, deōs
veterēs Rōmānōs dērīdent. In convīviīs suīs sanguinem
hūmānum bibere solent, ut rūmor est.” 145

Aemilia: “Nōn omnēs vērī sunt rūmōrēs quī afferun-
tur super Chrīstiānīs.”

Fabia: “Nec omnēs īfantēs expositī pereunt. Aliī in
silvīs ab ipsīs ferīs aluntur, aliī inveniuntur ā pāstōri-
bus, quī eōs cum līberīs suīs ēducant.” 150

Orontēs: “Sicut Paris, rēgis Priamī filius dēbilis, quī
 ā servō rēgis fidō in quōdam monte prope urbem
 Trōiam expositus...”

At Cornēlius “Opus nōn est” inquit “vetus exemplum
 155 Graecum afferre, cum complūres fābulae nārrentur dē
 Rōmānīs puerīs quī ita servātī sunt. Cēterum fābulam
 male intellēxistī, nec enim dēbilis fuit Paris nec fidus
 servus Priamī, nam rēx eī imperāverat ut Paridem inter-
 ficeret, et quidquid dominus imperāvit, servō facien-
 160 dum est.”

Orontēs: “Ille servus nōn pūniendus, sed potius
 laudandus fuit: namque ita Paridem servāvit — eum
 quī postea Helenam, fēminam omnium pulcherrimam,
 ā marītō Menelāō abdūxit.”

165 Paula: “Num tantam iniūriam laudandam esse
 cēnsēs?”

Orontēs: “Quod Venus suādet iniūria nōn est! Sānē
 laudandus est ille iuvenis quī nōn modo fēminam illam
 pulcherrimam abdūcere ausus est, sed etiam mīles for-
 170 tissimus fuit quī et multōs aliōs hostēs et ipsum Achil-
 lem occīdit.” Hīc pōculum tollit Orontēs et exclāmat:
 “Vivat fortissimus quisque! Vivant omnēs fēminae
 amandae! Gaudeāmus atque amēmus! Iuvenēs sumus
 ut Paris, nōn senēs ut Priamus, rēx Trōiānōrum, aut
 175 Nestor, dux Graecōrum senex, quī ad nōnāgēsimum
 annum vīxit. Quisquis fēminās amat, pōculum tollat et
 bibat mēcum! Nunc merum bibendum est!”

Paris -idis *m*
 Priamus -ī *m*: rēx Trōiae

vetus *m/f/n* (*nōm* *sg*):
 liber vetus
 fābula vetus
 vīnum vetus

intelligere -lēxisse
 -lēctum

servō (*dat*): ā servō

Menelāus -ī *m*: rēx
 Spartaē
 ab-dūcere

senex

audēre ausum esse

fortissimus quisque =
 omnēs virī fortēs

senex senis *m* = vir an-
 nōrum plūs quam LX
 Nestor -oris *m*
 nōnāgēsimus -a -um
 = XC (90.)
 quis-quis = omnis homō
 quī

nimium = nimis multum

bibere bibisse

alterum tantum = bis
tantumfunditus (*adv*) = ā fundō
ab ōvō ūsque ad māla =
ab initio cēnae ūsque
ad finem
fābulārī = loquīēbrius -a -um = quī ni-
mium vīnī pōtāvitper-īre, *comi* -eatbis tantō = bis tantō
magis
nūgae -ārum *pl* = rēs
stultae
negat 'sē esse' = dicit
'sē nōn esse'
falsus = quī fallit,
fallāx

Cornēlius: "Tacendum est, nōn bibendum! Iam ni-
mium bibistī. Cēnseō tē ūnum tantum vīnī bibisse
quantum nōs omnēs, vel potius alterum tantum!" 180

Orontēs: "Vōs igitur parum bibistis. Numquam ni-
mium huius vīnī bibere possum. Valeat quisquis vīnum
bonum amat! Vīvat Bacchus, deus vīnī! Vīvāmus om-
nēs et bibāmus! Pōcula funditus exhauriāmus!"

Paula: "Iam tacē! Satis est. Nōnne tē pudet ita ab ōvō 185
ūsque ad māla fābulārī? Sānē pudendum est!"

Orontēs autem, simul atque pōculum suum funditus
exhausit, ā Paulā ad Aemiliam versus "Omnēs m-mē
interpellant" inquit, "praeter t-tē Aemilia. Tū t-tam p-
pulchra es quam Helena..." 190

Aemilia: "...et tū tam rūsticus quam Paris, quī inter
rudēs pāstōrēs ēducātus erat! Numquam mōrēs urbānōs
didicistī, rūstice! Nimium pōtāvistī, ēbrius es. Abstinē
manum ā mē!"

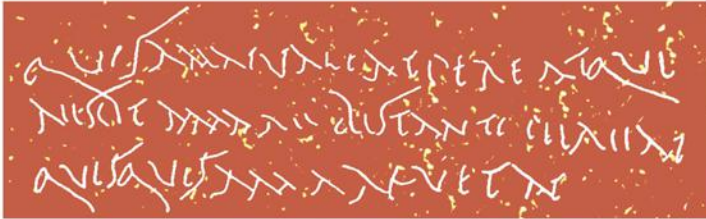
Orontēs iterum pōculum tollēns haec cantat: 195
"*Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!*

Bis tantō pereat quisquis amāre vetat!"

Aemilia: "Nōlumus istās nūgās audīre. Ēbrius es!"

Orontēs negat 'sē esse ēbrium' atque in lectō surgēns
aliud carmen super fēminā falsā et infidā cantāre incipit, 200
sed priusquam finem facit, sub mēnsam lābitur!

Duo servī eum ē triclīniō auferunt atque in cubiculō
pōnunt. Tum vestem super eum iam dormientem ster-
nunt.

[QVIS]QVIS AMAT VALEAT PEREAT QVI
NESCIT AMARE BIS TANTO PEREAT
QVISQVIS AMARE VETAT

Haec inscriptiō inventa est Pompēiis in oppidō Campāniae (item imāgō canis in pāg. 172 et labyrinthi in pāg. 196 et palmae in pāg. 285)

inscriptiō -ōnis *f* = quod inscriptum est

205 GRAMMATICA LATINA

Gerundivum

Vir *laudandus*. Fēmina *laudanda*. Factum *laudandum*.

laudand|us -a -um

‘Laudandus -a -um’ gerundivum appellātur. Gerundivum est adiectivum dēclīnātiōnis I/II. Cum verbō *esse* coniunctum gerundivum significat id quod fieri oportet; is ā quō aliquid fieri oportet apud gerundivum significātur *dativō*.

210 iunctum gerundivum significat id quod fieri oportet; is ā quō aliquid fieri oportet apud gerundivum significātur *dativō*.

Exempla:

Discipulus industrius magistrō *laudandus* est. Discipulus piger reprehendendus et pūniendus est. Tacendum est.

magistrō (*dat*)
= ā magistrō

215 Lingua Latīna *vōbīs discenda* est. Vocābula dīligenter scribenda sunt. Omnia menda corrigenda sunt: addendae sunt litterae quae dēsunt, quae supersunt stilō versō dēlendae sunt. Quidquid magister imperāvit discipulō *faciendum* est.

[1] lauda|nd|us

[2] dēle|nd|us

[3] scrib|end|us

[4] pūni|end|us

Dominus dicit ‘ovēs bene cūrandās esse.’

PENSVM A

In hīs exemplīs syllabae quae dēsunt add- sunt:

Mercēs ad diem solv- est. Quī fūrtum fēcit pūn- est. Quidquid dux imperāvit militibus faci- est. Quid magis opt- est quam vīta beāta? Ē malīs minimum elig- est. In periculīs dēspēr- nōn est. Pater dicit ‘filium pūn- esse, nōn laud-.’

Verba: tangere -isse -um; accipere -isse -um; auferre -isse -um; statuere -isse -um; intellegere -isse -um; bibere -isse; audēre -um esse.

In exemplīs quae sequuntur vocābula add- sunt.

Vocābula nova:

pōtiō
rūmor
memoria
mūnus
fidēs
crux
iuvenis
praemium
poena
iūs
lēx
parricīda
scelus
supplicium
mōs

iniūria
 senex
 nūgae
 praesēns
 avārus
 impatiēns
 infēlix
 asinīnus
 fidus
 infidus
 fugitīvus
 nimius
 clēmēns
 iūstus
 iniūstus
 sapiēns
 scelestus
 crudēlis
 vetus
 invalidus
 dēbilis
 ēbrius
 nōnāgēsimus
 optāre
 interpellāre
 aufugere
 auferre
 fidere
 cōnfidere
 cruciāre
 latēre
 retrahere
 statuere
 ignōscere
 ōdisse
 vetāre
 ēducāre
 abdūcere
 fābulārī
 quidquid
 quisquis
 quantum
 aliquantum
 nimium
 quamobrem
 ideō
 funditus
 priusquam
 namque
 cōram

PENSVM B

Herī Mēdus ā dominō — aliquantum pecūniae sēcum —.
 Mēdus dominum suum nōn amat, sed —. Iūlius, quī eum
 Rōmae — [= occultārī] putat, magnum praemium dabit eī
 quī eum invēnerit — [= antequam] Italiam reliquerit. Iūlius
 dīcit ‘mulierēs nimis — esse ac facile virīs nēquissimīs —.’ —
 dominus imperāvit servō faciendum est. Solō, vir —, Athēni-
 ēnsibus — optimās scripsit. Patrem suum necāre — inhūmā-
 num est. Iūlius nōndum — est ut Nestor, sed adhūc — ut
 Paris ille quī Helenam ā marītō —. “— amat valeat!” cantat
 Orontēs, quī — est quod — [= nimis multum] vīnī pōtāvit.

PENSVM C

Quis fuit Midās?
 Quamobrem Midās fame et sitī cruciābātur?
 Cūr Iūlius illam fābulam audīre nōn vult?
 Ubi Cornēlius servum Iūliī vidit?
 Quantum pecūniae Mēdus sēcum abstulit?
 Estne Mēdus adhūc Rōmae?
 Quid faciet Iūlius sī Mēdum invēnerit?
 Quōmodo hominēs ā maleficiīs dēterrentur?
 Quam fēminam Paris abdūxit?
 Quī hominēs ad bēstiās mittuntur?
 Cūr Orontēs pedibus stāre nōn potest?

CLASSIS ROMANA

- 1 Ōlim cūncta maria tam īnfēsta erant praedōnibus ut nēmō nāvigāret sine māximō periculō mortis aut servitūtis. Multī nautae et mercātōrēs, mercibus ēreptīs nāvibusque submersīs, ā praedōnibus aut interficiēbantur
- 5 aut in servitūtem abdūcēbantur. Iī sōlī quī magnam pecūniam solvere potuerant servitūte liberābantur. Ipse Gāius Iūlius Caesar, cum adulēscēns ex Italiā Rhodum nāvigāret, ā praedōnibus captus est nec prius liberātus quam ingēns pretium solvit.
- 10 Nec solum nautae, sed etiam incolae ōrae maritimae īnsulārumque in metū erant. Nōnnūllae īnsulae ab incolīs dēsertae erant, multa oppida maritima ā praedōnibus capta. Tanta enim erat vīs et audācia eōrum, ut vim Rōmānōrum contemnentēs etiam portūs Italiae oppug-
- 15 nārent.

nāvēs longae

cūnctus -a -um = omnis, tōtus; *pl* = omnēs
 īnfēstus -a -um: (locus)
 īnfēstus ↔ tūtus
 servitūs -ūtis *f* (<servus)
 ↔ libertās

sub-mergere = mergere
 (sub aquam)

liberāre + *abl* = l. ab/ex

incola -ae *m/f* = quī/quae incolit

(oppidum) capere = expugnāre
 vīs *f*, *acc* vim, *abl* vī = potestās
 audācia -ae *f* < audāx
 contemnere = parvī aestimāre, nōn timēre

mare Tūscum = mare
Inferum

in-opia -ae *f* ↔ cōpia

crēscere = augērī

cārus -a -um = magnī
pretiī

populus -ī *m* = cūctī
cīvēs

classis -is *f* = nāvium
numerus

adversus = contrā

ēgregius -a -um = melior
cēterīs, optimus

prae-pōnere (+ *dat*)

proximus -a -um *sup*
(*comp* propior -ius)

< prope; + *dat.* p.
Rōmae

ali-quot *indēcl* = com-
plūrēs (nesciō quot)

vincere vīcisse victum
victōria -ae *f* < vincere
gēns gentis *f*

Aegyptiī -ōrum *m pl*

commūnis -e = nōn
ūnūs sed omnium

grātus -a -um = quī
placet, optātus

nūntius = quod nūntiātur

minuī coeptum est = mi-
nuī coepit

summus : māximus

vīlis -e ↔ cārus

victor -ōris *m* = quī vīcit

fit = accidit

Quoniam igitur propter vim atque multitudinem
praedōnum nē mare Tūscum quidem tūtum erat, pa-
rum frūmentī ex Siciliā et ex Āfricā Rōmam advehēbā-
tur. Ita māxima inopia frūmentī facta est, quam ob rem
pretium frūmentī semper crēscēbat. Postrēmō, cum 20
iam tam cārum esset frūmentum ac pānis ut multī
pauperēs inopiā cibī necessāriī perirent, populus Rōmā-
nus ūnō ōre postulāvit ut ūniversa classis Rōmāna ad-
versus hostēs illōs audācissimōs mitterētur. Ergō
Gnaeus Pompēius, dux ēgregius, classī praepositus est. 25
Quī primum ē marī Tūscō, quod mare proximum Rō-
mae est, et ex Siciliā, insulā Italiae proximā, praedōnēs
pepulit, tum eōs in Āfricam persecūtus est. Dēnique,
aliquot nāvibus in Hispāniam missīs, ipse cum classe in
Asiam profectus praedōnēs quōs ibi invēnit brevī tem- 30
pore omnēs vīcit. Hāc victōriā ēgregiā omnēs gentēs, ab
Hispānīs ūsque ad Aegyptiōs Iūdaeōsque, commūnī pe-
rīculō liberātae sunt. Simul atque grātus nūntius dē eā
victōriā grātissimā Rōmam pervēnit, pretium frūmentī
minuī coeptum est; victīs enim praedōnibus, nautae 35
sine metū per maria, quae omnium gentium commūnia
sunt, nāvīgābant. Rōmae igitur ex summā inopiā re-
pente māxima frūmentī cōpia facta est ac pānis tam vīlis
fuit quam antea fuerat — id quod populō Rōmānō grā-
tissimum fuit. Pompēium victōrem cūctus populus 40
Rōmānus summīs laudibus affēcit.

Ex eō tempore rārō fit ut nāvis praedōnum in marī

Internō appāreat, nam classēs Rōmānae, quae cūncta
 maria percurrunt, nāvēs mercātōriās atque ōram mariti-
 45 mam dīligerter tuentur. Mare Internum iterum ‘nos-
 trum mare’ iūre appellātur ā Rōmānīs. Neque tamen
 classis Rōmāna omnēs nautās quī ubīque nāvīgant tuērī
 potest. Adhūc supersunt aliquot praedōnēs maritimī,
 quī tantā audāciā sunt ut nē armīs quidem Rōmānōrum
 50 dēterreantur.

Amīcī nostrī in marī Tūscō nāvīgantēs tālēs praedō-
 nēs audācissimōs nāvem suam persequī arbitrantur.
 Cūnctī perturbātī sunt. Etsī nautae omnibus vīribus
 rēmīgant, tamen illa nāvis, ventō secundō adiuvante,
 55 magis magisque appropinquat.

Caelum nūbilum suspiciēns gubernātor optat ut ven-
 tus in adversum vertātur. Is enim nautās suōs tam vali-
 dōs esse crēdit ut nūlla alia nāvis rēmīs sōlis ācta nāvem
 suam cōnsequī possit.

II Intereā Lȳdia genua flectit et Deum precātur ut sē
 adiuvet: “Pater noster quī es in caelīs! Fīat voluntās tua!
 Sed liberā nōs ā malō!”

Mēdus autem gladium brevem, quem adhūc sub
 veste occultāvit, ēdūcit et “Equidem” inquit “nōn iner-
 65 mis occīdar. Sī praedōnēs mē armīs petīverint, omnibus
 vīribus repugnābō! Fortēs fortūna adiuvat, ut āiunt.”

Tum vērō Lȳdia “Converte gladium tuum” inquit “in
 locum suum! Omnēs enim quī cēperint gladium, gladiō
 perībunt, ut ait Chrīstus.”

internus -a -um < intrā;
 mare I. um (intrā fretum
 oceanī) = mare nostrum
 per-currere
 mercātōrius -a -um
 < mercātor
 tuērī = tūtum facere,
 cūstōdīre
 iūre : rēctē, vērē
 ubī-que = omnī locō
 super-esse = reliquus
 esse
 tantā audāciā esse = tam
 audāx esse

vīrēs -ium *fpl* < vīs
 rēmīgāre = nāvem rēmīs
 agere
 ad-iuvāre = iuvāre

nūbilus -a -um ↔ se-
 rēnus
 adversus -a -um: (ven-
 tus) a. ↔ secundus
 agere ēgisse āctum

inter-eā = interim
 flectere -xisse -xum
 voluntās -ātis *f* < velle;
 v. tua = quod tū vīs
 [Math. 6. 9,10,13]

ē-dūcere
 in-ermis -e ↔ armātus

re-pugnāre = contrā
 pugnāre

[Math. 26.52]

dōnec = dum, tam diū
quam

ab aliquō petere = ali-
quem rogāre

dis-suādēre ↔ persuā-
dēre
neu = nē-ve
re-sistere (+ *dat*) = re-
pugnāre
opus esse + *abl*

prae-ferre: mortem servi-
tūtī p. = morī malle
quam servīre
haud sciō an dixerim
= fortasse dixi
cārus = quī diligitur

grātia -ae *f* = rēs grāta,
beneficium

pecūniae grātiā = ob grā-
tiam pecūniae, pecū-
niae causā
sēstertium = sēstertiōrum

of-ferre ob-tulisse ob-
lātum = sē datūrum
esse dīcere/ostendere

red-imere -ēmissee -ēmp-
tum <red- + emere

“Sed tē quoque” inquit Mēdus “gladiō meō dēfen- 70
dam. Nōlō tē ā praedōnibus occīdī spectāre inermis.
Dōnec ego vīvam, nēmō tibi nocēbit!”

Sed Lȳdia, quae Mēdum ut fūrem contemnit, “Nōn ā
tē” inquit, “sed ā Deō auxiliū petō. Is sōlus nōs tuērī
potest.” 75

Item gubernātor multīs verbīs Mēdō dissuādēre cōnā-
tur nē gladium ēdūcat neu praedōnibus vī et armīs resis-
tat: “Quid opus est armīs? Tanta est vīs praedōnum ut
nūllō modō iīs resistere possīmus. Neque praedōnēs
nautās inermēs occīdunt, cum eōs magnō pretiō servōs 80
vēndere possint.”

Mēdus: “Iamne oblītus es quid modo dīxeris? Dīxistī
enim ‘tē mortem servitūtī praeferre’.”

Gubernātor: “Haud sciō an ego ita dīxerim, sed pro-
fectō libertās mihi vītā cārīor est. Nihil libertātī prae- 85
ferō. Quam ob rem omnem pecūniam meam praedōni-
bus dabō, sī libertātem mihi reddent. Hanc grātiam
sōlam ab iīs petam.”

Mēdus: “Certē praedōnēs pecūniam tibi ēripiēt, sed
fēlīx eris sī pecūniae grātiā vītāe tuae parcent.” 90

Gubernātor: “Sī necesse erit, decem mīlia sēstertium
praedōnibus offerre possum. Quod ipse nōn possideō
amīcī meī prō mē solvent.”

Mēdus: “Ergō nūlla spēs est mihi, quī nec ipse pecū-
niam habeō nec amīcum tam pecūniōsum, ut mē ē ser- 95
vitūte redimere possit aut velit.”

Tum mercātor “Mihi quidem” inquit “multī sunt amīcī pecūniōsī, sed valdē dubitō num pecūniā suā mē redimere velint. Fortūnā adversā amīcīs fīdendum nōn est! Namque amīcī, quōs in rēbus secundīs multōs habēre vidēmur, temporibus adversīs nōbīs dēsunt. Duōs versūs reminīscor ē carmine quod dē hāc rē scrīpsit poēta quīdam:

Dōnec eris fēlīx, multōs numerābis amīcōs.

105 *Tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris!”*

Gubernātor: “Nesciō quī poēta ista scrīpserit. Tūne nōmen eius meministī?”

Mercātor: “Illōs versūs scrīpsit Ovidius, poēta ēgre-gius, nisi memoria mē fallit. Quī ipse, cum fortūnā ad-versā premerētur, ab amīcīs suīs dēsertus erat.”

Gubernātor: “Nōn vērūm est quod dīxit Ovidius. Nam etsī rāra est vēra amīcītia ac fidēs, nōn omnēs amīcī sunt falsī seu infidī. Multō melius Ennius poēta:

Amīcus certus in rē incertā cernitur.

115 Certus ac vērūm amīcus est quī numquam amīcō suō deest seu secunda seu adversa fortūna est. Mihi vērō multī sunt tālēs amīcī, quī semper mihi aderunt in rē-bus adversīs, seu pecūniā seu aliā rē mihi opus erit. Ipse enim saepe amīcīs meīs affuī, nēmō amīcus umquam

120 frūstrā auxilium ā mē petīvit. Ergō omnēs mihi grātī sunt prō beneficiīs.”

Mercātor: “Aliud est grātiam habēre, aliud grātiam referre. Nōn omnēs quī tibi prō beneficiīs grātiās agunt,

velle, *coni praes:*
velim velimus
velis velitis
velit velint
adversa fortūna = mala
fortuna

de-esse (+ *dat*) = auxi-
lium nōn ferre
re-miniscī ↔ obliviscī

poēta -ae *m* = quī
carmina scrībit
(multōs) numerāre: ha-
bēre
nūbila : adversa
[Ovidius: *Trīstia I.9.5-6*]

meminisse (*perf*) =
memoriā tenēre
(↔ oblitus esse)

premere : malā rē
afficere

amīcītia -ae *f* < amīcus
fidēs = animus fidus
seu = sive

(amīcus) certus : fidus

ad-esse (+ *dat*) = auxi-
lium ferre (↔ deesse)

ad-esse af-fuisse (< ad-
fuisse)
mihi grātus = quī mihi
bene vult prō beneficiō;
g. esse = grātiam (: ani-
mum grātum) habēre
grātiam re-ferre = g.am
prō grātiā reddere
grātiās agere = dicere
'sē grātiam habēre'

meminisse + *gen/acc*: m.
hominis, m. rei/rem

ali-quandō = aliquō tem-
pore (nesciō quandō)

nē quis = nē aliquis,
nē quisquam

pīrāta -ae m = praedō
maritimus

mūtuus -a -um: pecūnia
mūtua = pecūnia quae
reddenda est
condiciō -ōnis f = lēx
inter duōs statūta
diēs f = tempus statūtum

ipsī posteā, sī opus fuerit, grātiā tibi referent. Facile
est grātiās agere prō beneficiīs, nec vērō quidquam dif- 125
ficilius esse vidētur quam beneficiōrum meminisse.”

Gubernātor: “Sed ego ipse soleō amīcīs meīs grātiā
referre. Numquam beneficiū oblītus sum, semper pecū-
niam acceptam reddidī.”

Hīc Mēdus “Ergō” inquit “melior es amīcus quam ille 131
quem ego aliquandō ē servitūte redēmī.”

Gubernātor: “Mīror unde pecūniā sūmpseris ut
aliōs redimerēs, cum tē ipse redimere nōn possīs.”

Lȳdia: “Ego mīror cūr id mihi nōn nārrāveris.”

Mēdus: “Nihil cuiquam nārrāvī dē eā rē, nē quis mē 135
glōriōsum exīstimāret. Sed quoniam omnēs mē quasi
servum scelestum contemnitis, nārrābō vōbīs breviter
quōmodo amīcum ē servitūte redēmerim atque ipse ob
eam grātiā servus factus sim:

“Cum homō līber Athēnīs vīverem, ā quōdam amīcō 140
epīstulam accēpī quā ille mihi nūntiāvit ‘sē ā pīrātīs cap-
tum esse’ ac mē per amīcitiā nostram ōrāvit ut sē ē
servitūte redimerem magnum pretium solvendō. Cum
autem tantum pecūniae nōn habērem, necesse fuit pe-
cūniā mūtuā sūmere. Ergō virum dīvitem adīi, quī 145
mihi omnem pecūniā mūtuā dedit hāc condiciōne,
ut annō post ad certam diem omnia sibi redderentur.
Pecūniā solūtā, amīcus meus ā pīrātīs līberātus grātiās
mihi ēgit prō beneficiō, ac simul mihi prōmīsīt ‘sē intrā
annum omnem pecūniā redditūrum esse’ — sed annō 150

post nē assem quidem ab eō accēperam! Diē ad solven-
 dum cōstitutā, cum pecūniam dēbitam solvere nōn
 possem, homō ille dīves mē in carcerem mīsīt et aliquot
 diēbus post servum vēndidit. — Sed nesciō cūr hoc
 155 vōbīs nārrāverim, nec enim sine māximō dolōre eius
 temporis reminīscor cum in patriā liber inter cīvēs libe-
 rōs versārer. Utinam aliquandō liber patriam videam!
 Sed frūstrā hoc optō, nam iam illī pīrātae eam spem
 mihi ēripiēt, idque eōdem diē quō ab amīcā meā dēser-
 160 tus sum!” Hoc dīcēns Mēdus ānulum quem Lȳdia ab-
 icere voluit prae sē fert.

Gubernātor: “Nē dēspērāveris! Fortasse ānulō istō
 aureō tē redimere poteris. Namque avārī atque aurī cu-
 pidī sunt omnēs pīrātae. Magna est vīs aurī.”

165 Mēdus ānulum parvum aspiciēns “Putāsne” inquit
 “mē tam parvī aestimārī ā pīrātīs?”

Gubernātor: “Nōn omnēs hominēs parī pretiō aesti-
 mantur. Scīsne quantum pīrātae ā Iūliō Caesare captō
 postulāverint? Vīgintī talenta postulāvērunt, id est
 170 prope quīngenta mīlia sēstertium. At Caesar, vir super-
 bus, cum id parum esse cēnsēret, quīnquāgintā talenta
 pīrātīs obtulit, simul vērō supplicium iīs minātus est!
 Tum praedōnibus quasi servīs suīs imperāvit ut tacē-
 rent neu somnum suum turbārent — ita Caesar praedō-
 175 nēs contemnēbat, cum in eōrum potestāte esset. Ubi
 primum redēptus est, ipse nāvēs armāvit et captōs
 praedōnēs in crucem tollī iussit.”

cōn-stituere = statuere

reminīscī + *gen/acc.*: r.
 hominīs, r. reū/rem
 utinam (+ *coni*) = optō
 ut

prae sē ferre = ante sē
 tenēre, ostendere
 nē dēspērāveris! = nōli
 dēspērāre!

talentum -ī *n* (pecūnia
 Graeca) = xxiv mīlia
 sēstertium
 superbus -a -um = quī
 aliōs contemnit

minārī (+ *dat*) = poenam
 prōmittere

cum... esset : quam-
 quam ... erat
 ubi primum + *perf*
 = cum primum
 armāre = armīs parāre

utinam nē = optō nē

nē abiēceris! = nōlī
abicere!

meā grātiā = meā causā

hōc nihil grātius = nihil
grātius quam hoc

nāvis longa = nāvis ar-
māta (ē classe Rōmānā)
nē timueritis! = nōlīte
timēre!

dē-sistere = dēsinerē
tollere sus-tulisse
sub-lātum

Mēdus: “Nōn sum tam superbus ut mē cum Caesare comparandum esse putem. Utinam nē pīrātae mē ut servum fugitīvum occīdant! Vērum hōc ānulō sī quis 180 servārī potest, nōn ego, sed amīca mea servanda est. Ecce ānulum reddō tibi, Lȳdia. Nē eum abiēceris! Utinam ille ānulus vītā tuam servet!”

Lȳdia ānulum oblātum accipit et “Grātiās tibi agō” inquit, “sed quōmodo tua vīta servābitur?” 185

“Id nōn cūrō” inquit Mēdus, “nec enim mortem me- tuō, sī tē salvam esse sciō.”

Tum Lȳdia “Ō Mēde!” inquit, “Nunc dēmum intel- legō mē tibi vītā cārīōrem esse. Ignōsce mihi quod tē accūsāvī! Omnia meā grātiā fēcistī. Quōmodo tibi grā- 190 tiam referam?”

Mēdus: “Nihil rogō, nisi ut mē amēs ita ut mē amā- bās. Hōc nihil grātius mihi fierī potest.”

Lȳdia nihil respondet, sed Mēdum complectitur at- que ōsculātur. Quid verbīs opus est? 195

Intereā gubernātor in mare prōspicit et “Quid hoc?” inquit, “Aliae nāvēs illam sequuntur. Tot nāvēs praedō- nēs nōn habent. Nāvēs longae sunt, quae mare percur- runt, ut nōs ā pīrātīs tueantur. Nē timueritis, amīcī!”

Mercātor: “Sed cūr illae nōs persequuntur?” 200

Gubernātor: “Quia tamquam praedōnēs ab iīs fugi- mus. Rēmōs tollite, nautae!”

Nautae statim rēmigāre dēsistunt ac rēmīs sublātīs nāvēs longās salūtant. Classis celeriter appropinquat.

205 Iam mīlitēs armātī in nāve proximā cernuntur. Lȳdia magnā cum laetitiā classem appropinquantem spectat, sed Mēdus etiamnunc perterritus esse vidētur.

etiam-nunc = adhūc

“Nōnne laetāris, Mēde” inquit Lȳdia, “quod nōs omnēs ē commūnī periculō servātī sumus?”

210 Mēdus: “Laetor sānē quod vōs servātī estis; sed ego mīlitēs aequē timeō atque pīrātās. Nē oblīta sīs mē servum fugitīvum esse. Timeō nē mīlitēs mē captum Rōmam abdūcant, ut cōram populō ad bēstiās mittar in amphitheātrō. Hoc dominus mihi minārī solēbat.”

nē oblīta sīs! = nōlī
oblīvīscī!

amphitheātrum -ī *n*

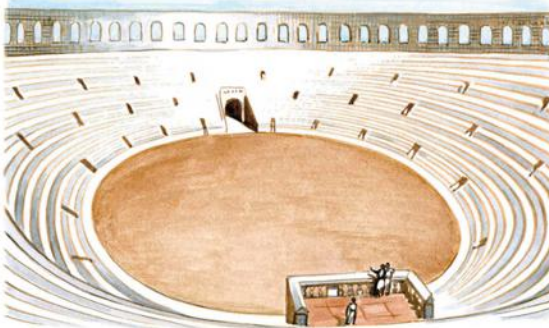
215 “Nē timueris!” inquit Lȳdia, “Mīlitēs ignōrant quī homō sīs et quid antea fēceris. Iam nēmō nōs prohibēbit simul in patriam nostram commūnem redīre.”

nē timueris! = nōlī
timēre!

Interea nāvēs longae tam prope vērunt ut mīlitēs cognōscant nāvem mercātōriam esse. Itaque persequī dēsistunt atque cursum ad orientem flectunt. Brevī cūncta classis ē cōnspectū abit.

cursus -ūs *m* < currere

— Hīc amīcōs nostrōs in mediō cursū relinquimus. Utinam salvī in Graeciam perveniant! Omnia bona iīs optāmus.

amphitheātrum

GRAMMATICA LATINA

225

Coniunctīvus

Tempus perfectum

[A] Āctīvum.

laudāverit

Iūlius dubitat num magister Mārcum laudāverit.

-erit

‘Laudāverit’ est coniunctīvus temporis praeteritū perfectī. 230

Coniunctīvus perfectī dēsinit in *-erit* (pers. III sing.), quod ad īnfīnītīvum perfectī sine *-isse* adicitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pārū|erit; [3] scrīps|erit; [4] audīv|erit.

[1] recitāv|erit|m
 recitāv|erit|s
 recitāv|erit|t
 recitāv|erit|mus
 recitāv|erit|tis
 recitāv|erit|nt

Pater filium interrogat ‘num bonus discipulus fuerit: num magistrō pārūerit, attentē audīverit, rēctē scrīpserit et pulchrē recitāverit.’ 235

[2] pārū|erit|m
 pārū|erit|s
 pārū|erit|t
 pārū|erit|mus
 pārū|erit|tis
 pārū|erit|nt

Pater: “Audīsne? Interrogō tē ‘num bonus discipulus fueris, num magistrō pārūeris, attentē audīveris, rēctē scrīpseris et pulchrē recitāveris’.” Fīlius: “Iam tibi dīxī ‘mē industrium 240

[3] scrīps|erit|m
 scrīps|erit|s
 scrīps|erit|t
 scrīps|erit|mus
 scrīps|erit|tis
 scrīps|erit|nt

fuisse.’ Quārē igitur mē interrogās ‘num bonus discipulus fuerim, num magistrō pārūerim, attentē audīverim, rēctē scrīpserim et pulchrē recitāverim’? Crēde mihi! Nē dubitāveris dē verbīs meīs!”

[4] audīv|erit|m
 audīv|erit|s
 audīv|erit|t
 audīv|erit|mus
 audīv|erit|tis
 audīv|erit|nt

Parentēs filiōs interrogat ‘num bonī discipulī fuerint: num magistrō pārūerint, attentē audīverint, rēctē scrīpserint et pulchrē recitāverint.’ 245

fu|erit|m fu|erit|mus
 fu|erit|s fu|erit|tis
 fu|erit|t fu|erit|nt

Parentēs: “Audītīsne? Interrogāmus vōs ‘num bonī discipulī fueritis, num magistrō pārūeritis, attentē audīveritis, rēctē scrīpseritis et pulchrē recitāveritis’.” Fīlii: “Iam vōbīs dīximus 250

nē dubitāveris! = nōlī
 dubitāre!
 nē dubitāveritis! =
 nōlīte dubitāre!

‘nōs industriōs fuisse.’ Quārē igitur nōs interrogātīs ‘num bonī discipulī fuerimus, num magistrō pārūerimus, attentē audīverimus, rēctē scrīpserimus et pulchrē recitāverimus’? Crēdite nōbīs! Nē dubitāveritis dē verbīs nostrīs!”

Singulāris Plūrālis

255

-erit|m -erit|mus

Persōna prīma -erim -erimus

-erit|s -erit|tis

Persōna secunda -eris -eritis

-erit|t -erit|nt

Persōna tertia -erit -erint

[B] Passivum.

260 Pater dubitat num filius ā magistrō laudātus sit.

Pater: “Tūne ā magistrō laudātus es?” Filius: “Nesciō num laudātus sim!” Pater: “Quōmodo nescīs num laudātus sīs ā magistrō?” Filius: “Nesciō quid ab eō dictum sit, nam in lūdō dormīvī!”

laudāt		us	sim
laudāt		us	sīs
laudāt		us	sit
laudāt		ī	sīmus
laudāt		ī	sītis
laudāt		ī	sint

265 Pater dubitat num filiī ā magistrō laudātī sint.

Pater: “Vōsne ā magistrō laudātī estis?” Filiī: “Nescīmus num laudātī sīmus!” Pater: “Quōmodo nescītis num laudātī sītis?” Filiī: “Nescīmus quid magister dīxerit, nam in lūdō dormīvimus!”

270		<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
	<i>Persōna prīma</i>	laudātus sim	laudātī sīmus
	<i>Persōna secunda</i>	laudātus sīs	laudātī sītis
	<i>Persōna tertia</i>	laudātus sit	laudātī sint

-tus		sim	-tī		sīmus
-ta		sīs	-tae		sītis
		sit			sint
-tum	sit		-ta	sint	

PENSVM A

Dominus dubitat num pāstor ovēs bene cūrāv-. Dominus: “Dīc mihi, pāstor, utrum in campō dormīv- an vigilāv-.” Pāstor: “Mīror cūr mē interrogēs utrum dormīv- an vigilāv-. Semper officium meum faciō.” Dominus: “Ergō dīc mihi cūr herī ovis ē grege aberrāv- ac paene ā lupō capta s-.” Pāstor mīrātur unde dominus hoc audīv-.

Iūlius servōs interrogat num Mēdum vīd-. Servī: “Nescīmus quō fūg-, ut tibi dīximus. Cūr nōs interrogās num eum vīd-?” Iūlius: “Id interrogō, quia dubitō vērumne dīx-!”

Verba: vincere -isse -um; agere -isse -um; flectere -isse -um; offerre -isse -um; redimere -isse -um; tollere -isse -um; adesse -isse.

PENSVM B

Priusquam Pompēius, dux — [= optimus], — Rōmānae praepositus est, — [= omnia] maria — erant praedōnibus, quī Rōmānōs ita — ut etiam portūs Italiae oppugnārent. Tanta erat — praedōnum ut nēmō iīs — posset. Nēmō sine metū

Vocābula nova:

servitūs
incola
vīs
vīrēs
audācia
inopia
populus
classis
victōria
gēns
victor
vīrēs
voluntās
grātia
poēta
amīcitia
pīrāta
condiciō
talentum
amphitheātrum
cursus
cūctus
īnfēstus
cārus
ēgregius
proximus
commūnis

grātus
 vilis
 internus
 mercatōrius
 nūbilus
 adversus
 inermis
 mūtuis
 superbus
 submergere
 contemnere
 praepōnere
 percurrere
 tuērī
 rēmigāre
 adiuvāre
 flectere
 ēdūcere
 repugnāre
 dissuādere
 praeferre
 offerre
 redimere
 reminīscī
 meminisse
 referre
 minārī
 armāre
 dēsistere
 aliquot
 ubīque
 aliquandō
 intereā
 etiamnunc
 dōnec
 neu
 seu
 utinam

mortis aut — nāvīgābat. — [= complūrēs] īnsulae ab —
 relinqūbantur. Rōmae frūmentum tam — erat ut multī
 pauperēs fame (= — cibī) perīrent.

Pīrātae, quī — [= aliquō tempore] Caesarem cēperant, xx
 talenta — [= sīve] D mīlia sēstertium ab eō postulāvērunt, sed
 Caesar, vir —, L talenta iīs —. Tantō pretiō Caesar — est.

Omnēs amīcī prō beneficiīs — agunt, sed paucī posteā —
 referre volunt. Vēra — rāra est. Difficile est beneficiōrum —.
 Fortēs fortūna —.

PENSVM C

Cūr Pompēius classī Rōmānae praepositus est?

Cūr amīcī nostrī ab alterā nāve fugiunt?

Utrum ventus secundus an adversus est?

Quantum gubernātor pīrātīs offerre potest?

Num ipse tantum pecūniae possidet?

Quandō vērus amīcus cognōscitur?

Quōmodo Mēdus servus factus est?

Cūr Mēdus adhūc nihil nārrāvit de eā rē?

Suntne praedōnēs quī eōs persequuntur?

Cūr Mēdus etiamnunc perterritus est?

Quō nāvēs longae cursum flectunt?

EXERCITVS ROMANVS

- 1 Exercitus Rōmānus ūniversus cōnstat ex legiōnibus duodētrīgintā, quae in dēnās cohortēs dīviduntur. In singulīs legiōnibus sunt sēna vel quīna vel quaterna mīlia mīlitum, quī omnēs cīvēs Rōmānī sunt. Praetereā
- 5 magna auxilia exercituī adiunguntur. Auxilia sunt peditēs equitēsque ex prōvinciīs, quī arma leviōra, sicut arcūs sagittāsque, ferunt. Legiōnāriī sunt peditēs scūtīs, gladiīs pīlīsque armātī.

- Signum legiōnis est aquila argentea, quae in itinere
- 10 ante agmen fertur. In itinere cohortēs alia post aliam in longō ōrdine prōgrediuntur. Tālis ōrdō mīlitum prōgredientium dīcitur agmen. Cum agmen ad hostēs pervēnit, sī tempus et locus idōneus est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs īnstruuntur. Exercitus ita īnstrūctus aciēs appellātur. Ante proelium dux exercitūs mīli-
- 15 tēs suōs hortātur ut fortiter pugnent. Tum peditēs prō-

agmen -inis *n*legiō -ōnis *f*cohortis -rtis *f*

dēnī -ae -a = X et X...

sēnī -ae -a = VI et VI...

quīnī -ae -a = V et V...

quaternī -ae -a = IV et

IV...

auxilia -ōrum *n pl*

ad-iungere = addere

legiōnārius -a -um < legiō;
m = mīles *l*.

aquila

ōrdō -inis *m*

prō-gredi -ior = prō-cēdere

idōneus -a -um = con-veniēns

īnstruere -ūxisse -ūctum
aciēs -ēī *f*proelium -ī *n* = pugna
exercituum

hortārī = monēre

prō-currere -currisse

mittere = iacere

caedere = pulsāre; (gladiō) c. = occidere

imperātor -ōris *m* = quī imperat (titulus ducis)
circum-dare = cingere
(locum) mūnīre = vāllō /mūrō circumdare

suprā (*adv*): in cap. XII
com-memorāre = memorāre

aetās -ātis *f* = annī quōs aliquis vīxit

militāris -e < mīles
puer VII annōs nātus
= puer VII annōrum

velle, *coni imperf*:
vellem vellēmus
vellēs vellētis
vellet vellent

studēre (+ *dat*): litterīs
s. = studiōsus esse litterārum (: legendī)
studium -ī *n* < studēre

cōgere co-ēgisse -āctum
(< co- + agere) = vī
persuādere

stipendium -ī *n* = mercēs
mīlitis; s. merēre = mīlitāre
prō ↔ contrā

virtūs -ūtis *f* < vir;
(mīlitis) v. = animus
fortis

pūblicus -a -um (< populus) ↔ prīvātus -a -um

(epistulam) dare = mittere
praecipuē = prae ceteris
rēbus, māximē

currunt et primum pila in hostes mittunt, deinde eos gladiis caedunt. Hostibus proelio victis, dux a militibus 'imperator' salutatur. Vesperis exercitus loco ad defendendum idoneo castra ponit, quae vallō et fossa circumdantur. Ita muniuntur castra Romana.

Aemilius, frater Aemiliae minor, quem supra commemoravimus, a prima aetate studiosus fuit rei militaris. Iam puer septem annos natus gladios ligneos et arcus sagittasque sibi faciebat, ut cum aliis pueris eisdem aetatis proelia luderet. Septendecim annos natus a patre interrogatus 'quid tum discere vellet?' filius statim respondit 'se nihil nisi rem militarem discere velle.' Voluntas filii patri haud placebat, cum ipse litteris studeret neque ullum aliud studium filio suo dignum esse arbitraretur. Cum vero filius nullo modo contra voluntatem ad studium litterarum cogi posset, pater eum una cum Publio Valerio, adolescente eiusdem aetatis, in Germaniam ad exercitum Romanum misit, ut apud ducem quendam egregium stipendia mereret. Ibi Aemilius pro patriâ pugnans iam magnam gloriam militarem sibi quaesivit. Virtus eius egregia ab omnibus laudatur.

Et pater et soror Aemilium frequentes epistulas ad filium et fratrem suum mittunt. Pater maxime de rebus publicis scribit, sed Aemilia de rebus privatis, ut de liberis suis et de conviviis, scribere solet. Epistulae quas Aemilius ad patrem dat praecipue de gloria et virtute militari sunt, sed ex iis litteris privatis quas Aemilia

nūper ā frātre suō accēpit plānē appāret eum iam vītā
 45 mīlītārī fatīgātum esse. Ecce litterae novissimae, quās
 Aemilia prīdiē kalendās Iūniās ā frātre accēpit et posterō
 diē in convīviō recitāvit:

II “Aemilius sorōrī suae cārissimae s. d.

Hodiē dēmum mihi allāta est epistula tua quae a. d.
 50 VII kal. Māi. scrīpta est, id est ante vīgintī diēs. Quam
 tardus est iste tabellārius! Celsī sālē et arduī montēs
 Germāniam ab Italiā disiungunt, ac difficillimae sunt
 viae quae trāns Alpēs ferunt, sed tamen celer tabellārius
 idem iter quīndecim ferē diēbus cōnficere potest, ut
 55 tabellārii pūblicī quibus ūtitur dux noster. Ego vērō
 istum tabellārium properāre docēbō, cum meās litterās
 ad tē referet.

Sed quamquam tardē advēnit, grātissima mihi fuit
 tua epistula magnōque cum gaudiō ex eā cognōvī tē et
 60 Iūlium et liberōs vestrōs, quōs valdē dīligō, bonā valē-
 tūdine fruī. Cum epistulās tuās legō, apud vōs in Al-
 bānō esse mihi videor, neque in hāc terrā frīgīdā inter
 hominēs barbarōs. Tum, nesciō quōmodo, ita permoe-
 veor ut lacrimās vix teneam — ita patriam et amīcōs
 65 meōs dēsīderō.

Ō, quam longē absum ab Italiā et ab iīs omnibus quōs
 praecipuē dīligō! Utinam ego Rōmae essem aut tū apud
 mē essēs! Cum Dānūvium flūmen aspiciō, quod praeter
 castra nostra fluit, dē Tiberī cōgitō atque dē Rōmā.
 70 Quandō tē aspiciam, urbs pulcherrima? Utinam hic am-

appāret = plānum est,
 intelligitur
 fatīgāre = fessum facere

prī-diē = diē ante
 posterus -a -um (< post)
 = sequēns

s. d. = salūtem dicit
 a. d. VII kal. Māi. =
 ante diem septimum
 kalendās Māiās
 arduus -a -um:

mōns
 arduus

Alpēs -ium *f pl*: montēs
 Eurōpae altissimi
 ferē = circiter

properāre = celeriter
 ire/agere
 re-ferre

gaudium -ī *n* (< gaudēre)
 = laetitia
 valētūdō -inis *f* < valēre

Albānum -ī *n* = praed-
 idium Albānum

dēsīderāre: amīcōs d. =
 dolēre sē abesse ab
 amīcis

castra ■
 →
 praeter castra

amnis -is *m* = flūmen

trāns-ferre

Venus est Mercurii soror
(pater utriusque Iup-
piter)rīdiculus -a -um
= rīdendus
ef-fundere < ex + fun-
derecupidus patriae videndae
= cupidus patriam vi-
dendī
prae-stāre: officium p.
= officium facere

trāns-ire -iisse

tam-diū ... quam-diū
= tam diū ... quam
citrā ↔ ultrā *prp + acc*:

ultrā flūmen

ūnī -ae -a: ūnae litterae
= ūna epistula
trīnī -ae -a: trīnae lit-
terae = trēs epistulae
quaternae litterae =
quattuor epistulaein scrībendō
in epistulīs scrībendīsad scrībendum
ad epistulam scrībendam

nis Tiberis esset et haec castra essent Rōma!

Sed frūstrā haec optō, cum nēmō nisi deus ita subitō
in alium locum trānsferri possit. Sī Mercurius essem
ālāsque habērem, ventō celerius trāns montēs amnēsque
in Italiam volārem, ubi Venus, soror mea pulcherrima, 75
frātrem rīdēns reciperet.

Rīdēbis certē, mea soror, nec sine causā, nam rīdicu-
lum est tālēs rēs optāre, nec lacrimās effundere mīlitem
deceat, cuius officium est sanguinem effundere prō pa-
triā. Ego vērō, etsī cupidus sum patriae videndae, offi- 80
cium meum praestābō sicut ceterī mīlitēs Rōmānī, quō-
rum magnus numerus in Germāniā est. Nisi nōs hīc
essēmus fīnēsque imperiū dēfenderēmus, hostēs celeri-
ter Dānuvium et Alpēs trānsirent atque ūsque in Italiam
pervenirent, nec vōs in Latiō tūtī essētis. Nē hoc fiat, 85
legiōnēs Rōmānae hīc sunt ac tamdiū remanēbunt
quamdiū hostis armātus seu citrā seu ultrā Dānuvium
flūmen reliquus erit.

Quoniam igitur ipse ad tē properāre nōn possum,
litterās ad tē scrībere properō. Quaeris ā mē cūr tibi 90
ūnās tantum litterās scrīpserim, cum interim trīnās qua-
ternāsve litterās ā tē accēperim. Haud difficile est mē
excūsāre, quod neglegēns fuerim in scrībendō. Sī mihi
tantum esset ōtiū quantum est tibi, in epistulīs scrīben-
dīs nōn minus dīligēns essem quam tū. Sed cum per 95
complūrēs mēnsēs vix tempus habuerim ad dormien-
dum, facile intellegēs nūllum mihi ōtium fuisse ad epis-

tulam scribendam. Prope cotidie aut Germani castra nostra oppugnaverunt aut nos impetus fecimus in illis.

100 Hodie vero nullum hostem armatum citra flumen videmus. Magnus numerus eorum aut caesus aut captus est a nostris, reliqui ultra flumen in magnis silvis latent. Heri enim exercitum Germanorum proelio vicimus. Quod sic factum est:

111 Media nocte in castra nuntiatum est 'magnum hostium numerum naviculis ratibusque copulatis flumen transiisse celeriterque secundum flumen adversus castra nostra progredi.' Hoc nuntio allato, milites statim convocati sunt. Qui cum arma cepissent et vallum ascendissent, primo mirabantur quamobrem media nocte e somno excitati essent, cum extra vallum omnia tranquilla esse viderentur. Ego quoque dubitare coeperam num nuntius verum dixisset, cum subito paulo ante lucem magnus numerus Germanorum e silvis proximis

115 excurrere castra nostra oppugnavit. Nostris, cum parati essent ad castra defendenda, illum primum impetum facile sustinuerunt. Nec tamen hostes castra oppugnare destiterunt, sed alii ex aliis partibus etiam atque etiam sub vallum proucurrerunt. Cum complures horas ita fortissimae a nostris, ab hostibus constanter ac non timide

120 pugnatum esset, equitatus noster repente porta dextra erumpens impetum in latus hostium apertum fecit. Paulo post, cum plerique hostes se ad equites convertissent, pedites nostri porta sinistra eruperunt. Hostes hac

caedere cecidisse caesum

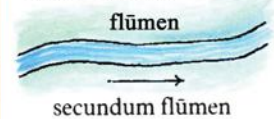
ratis
-is f

copulare = coniungere

secundum *ppp + acc*: s.
flumen = flumen sequens

con-vocare = in eundem locum vocare

cum... cepissent = postquam cepissent

ante lucem = ante diem

ex-currere

ad defendendum

ad castra defendenda

de-sistere -stitisse

etiam atque etiam = iterum atque iterum

constans, *adv* constanter

pugnatus a nostris =

nostris pugnant

erumpere = subito excurrere

pleri- plerae- plera-que

= prope omnes

convertere -tisse -sum

diū, *comp* diūtius,
sup diūtissimē

tergum *vertere* : fugere
rīpa -ae *f* = lītus
flūminis

ulterior -ius *comp*
< *ultrā*; *sup* ultimus
citerior -ius *comp*
< *citrā*; *sup* citimus
caedēs -is *f* < caedere

dēsiderantur : āmissī
sunt
vulnerāre < vulnus
-eris *n*

incolumis -e = salvus,
integer

numerō superiōrēs
: plūrēs

pāx pācis *f* ↔ bellum

lēgātus -ī *m* = nūntius
pūblicus

rē perturbātī, cum iam longā pugnā fatīgātī essent, im- 125
petum Rōmānōrum ab utrāque parte venientium diū-
tius sustinēre nōn potuērunt, ac post brevem pugnām
terga vertērunt. Cum ad rīpam flūminis fugientēs per-
vēnissent, aliī nāviculīs ratibusque sē servāvērunt, aliī
armīs abiectīs in flūmen sē prōiēcērunt, ut natandō ad 130
rīpam ulteriōrem pervenīrent, reliquī omnēs ab equiti-
bus, quī ad eōs persequendōs missī erant, in rīpā cite-
riōre caesī aut captī sunt. Tanta ibi caedēs hostium facta
est ut meminisse horream.

Duo ferē mīlia hominum magnamque armōrum cō- 135
pīam hostēs eō proeliō āmīsērunt. Ē nostrīs haud multī
dēsiderantur. Ipse sagittā in bracchiō laevō vulnerātus
sum, sed vulnus meum leve est, multī graviōra vulnera
accēpērunt. Nec vērō ūllus mīles legiōnārius ā tergō
vulnerātus est. Plērīque autem mīlitēs nostrī ex tantō 140
proeliō incolumēs sunt.

Hōc proeliō factō, dux victor, cum ā mīlitibus impe-
rātor salūtātus esset, virtūtem nostram laudāvit ‘quod
contrā hostēs numerō superiōrēs fortissimē pugnāvissē-
mus’; ‘tot hominibus ūnō proeliō āmissīs, hostēs brevī 145
arma positūrōs esse’ dīxit. Hīs verbīs māximō gaudiō
affectī sumus, nam post longum bellum omnēs pācem
dēsiderāmus. Hodiē lēgātī ā Germānīs missī ad castra
vēnērunt, ut cum imperātōre colloquerentur. Nesciō
an lēgātī pācem petītum vēnerint, sed certō sciō im- 150
perātōrem nostrum cum hoste armātō colloquī nōlle.

Ego cum ceteris hac victoriā glōriōsā gaudeō quidem,
 sed multō magis gaudērem sī amīcus meus Pūblius Va-
 lerius, quōcum primum stipendium meruī, incolumis
 155 esset et mēcum gaudēre posset. Quī cum mihi in hostēs
 prōgressō auxiliū ferre vellet, ipse ex aciē excurrens
 pīlō percussus cecidit. Graviter vulnerātus in castra por-
 tātus est, ubi in manibus meis ex vulnere mortuus est,
 postquam mē orāvit ut per litterās parentēs suōs dē
 160 morte filiī cōsōlārer. Sed quōmodo aliōs cōsōler, cum
 ipse mē cōsōlārī nōn possim? Fateor mē lacrimās effū-
 disse cum oculōs eius clausissem, sed illae lacrimae et
 militem et amīcum decēbant, etenim malus amīcus fuis-
 sem, nisi lacrimās effūdissem super corpus amīcī mor-
 165 tuī, cum ille sanguinem suum prō mē effūdisset.

Utinam patrem audīvissem, cum mē ad studium litte-
 rarū hortārētur! Sed tum litterās et studiōsōs litterā-
 rum dēspiciēbam. Poētās ut hominēs ōtiōsōs ōderam,
 praecipuē Tibullum, quī vītam rūsticā atque ōtiōsam
 170 laudābat, vītam militārem dēspiciēbat. Mirābar cūr ille
 poēta mortem glōriōsam prō patriā ‘dīram’ vocāret et
 ēnsēs quibus patria dēfenditur ‘horrendōs’, ut in hīs
 versibus, quōs senex magister etiam atque etiam nōbīs
 recitābat:

175 *Quis fuit horrendōs prīmus quī prōtulit ēnsēs?*

Quam ferus et vērē ferreus ille fuit!

Tum caedēs hominum generī, tum proelia nāta,

tum brevior dīrae mortis aperta via est!

glōriōsus: (rēs) glōriōsa
 = quae glōriam affert

quō-cum = cum quō

prō-gredi -ior -gressum
 esse
 percutere -iō -cussisse
 -cussum
 ex vulnere = propter
 vulnus

ef-fundere -fūdisse
 -fūsum

et-enim = namque

tum = tunc

dēspicere = contemnere
 ōtiōsus -a -um < ōtium
 ōderam ↔ amābam
 Tibullus -ī m

dīrus -a -um = terribilis

ēnsis -is m = gladius
 horrendus -a -um =
 dīrus

[Tibullus I.10.1-4]
 prō-ferre = in lūcem p.,
 primum facere

genus hominum =
 cūctī hominēs
 proelia nāta sunt
 : brevior via ad dīram
 mortem aperta est

Rīdiculī mihi puerō vidēbantur iī versūs, cum nōn-
dum caedem vīdissem. At hodiē Tibullum vērūm dīx- 180
isse intellegō. Sī iam tum hoc intellēxissem, certē pa-
trem audīvissem nec ad bellum profectus essem, ut tot
caedēs et tot vulnera vidērem.

At iam satis dē caede scrīpsī. Nōlō tē fatīgāre nār-
randō dē bellō cruentō, cum brevī pācem fore spērē- 185
mus. Nisi ea spēs mē fallit, posthāc plūrēs epistulās ā
mē exspectātō, atque plūrēs etiam ipsa scrībitō! Etiam
aliōs monētō ut ad mē litterās dent. Et dē rē publicā et
dē rē prīvātā nārrātōte mihi! Scītōte mē omnia quae
apud vōs fiunt cognōscere velle. 190

Valētūdinem tuam cūrā dīlīgenter! Datum prīdiē
īdūs Māiās ex castrīs.”

GRAMMATICA LATINA

Coniūntīvus

Tempus plūsquamperfectum 195

[A] Āctīvum.

laudāvisset

Iūlius dubitābat num magister Mārcum laudāvisset.

-isset

‘Laudāvisset’ coniūntīvus est temporis praeteritī plūs-
quamperfectī. Coniūntīvus plūsquamperfectī dēsinit in -isset
(pers. III sing.), quod ad īnfīnītivum perfectī sine -isse ad- 200
icitur.

[1] recitāv|isset

[2] pārū|isset

[3] scrīps|isset

[4] audīv|isset

Exempla: [1] recitāv|isset; [2] pārū|isset; [3] scrīps|isset; [4]
audīv|isset.

[1] recitāv|isse|m

recitāv|issē|s

recitāv|isse|t

recitāv|issē|mus

recitāv|issē|tis

recitāv|isse|nt

Pater filium interrogāvit ‘num bonus discipulus fuisset:
num magistrō pārūisset, attentē audīvisset, rēctē scrīpsisset et 205
pulchrē recitāvisset.’ Filius nōn respondit. Tum pater ab eō
quaesīvit ‘num ā magistrō laudātus esset.’ Cum filius id negā-

- visset*, “Ergō” inquit pater “malus discipulus fuistī; nam sī bonus discipulus *fuissēs*, magister tē *laudāvisset*. Sī magistrō 210 *pāruissēs*, attentē *audīvissēs*, rēctē *scrīpsissēs* et pulchrē *recitāvissēs*, ā magistrō *laudātus essēs*.” Fīlius: “Etiam sī *industrius fuissem*, magister mē nōn *laudāvisset*.” Pater: “Quid?” Fīlius: “Etiam sī magistrō *pāruissem*, attentē *audīvissem*, rēctē *scrīpsissem* et pulchrē *recitāvissem*, *laudātus nōn essem* ab illō magistrō *iniūstō!*”
- Pater filiōs interrogāvit ‘num bonī discipulī *fuissent*: num magistrō *pāruissent*, attentē *audīvisissent*, rēctē *scrīpsisissent* et pulchrē *recitāvissent*.’ Fīlii nōn respondērunt. Tum pater ab iīs quaesīvit ‘num ā magistrō *laudātī essent*.’ Cum fīlii id *negāvissent*, “Ergō” inquit pater “malī discipulī fuistis; nam sī bonī discipulī *fuissētis*, magister vōs *laudāvisset*. Sī magistrō *pāruissētis*, attentē *audīvissētis*, rēctē *scrīpsissētis* et pulchrē *recitāvissētis*, ā magistrō *laudātī essētis*.” Fīlii: “Etiam sī magistrō *pāruissēmus*, attentē *audīvissēmus*, rēctē *scrīpsissēmus* et pulchrē *recitāvissēmus*, *laudātī nōn essēmus* ab illō magistrō *iniūstō!*”

[2]	pāru isse m	
	pāru issēs	
	pāru isset	
	pāru issēs mus	
	pāru issēs tis	
	pāru isset nt	
[3]	scrīps isse m	
	scrīps issēs	
	scrīps isset	
	scrīps issēs mus	
	scrīps issēs tis	
	scrīps isset nt	
[4]	audīv isse m	
	audīv issēs	
	audīv isset	
	audīv issēs mus	
	audīv issēs tis	
	audīv isset nt	

<i>fu</i> isse m	<i>fu</i> issēs mus
<i>fu</i> issēs s	<i>fu</i> issēs tis
<i>fu</i> isset t	<i>fu</i> isset nt

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	-issem	-issēmus
<i>Persōna secunda</i>	-issēs	-issētis
230 <i>Persōna tertia</i>	-isset	-issent
[B] Passīvum.		

-isse m	-isse mus
-isse s	-isse tis
-isse t	-isse nt

Exempla: vidē suprā!

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	<i>laudātus essem</i>	<i>laudātī essēmus</i>
235 <i>Persōna secunda</i>	<i>laudātus essēs</i>	<i>laudātī essētis</i>
<i>Persōna tertia</i>	<i>laudātus esset</i>	<i>laudātī essent</i>

-tus	essem	-tī	essēmus
-ta	essēs	-tae	essētis
	esset		essent
-tum	esset	-ta	essent

Imperātīvus futūrī

Pugnātō, mīles! Pugnātōte, mīlitēs!

pugnātō pugnātōte

- ‘Pugnātō, pugnātōte’ imperātīvus futūrī est. Imperātīvus 240 futūrī dēsinit in *-tō* (sing.) et *-tōte* (plūr.); idem ferē significat atque imperātīvus praesentis (‘pugnā, pugnāte’).

-tō -tōte

[1] pugnā tō	pugnā tōte
[2] pārē tō	pārē tōte
[3] scrīb itō	scrīb itōte
[4] audī tō	audī tōte
es tō	es tōte

Vocābula nova:

legiō
 cohors
 agmen
 ōrdō
 aciēs
 proelium
 imperātor
 aetās
 studium
 stipendium
 virtūs
 gaudium
 valētūdō
 amnis
 ratis
 rīpa
 caedēs
 vulnus
 pāx
 lēgātus
 ēnsis
 legiōnārius
 idōneus
 mīlitāris
 pūblicus
 prīvātus
 posterus
 arduus
 ridiculus
 ulterior
 citerior
 incolumis
 ōtiōsus
 dīrus
 horrendus
 dēnī
 sēnī
 quīnī
 quaternī

Exempla:

Magister: “Posthāc bonus discipulus *estō*, puer! Semper mihi *pārētō!* Diligenter *audītō!* Pulchrē *recitātō* et *rēctē scrībītō!*”

245

Magister: “Posthāc bonī discipulī *estōte*, puerī! Semper mihi *pārētōte!* Diligenter *audītōte!* Pulchrē *recitātōte* et *rēctē scrībītōte!*”

PENSVM A

Magister epistolam ad Iūlium scrīpsit, cum Mārcus in lūdō dormīv– nec magistrō pārū–. Sī Mārcus bonus discipulus fu–, magister eum laudāv– nec epistolam scrīps–.

Mārcus: “Herī in cubiculō inclūsus sum, cum pater epistulam tuam lēg–. Nisi tū eam epistolam scrīps–, ā patre laudātus es–.” Magister: “Epistolam scrīpsī cum in lūdō dormīv– nec mihi pārū–. Sī industrius fu–, tē laudāv– nec epistolam scrīps–.” Mārcus: “Etiam sī industrius fu– et tibi pārū–, mē nōn laudāv–!”

Clēmēns es–, domine! Patientiam habē–! Servōs probōs laudā–, sed improbōs pūnī–!

Industriī es–, servī! Cum dominus loquitur, tacē– et audī–! Semper officium faci–!

Verba: īnstruere –isse –um; cōgere –isse –um; caedere –isse –um; convertere –isse –um; percutere –isse –um; prōcurrere –isse; dēsistere –isse; prōgredi –um esse.

PENSVM B

Ūna — cōnstat ex v vel vi milibus hominum, quī in x — dīviduntur. Exercitus prōcēdēns — dīcitur. Exercitus ad — [= pugnam] īnstrūctus — appellātur. Post victōriam dux ā mīlitibus — nōminātur. Sī mīlitēs fortiter pugnāvērunt, — eōrum ab imperātōre laudātur. Officium militis est sanguinem — prō patriā.

Aemilius, quī in capitulō XII — est, ūnā cum Valeriō, adulēscēte eiusdem —, in Germāniā — meruit. Tabellārius

pūblicus xv — [= circiter] diēbus Rōmā in Germāniam — [= celeriter ire] potest. Difficile est Alpēs —. Mīlitēs Rōmānī — Dānuvium sunt, hostēs sunt — Dānuvium.

PENSVM C

Quae arma gerunt auxilia?

Quid est signum legiōnis?

Quōmodo mīlitēs in aciem īnstruuntur?

Ad quod studium pater Aemilium hortābātur?

Quō Aemilius adulēscēns missus est?

Cūr Aemilius epistulās legēs permovētur?

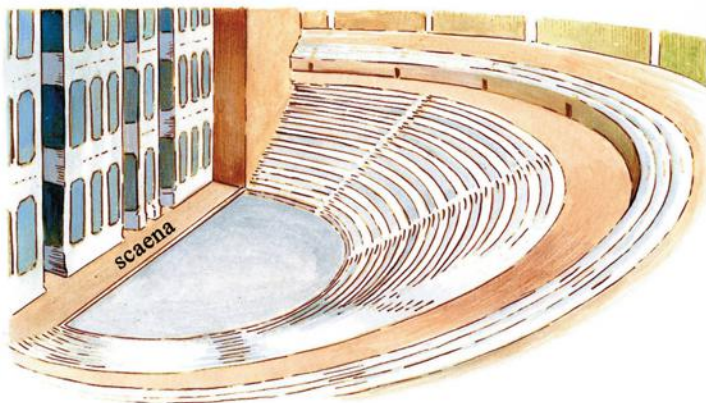
Quamobrem ipse paucās epistulās scrīpsit?

Quī nūntius nocte in castra allātus est?

Cūr hostēs castra Rōmāna nōn expugnāvērunt?

Num Tibullus vītā mīlitārem laudat?

ūnī
trīnī
adiungere
prōgredi
īnstruere
hortārī
caedere
circumdare
mūnīre
commemorāre
studere
cōgere
fatigāre
properāre
dēsiderāre
trānsferre
effundere
praestāre
trānsire
cōpulāre
convocāre
excurrere
prōcurrere
ērupere
vulnerāre
fore
plērīque
prīdiē
praecipuē
tamdīū
quamdiū
diūtius
ferē
etenim
citā
ultrā
secundum

theātrum -ī *n*

DE ARTE POETICA

Epistolā Aemiliī convīvīs recitatā, “Ergō” inquit Aemi- 1
lia “nōn modo filiō, sed etiam frātrī meō bracchium
vulnerātum est.”

Fabia: “Quisnam vulnerāvit filium tuum?”

Aemilia: “Medicus bracchium eius scalpellō suō 5
acūtō secuit! Quī, cum Quīntus herī dē altā arbore ceci-
disset, pedem eius turgidum vix tetigit, sed misellō
puerō sanguinem mīsīt! Profectō filius meus nōn operā
medicī sānābitur, sed diīs iuvantibus spērō eum brevī
sānum fore. Liberīne tuī bonā valētūdine ūtuntur?” 10

Fabia: “Sextus quidem hodiē nāsō turgidō atque cru-
entō ē lūdō rediit, cum certāvisset cum quibusdam pue-
rīs quī eum laeserant.”

Aemilia: “Cum puerī lūdunt, haud multum interest
inter lūdum et certāmen. Mārcus vērō, sī quis eum lae- 15
dere vult, ipse sē dēfendere potest.”

Fabia: “Item Sextus scit sē dēfendere, dummodo

pēs turgidus

scalpellum -ī *n* = parvus
culter medicī

turgidus -a -um
misellus -a -um = miser
sanguinem mittere = vē-
nam aperīre
opera -ae *f*: o. alicuius
= quod aliquis agit
diīs = deīs (*abl/dat*)

certāre = pugnāre

laedere -sisse -sum =
pulsandō vulnerāre,
nocēre (*eī*)
inter-esse
lūdus -ī *m* < lūdere
certāmen -inis *n* (< cer-
tāre) = pugna

dum-modo (+ *coni*)
= sī modo

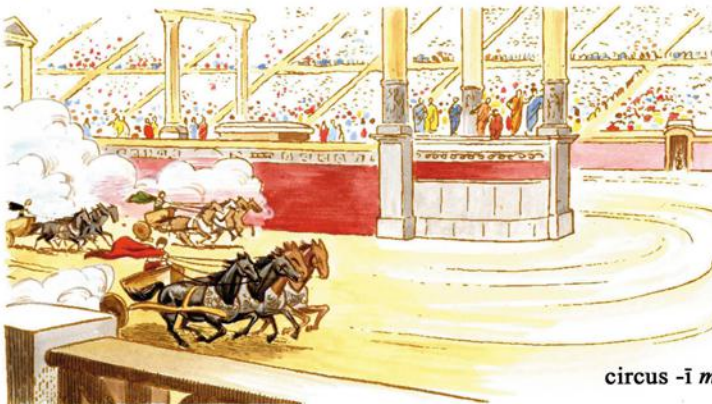
cum singulīs certet. Nēmō sōlus eum vincere potest.
Sed filiū meū studiōsior est legendī quam pugnandī.”

20 Aemilia: “Id dē Mārcō dīcī nōn potest. Is nōn tam
litterīs studet quam lūdīs et certāminibus!”

Hīc Cornēlius mulierēs interpellat: “Ego quoque lū-
dīs et certāminibus studeō, dummodo aliōs certantēs
spectem! Modo in amphitheātrō certāmen magnificum
25 spectāvī: plūs trecentī gladiātōrēs certābant. Plērīque
gladiīs et scūtīs armātī erant, aliī rētia gerēbant.”

Aemilia, quae certāmen gladiātōrium nōn spectāvit, ā
Cornēliō quaerit ‘quōmodo gladiātōrēs rētibus certent?’

Cornēlius: “Alter alterum in rēte implicāre cōnātur,
30 nam quī rētī implicitus est nōn potest sē dēfendere et
sine morā interficitur, nisi tam fortiter pugnāvit ut spec-
tātōrēs eum vīvere velint. Sed plērumque is quī victus
est occīditur, victor vērō palmam accipit, dum spectātō-
rēs dēlectātī clāmant ac manibus plaudunt.”

circus -ī *m*

35 Iūlius: “Mihi nōn libet spectāre lūdōs istōs ferōcēs.
Mālō cursūs equōrum spectāre in circō.”

gladiātōrēs

rēte
-is *n*

plūs *c* = plūs quam *c*
gladiātor -ōris *m* = vir
quī populō spectante
cum alterō pugnat
gladiātōrius -a -um
< gladiātor

im-plicāre -āvisse/-uisse
-ātum/-itum

spectātor -ōris *m* = quī
spectat
plērum-que = prope
semper

plaudere -sisse -sum
palma -ae *f*

libēre: libet = grātum
est, placet

circēnsis -e < circus;
m pl = lūdī circēnsēs
 iuvāre = dēlectāre
 modo... modo = tum...
 tum

aurīga -ae *m* = quī
 currum regit
 favēre (+ *dat*) = bene
 velle

lūgēre = maerēre (ob ali-
 cuius mortem)

scaenicus -a -um < scaena
 cōmoedia -ae *f* = fābula
 scaenica dē rēbus levi-
 bus et ridiculis
 Plautus -ī *m*: poēta quī
 cōmoediās scrīpsit
 Amphitryōn -ōnis *m*
 ācer ācris ācre = cupidus
 agendī, impiger
 gerere = agere

geminus -a -um: (filiū)
 geminī = duo eōdem
 diē nātī
 parere peperisse partum
 Herculēs -is *m*

ingenium -ī *n* = nātūra
 animī
 ratiō -ōnis *f* = causa
 quae rem plānam facit
 reddere : dare
 [Ovidius: *Ars am. I.99*]

ut ipsae spectentur

bellus -a -um = pulcher

poēticus -a -um < poēta

prīncipiū -ī *n* = prīma
 pars, initium
 [Ovidius: *Amōrēs III.2*]

nōbilitium equōrum
 tamen precor ut vincat
 ille aurīga cui tū ipsa
 favēs

Cornēlius: “Lūdī circēnsēs mē nōn minus iuvant
 quam gladiātōriī: modo in amphitheātrum, modo in cir-
 cum eō. Sed ex novissimīs circēnsibus maestus abiī,
 cum ille aurīga cui plērīque spectātōrēs favēbant ex 40
 currū lāpsus equīs prōcurrentibus occīsus esset. Illō oc-
 cīsō spectātōrēs plaudere dēsierunt ac lūgēre coepē-
 runt.”

Fabia: “Ego lūdōs scaenicōs praeferō: mālō fābulās
 spectāre in theātrō. Nūper spectāvī cōmoediam Plautī 45
 dē Amphitryōne, duce Graecōrum, cuius uxor Alcmēna
 ab ipsō Iove amābātur. Dum dux ille ācer et fortis pro-
 cul ā domō bellum gerit, Iuppiter sē in fōrmam eius
 mūtāvit, ut Alcmēnam vīseret; quae, cum putāret con-
 iugem suum esse, eum in cubiculum recēpit...” 50

Cornēlius: “...et decimō post mēnse filiōs geminōs
 peperit, quōrum alter fuit Herculēs. Illa fābula omni-
 bus nōta est. Sed scītisne cūr fēminīs libeat in theātrum
 ire? Ovidius poēta, quī ingenium mulierum tam bene
 nōverat quam ipsae mulierēs, ratiōnem reddit hōc 55
 versū:

Spectātum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae!”

Fabia: “Et virī veniunt ut bellās fēminās spectent!”

Tum Iūlius, quī artis poēticae studiōsus est, “Ovidius 11
 ipse” inquit “id dicit. Ecce prīncipiū carminis quod 60
 scrīpsit ad amīcam sēcum in circō sedentem:

Nōn ego nōbilitium sedeō studiōsus equōrum;

cui tamen ipsa favēs vincat ut ille precor.

Ut loquerer tēcum vēnī tēcumque sedērem,

65 *nē tibi nōn nōtus quem facis esset amor.*

Tū cursūs spectās, ego tē — spectēmus uterque

quod iuvat, atque oculōs pāscat uterque suōs!”

Cornēlius: “Ego memoriā teneō versūs Ovidiū dē puellā quae poētam industriū prohibēbat bellum Trōiā-

70 *num canere et fātum rēgis Priamī:*

Saepe meae “Tandem” dīxī “discēde!” puellae

— in gremiō sēdit prōtinus illa meō!

Saepe “Pudet” dīxī. Lacrimīs vix illa retentīs

“Mē miseram! Iam tē” dīxit “amāre pudet?”

75 *Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs*

et, quae mē perdunt, ōscula mille dedit!

Vincor, et ingenium sūmptīs revocātur ab armīs,

rēsque domī gestās et mea bella canō.”

Fabia: “Iste poēta virīs sōlīs placet. Mē vērō magis
80 *iuvant carmina bella quae Catullus scrīpsit ad Lesbiam*
amīcam. Sī tibi libet, Iūli, recitā nōbīs ē librō Catullī.”

“Libenter faciam” inquit Iūlius, “sed iam nimis ob-
scūrum est hoc triclinium; in tenebrīs legere nōn pos-
sum. Lucernās accendite, servī!”

85 *Lucernīs accēnsīs, Iūlius librum Catullī prōferrī iu-*
bet, tum “Incipiam” inquit “ā carmine dē morte passe-
ris quem Lesbia in dēliciīs habuerat:

Lūgēte, ō Venerēs Cupīdinēsque

et quantum est hominū venustiōrum!

90 *Passer mortuus est meae puellae,*

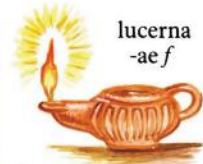
nōn nōtus : ignōtus
amor quem facis (: exci-
tās)

pāscere : dēlectāre

[Ovidius: *Amōrēs II.18.*]
bellum canere = dē bellō
c. (: carmen scrībere)
fātum -ī n = quod necesse
est accidere, mors
meae puellae dīxī
tandem (+ imp) = age!
gremium -ī n = genua se-
dentis; in gremiō meō
sedēre sēdisse
mē pudet
retinēre -uisse -tentum

suōs lacertōs
mea colla : meum collum
mihi dedit

ingenium meum
ab sūmptīs armīs
mea bella : meōs amōrēs

lucerna
-ae f

libenter (*adv* < libēns)
= cum gaudiō
tenebrae -ārum f ↔ lūx
accendere -disse -ēnsium

passer
-eris m

dēliciae -ārum f = id
quod dēlectat
Venerēs, Cupīdinēs pl
: Venus, Cupīdō
quantum est hominū
= quot sunt hominēs
venustus -a -um = bel-
lus, amandus

[Catullus 3]

mellitus -a -um (< mel)
= dulcis (ut mel)
nōrat = nōverat
ipse *m* = dominus; ipsa *f*
= domina: suam ipsam

circum-silire < -salire
ūsque = semper
pīpiāre = 'pīpī' facere
(ut avis)
tenebricōsus -a -um (< tenebrae) = obscurus
negant redire quemquam
= dicunt 'nēminem redire'

Orcus -ī *m* = Plūtō : Īnferī
dē-vorāre = vorāre

male factum = maleficium
tuā operā = tuā causā
turgidulus = turgidus
ocellus -ī *m* = (parvus)
oculus
ultimus -a -um (*sup*
< ultrā) = postrēmus

perpetuus -a -um = quī
numquam finiētur, sine fine
mēns mentis *f* = animus
(cōgitāns)
[Catullus 5]

ūnūs assis aestimāre :
minimī aestimāre, nihil cūrāre

lūx : diēs (: vīta)
: nōbīs dormiendum est
ūnam noctem perpetuam

*passer, dēliciae meae puellae,
quem plūs illa oculīs suīs amābat;
nam mellītus erat suamque nōrat
ipsam tam bene quam puella mātrem,
nec sēsē ā gremiō illiūs movēbat,
sed circumsiliēns modo hūc modo illūc
ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.*

*Quī nunc it per iter tenebricōsum
illūc unde negant redire quemquam.
At vōbīs male sit, malae tenebrae*

*Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
tam bellum mihi passerem abstulistis.
Ō factum male! Ō miselle passer!*

*Tuā nunc operā meae puellae
flendō turgidulī rubent ocellī!*

“His versibus ultimis poēta vēram ratiōnem dolōris suī reddit: quod oculī Lesbiae lacrimīs turgidī erant ac rubentēs! Tunc enim Catullus Lesbiam sōlam amābat atque amōrem suum perpetuum fore crēdēbat. Ecce aliud carmen quō mēns poētae amōre accēnsa dēmōnstrātur:

*Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus,
rūmōrēsque senum sevēriōrum
omnēs ūnūs aestimēmus assis!*

*Sōlēs occidere et redire possunt —
nōbīs, cum semel occidit brevis lūx,
nox est perpetua ūna dormienda.*

95

100

105

110

115

*Dā mī bāsia mīlle, dēinde centum,
dēin mīlle altera, dēin secunda centum,
120 dēinde ūsque altera mīlle, dēinde centum!*
*Dēin, cum mīlia multa fēcerīmus,
conturbābimus illa, nē sciāmus,
aut nē quis malus invidēre possit,
cum tantum sciat esse bāsiōrum.*

125 “Catullus Lesbiam uxōrem dūcere cupiēbat, nec vērō illa Catullō nūpsit, etsī affirmābat ‘sē nullī aliī virō nūbere malle.’ Mox vērō poēta dē verbīs eius dubitāre coepit:

130 *‘Nullī sē’ dicit mulier mea ‘nūbere malle
quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat!’
Dicit. Sed mulier cupidō quod dicit amanti
in ventō et rapidā scribere oportet aquā!*

“Postrēmō poēta intellēxit Lesbiam infīdam et amōre suō indignam esse, neque tamen dēsiit eam amāre. Ecce
135 duo versūs quī mentem poētae dolentem ac dubiam inter amōrem et odium dēmōnstrant:

*Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requiris?
Nesciō; sed fierī sentiō — et excrucior!”*

His versibus recitātis convīvae diū plaudunt.

140 Tum Paula “Iam satis” inquit “audīvimus dē amandō et dē dolendō. Ego ridēre mālō, neque iste poēta rīsum excitat. Quīn versūs iocōsōs recitās nōbīs?”

Cui Iūlius “At Catullus” inquit “nōn tantum carmina sēria, sed etiam iocōsa scripsit. Ecce versūs quibus po-

mī = mihi
bāsium -ī n = ōsculum
dein = deinde

ūsque = sine fine

= fēcerīmus
con-turbāre = turbāre
(↔ numerāre)
nē numerum sciāmus
nōbīs invidēre

tantum bāsiōrum = tot
bāsia
uxōrem dūcere = uxō-
rem suam facere
affirmāre = certō dicere
nūbere -psisse (+ dat):
alicui n. = alicuius
uxor fieri

[Catullus 70]

uxōrem petat

id quod mulier dicit
amantī cupidō

dolēre (animō) ↔ gaudēre
dubius -a -um = in-
certus, dubitāns
odium -ī n ↔ amor

[Catullus 85]

re-quirere = quaerere
ex-cruciare = valdē
cruciare

rīsus -ūs m < ridēre

iocōsus -a -um = quī rī-
sum excitat, rīdiculus

sērius -a -um ↔ iocōsus

[Catullus 13.1–8]

arānea
-ae f

nōn sine : cum
candidā : pulchrā
sāl : sermō iocōsus et
urbānus
cachinnus -ī m = rīsus
inquam (pers 1) = dīcō
venuste noster : mī amīce

(rīsum) movēre : excitāre

epigramma -atis n
(pl abl -atīs)
Mārtiālis -is m: poēta
Rōmānus quī XII librōs
epigrammatum scrīpsit

sinus
-ūs m[VI.61]
nostrōs (: meōs) libellōs

ōscitāre = ōs aperīre (ob
dormiendī cupiditātem)
nōbīs, nostra : mihi, mea

[VII.3; III.9; II.88]

poētās: Pontiliānum,
Cinnam, Māmercum

ēta pauper quendam amīcum dīvitem, nōmine Fabul- 145
lum, ad cēnam vocāvit:

*Cēnābis bene, mī Fabulle, apud mē
paucīs, sī tibi dī favent, diēbus
— sī tēcum attuleris bonam atque magnam
cēnam, nōn sine candidā puellā
et vīnō et sale et omnibus cachinnīs.
Haec sī, inquam, attuleris, venuste noster,
cēnābis bene — nam tuī Catullī
plēnus sacculus est arāneārum!”*

150

Hī versūs magnum rīsum movent. Tum vērō Cornē- III
lius “Bene quidem” inquit “et iocōsē scrīpsit Catullus,
nec tamen versūs eius comparandī sunt cum epigram-
matīs sale plēnīs quae Mārtiālis in inimīcōs scrīpsit.
Semper librōs Mārtiālis mēcum in sinū ferō.”

Ab omnibus rogātus ut epigrammata recitet, Cornē- 160
lius libellum ēvolvit et “Incipiam” inquit “ā versibus
quōs poēta dē suīs libellīs scrīpsit:

*Laudat, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs,
mēque sinūs omnēs, mē manus omnis habet.
Ecce rubet quīdam, pallet, stupet, ōscitat, ōdit.
Hoc volō: nunc nōbīs carmina nostra placent.”*

165

Post hoc prīncipium Cornēlius aliquot epigrammata
Mārtiālis recitat, in iīs haec quae scrīpta sunt in aliōs
poētās:

*Cūr nōn mittō meōs tibi, Pontiliāne, libellōs?
Nē mihi tū mittās, Pontiliāne, tuōs! —*

170

	<i>Versiculōs in mē nārrātur scrībere Cinna.</i>	
	<i>Nōn scrībit, cuius carmina nēmō legit! —</i>	versiculus -ī m = versus (parvus) nōn scrībit is
	<i>Nīl recitās — et vīs, Māmerce, poēta vidērī.</i>	nīl = nihil
175	<i>Quidquid vīs, estō — dummodo nīl recitēs!</i>	
	Ecce alia epigrammata Mārtiālis quae Cornēlius con- vīvīs attentīs atque dēlectātīs recitat:	[I.32; XI.67; III.61; XI.64]
	<i>Nōn amō tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.</i>	Sabidius -ī m
	<i>Hoc tantum possum dīcere: nōn amō tē! —</i>	
180	<i>Nīl mihi dās vīvus, dīcis ‘post fāta datūrum.’</i>	tē datūrum esse fāta : fātum (: mortem) Marō -ōnis m
	<i>Sī nōn es stultus, scīs, Marō, quid cupiam! —</i>	
	<i>‘Esse nihil’ dīcis, quidquid petis, improbe Cinna.</i>	ā mē petis (= mē rogās) Cinna -ae m
	<i>Sī nīl, Cinna, petis, nīl tibi, Cinna, negō! —</i>	
	<i>Nesciō tam multīs quid scrībās, Fauste, puellīs.</i>	Faustus -ī m tam multīs puellīs (= tot puellīs) : “tē amō!”
185	<i>Hoc sciō: quod scrībit nūlla puella tibi!</i>	
	Sequuntur epigrammata quibus dērīdentur fēminae, praecipuē anūs, ut Laecānia et Paula:	[V.43; IX.5; X.8]
	<i>Thāis habet nigrōs, niveōs Laecānia dentēs.</i>	anus -ūs f = fēmina vetus Thāis -idis f niveus -a -um (< nix) = candidus ut nix
	<i>Quae ratiō est? Ēmptōs haec habet, illa suōs! —</i>	haec : Laecānia illa : Thāis
190	<i>Nūbere vīs Prīscō; nōn mīror, Paula, sapīstī.</i>	sapere -iō -iisse = sapi- ēns esse; -īstī = -iistī dūcere = uxōrem dūcere
	<i>Dūcere tē nōn vult Prīscus: et ille sapit! —</i>	
	<i>Nūbere Paula cupit nōbīs, ego dūcere Paulam</i>	nōbīs : mihi
	<i>nōlō: anus est; vellem sī magis esset anus!</i>	magis anus (: brevī moritūra!)
	Cēterīs rīdentibus “Quid rīdētis?” inquit Paula,	
195	“Num haec in mē, uxōrem fōrmōsam atque puellam, scrīpta esse putātis?”	puella ↔ anus
	Cornēlius: “Minimē, Paula. Nec scīlicet in tē, sed in Bassam scrīptum est hoc:	[V.45]

dīcis 'tē esse fōrmōsam'

ea quae fōrmōsa nōn est

ē-rubēscere = rubēre in-
cipere, rubēns fierī

[V.81; I.33]

testis -is m = quī adest
et videt

opēs -um fpl = dīvitiae

G. patrem āmissum (: dē
patre āmissō/mortuō)
nōn flet
prō-silire < -salire
quisquis : is quī
quaerit : cupit

[I.118]

nīl malī

plaudere + dat

*Dīcis 'fōrmōsam', dīcis tē, Bassa, 'puellam'.**Istud quae nōn est, dīcere, Bassa, solet!"*

200

Hoc audiēns ērubēscit Paula atque cēterī convīvae
rīsum vix tenent. Cornēlius vērō prūdentem "Nōn om-
nia" inquit "iocōsa sunt carmina Mārtiālis. Ecce duo
versūs dē fātō virī pauperis, et quattuor in Gelliam,
quae cōram testibus lacrimās effundit super patrem
mortuum:

*Semper pauper eris, sī pauper es, Aemiliāne.**Dantur opēs nullīs nunc nisi dīvitibus. —**Āmissum nōn flet, cum sōla est, Gellia patrem;**sī quis adest, iussae prōsiliunt lacrimae!*

210

*Nōn lūget quisquis laudārī, Gellia, quaerit:**ille dolet vērē quī sine teste dolet."*

Centum ferē epigrammatīs recitātīs, Cornēlius cum
hōc finem facit recitandī:

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

215

*nīl illī satis est, Caediciāne, malī!**Rīdent omnēs et Cornēliō valdē et diū plaudunt.***GRAMMATICA LATINA***Dē versibus*

[I] Syllabae brevēs et longae.

220

Nōn ego nōbīlium sedeō studiōsus equōrum.

Hic versus cōstat ex hīs syllabīs: nō-n̄e-go- nō-bi-li-um- se-
de-ō- stu-di-ō-su-ſe-quō-rum.

Syllaba brevis est quae in vōcālem brevem (a, e, i, o, u, y)
dēsinit; quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ŷ) aut in

225

diphthongum (*ae, oe, au, eu, ei, ui*) aut in cōnsonantem (*b, c, d, f, g, l, m, n, p, r, s, t, x*) syllaba longa est.

Syllabae brevēs: *ne, go, bi, li, se, de, stu, di, su, se*; syllabae longae: *nō, um, ō, quō, rum*.

230 Haec nota [∪] syllabam brevem significat, haec [—] syllabam longam: *nōn̄ ego nōbīlium̄ sedēō...*

Cōnsonantēs *br, gr, cr, tr*, quae initium syllabae facere solent (ut *li-brī*), interdum dīviduntur: *nig-rōs, pat-rem*.

Vōcālis *-ō* ultima interdum fit brevis: *vo-lō, nē-mō*.

235 [II] Syllabae coniūctae.

Litterae vocābulōrum ultimae cum vōcālibus sequentibus coniunguntur hīs modīs:

[A] Cōnsonāns ultima cum vōcālī primā (vel *h-*) vocābuli sequentis ita coniungitur ut initium syllabae faciat: *a-nu-ſest*;

240 *vin-ca-tu-tīl-le*.

[B] Vōcālis ultima (item *-am, -em, -um, -im*) ante vōcālem primam (vel *h-*) vocābuli sequentis ēlīditur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus: Lesbi' atqu' amēmus
Ōdī et amō. Quārē id faciam: Ōd' et... Quār' id...

245 In *est* et *es* ēlīditur *e*: *sōla est: sōla'st, vērum est: vērum'st, bella es: bella's*.

[III] Pedēs.

Singulī versūs dīviduntur in pedēs, quī bīnās aut ternās syllabās continent. Pedēs frequentissimī sunt trochaeī, iambī,

250 dactylī, spondēī. Trochaeus cōnstat ex syllabā longā et brevī, ut *lū-na*, iambus ex brevī et longā, ut *vi-rī*, dactylus ex longā et duābus brevibus, ut *fē-mi-na*, spondēus ex duābus longīs, ut *nē-mō*.

[IV] Versus hexameter.

255 *Nōn̄ ego| nōbīli|um̄ sede|ō studi|ōsus̄ e|quōrum*.

Hic versus hexameter vocātur ā numerō pedum, nam *sex* Graecē dīcitur *hex*. Hexameter cōnstat ex quīnque pedibus dactylīs et ūnō spondēō (vel trochaeō); prō dactylīs saepe spondēī inveniuntur, sed pēs quīntus semper dactylus est:

260 — ∪∪ | — ∪∪ | — ∪∪ | — ∪∪ | — ∪∪ | — ∪

diphthongus *-īf* = duae vōcālēs in ūnā syllabā coniūctae

notae:

∪ syllaba brevis
— syllaba longa

inter-dum = nōnumquam

haec nota [∪] significat litterās in syllabā coniungendās

ē-līdere -sisse -sum (< ē + laedere) = ēicere (↔ addere)

trochaeus — ∪

iambus ∪ —

dactylus — ∪∪

spondēus — —

haec nota [|] inter pedēs pōnitur

[Horātius: *Ars poētica* 333,
Epistulae I.11.27]

$2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$

Vocābula nova:

scalpellum
opera
lūdus
certāmen
gladiātor
rēte
spectātor
palma
circus
aurīga
theātrum
cōmoedia
ingenium
ratiō
prīncipiū
fātum
gremium
tenebrae
lucerna
passer
dēliciae
ocellus
mēns
bāsium
odium
rīsus
cachinnus
arānea
epigramma
sinus
versiculus
anus
testis
opēs
diphthongus

*Dōne*ē|ris fē|līx mul|tōs nume|rābī|a|mīcōs.

Aut prō|desse vo|lunt aut| dēlec|tāre po|ētae.

Caelum,| nōn|ani|mum mū|tant quī| trāns mare| currunt.

[V] Versus pentameter.

cui tame|n|īpsa fa|vēs || *vincat* ū|fille pre|cor.

265

Hic versus dīviditur in duās partēs, quārum utraque bīnōs pedēs et dīmidium continet. Ita versus tōtus ex quīnque pedibus cōnstat et vocātur pentameter: *quīnque* enim Graecē dīcitur *pentē*. Utraque pars est ut initium hexametṛī, sed pars posterior spondēōs nōn admittit:

270

— ∪ | — ∪ | — || — ∪ | — ∪ | —

Tempora| sī fue|rint || *nūbila*| sōlus e|ris.

In gremi|ō sē|dit || *prōtinu*|s illa me|ō.

Versus pentameter semper hexametrum sequitur:

Nōn amō| tē, *Sabi*|dī, nec| *possum*| dīcere| quārē.

275

Hoc tan|tum pos|sum || *dīcere*| nōn amō| tē.

[VI] Versus hendecasyllabus.

Passer mortuus|est meae puellae.

Hic versus, quī ūndecim syllabās habet, vocātur hendecasyllabus, nam *ūndecim* Graecē *hendeca* dīcitur. Versus hendecasyllabus in quīnque pedēs dīvidī potest: spondēum, dactylum, duōs trochaeōs, spondēum aut trochaeum (pēs prīmus rārius iambus aut trochaeus est).

280

— — | — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪

Vīvā|mus mea| *Lesbi*'|atqu'a|mēmus.

285

Cēnā|bis bene| mī *Fa*|bull'a|pud mē

paucīs| sī tibi| dī fa|vent dī|ēbus.

PENSVM A

Hī versūs in syllabās brevēs et longās et in pedēs dīvidendī sunt notīs appositīs:

Scrībere mē quereris, Vēlōx, epigrammata longa.

Ipsē nihil scrībīs: tū brevīōra facis! [*Mārtiālis* I.110]

Dās numquam, semper prōmittis, Galla, rogantī.

Sī semper fallis, iam rogō, Galla, negā! [*II*.25]

Quem recitās meus est, ō Fīdentīne, libellus.

Sed male cum recitās, incipit esse tuus! [I.38]

Bella es, nōvimus, et puella, vērum est,
et dīves, quis enim potest negāre?

Sed cum tē nimium, Fabulla, laudās,
nec dīves neque bella nec puella es! [I.64]

PENSVM B

Dum gladiātōrēs — [= pugnant], — dēlectātī manibus —.
Fēminīs nōn — gladiātōrēs spectāre.

Ovidius in — sedēns ōrābat ut vinceret ille cui amica eius
—. Hoc nārrātur in — [=initiō] carminis. Cum poēta — [=
fortūnam] Priamī canere vellet, puella in — eius sēdit eīque
mille — dedit. Ovidius — mulierum bene nōverat.

Lucernīs —, Iūlius recitat carmen — [= pulchrum] dē —
Lesbiae mortuō: “—, ō Venerēs...!” Versibus — [= postrē-
mīs] dēmōnstrātur — [= causa] dolōris. Catullus Lesbiam
uxōrem — cupiēbat, at illa Catullō — nōluit. — poētae inter
amōrem et — dividēbātur.

PENSVM C

Quid Rōmānī in amphitheātrō spectant?

Quid Fabia in theātrō spectāvit?

Quis fuit Ovidius?

Quārē Ovidius in circum vēnerat?

Quae carmina recitat Iūlius?

Cūr ocellī Lesbiae turgidī rubēbant?

Cūr poēta Lesbiam et amābat et ōderat?

Num sacculus Catullī plēnus erat nummōrum?

Quid scrīpsit Mārtiālis?

Cūr librōs suōs nōn mīsit Pontiliānō?

Tūne Cinnam bonum poētam fuisse putās?

Cūr Laecāniae dentēs niveī erant?

Ex quibus syllabīs cōstat pēs dactylus?

Ex quibus pedibus cōstat hexameter?

nota
turgidus
misellus
gladiātōrius
circēnsis
scaenicus
ācer
geminus
bellus
poēticus
venustus
mellitus
tenebricōsus
ultimus
perpetuus
dubius
iocōsus
sērius
niveus
certāre
laedere
implicāre
plaudere
libēre
favēre
lūgēre
accendere
circumsilire
pīpiāre
dēvorāre
conturbāre
nūbere
affirmāre
requirere
excruciāre
ōscitāre
sapere
ērubescere
prōsilire
ēlidere
libenter
plērumque
interdum
dummodo
dein
nīl
trochaeus
iambus
dactylus
spondēus
hexameter
pentameter
hendecasyllabus

ARS GRAMMATICA

[Ex Dōnātī ‘Arte grammaticā minōre’]

grammaticus -a -um: ars
 g.a = grammatica
 Dōnātus (-ī m) vīxit sae-
 culō IV post Chrīstum
 nātum
 ōrātiō -ōnis f = sermō

coniūctiō, interiectiō:
 v. *infra*

cāsus (nōminis): v. *infra*
 proprius -a -um
 ↔ commūnis
 nōmina propria, ut
Rōma, Tiberis
 appellātīvus -a -um < ap-
 pellāre; nōmina appel-
 lātīva, ut *urbs, flūmen*

Mūsa -ae f; Mūsae: no-
 vem deae quae singulis
 artibus praesunt
 scamnum -ī n = sella
 sacerdōs -ōtis m/f = vir
 /fēmina cuius negōtium
 est diīs servīre

Dē partibus ōrātiōnis

I

[Magister:] Partēs ōrātiōnis quot sunt?

[Discipulus:] Octō.

[M.:] Quae?

[D.:] Nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, partici- 5
 pium, coniūctiō, praepositō, interiectiō.

Dē nōmine

[M.:] Nōmen quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis cum cāsū, corpus aut rem propriē
 commūniterve significāns...; aut enim ūnīus nōmen est 10
 et ‘propriū’ dīcitur, aut multōrum et ‘appellātīvum’.

...

[M.:] Genera nōminum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

15

[D.:] Masculīnum, ut *hic magister*, fēminīnum, ut *haec*
Mūsa, neutrum, ut *hoc scamnum*, commūne, ut *hic et*
haec sacerdōs.

[M.:] Numerī nōminum quot sunt?

20 [D.:] Duo.

[M.:] Quī?

[D.:] Singulāris, ut *hic magister*, plūrālis, ut *hī magistrī*.

...

[M.:] Cāsūs nōminum quot sunt?

25 [D.:] Sex.

[M.:] Quī?

[D.:] Nōminātīvus, genetīvus, datīvus, accūsātīvus, vocātīvus, ablātīvus. Per hōs omnium generum nōmina, prōnōmina, participia dēclīnantur...

30 [M.:] Comparātiōnis gradūs quot sunt?

[D.:] Trēs.

[M.:] Quī?

[D.:] Positīvus, ut *doctus*, comparātīvus, ut *doctior*, superlātīvus, ut *doctissimus*.

35 [M.:] Quae nōmina comparantur?

[D.:] Appellātīva dumtaxat quālitātem aut quantitātem significantia. ...

Dē prōnōmine

[M.:] Prōnōmen quid est?

40 [D.:] Pars ōrātiōnis quae prō nōmine posita tantundem paene significat persōnamque interdum recipit. ...

[M.:] Genera prōnōminum quae sunt?

[D.:] Eadem ferē quae et nōminum: masculīnum, ut *quis*, fēminīnum, ut *quae*, neutrum, ut *quod*, commūne,

45 ut *quālis*, *tālis*, trium generum, ut *ego*, *tū*.

comparātiō -ōnis *f*
< comparāre

appellātīva: scīlicet
adiectīva
dumtaxat = tantum
quālitās -ātis *f* < quālis
quantitās -ātis *f* < quantus

tantun-dem (< tantum-dem) = idem

et = etiam

Prōnōmina sunt

[1] persōnālia: *ego, tū, nōs, vōs, sē*[2] possessīva: *meus, tuus, suus, noster, vester*[3] dēmōnstrātīva: *hic, iste, ille, is, idem, ipse*[4] relātīvum: ...*quī*[5] interrogātīva: *quīs/ quī, uter*[6] indēfīnīta: *aliquīs/ -quī, quis, quisquam, quisque, uterque, quīdam, nēmō, nihil, neuter*

quem ad modum = sicut

īn-flectere = dēclīnāre

neutrum : nec agere nec patī

optātīvus -a -um < optāre

acceptā : additā faciunt ex sē passīva : fiunt p.

[M.:] Numerī prōnōminum quot sunt?

[D.:] Duo.

[M.:] Quī?

[D.:] Singulāris, ut *hic*, plūrālis, ut *hī*.

[M.:] Persōnae prōnōminum quot sunt?

50

[D.:] Trēs.

[M.:] Quae?

[D.:] Prīma, ut *ego*, secunda, ut *tū*, tertia, ut *ille*.

[M.:] Cāsūs item prōnōminum quot sunt?

[D.:] Sex, quem ad modum et nōminum, per quōs omnium generum prōnōmina īnfectuntur... 55

Dē verbō

II

[M.:] Verbum quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis cum tempore et persōnā, sine cāsū, aut agere aliquid aut patī aut neutrum significāns. ... 60

[M.:] Modī verbōrum quī sunt?

[D.:] Indicātīvus, ut *legō*, imperātīvus, ut *lege*, optātīvus, ut *utinam legerem*, coniūctīvus, ut *cum legam*, īnfīnītīvus, ut *legere*.

[M.:] Genera verbōrum quot sunt?

65

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

[D.:] Āctīva, passīva, neutra, dēpōnentia.

[M.:] Āctīva quae sunt?

[D.:] Quae in -ō dēsīnunt et acceptā -r litterā faciunt ex sē passīva, ut *legō*: *legor*. 70

[M.:] Passīva quae sunt?

[D.:] Quae in *-r* dēsīnunt et eā dēmtā redeunt in āctīva, ut *legor: legō*.

dēmere -mptisse
-mptum ↔ addere

75 [M.:] Neutra quae sunt?

[D.:] Quae in *-ō* dēsīnunt ut āctīva, sed acceptā *-r* litterā Latīna nōn sunt, ut *stō, currō* (“*stor, curror*” nōn dīcimus!).

Latīna : rēcta

[M.:] Dēpōnentia quae sunt?

80 [D.:] Quae in *-r* dēsīnunt ut passīva, sed eā dēmtā Latīna nōn sunt, ut *luctor, loquor*.

luctārī = certāre com-
plectendīs corporibus

[M.:] Numerī verbōrum quot sunt?

[D.:] Duo.

[M.:] Quī?

85 [D.:] Singulāris, ut *legō*, plūrālis, ut *legimus*.

[M.:] Tempora verbōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum, ut *lēgī*, futūrum, ut
90 *legam*.

[M.:] Quot sunt tempora in dēclīnātiōne verbōrum?

[D.:] Quīnque.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum imperfectum, ut
95 *legēbam*, praeteritum perfectum, ut *lēgī*, praeteritum
plūsquamperfectum, ut *lēgeram*, futūrum, ut *legam*.

[M.:] Persōnae verbōrum quot sunt?

[D.:] Trēs.

certāmen luctantium

<p>ad-icere -iēcisse -iectum significātiō -ōnis <i>f</i> < significāre ex-plānāre = plānum facere</p>	<p>[M.:] Quae? [D.:] Prīma, ut <i>legō</i>, secunda, ut <i>legis</i>, tertia, ut <i>legit</i>. 100 [M.:] Dā dēclīnātiōnem verbī āctīvī! ...</p> <p><i>Dē adverbīō</i></p> <p>[M.:] Adverbium quid est? [D.:] Pars ōrātiōnis quae adiecta verbō significātiōnem eius explānat atque implet. ... 105 [M.:] Significātiō adverbīōrum in quō est? [D.:] Sunt aut locī adverbia aut temporis aut numerī aut negandī aut affīrmandī aut dēmōnstrandī aut optandī aut hortandī aut ōrdinis aut interrogandī aut quālitātis aut quantitātis aut dubitandī... 110 [M.:] Dā adverbia locī! [D.:] Ut <i>hīc</i> vel <i>ibi</i>, <i>intus</i> vel <i>forīs</i>, <i>illūc</i> vel <i>inde</i>. [M.:] Dā temporis! [D.:] Ut <i>hodiē</i>, <i>nunc</i>, <i>nūper</i>, <i>crās</i>, <i>aliquandō</i>; numerī, ut <i>semel</i>, <i>bis</i>, <i>ter</i>; negandī, ut <i>nōn</i>; affīrmandī, ut <i>etiam</i>, 115 <i>quidnī</i>; dēmōnstrandī, ut <i>ēn</i>, <i>ecce</i>; optandī, ut <i>utinam</i>; hortandī, ut <i>eia</i>; ōrdinis, ut <i>deinde</i>; interrogandī, ut <i>cūr</i>, <i>quārē</i>, <i>quamobrem</i>; quālitātis, ut <i>doctē</i>, <i>pulchrē</i>, <i>fortiter</i>; quantitātis, ut <i>multum</i>, <i>parum</i>; dubitandī, ut <i>forsitan</i>, <i>fortasse</i>... 120 [M.:] Comparātiō adverbīōrum in quō est? [D.:] In tribus gradibus comparātiōnis: positīvō, com- parātīvō, superlātīvō. [M.:] Dā adverbium positīvī gradūs!</p>
--	---

quid-nī = quīn, certē
ēn = ecce
eia! = age!

forsitan = fortasse

125 [D.:] Ut *doctē*; comparātīvī, ut *doctius*; superlātīvī, ut *doctissimē*. ...

Dē participiō

[M.:] Participium quid est?

[D.:] Pars orātiōnis partem capiēns nōminis, partem
130 verbī: nōminis genera et cāsūs, verbī tempora et signifi-
cātiōnēs, utrīusque numerum...

[M.:] Genera participiōrum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

135 [D.:] Masculīnum, ut *hic lēctus*, fēminīnum, ut *haec lēcta*, neutrum, ut *hoc lēctum*, commūne tribus generi-
bus, ut *hic* et *haec* et *hoc legēns*.

[M.:] Cāsūs participiōrum quot sunt?

[D.:] Sex.

140 [M.:] Quī?

[D.:] Nōminātīvus, ut *hic legēns*, genetīvus, ut *huius legentis*, datīvus, ut *huic legentī*, accūsātīvus, ut *hunc le-
gentem*, vocātīvus, ut *ō legēns*, ablātīvus, ut *ab hōc le-
gente*.

145 [M.:] Tempora participiōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legēns*, praeteritum, ut *lēctus*, futū-
rum, ut *lēctūrus* et *legendus*. ...

150 [M.:] Numerī participiōrum quot sunt?

parti-cipium < pars
+ capere

lēctus -a -um *part perf*
< legere

legendus dicitur 'gerun-
dīvum' vel 'participium
futūrī passivī'

	[D.:] Duo.	
	[M.:] Qui?	
	[D.:] Singulāris, ut <i>hic legēns</i> , plūrālis, ut <i>hī legentēs</i>	
	[M.:] Dā dēclīnātiōnem participiī! ...	
con-iūnctiō -ōnis <i>f</i> < coniungere	<i>Dē coniūnctiōne</i>	155
ad-nectere = adiungere, coniungere	[M.:] Coniūnctiō quid est?	
ordināre = in ordine pōnere	[D.:] Pars orātiōnis adnectēns ordinānsque sententiam. ...	
potestās = significātiō speciēs -ēi <i>f</i> = fōrma, genus	[M.:] Potestās coniūnctiōnum quot speciēs habet?	
	[D.:] Quīnque.	160
	[M.:] Quās?	
cōpulātīvās, cēt., <i>v. infrā</i>	[D.:] Cōpulātīvās, disiūnctīvās, explētīvās, causālēs, ratiōnālēs.	
cōpulātīvus -a -um < cōpulāre	[M.:] Dā cōpulātīvās!	
	[D.:] <i>Et, -que, atque, ac.</i>	165
disiūnctīvus -a -um < disiungere	[M.:] Dā disiūnctīvās!	
	[D.:] <i>Aut, -ve, vel, nec, neque.</i>	
explētīvus -a -um < <i>explēre</i> = vacuum implēre	[M.:] Dā explētīvās!	
	[D.:] <i>Quidem, equidem, quoque, autem, tamen.</i>	
causālis -e < causa	[M.:] Dā causālēs!	170
sī-quidem = quoniam quandō = quoniam	[D.:] <i>Sī, etsī, sīquidem, quandō, nam, namque, etenim, quamobrem...</i>	
ratiōnālis -e < ratiō	[M.:] Dā ratiōnālēs!	
quā-propter = quamobrem propter-eā = ideō	[D.:] <i>Itaque, enim, quia, quāpropter, quoniam, ergō, ideō, igitur, scīlicet, propterea.</i> ...	175

Dē praepositionē

[M.:] Praepositio quid est?

[D.:] Pars orationis quae praeposita aliis partibus orationis significacionem earum aut complet aut mutat aut
180 minuit. ...

[M.:] Da praepositiones casus accusativum!

[D.:] *Ad, apud, ante, adversum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, per, prope, secundum, post, trans, ultra, praeter, propter, supra...*

[M.:] Quo modo?

[D.:] Dicimus enim *ad patrem, apud villam, ante domum, adversum inimicos, cis Rhenum, citra forum, circum oppidum, circa templum, contra hostem, erga parentes, extra vallum, inter naves, intra moenia, infra tectum, iuxta viam, ob iram, per portam, prope fenestram, secundum ripam, post tergum, trans flumen, ultra fines, praeter officium, propter rem, supra caelum. ...*

[M.:] Da praepositiones casus ablativum!

[D.:] *A, ab, cum, coram, de, e, ex, pro, prae, sine...*

[M.:] Quo modo?

[D.:] Dicimus enim *a domo, ab homine, cum exercitu, coram testibus, de foro, e iure, ex provincia, pro patria, prae timore, sine labore...*

[M.:] Da utriusque casus praepositiones!

[D.:] *In, sub, super.*

[M.:] *In et sub quando accusativo casui iunguntur?*

praepositio -onis f
< prae-pōnere

adversum = adversus
cis = citra

ira -ae f = animus iratus

iūs = locus ubi iūs
dicitur

quandō = cum
significāre = verbīs
ostendere

[D.:] Quandō ‘nōs in locum ire/iisse/itūrōs esse’ significāmus.

[M.:] Quandō ablātīvō?

205

[D.:] Quandō ‘nōs in locō esse/fuisse/futurōs esse’ significāmus. ...

vīs = potestās, significātiō
magis A quam B = nōn
B sed A
mentiō -ōnis *f*: mentiōnem
facere alicuius =
loquī dē aliquō

[M.:] *Super* quam vim habet?

[D.:] Ubi locum significat, magis accūsātīvō cāsuī servit quam ablātīvō; ubi mentiōnem alicuius facimus, ablātīvō tantum, ut

[Vergilius: *Aenēis* I.750]

multa super Priamō rogitāns, super Hectore multa hoc est dē Priamō, dē Hectore. ...*

inter-iectiō -ōnis *f*

Dē interiectiōne

[M.:] Interiectiō quid est?

215

affectedus -ūs *m*=id quō afficitur animus (ut laetitīa, ira, timor, cēt.)
inconditus -a -um = nōn ordinātus, rudis, sine arte

[D.:] Pars orātiōnis significāns mentis affectum vōce inconditā. ...

[M.:] Significātiō interiectiōnis in quō est?

admīrātiō -ōnis *f*
< admīrārī
sī (ali)qua (*n pl*) sunt similis -e = quī idem esse vidētur, eiusdem generis similia: ut *ō! ei! heus!*

[D.:] Aut laetitiam significāmus, ut *euax!* aut dolōrem, ut *heu!* aut admīrātiōnem, ut *papae!* aut metum, ut *atat!* et sī qua sunt similia.

Aenēis -idis *f*
Aenēās -ae *m*
Carthāgō -inis *f*: urbs
Africae
Didō -ōnis *f*
rēgīna -ae *f*= fēmina
rēgnāns

*Versus sūmptus ē librō primō illius carminis cui titulus est *Aenēis*. In hōc carmine Vergilius poēta nārrat dē Aenēā Trōiānō, quī ē patriā fugiēns Carthāginem vēnit, ubi ā Didōne rēgīnā receptus est. Ā rēgīnā interrogātus Aenēās nārrat dē bellō Trōiānō et dē fugā suā (v. cap. XXXVII et XXXVIII in alterā *LINGVAE LATINAE* parte).

GRAMMATICA LATINA

Dē dēclīnātiōne

Nōmina, prōnōmina, verba dēclīnantur. Cēterae partēs ōrāti-

225 ōnis sunt indēclīnābilēs.

Dēclīnātiōnēs nōminum sunt quīnque:

Dēclīnātiō prīma: gen. sing. *-ae*, ut *terr|a -ae*.

Dēclīnātiō secunda: gen. sing. *-ī*, ut *ann|us -ī*, *verb|um -ī*.

Dēclīnātiō tertia: gen. sing. *-is*, ut *sōl -is*, *urb|s -is*.

230 Dēclīnātiō quārta: gen. sing. *-ūs*, ut *port|us -ūs*, *gen|ū -ūs*.

Dēclīnātiō quīnta: gen. sing. *-ēī/-eī*, ut *dī|ēs -ēī*, *rēs reī*.

Dēclīnātiōnēs verbōrum sunt quattuor, ‘coniugātiōnēs’ quae vocantur:

Coniugātiō prīma: īnf. *-āre/-ārī*, ut *amā|re, -rī*.

235 Coniugātiō secunda: īnf. *-ēre/-ērī*, ut *monē|re, -rī*.

Coniugātiō tertia: īnf. *-ere/-ī*, ut *leg|ere, -ī*.

Coniugātiō quārta: īnf. *-īre/-īrī*, ut *audī|re, -rī*.

Dēclīnātiōnēs:

1. gen. *-ae*
2. gen. *-ī*
3. gen. *-is*
4. gen. *-ūs*
5. gen. *-ēī*

con-iugātiō -ōnis *f*

Coniugātiōnēs:

1. *-āre*
2. *-ēre*
3. *-ere*
4. *-īre*

PENSVM A

Dēclīnā haec vocābula:

[1] *āla*, nōmen fēminīnum I dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *haec āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*. Plūrālis: nōm. *h- āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*.

[2] *pēs*, nōmen masculīnum III dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *h- pēs*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*. Plūrālis: nōm. *h- ped-*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*.

[3] *ōrāre*, verbum āctīvum I coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, fut. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquamperf. *ōrāv-*, fut. perf. *ōrāv-*. Coniūctīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquamperf. *ōrāv-*.

[4] *dīcere*, verbum āctīvum III coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, fut. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquamperf. *dīx-*, fut. perf. *dīx-*. Coniūctīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquamperf. *dīx-*.

Vocābula nova:

ōrātiō
 coniūctiō
 interiectiō
 Mūsa
 scamnum
 sacerdōs
 cāsus
 comparātiō
 quālitās
 quantitās
 significātiō
 speciēs
 ira
 affectus
 admirātiō
 coniugātiō
 proprius
 appellātīvus
 positīvus
 optātīvus
 cōpulātīvus
 disiūctīvus
 explētīvus
 causālis
 ratiōnālis
 inconditus
 similis
 īflectere
 dēmere
 luctārī
 explānāre
 adnectere
 ordināre
 mentiōnem facere
 dumtaxat
 tantundem
 quidnī
 forsitan
 sīquidem
 quāpropter
 propterea
 adversum
 cis
 ēn
 eia
 euax
 papae
 attat
 coniugātiō
 synonymum

Verba: laedere –isse –um; implicāre –isse –um; plaudere –isse –um; parere –isse –um; retinēre –isse –um; accendere –isse –um; sedēre –isse; nūbere –isse; sapere –isse; dēmere –isse –um; adicere –isse –um.

PENSVM B

Nōmen est pars — quae corpus aut rem significat. *Aemilia* et *Iūlia* nōmina — sunt, *māter* et *filia* sunt nōmina —. — nōminum sunt nōminātīvus, genetīvus, cēt. Gradūs — sunt trēs: —, comparātīvus, superlātīvus. Adiectīva quae comparantur — aut quantitātem significant. *Amāre* est verbum prīmae —. Interiectiō mentis —, ut laetitiam vel dolōrem, significat. — est affectus eius quī irātus est.

Frātrēs geminī tam — sunt quam ōva.

Synōnima (vocābula quae idem ferē significant): plānum facere et —, fortasse et —, ideō et —, citrā et —, ecce et —.

Contrāria (vocābula quae rēs contrāriās significant): commūnis et —, addere et —.

PENSVM C

Quae sunt partēs ōrātiōnis?

Estne *discipulus* nōmen proprium?

Cāsūs nōminum quī sunt?

Quī sunt gradūs comparātiōnis?

Prōnōmen quid est?

Quot sunt coniugātiōnēs verbōrum?

Num *intus* et *foris* adverbia temporis sunt?

Cui cāsui iungitur *inter* praepositiō?

Quae praepositiōnēs ablātīvō iunguntur?

Quibus cāsibus iungitur *in* praepositiō?

Interiectiō quid significat?

TABVLA DECLINATIONVM

NOMINA

Dēclīnātiō I

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	hōr a	hōr ae	serv us	serv ī	liber	libr ī	verb um	verb a
<i>acc</i>	hōr am	hōr ās	serv um	serv ōs	libr um	libr ōs	verb um	verb a
<i>gen</i>	hōr ae	hōr ārum	serv ī	serv ōrum	libr ī	libr ōrum	verb ī	verb ōrum
<i>dat</i>	hōr ae	hōr īs	serv ō	serv īs	libr ō	libr īs	verb ō	verb īs
<i>abl</i>	hōr ā	hōr īs	serv ō	serv īs	libr ō	libr īs	verb ō	verb īs

Dēclīnātiō II

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	sōl	sōl ēs	leō	leōn ēs	vōx	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>acc</i>	sōl em	sōl ēs	leōn em	leōn ēs	vōc em	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>gen</i>	sōl is	sōl um	leōn is	leōn um	vōc is	vōc um	nōmin is	nōmin um
<i>dat</i>	sōl ī	sōl ibus	leōn ī	leōn ibus	vōc ī	vōc ibus	nōmin ī	nōmin ibus
<i>abl</i>	sōl e	sōl ibus	leōn e	leōn ibus	vōc e	vōc ibus	nōmin e	nōmin ibus

Dēclīnātiō III

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	nāv is	nāv ēs	urb s	urb ēs	mōns	mont ēs	mar e	mar ia
<i>acc</i>	nāv em	nāv ēs	urb em	urb ēs	mont em	mont ēs	mar e	mar ia
<i>gen</i>	nāv is	nāv ium	urb is	urb ium	mont is	mont ium	mar is	mar ium
<i>dat</i>	nāv ī	nāv ibus	urb ī	urb ibus	mont ī	mont ibus	mar ī	mar ibus
<i>abl</i>	nāv e	nāv ibus	urb e	urb ibus	mont e	mont ibus	mar ī	mar ibus

Dēclīnātiō IV

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	cās us	cās ūs	corn ū	corn ua	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs
<i>acc</i>	cās um	cās ūs	corn ū	corn ua	di em	di ēs	r em	r ēs
<i>gen</i>	cās ūs	cās uum	corn ūs	corn uum	di ēi	di ērum	r ēi	r ērum
<i>dat</i>	cās uī	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ēi	di ēbus	r ēi	r ēbus
<i>abl</i>	cās ū	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus

Dēclīnātiō V

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	cās us	cās ūs	corn ū	corn ua	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs
<i>acc</i>	cās um	cās ūs	corn ū	corn ua	di em	di ēs	r em	r ēs
<i>gen</i>	cās ūs	cās uum	corn ūs	corn uum	di ēi	di ērum	r ēi	r ērum
<i>dat</i>	cās uī	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ēi	di ēbus	r ēi	r ēbus
<i>abl</i>	cās ū	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus

Dēclīnātiō I et II: adiectīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i> magn us	magn a	magn um	nūll us	nūll a	nūll um
<i>acc</i>	magn um	magn am	magn um	nūll um	nūll am	nūll um
<i>gen</i>	magn ī	magn ae	magn ī	nūll ius	nūll ius	nūll ius
<i>dat</i>	magn ō	magn ae	magn ō	nūll ī	nūll ī	nūll ī
<i>abl</i>	magn ō	magn ā	magn ō	nūll ō	nūll ā	nūll ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i> magn ī	magn ae	magn a	nūll ī	nūll ae	nūll a
<i>acc</i>	magn ōs	magn ās	magn a	nūll ōs	nūll ās	nūll a
<i>gen</i>	magn ōrum	magn ārum	magn ōrum	nūll ōrum	nūll ārum	nūll ōrum
<i>dat</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs	nūll īs
<i>abl</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs	nūll īs

Dēclīnātiō III: adiectīva

	<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i> grav is	grav e	ingēns	ingēns	meliōr	melius
<i>acc</i>	grav em	grav e	ingent em	ingēns	meliōr em	melius
<i>gen</i>	grav is	grav is	ingent is	ingent is	meliōr is	meliōr is
<i>dat</i>	grav ī	grav ī	ingent ī	ingent ī	meliōr ī	meliōr ī
<i>abl</i>	grav ī	grav ī	ingent ī	ingent ī	meliōr e	meliōr e
<i>plūr</i>	<i>nōm</i> grav ēs	grav ia	ingent ēs	ingent ia	meliōr ēs	meliōr a
<i>acc</i>	grav ēs	grav ia	ingent ēs	ingent ia	meliōr ēs	meliōr a
<i>gen</i>	grav ium	grav ium	ingent ium	ingent ium	meliōr um	meliōr um
<i>dat</i>	grav ibus	grav ibus	ingent ibus	ingent ibus	meliōr ibus	meliōr ibus
<i>abl</i>	grav ibus	grav ibus	ingent ibus	ingent ibus	meliōr ibus	meliōr ibus

Comparatiō

<i>positivus</i>	long us	brev is	audāx -āc is	aeger -gr a -gr um
<i>comparativus</i>	long ior -ius	brev ior -ius	audāc ior -ius	aegr ior -ius
<i>superlativus</i>	long issim us	brev issim us	audāc issim us	aegr rim us

NVMERI

1 ūn us	10 decem	100 centum	1000 mille	11 ūndecim
2 du o -ae -o	20 vīgintī	200 ducent ī	2000 du o mil ia	12 duodecim
3 tr ēs -ia	30 trīgintā	300 trecent ī	3000 tr ia mil ia	13 trēdecim
4 quattuor	40 quadrāgintā	400 quadringent ī	cēt.	14 quattuordecim
5 quinque	50 quinquāgintā	500 quīngent ī		15 quīndecim
6 sex	60 sexāgintā	600 sescent ī	9745 novem milia	16 sēdecim
7 septem	70 septuāgintā	700 septingent ī	septingentū	17 septendecim
8 octō	80 octōgintā	800 octingent ī	quadragintā	18 duodēvīgintī
9 novem	90 nōnāgintā	900 nōngent ī	quīnque	19 ūndēvīgintī

1 prīm us	10 decim us	100 centēsīm us	1000 millēsīm us
2 secund us	20 vīcēsīm us	200 ducentēsīm us	2000 bis millēsīm us
3 terti us	30 tricēsīm us	300 trecentēsīm us	cēt.
4 quārt us	40 quadrāgēsīm us	400 quadringentēsīm us	11 ūndecim us
5 quīnt us	50 quīnquāgēsīm us	500 quīngentēsīm us	12 duodecim us
6 sext us	60 sexāgēsīm us	600 sescentēsīm us	13 terti us decim us
7 septim us	70 septuāgēsīm us	700 septingentēsīm us	cēt.
8 octāv us	80 octōgēsīm us	800 octingentēsīm us	18 duodēvīcēsīm us
9 nōn us	90 nōnāgēsīm us	900 nōngentēsīm us	19 ūndēvīcēsīm us

PRONOMINA

Persōnālia

<i>nōm</i>	ego	tū	—	nōs	vōs
<i>acc</i>	mē	tē	sē	nōs	vōs
<i>dat</i>	mihī	tibi	sibi	nōbīs	vōbīs
<i>abl</i>	mē	tē	sē	nōbīs	vōbīs

Possessīva

me us -a -um	noster -tr a -tr um
tu us -a -um	vester -tr a -tr um
su us -a -um	

Dēmōnstrātīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	i s	e a	i d	hic	haec	hoc	ill e	ill a	ill ud
	<i>acc</i>	e um	e am	i d	hunc	hanc	hoc	ill um	ill am	ill ud
	<i>gen</i>	e ius	e ius	e ius	huius	huius	huius	ill ius	ill ius	ill ius
	<i>dat</i>	e ī	e ī	e ī	huic	huic	huic	ill ī	ill ī	ill ī
	<i>abl</i>	e ō	e ā	e ō	hōc	hāc	hōc	ill ō	ill ā	ill ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	i ī	e ae	e a	hī	hae	haec	ill ī	ill ae	ill a
	<i>acc</i>	e ōs	e ās	e a	hōs	hās	haec	ill ōs	ill ās	ill a
	<i>gen</i>	e ōrum	e ārum	e ōrum	hōrum	hārum	hōrum	ill ōrum	ill ārum	ill ōrum
	<i>dat</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs
	<i>abl</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs

Interrogātīvum/relātīvum

	<i>singulāris</i>			<i>plūrālis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>nōm</i>	qu is/qu ī	qu ae	qu id/qu od	qu ī	qu ae	qu ae
<i>acc</i>	qu em	qu am	qu id/qu od	qu ōs	qu ās	qu ae
<i>gen</i>	cu ius	cu ius	cu ius	qu ōrum	qu ārum	qu ōrum
<i>dat</i>	cu i	cu i	cu i	qu ibus	qu ibus	qu ibus
<i>abl</i>	qu ō	qu ā	qu ō	qu ibus	qu ibus	qu ibus

VERBA

[A] *Āctīvum*

Īnfīnītīvus

<i>praes</i>	amā re	monē re	leg ere	audī re	es se
<i>perf</i>	amāv isse	monu isse	lēg isse	audīv isse	fu isse
<i>fut</i>	amāt ūr um esse	monit ūr um esse	lēct ūr um esse	audīt ūr um esse	fut ūr um esse

Imperātīvus

<i>sing</i>	amā	monē	leg e	audī	es
<i>plūr</i>	amā te	monē te	leg ite	audī te	es te

Indicātīvus

praesēns

<i>sing</i>	1 amō	monē ō	leg ō	audī ō	s um
	2 amā s	monē s	leg is	audī s	es
	3 amā t	monē t	leg it	audī t	es t
<i>plūr</i>	1 amā mus	monē mus	leg imus	audī mus	s umus
	2 amā tis	monē tis	leg itis	audī tis	es tis
	3 amā nt	monē nt	leg unt	audī unt	s unt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba m	monē ba m	leg ēba m	audī ēba m	era m
	2 amā bā s	monē bā s	leg ēbā s	audī ēbā s	erā s
	3 amā ba t	monē ba t	leg ēba t	audī ēba t	erā t
<i>plūr</i>	1 amā bā mus	monē bā mus	leg ēbā mus	audī ēbā mus	erā mus
	2 amā bā tis	monē bā tis	leg ēbā tis	audī ēbā tis	erā tis
	3 amā ba nt	monē ba nt	leg ēba nt	audī ēba nt	erā nt

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b ō	monē b ō	leg a m	audī a m	er ō
	2 amā b is	monē b is	leg ē s	audī ē s	er is
	3 amā b it	monē b it	leg e t	audī e t	er it
<i>plūr</i>	1 amā b imus	monē b imus	leg ē mus	audī ē mus	er imus
	2 amā b itis	monē b itis	leg ē tis	audī ē tis	er itis
	3 amā b unt	monē b unt	leg e nt	audī e nt	er unt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv ī	monu ī	lēg ī	audīv ī	fu ī
	2 amāv istī	monu istī	lēg istī	audīv istī	fu istī
	3 amāv it	monu it	lēg it	audīv it	fu it
<i>plūr</i>	1 amāv imus	monu imus	lēg imus	audīv imus	fu imus
	2 amāv istis	monu istis	lēg istis	audīv istis	fu istis
	3 amāv ērunt	monu ērunt	lēg ērunt	audīv ērunt	fu ērunt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv era m	monu era m	lēg era m	audīv era m	fu era m
	2 amāv erā s	monu erā s	lēg erā s	audīv erā s	fu erā s
	3 amāv era t	monu era t	lēg era t	audīv era t	fu era t
<i>plūr</i>	1 amāv erā mus	monu erā mus	lēg erā mus	audīv erā mus	fu erā mus
	2 amāv erā tis	monu erā tis	lēg erā tis	audīv erā tis	fu erā tis
	3 amāv era nt	monu era nt	lēg era nt	audīv era nt	fu era nt

futūrum perfectum

<i>sing</i>	1 amāv er ō	monu er ō	lēg er ō	audīv er ō	fu er ō
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audīv eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audīv eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audīv eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audīv eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audīv eri nt	fu eri nt

*Coniunctīvus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am e m	mone a m	leg a m	audi a m	s i m
	2 am ē s	mone ā s	leg ā s	audi ā s	s ī s
	3 am e t	mone a t	leg a t	audi a t	s i t
<i>plūr</i>	1 am ē mus	mone ā mus	leg ā mus	audi ā mus	s ī mus
	2 am ē tis	mone ā tis	leg ā tis	audi ā tis	s ī tis
	3 am e nt	mone a nt	leg a nt	audi a nt	s i nt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re m	monē re m	leg ere m	audi re m	es se m
	2 amā rē s	monē rē s	leg erē s	audi rē s	es sē s
	3 amā re t	monē re t	leg ere t	audi re t	es se t
<i>plūr</i>	1 amā rē mus	monē rē mus	leg erē mus	audi rē mus	es sē mus
	2 amā rē tis	monē rē tis	leg erē tis	audi rē tis	es sē tis
	3 amā re nt	monē re nt	leg ere nt	audi re nt	es se nt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv eri m	monu eri m	lēg eri m	audi v eri m	fu eri m
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audi v eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audi v eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audi v eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audi v eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audi v eri nt	fu eri nt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv isse m	monu isse m	lēg isse m	audi v isse m	fu isse m
	2 amāv issē s	monu issē s	lēg issē s	audi v issē s	fu issē s
	3 amāv isse t	monu isse t	lēg isse t	audi v isse t	fu isse t
<i>plūr</i>	1 amāv issē mus	monu issē mus	lēg issē mus	audi v issē mus	fu issē mus
	2 amāv issē tis	monu issē tis	lēg issē tis	audi v issē tis	fu issē tis
	3 amāv isse nt	monu isse nt	lēg isse nt	audi v isse nt	fu isse nt

Participium

<i>praes</i>	amā ns -ant is	monē ns -ent is	leg ēns -ent is	audi ēns -ent is	—
<i>fut</i>	amāt ūr us	monit ūr us	lēct ūr us	audit ūr us	fut ūr us
<i>Supīna</i>	amāt um -ū	monit um -ū	lēct um -ū	audit um -ū	

[B] *Passīvum**Īnfīnītīvus*

<i>praes</i>	amā rī	monē rī	leg ī	audi rī
<i>perf</i>	amāt um esse	monit um esse	lēct um esse	audit um esse
<i>fut</i>	amātum īrī	monitum īrī	lēctum īrī	auditum īrī

*Indicātīvus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am or	mone or	leg or	audi or
	2 amā ris	monē ris	leg eris	audi ris
	3 amā tur	monē tur	leg itur	audi tur
<i>plūr</i>	1 amā mur	monē mur	leg imur	audi mur
	2 amā minī	monē minī	leg iminī	audi minī
	3 ama ntur	mone ntur	leg untur	audi untur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba r	monē ba r	leg ēba r	audi ēba r
	2 amā bā ris	monē bā ris	leg ēbā ris	audi ēbā ris
	3 amā bā tur	monē bā tur	leg ēbā tur	audi ēbā tur
<i>plūr</i>	1 amā bā mur	monē bā mur	leg ēbā mur	audi ēbā mur
	2 amā bā minī	monē bā minī	leg ēbā minī	audi ēbā minī
	3 amā ba ntur	monē ba ntur	lēg ēba ntur	audi ēba ntur

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b or	monē b or	leg a r	audi a r
	2 amā b eris	monē b eris	leg ē ris	audi ē ris
	3 amā b itur	monē b itur	leg ē tur	audi ē tur
<i>plūr</i>	1 amā b imur	monē b imur	leg ē mur	audi ē mur
	2 amā b iminī	monē b iminī	leg ē minī	audi ē minī
	3 amā b untur	monē b untur	leg e ntur	audi e ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sum	monit us sum	lēct us sum	audīt us sum
	2 3 es est	es est	es est	es est
<i>plūr</i>	1 amāt ī sumus	monit ī sumus	lēct ī sumus	audīt ī sumus
	2 3 estis sunt	estis sunt	estis sunt	estis sunt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāt us eram	monit us eram	lēct us eram	audīt us eram
	2 3 erās erat	erās erat	erās erat	erās erat
<i>plūr</i>	1 amāt ī erāmus	monit ī erāmus	lēct ī erāmus	audīt ī erāmus
	2 3 erātis erant	erātis erant	erātis erant	erātis erant

futūrum perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us erō	monit us erō	lēct us erō	audīt us erō
	2 3 eris erit	eris erit	eris erit	eris erit
<i>plūr</i>	1 amāt ī erimus	monit ī erimus	lēct ī erimus	audīt ī erimus
	2 3 eritis erunt	eritis erunt	eritis erunt	eritis erunt

*Coniūctīvus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am e r	mone a r	leg a r	audi a r
	2 am ē ris	mone ā ris	leg ā ris	audi ā ris
	3 am ē tur	mone ā tur	leg ā tur	audi ā tur
<i>plūr</i>	1 am ē mur	mone ā mur	leg ā mur	audi ā mur
	2 am ē minī	mone ā minī	leg ā minī	audi ā minī
	3 am e ntur	mone a ntur	leg a ntur	audi a ntur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re r	monē re r	leg ere r	audi re r
	2 amā rē ris	monē rē ris	leg erē ris	audi rē ris
	3 amā rē tur	monē rē tur	leg erē tur	audi rē tur
<i>plūr</i>	1 amā rē mur	monē rē mur	leg erē mur	audi rē mur
	2 amā rē minī	monē rē minī	leg erē minī	audi rē minī
	3 amā re ntur	monē re ntur	leg ere ntur	audi re ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sim	monit us sim	lēct us sim	audīt us sim
	2 3 sīs sit	sīs sit	sīs sit	sīs sit
<i>plūr</i>	1 amāt ī sīmus	monit ī sīmus	lēct ī sīmus	audīt ī sīmus
	2 3 sītis sint	sītis sint	sītis sint	sītis sint

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāt us essem	monit us essem	lēct us essem	audīt us essem
	2 3 essēs esset	essēs esset	essēs esset	essēs esset
<i>plūr</i>	1 amāt ī essēmus	monit ī essēmus	lēct ī essēmus	audīt ī essēmus
	2 3 essētis essent	essētis essent	essētis essent	essētis essent

Participium

<i>perf</i>	amāt us	monit us	lēct us	audīt us
-------------	---------	----------	---------	----------

Gerundivum

	ama nd us	mone nd us	leg end us	audi end us
--	-----------	------------	------------	-------------

KALENDARIVM ROMANVM

	<i>Aprīlis</i>	<i>Februārius</i>	<i>Mārtius</i>
<i>Iānuārius</i>	<i>Iūnius</i>		<i>Māius</i>
<i>Augustus</i>	<i>September</i>	<i>Februārius</i>	<i>Iūlius</i>
<i>December</i>	<i>November</i>	<i>(diēs xxviiŋ)</i>	<i>Octōber</i>
<i>(diēs xxxi)</i>	<i>(diēs xxx)</i>		<i>(diēs xxxi)</i>
1. kalendae	kalendae	kalendae	kalendae
2.	a.d. iv nōn.		a.d. vi nōn.
3.	a.d. iii nōn.		a.d. v nōn.
4.	prīdiē nōn.		a.d. iv nōn.
5.	nōnae		a.d. iii nōn.
6.	a.d. viii id.		prīdiē nōn.
7.	a.d. vii id.		nōnae
8.	a.d. vi id.		a.d. viii id.
9.	a.d. v id.		a.d. vii id.
10.	a.d. iv id.		a.d. vi id.
11.	a.d. iii id.		a.d. v id.
12.	prīdiē id.		a.d. iv id.
13. idūs	idūs	idūs	a.d. iii id.
14. a.d. xix kal.	a.d. xviii kal.	a.d. xvi kal.	prīdiē id.
15. a.d. xviii kal.	a.d. xvii kal.	a.d. xv kal.	idūs
16. a.d. xvii kal.	a.d. xvi kal.	a.d. xiv kal.	a.d. xvii kal.
17. a.d. xvi kal.	a.d. xv kal.	a.d. xiii kal.	a.d. xvi kal.
18. a.d. xv kal.	a.d. xiv kal.	a.d. xii kal.	a.d. xv kal.
19. a.d. xiv kal.	a.d. xiii kal.	a.d. xi kal.	a.d. xiv kal.
20. a.d. xiii kal.	a.d. xii kal.	a.d. x kal.	a.d. xiii kal.
21. a.d. xii kal.	a.d. xi kal.	a.d. ix kal.	a.d. xii kal.
22. a.d. xi kal.	a.d. x kal.	a.d. viii kal.	a.d. xi kal.
23. a.d. x kal.	a.d. ix kal.	a.d. vii kal.	a.d. x kal.
24. a.d. ix kal.	a.d. viii kal.	a.d. vi kal.	a.d. ix kal.
25. a.d. viii kal.	a.d. vii kal.	a.d. v kal.	a.d. viii kal.
26. a.d. vii kal.	a.d. vi kal.	a.d. iv kal.	a.d. vii kal.
27. a.d. vi kal.	a.d. v kal.	a.d. iii kal.	a.d. vi kal.
28. a.d. v kal.	a.d. iv kal.	prīdiē kal.	a.d. v kal.
29. a.d. iv kal.	a.d. iii kal.	Mārtiās	a.d. iv kal.
30. a.d. iii kal.	prīdiē kal.		a.d. iii kal.
31. prīdiē kal.	Māiās		prīdiē kal.
Februāriās	Iūliās		Aprīlēs
Septembrēs	Octōbrēs		Iūniās
Iānuāriās	Decembrēs		Augustās
			Novembrēs

INDEX VOCABVLORVM

[Numeri crassi 1.2.3... capitula, numeri tenuēs 1,2,3... versūs significant]

A

- ā 6.34 v. ab
 ab/ā *prp*+*abl* 5.48; 6.10,34,62;
 12.125; 13.13,36,40; 16.51;
 33.23
 ab-dūcere 31.164
 ab-errāre 26.128
 ab-esse ā-fuisse 4.20
 ab-icere 29.145
 ab-īre 8.18
 ablātīvus -ī *m* 5.126
 abs 27.80 v. ab
 absēns -entis 17.89
 abs-tinēre 29.87
 ac 12.59 v. atque
 ac-cēdere 22.67
 accendere 34.84,110
 accidere 26.112; +*dat* 26.136
 ac-cipere 8.19,116; 19.80
 ac-cubāre 30.73
 ac-cumbere 30.96
 ac-currere -risse 9.75
 accūsāre 4.48; +*gen* 29.137
 accūsātīvus -ī *m* 3.88
 ācer -cris -cre 34.47
 acerbus -a -um 30.131
 aciēs -ēī *f* 33.15
 āctīvus -a -um 6.127; 35.69
 acūtus -a -um 30.105
 ad *prp*+*acc* 6.19; 8.81; 13.36;
 14.43; 16.7; 33.132
 ad-dere 18.104
 ad-esse af-fuisse 4.20; +*dat*
 32.117
 ad-hūc 14.34
 ad-icere 29.5; 30.166
 adiectīvum -ī *n* 12.158
 ad-īre 7.62; 16.28; 29.5
 ad-iungere 33.5
 ad-iuvāre 32.54
 ad-mīrārī 28.179
 admirātiō -ōnis *f* 35.220
 ad-mittere 22.9
 ad-nectere 35.157
 ad-ōrāre 28.25
 adulēscēns -entis *f* 19.39
 ad-vehere 20.122
 ad-venīre 7.30
 adverbium -ī *n* 18.198; 35.103
 adversum *prp*+*acc* 35.182,188
 adversus -a -um 32.57,99
 adversus *prp*+*acc* 20.65; 32.23
 aedificāre 25.12
 aedificium -ī *n* 25.29
 aeger -gra -grum 11.24,29
 aegrōtāre 11.48
 aegrōtus -a -um 24.1
 aequē 17.147; 18.78; 20.27
 aequinoctium -ī *n* 13.77
 aequus -a -um 13.43,77; 29.180
 āer -eris *m* 10.10,53
 aestās -ātis *f* 13.80,81
 aestimāre 29.6
 aetās -ātis *f* 33.23,26
 affectus -ūs *m* 35.216
 af-ferre at-tulisse al-lātum
 14.42; 23.140
 af-ficere 29.45,46
 affirmāre 34.126
 ager -grī *m* 27.5; 30.124
 agere ēgisse āctum 5.82; 24.19;
 27.14; age-ite 5.87,99
 agmen -inis *n* 33.10
 agnus -ī *m* 25.5
 agricola -ae *m* 27.10
 ain' 21.71
 āiō ais ait āiunt 21.68; 24.61
 āla -ae *f* 10.12
 albus -a -um 9.3
 alere -uisse altum 20.12,97
 aliēnus -a -um 20.14,122
 ali-quandō 32.131,157
 ali-quantum 31.52
 ali-quī -qua -quod 24.59; 25.
 17; 26.85; 31.17
 ali-quis -quid 21.65,91
 ali-quot 32.29
 aliter 24.22
 alius -a -ud 8.5,33; alii... alii
 10.33
 allicere -iō -ēxisse -ectum 29.94
 alter -era -erum 14.11,78; 16.
 77,113; 19.5,8
 altum -ī *n* 16.65
 altus -a -um 12.100,141; 16.44
 amāns -antis *m* 19.18
 amāre 5.21,23
 ambulāre 6.24
 amīca -ae *f* 6.78
 amīcitia -ae *f* 32.112
 amīcus -ī *m* 6.43,44
 amīcus -a -um 17.79
 ā-mittere 29.24
 amnis -is *m* 33.70
 amoenus -a -um 27.5
 amor -ōris *m* 19.19
 amphitheātrum -ī *n* 32.214
 an 14.13; 17.118; 29.67
 ancilla -ae *f* 2.31
 angustus -a -um 21.16
 anima -ae *f* 10.52; 28.89
 anim-ad-vertere 18.131
 animal -ālis *n* 10.54
 animus -ī *m* 28.9,144
 annus -ī *m* 13.1
 ante *prp*+*acc* 6.32; 13.44; 19.
 38; 25.113; *adv* 16.148
 anteā 22.11
 ante-hāc 23.93
 ante-quam 15.27
 antiquus -a -um 2.81; 13.19
 ānulus -ī *m* 8.7
 anus -ūs *f* 34.187
 aperīre -uisse -rtum 7.14
 apertus -a -um 14.15; 30.152
 apis -is *f* 18.110
 appārere 29.111; -et 33.44
 appellāre 16.3; 20.28
 appellātīvus -a -um 35.11
 ap-pōnere 11.89; 30.100
 ap-portāre 30.133
 ap-prehendere 28.50
 ap-propinquāre 29.185
 Aprilis -is *m* 13.3
 apud *prp*+*acc* 6.37; 11.32
 aqua -ae *f* 5.28
 aquila -ae *f* 10.9; 33.9
 arānea -ae *f* 34.154
 arāre 27.9
 arātor -ōris *m* 27.13
 arātrum -ī *n* 27.12
 arbitrārī 22.94
 arbor -oris *f* 9.21
 arcessere -ivisse -itum 11.43
 arcus -ūs *m* 12.91
 arduus -a -um 33.51
 argenteus -a -um 30.90
 argentum -ī *n* 30.91
 arma -ōrum *n* 12.34
 armāre 32.176
 armātus -a -um 12.35
 ars artis *f* 26.49,72
 as assis *m* 17.97; 34.114
 a-scendere -disse 10.94; 11.46
 asinīnus -a -um 31.49
 asinus -ī *m* 10.1

a-spergere -sisse -sum **30.110**
 a-spicere **8.15,39**
 at **15.25**
 āter -tra -trum **16.97**
 atque/ac **11.41; 12.59; 13.79;**
18.143; 20.142; 32.211
 ātrium -ī *n* **5.27**
 attentus -a -um **28.109**
 audācia -ae *f* **32.13**
 audāx -ācis **26.22,54; 32.24**
 audēre ausum esse **10.88;**
31.169
 audire **3.42; 6.83; 10.50**
 au-ferre abs-tulisse ab-lātum
31.52
 au-fugere **31.51**
 augere -xisse -ctum **19.96**
 Augustus -ī *m* **13.4**
 aureus -a -um **22.17; m 22.108**
 aurīga -ae *m* **34.40**
 auris -is *f* **11.6**
 aurum -ī *n* **22.15**
 aut **8.14,108; aut... aut 18.7**
 autem **6.42**
 autumnus -ī *m* **13.81,85**
 auxilium -ī *n* **25.65; pl 33.5**
 avārus -a -um **31.22**
 ā-vertere **23.51; 29.163**
 avis -is *f* **10.9**
 avunculus -ī *m* **12.19**

B
 baculum -ī *n* **4.62**
 bālāre **9.70**
 balneum -ī *n* **30.1,3**
 barbarus -a -um **12.61; m 14.76**
 bāsiūm -ī *n* **34.118**
 beātus -a -um **19.86**
 bellum -ī *n* **12.76**
 bellus -a -um **34.58**
 bene **11.14; b. velle 31.29**
 beneficium -ī *n* **29.141**
 bēstia -ae *f* **10.1**
 bēstiola -ae *f* **18.110**
 bibere -bisse **9.9**
 bīnī -ae -a **30.74**
 bis **18.126**
 bonum -ī *n* **30.52**
 bonus -a -um **4.68; 11.14**
 bōs bovis *m/f* **21.31**
 brachium -ī *n* **11.1**
 brevī **25.77**
 brevis -e **12.50; 13.28**

C
 cachinnus -ī *m* **34.151**
 cadere cecidisse **10.103; 16.102**
 caecus -a -um **28.31**
 caedere cecidisse caesum **33.18**
 caedēs -is *f* **33.133**
 caelum -ī *n* **9.25; pl 28.171**
 calamus -ī *m* **18.161**
 calceus -ī *m* **14.85**
 calidus -a -um **13.87; f 30.114**
 calor -ōris *m* **27.122**
 campus -ī *m* **9.1**
 candidus -a -um **21.4; 34.150**
 canere cecinisse **10.80; 14.19;**
29.66; 34.70
 canis -is *m/f* **9.2; 10.77**
 cantāre **3.3; 34.163**
 cantus -ūs *m* **29.73**
 capere -iō cēpisse captum **10.2,**
78; 26.6; 29.90,148; 32.13
 capillus -ī *m* **11.6**
 capitulum -ī *n* **1.73**
 caput -itis *n* **11.5; 12.65**
 carcer -eris *m* **26.25**
 cardō -inis *m* **22.2**
 carēre +*abl* **20.6**
 carmen -inis *n* **29.90; 32.102**
 carō carnis *f* **30.104**
 carpere -psisse -ptum **5.57;**
27.168
 cārus -a -um **32.21,85**
 castra -ōrum *n* **12.93**
 cāsus -ūs *m* **26.126; 35.9,24**
 catēna -ae *f* **22.11**
 cauda -ae *f* **10.15**
 causa -ae *f* **21.37; -ā +gen 26.**
135; 29.139
 causālis -e **35.162,170**
 cautus -a -um **26.81**
 cavēre cāvisse **22.60,65; c. nē**
27.173
 cēdere cessisse **22.73**
 celer -eris -ere **26.4**
 celsus -a -um **29.93**
 cēna -ae *f* **30.9**
 cēnāre **30.40**
 cēnsēre -uisse cēnsūm **27.63**
 centēsimus -a -um **17.31**
 centum **2.39**
 cēra -ae *f* **18.108,109**
 cerebrum -ī *n* **11.9**
 cernere **16.69; 32.114**
 certāmen -inis *n* **34.15**
 certāre **34.12**
 certē **18.73**

certō *adv* **24.59**
 certus -a -um **17.118,121; 25.**
43; 32.114
 cessāre **28.7**
 cēterī -ae -a **2.59; sg 13.51**
 cēterum *adv* **24.76**
 charta -ae *f* **18.161**
 cibus -ī *m* **9.6; 30.9**
 cingere cīnxisse cīnctum **27.6**
 -cipere -iō -cēpisse -ceptum
 < capere
 circā *prp+acc* **27.51**
 circēnsis -e **34.37; m pl 34.39**
 circiter **30.10**
 circum *prp+acc* **6.14**
 circum-dare **33.20**
 circum-silire **34.96**
 circus -ī *m* **34.36**
 cis *prp+acc* **35.182,188**
 citerior -ius **33.132**
 citrā *prp+acc* **33.87**
 cīvīs -is *m/f* **25.67; 28.154**
 clāmāre **8.36**
 clāmōr -ōris *m* **9.79**
 clārus -a -um **13.48; 29.93**
 classis -is *f* **32.23**
 claudere -sisse -sum **7.15**
 claudus -a -um **28.32**
 clausus -a -um **14.17**
 clāvis -is *f* **23.103**
 clēmēns -entis **31.84**
 cocus -ī *m* **30.67**
 coep- coept- v. incipere
 cōgere co-ēgisse -āctum **33.32**
 cōgitāre **17.57**
 cognōmen -inis *n* **12.12**
 cognōscere -ōvisse -itum **21.2;**
31.10; 32.219
 cohors -rtis *f* **33.2**
 colere -uisse cultum **27.11**
 collis -is *m* **9.20**
 col-loqui **20.47; 33.149**
 colloquium -ī *n* **20.71**
 collum -ī *n* **8.22**
 colōnus -ī *m* **27.70**
 color -ōris *m* **11.20**
 columna -ae *f* **19.3**
 comes -itis *m* **23.108**
 comitārī **23.107**
 com-memorāre **33.22**
 commūnis -e **32.32; 35.10,17**
 cōmoedia -ae *f* **34.45**
 comparāre **18.77; 35.35**
 comparātiō -ōnis *f* **35.30**
 comparātīvus -ī *m* **12.202**

com-plectī -exum **16.87**
 com-plēre -ēvisse -ētum **30.147**
 com-plūrēs -a **25.35**
 com-putāre **17.101**
 cōnāri **16.138**
 condiciō -ōnis *f* **32.146**
 cōn-ficere **26.7; 27.68; 33.54**
 cōn-fidere **31.56**
 cōn-fitērī -fessum **29.114**
 coniugātiō -ōnis *f* **35.232**
 coniūctiō -ōnis *f* **35.6,156**
 coniūctīvus -ī *m* **27.189**
 con-iungere **18.30**
 con-iūnx -iugis *f/m* **19.7,9**
 cōn-scendere -disse **16.56**
 cōn-sequī **26.5**
 cōn-sidere -sēdisse **15.17**
 cōnsilium -ī *n* **26.23; 29.14**
 cōn-sistere -stitisse **8.12**
 cōn-sōlārī **16.90**
 cōnsonāns -antis *f* **18.8,25**
 cōnspectus -ūs *m* **25.108,135**
 cōn-spicere **21.29**
 cōnstāns -antis **28.99**
 cōn-stāre -stitisse **8.56; 22.1**
 cōn-stituere -uisse -ūtum
25.56; 32.152
 cōn-sūmere **26.11,29**
 con-temnere -tēmpsisse -tēmp-
 tum **32.14,73**
 con-tinēre **23.18**
 continuō **24.16**
 contrā *prp* + *acc* **12.72; 29.121**
 con-trahere **30.32,41**
 contrārius -a -um **16.49; 28.95**
 con-turbāre **34.122**
 con-venīre **8.82; 15.64; 19.49**
 con-vertere **24.2**
 convīva -ae *m/f* **30.73**
 convīvium -ī *n* **30.70**
 con-vocāre **33.109**
 cōpia -ae *f* **27.38**
 cōpulāre **33.106**
 cōpulātīvus -a -um **35.162,164**
 coquere -xisse -ctum **30.64**
 cor cordis *n* **11.19, 136; 19.19**
 cōram *prp* + *abl* **31.122**
 cornū -ūs *n* **21.31**
 corpus -oris *n* **11.1**
 cor-rigere -rēxisse -rēctum
18.105
 cotidiē **19.76**
 crās **20.128,130**
 crassus -a -um **10.101,102**
 crēdere -didisse -ditum **21.98,**

114; 31.72; +dat 21.119;
29.10
 crēscere -ēvisse **27.7,17; 32.20**
 cruciāre **31.64**
 crūdēlis -e **31.124**
 cruentus -a -um **24.66**
 cruor -ōris *m* **21.29**
 crūs -ūris *n* **11.2**
 crux -ucis *f* **31.66**
 cubāre -uisse -itum **14.2**
 cubiculum -ī *n* **5.35**
 culīna -ae *f* **30.67**
 culter -trī *m* **11.95**
 cum *prp* + *abl* **5.9,13,58; 21.15;**
25.111,143
 cum + *ind* **10.15; 18.128; 19.74;**
25.53; 30.41; c. primum 21.
28; +coni 29.76,78; 32.175
 cūnae -ārum *f* **20.2**
 cūctus -a -um **32.40; pl 32.1**
 cupere -iō -īvisse **24.51,56**
 cupiditās -ātis *f* **25.122**
 cupidus -a -um **25.46**
 cūr **3.26**
 cūra -ae *f* **27.97**
 cūrāre **20.77; 29.184; 32.186;**
c. ut/nē 27.102,139
 currere cucurrisse **7.66**
 currus -ūs *m* **25.7**
 cursus -ūs *m* **32.220,222; 34.36**
 cūstōdire **22.6; 29.104**

D

dactylus -ī *m* **34.250**
 dare dedisse datum
7.46,63,118
 datīvus -ī *m* **7.110**
 dē *prp* + *abl* **11.53; 13.89; 19.**
105; 20.48; 21.95
 dea -ae *f* **19.6**
 dēbere **20.82; +dat 23.16**
 dēbilis -e **31.139**
 decem **4.10**
 December -bris *m* **13.6**
 decēre **20.158; 21.54**
 deciēs **18.118**
 decimus -a -um **13.5**
 dēclīnāre **9.90**
 dēclīnātiō -ōnis *f* **9.88**
 de-esse dē-sum dē-fuisse
18.94; +dat 32.101
 dē-fendere -disse -sum **12.107**
 dein **34.119**
 de-inde **14.46**
 dēlectāre **5.60**
 dēlere -ēvisse -ētum **18.144**
 dēliciae -ārum *f* **34.87,91**
 delphīnus -ī *m* **29.62**
 dēmere -mpsisse -mptum **35.73**
 dē-mōnstrāre **17.138; 26.50**
 dēmum **30.21**
 dēnārius -ī *m* **17.97**
 dēnī -ae -a **33.2**
 dēnique **27.2**
 dēns dentis *m* **9.73; 11.10**
 dē-nuō **24.4**
 deorsum **26.73**
 dēpōnēns -entis **16.156**
 -dere -didisse -ditum < dare
 dē-rīdēre **22.80; 25.15**
 dē-scendere -disse **25.110**
 dēserere -uisse -rtum **25.116;**
31.125
 dēsīderāre **33.65,137**
 dē-silīre -uisse **29.88**
 dē-sinere -siisse **15.65,66,158**
 dē-sistere -stitisse **32.203**
 dē-spērāre **29.89,120**
 dē-spicere **26.90,106; 33.168**
 dē-tergēre **11.119**
 dē-terrēre **29.3**
 dē-trahere **29.146**
 deus -ī *m*, *pl* deī/dīi/dī **10.28**
 dē-vorāre **34.101**
 dexter -tra -trum **14.79; f**
16.51; 30.98
 dicere -xisse dictum **11.60,61;**
13.58; 20.144; 26.162
 dictāre **18.50**
 dictum -ī *n* **28.54**
 diēs -ēī *m* **13.8,35; 18.178,190;**
f 32.147
 dif-ficilis -e **17.69; 33.52**
 digitus -ī *m* **8.21**
 dignus -a -um **19.110**
 diligēns -entis **30.31**
 diligere -ēxisse -ēctum **20.141**
 dimidius -a -um **13.33,53**
 dī-mittere **23.12**
 diphthongus -ī *f* **34.226**
 dīrus -a -um **33.171**
 dis-cēdere **4.73**
 discere didicisse **17.1**
 discipulus -ī *m* **15.6,8; 28.52**
 disiūctīvus -a -um **35.162,166**
 dis-iungere **28.3**
 dis-suādēre -sisse **32.76**
 diū **30.13; comp** diūtius **33.126**
 dives -itis **19.61**
 dīvidere -vīsisse -vīsum **12.68,**

105; 13.1
 dīvitiae -ārum *f* 29.27
 docere 17.2
 doctus -a -um 17.4
 dolere 11.80; 34.135
 dolor -ōris *m* 24.25; 29.51
 domī 15.81; 18.151; 20.127
 domina -ae *f* 2.31
 dominus -ī *m* 2.26; 9.5; 16.110,
 130; 30.95; *pl* 20.109
 domus -ūs *f*, *abl* -ō, *pl acc* -ōs
 19.42; domum *adv* 20.123;
 domō *adv* 20.137
 dōnāre 29.168
 dōnec 32.72
 dōnum -ī *n* 19.67
 dormire 3.37
 dorsum -ī *n* 29.100
 dubitare 21.130,131; 29.116
 dubius -a -um 34.135
 du-centī -ae -a 13.10
 dūcere dūxisse ductum 9.34;
 12.104; 18.53; animam *d.* 10.
 54; (uxōrem) *d.* 34.125,191
 dulcis -e 30.131
 dum 9.39,69; 10.48; 22.8
 dum-modo 34.17
 dumtaxat 35.36
 duo -ae -o 2.23,33,54
 duo-decim 6.15
 duo-decimī -a -um 13.6
 duo-dē-trīgintā 13.28
 duo-dē-vīgintī 17.20
 dūrus -a -um 18.111
 dux ducis *m* 12.81; 16.44

E

ē 7.45 *v.* ex
 ea, eadem *v.* is, idem
 ēbrius -a -um 31.193
 ecce 2.81; 4.59
 ed- *v.* ēsse
 educāre 31.150
 ē-dūcere 32.64
 ef-ficere 18.114; *e.* ut 27.124
 ef-fugere 26.22,82
 ef-fundere 33.78
 ego mē mihi/mī 3.20; 14.30;
 15.21; 17.66; mē-cum 14.87
 ē-gredi -gressum 16.39
 ē-gregius -a -um 32.25,31
 ē-icere 28.5,73
 ē-lidere -sisse -sum 34.242
 ē-ligere -lēgisse -lēctum 30.58
 emere ēmisse ēmptum 8.14

ēn 35.116
 enim 10.30
 ēnsis -is *m* 33.172
 eō *adv* 28.23
 epigramma -atis *n* 34.157
 epistula -ae *f* 18.153
 eques -itis *m* 12.43
 equidem 30.51
 equitātus -ūs *m* 12.113
 equus -ī *m* 6.56
 ergā *prp* + *acc* 19.94
 ergō 10.121
 ē-ripere -iō -uisse -reptum
 29.45,122
 errāre 9.50
 ē-rubescere -buisse 34.201
 ē-rumpere 33.122
 erus -ī *m* 18.35; 22.48
 esse sum fuisse futūrum esse
 /fore 1.1,18,53; 4.32
 ēsse edō ēdisse 9.9,11; 10.59
 et 1.2; 25.95; *et...* et 7.50
 et-enim 33.163
 etiam 5.30,70; 26.104; *e.* nunc
 19.86; *e.* atque *e.* 33.118
 etiam-nunc 32.207
 et-sī 24.38
 ē-volare 26.41
 ē-volvere -visse -lūtum 28.58
 ex/ē *prp* + *abl* 5.58; 14.11; 18.
 113; 22.1,13; 33.43,158
 ex-audire 18.92
 excitāre 14.35; 19.20
 ex-clāmāre 15.23
 ex-cōgitāre 26.35
 ex-cruciāre 34.138
 ex-currere -risse 33.115
 excūsāre 21.45
 exemplum -ī *n* 1.90; 26.64;
 31.129
 exercitus -ūs *m* 12.77,80
 ex-haurire 30.145
 exiguus -a -um 13.51; 17.148
 ex-ire 7.83; 10.53
 existimāre 27.62
 exītus -ūs *m* 25.70; 26.111
 ex-ōrnāre 30.64
 ex-plānāre 35.105
 ex-plētīvus -a -um 35.162,168
 ex-pōnere 29.101; 31.131
 ex-pugnāre 12.112
 expugnātiō -ōnis *f* 25.45
 ex-spectāre 7.2
 extendere -disse 28.49
 extrā *prp* + *acc* 22.7; 28.129

F

faber -brī *m* 22.20
 fābula -ae *f* 25.3; 34.44
 fābulārī 31.186
 facere -iō fēcisse factum 10.17,
 65,69,111; 11.27,66; *f.* ut
 27.145,175
 faciēs -ēī *f* 13.15
 facilis -e 17.50; *adv* -e 23.53
 fact- *v.* fieri (facere)
 factum -ī *n* 23.78
 fallāx -ācis 29.104
 fallere fefellisse falsum 21.115;
 32.109
 falsus -a -um 21.88; 31.200
 falx -cis *f* 27.18
 fāma -ae *f* 28.38
 famēs -is *f* 30.42
 familia -ae *f* 2.9,73
 fārī 20.1
 fatērī fassum 23.68,144
 fatīgare 33.45
 fātum -ī *n* 34.70,180
 favere fāvisse 34.40,148
 Februārius -ī *m* 13.2
 fēlicitās -ātis *f* 29.160
 fēlix -īcis 29.41,119
 fēmina -ae *f* 2.1
 fēmininum -ī *n* 2.96
 fenestra -ae *f* 5.26
 fera -ae *f* 10.7
 ferē 33.54
 ferōx -ōcis 22.10
 ferre tulisse lātum 12.34,55;
 21.17; 24.(37); 27.29
 ferreus -a -um 22.14; 33.176
 ferrum -ī *n* 18.113
 fertilis -e 27.30
 ferus -a -um 10.2
 fessus -a -um 6.61
 -ficere -iō -fēcisse -fectum
 < facere
 fīdere fīsum esse 31.55
 fidēs -ēī *f* 31.56; 32.112
 fidēs -ium *f* 29.66
 fidicen -inis *m* 29.70
 fidus -a -um 31.58
 fierī factum esse 16.98,143;
 18.25; 24.49
 fīgere -xisse -xum 26.60
 filia -ae *f* 2.14
 filiola -ae *f* 20.57
 filiolus -ī *m* 20.154
 filius -ī *m* 2.12
 filum -ī *n* 25.72

finire 29.179
 finis -is *m* 12.69; 13.38
 flāre 16.30
 flectere -xisse -xum 32.60,220
 flēre -ēvisse 24.36; 34.209
 flōs -ōris *m* 19.78
 flūctus -ūs *m* 16.33
 fluere flūxisse 11.20
 flūmen -inis *n* 10.40
 fluvius -ī *m* 1.18
 foedus -a -um 5.18
 folium -ī *n* 10.70
 forās 22.115
 fore 33.185 v. esse
 foris -is *f* 22.1
 forīs *adv* 22.56
 forma -ae *f* 13.54; 16.157; 19.137; 34.48
 formōsus -a -um 7.10
 forsitan 35.119
 fortasse 23.18
 forte *adv* 25.5; 29.151
 fortis -e 12.119
 fortuna -ae *f* 29.175
 forum -ī *n* 19.48
 fossa -ae *f* 12.100
 frangere -ēgisse -āctum 24.21,33
 frāter -tris *m* 12.1
 fremere -uisse 22.58
 frequēns -entis 18.14,155
 fretum -ī *n* 28.2
 frīgere 14.68
 frīgīdus -a -um 13.88
 frīgus -oris *n* 27.123
 frōns -ontis *f* 11.8
 frūgēs -um *f* 27.29
 frui 30.23,59
 frūmentum -ī *n* 27.7
 frūstrā 29.30
 fuga -ae *f* 26.10
 fugere -iō fūgisse 12.116
 fugitīvus -a -um 31.68
 fulgur -uris *n* 16.109
 fundere fūdīsse fūsum 30.114
 funditus 31.184
 fundus -ī *m* 29.2
 fūr -is *m* 29.132
 fūrtum -ī *n* 29.136
 futūrum -ī *n* 20.172
 futūrus -a -um 20.49; v. esse

G

gallus -ī *m* 14.19
 gaudere gavīsum esse 11.114

gaudium -ī *n* 33.59
 geminus -a -um 34.51
 gemma -ae *f* 8.1
 gemmātus -a -um 8.58
 gena -ae *f* 11.8
 genētīvus -ī *m* 2.109
 gēns gentis *f* 32.31
 genū -ūs *n* 21.18
 genus -eris *n* 30.89; 31.101; 35.13,65; g. hominum 33.177
 gerere gessisse gestum 14.76,83; 21.33; 34.48,78
 gerundium -ī *n* 26.150
 gerundīvum -ī *n* 31.208
 glaciēs -ēī *f* 13.96
 gladiātor -ōris *m* 34.25
 gladiātōrius -a -um 34.27
 gladius -ī *m* 12.33
 glōria -ae *f* 25.51
 glōriōsus -a -um 30.94; 33.152
 gracilis -e 19.138
 gradus -ūs *m* 20.33; 35.30
 Graecus -a -um 1.39,68; 2.48
 grammatica -ae *f* 1.84
 grammaticus -a -um 35.0
 grātia -ae *f* 32.87,122; -ā 32.90,190; -ās agere 32.123; -am habēre/referre 32.122
 grātus -a -um 32.33,120
 gravidus -a -um 27.108
 gravis -e 12.52; 24.38
 gremium -ī *n* 34.72
 grex -egis *m* 27.134
 gubernāre 16.42
 gubernātor -ōris *m* 16.43
 gustāre 30.107

H

habēre 4.4; 5.3,6; 11.1,14; 13.8; 19.33; sē h. 14.26; habēri 28.80
 habitāre 5.1
 hasta -ae *f* 12.40
 haud 26.28
 haurīre -sisse -stum 16.118
 hendeca-syllabus -a -um 34.279
 herba -ae *f* 9.8; 18.164
 herī 23.105
 heu 29.21
 heus 22.27
 hexameter -trī *m* 34.256
 hic haec hoc 7.43,85,90
 hīc 3.40; 5.85
 hicine 22.88 v. hic
 hiems -mis *f* 13.80,82

hinc 23.11
 ho-diē 14.26
 holus -eris *n* 30.101
 homō -inis *m* 10.5
 hōra -ae *f* 13.40; 22.50
 horrendus -a -um 33.172
 horrēre 11.98,101,129
 hortāri 33.16,167
 hortus -ī *m* 5.1
 hospes -itis *m* 30.4,5
 hostis -is *m* 12.76
 hūc 25.74,110; 27.4
 hūmānus -a -um 11.1
 humī *adv* 21.20
 humilis -e 25.15
 humus -ī *f* 21.20

I

iacere -iō iēcisse iactum 12.108
 iacēre 9.35; 11.33
 iactāre 16.116
 iactūra -ae *f* 29.33,162
 iam 3.9; 15.31; 24.52
 iambus -ī *m* 34.249
 iānitor -ōris *m* 22.6
 iānuā -ae *f* 15.27
 iānuārius -ī *m* 13.2
 ibi 25.53
 -icere (-iicere) -iō -iēcisse
 -iectum < iacere
 id v. is
 idem eadem idem
 18.21,22,32,160
 id-eō 31.110
 idōneus -a -um 33.13
 idūs -uum *f* 13.62
 iecur -oris *n* 11.21
 igitur 13.23
 ignārus -a -um 29.65
 ignis -is *m* 26.59
 ignōrāre 24.50,94
 ignōscere -ōvisse 31.90
 ignōtus -a -um 29.68
 ille -a -ud 8.41,70,79
 illīc 7.3,6
 illinc 23.4
 illūc 25.40,110; 27.4
 illūstrāre 13.49
 imāgō -inis *f* 22.65
 imber -bris *m* 13.89,90
 imitāri 26.40
 im-mātūrus -a -um 27.168
 immō 7.21,27
 im-mortālis -e 28.44
 im-pār -aris 24.8

- im-patiēns -entis **31.34**
 im-pendēre **28.131**
 imperāre **4.110**; + *dat* **12.82**;
26.40
 imperātīvus -ī *m* **4.111**
 imperātor -ōris *m* **33.19**
 imperfectum -ī *n* **21.157**
 imperium -ī *n* **1.55**; **10.29**
 impetus -ūs *m* **12.114**
 im-piger -gra -grum **18.156**
 im-plēre -ēvisse -ētum **16.34**
 im-plicāre -uisse -itum **34.29**
 impluvium -ī *n* **5.27**
 im-pōnere **9.84**
 im-primere -pressisse -pressum
18.192
 im-probus -a -um **3.33**
 imus -a -um **30.70**
 in *prp* + *abl* **1.1,72,108**; **4.3**;
60,62; **12.106**; **27.43**; **34.168**;
 + *acc* **7.14,17**; **12.104,108**;
113; **29.120**; **34.158**
 in-certus -a -um **17.119**; **20.68**
 in-cipere -iō coepisse coeptum
13.86,93; **25.62**
 in-clūdere -sisse -sum **23.102**
 incola -ae *m/f* **32.10**
 in-colere **12.62**
 incolumis -e **33.141**
 inconditus -a -um **35.217**
 inde **29.75**
 in-dēclinābilis -e **13.166**
 indicātīvus -ī *m* **4.111**; **27.188**
 in-dignus -a -um **21.53**
 in-doctus -a -um **17.4**
 induere -uisse -ūtum **14.74**;
 -ūtus **30.15**
 industrius -a -um **17.9**
 in-ermis -e **32.64**
 in-esse **7.39,41**
 in-exspectātus -a -um **30.6**
 infāns -antis *m/f* **20.1,18**
 in-fēlix -icis **31.43**
 inferior -ius **15.75**
 inferus -a -um **16.4**; *m pl* **28.78**
 infestus -a -um **32.1**
 in-fidus -a -um **31.56**
 infimus -a -um **26.77**
 infinitīvus -ī *m* **10.137**
 in-flectere **35.56**
 in-fluere **16.15**
 infrā *prp* + *acc* **11.8**; **16.3**
 ingenium -ī *n* **34.54**
 ingēns -entis **26.62**
 in-hūmānus -a -um **27.180**
 in-imīcus -ī *m* **6.44,45**
 in-imīcus -a -um **17.80**
 initium -ī *n* **13.38**; -ō **19.79**
 iniūria -ae *f* **31.98**
 in-iūstus -a -um **31.97**
 inopia -ae *f* **32.19**
 inquit -iunt **14.40**; -am **34.152**
 in-scribere **23.64**
 inscriptiō -ōnis *f* **31.(204)**
 in-struere -ūxisse -ūctum **33.14**
 instrūmentum -ī *n* **27.13**
 insula -ae *f* **1.27**
 integer -gra -grum **23.20**
 intellegere -ēxisse -ēctum **18.**
46; **20.51**
 inter *prp* + *acc* **6.3**; **9.54**; **16.55**;
21.112; *i. sē* **22.14**; **30.152**
 inter-dum **34.233**
 inter-eā **32.60**
 inter-esse **16.1**; **22.46**; **34.14**
 inter-ficere **25.10**
 inter-iectiō -ōnis *f* **35.6,215**
 interim **21.63**
 internus -a -um **32.43**
 inter-pellāre **17.22**
 inter-rogāre **3.24,26**
 intrā *prp* + *acc* **22.9**; **27.94**
 intrāre **6.76,87**; **10.52**; **11.57**
 in-tuērī **16.79**
 intus **24.39**
 in-validus -a -um **31.131**
 in-vehere **27.39**
 in-venire **26.20**
 in-videre **29.80,181**
 invidia -ae *f* **29.163**
 in-vocāre **16.105**
 iocōsus -a -um **34.142**
 ipse -a -um **9.55**; **10.20**; **18.38**;
20.31; **28.101**; **34.94**
 īra -ae *f* **35.191**
 irātus -a -um **3.6**
 ire eō iisse **6.20**; **16.72**; **22.50**
 is ea *id* **4.77**; **5.7,33**; **8.138**
 iste -a -ud **22.86,103**
 ita **18.43**; **19.97**; **27.128**
 ita-que **6.41**
 item **13.31,77**; **26.47**
 iter itineris **30.25**; **33.10**
 iterum **16.142**; *i. i. que* **24.1**
 iūbere iussisse iussum **11.45**
 iūcundus -a -um **30.37**
 Iūlius -ī *m* **13.4**
 iungere iūnxisse iūnctum **18.26**
 Iūnius -ī *m* **13.4**
 iūs iūris *n* **31.104**; **35.198**; iūre
32.66
 iūstus -a -um **31.97,119**
 iuvāre iūvisse iūtum **26.27,32**;
34.37
 iuvenis -is *m* **31.71**
 iūxtā *prp* + *acc* **24.13**

K

kalendae -ārum *f* **13.57**
 kalendārium -ī *n* **13.(0)**

L

lābi lāpsum **16.85,139**
 labor -ōris *m* **27.62**
 labōrāre **27.61**; *l. ut* **27.112**
 labrum -ī *n* **11.10**
 labyrinthus -ī *m* **25.27**
 lac lactis *n* **20.9**
 lacertus -ī *m* **26.60**
 lacrima -ae *f* **7.7**
 lacrimāre **7.6**
 lacus -ūs *m* **13.96**
 laedere -sisse -sum **34.13**
 laetāri **16.73**
 laetitia -ae *f* **29.45**
 laetus -a -um **3.3**
 laevus -a -um **24.6**
 lāna -ae *f* **27.34**
 largīri **17.133**
 largus -a -um **17.132**
 lāt- v. ferre
 latēre **31.67**
 Latīnus -a -um **1.69**; **18.100**
 lātrāre **9.42**
 latus -eris *n* **24.3**; **33.122**
 lātus -a -um **12.104**
 laudāre **17.42**; **19.23**
 laus laudis *f* **23.48**
 lavāre lāvisse lautum **14.45**; la-
 vātum *ire* **22.52**
 lectica -ae *f* **6.21**
 lectulus -ī *m* **15.116**
 lectus -ī *m* **10.125**; **30.69**
 lēgātus -ī *m* **33.148**
 legere lēgisse lēctum **18.37**
 legiō -ōnis *f* **33.1**
 legiōnārius -a -um **33.7,139**
 leō -ōnis *m* **10.1**
 levāre **26.69**
 levis -e **12.56**; **33.138**
 lēx lēgis *f* **31.105**
 libellus -ī *m* **28.47**
 libenter **34.82**
 liber -brī *m* **2.81**
 liber -era -erum **26.38,82**

liberāre **30.118; 32.6**
 libēre **34.35**
 liberī -ōrum *m* **2.21**
 libertās -ātis *f* **26.89**
 libertīnus -ī *m* **30.117**
 licēre **15.116; +dat 16.83**
 ligneus -a -um **22.20**
 lignum -ī *n* **22.18**
 lilium -ī *n* **5.13**
 limen -inis *n* **22.2**
 līnea -ae *f* **8.8; 18.53**
 lingua -ae *f* **11.10; 18.4**
 littera -ae *f* **1.66; pl 23.15; 33.29**
 lītus -ōris *n* **25.101**
 locātīvus -ī *m* **6.120**
 locus -ī *m* **16.15,159; 20.13; pl loca -ōrum *n* 27.30**
 longē **31.117; 33.66**
 longus -a -um **6.10; 13.9,25; 17.29; nāvis -a 32.198**
 loquī locūtum **16.96**
 lūcēre lūxisse **9.29**
 lucerna -ae *f* **34.84**
 lucrum -ī *n* **29.15**
 luctārī **35.81**
 lūdere -sisse **10.75; 33.26**
 lūdus -ī *m* **15.2; 34.15; pl 34.35**
 lūgēre lūxisse **34.42**
 lūna -ae *f* **13.46**
 lupus -ī *m* **9.22**
 lūx lūcis *f* **13.47; 33.114; 34.116**

M

maerēre **25.112**
 maestus -a -um **29.19**
 magis **20.60; 35.209**
 magīster -trī *m* **15.4**
 magnificus -a -um **19.52,77**
 magnus -a -um **1.22,65**
 māior -ius *comp* **19.36,57**
 Māius -ī *m* **13.3**
 male **11.15; 34.100,103**
 maleficiūm -ī *n* **29.113**
 malle māluisse **28.151,156**
 malum -ī *n* **15.93; 16.101; 30.47**
 mālum -ī *n* **7.41**
 malus -a -um **6.39; 11.14**
 mamma -ae *f* **3.19; 20.29**
 māne *indēcl n* **13.36; adv 14.55**
 manēre mānsisse **20.66**
 manus -ūs *f* **11.3**
 mare -is *n* **10.35**

margarīta -ae *f* **8.1**
 maritīmus -a -um **16.13**
 marītus -ī *m* **19.2**
 Mārtius -ī *m* **13.3**
 masculīnum -ī *n* **2.95**
 māter -tris *f* **2.10,11; 12.2; m. familiās 19.17**
 māteria -ae *f* **18.109**
 mātṛōna -ae *f* **19.18**
 mātūrūs -a -um **27.17**
 māximē **26.126,134**
 māximus -a -um *sup* **19.36**
 mē mē-cum v. ego
 medicus -ī *m* **11.26**
 medius -a -um **8.120; 13.41; 16.42; n 30.70**
 mel mellis *n* **30.132**
 melior -ius *comp* **19.25**
 mellītus -a -um **34.93**
 membrum -ī *n* **11.1**
 meminisse **32.107,126**
 memorāre **28.55**
 memoria -ae *f* **31.19; post ho-minum -am 31.114**
 mendum -ī *n* **18.102**
 mēns mentis *f* **34.110**
 mēnsa -ae *f* **4.60; 8.89; 29.169; m. secunda 30.102**
 mēnsis -is *m* **13.1**
 mentīo -ōnis *f* **35.210**
 mentūrī **21.88**
 mercātor -ōris *m* **10.28**
 mercātōrius -a -um **32.44**
 mercēs -ēdis *f* **18.182; 27.72**
 merēre **23.45,49; stipendia m. 33.35**
 mergere -sisse -sum **14.50; pass 16.35**
 meridiēs -ēī *m* **13.42; 16.48**
 merus -a -um **30.115; n 30.117**
 merx -rcis *f* **16.23**
 metere **27.8**
 metuere -uisse **12.83**
 metus -ūs *m* **12.120**
 meus -a -um **2.66, voc mī 19.94**
 mihi/mī *dat* v. ego
 mīles -itis *m* **12.31**
 milia -ium *n pl* **12.97** v. mille
 militāre **12.90**
 militāris -e **33.23**
 mille **1.73; pl milia 12.97**
 minārī **32.172**
 minimē **20.81; 31.27**
 minimus -a -um *sup* **19.37**
 minister -trī *m* **30.67**

minor -us *comp* **19.36,56**
 minuere -uisse -ūtum **19.91**
 minus *adv* **19.133; 20.26**
 minus -ōris *n* **19.149**
 mirābilis -e **25.35**
 mīrārī **24.7,16**
 mīrus -a -um **29.18,98**
 miscēre -uisse mixtum **30.115, 132**
 misellus -a -um **34.7**
 miser -era -erum **19.69; 29.27**
 mittere mīsisse missum **19.79; 27.170; 33.17; 34.8**
 modo **11.37,55; 27.172; m. ... m. 34.38**
 modus -ī *m* **9.90; 14.37; 29.120; 35.61; nūllō -ō 21.56**
 moenia -ium *n* **25.11**
 molestus -a -um **30.37**
 mollīre **26.60**
 mollis -e **18.109**
 monēre **22.61; 23.30,42; m. ut 27.147**
 mōns montis *m* **9.19**
 mōnstrāre **8.43**
 mōnstrum -ī *n* **25.18**
 mora -ae *f* **25.82**
 mordēre momordisse morsum **22.58**
 morī mortuum **28.45**
 mors -rtis *f* **25.41**
 mortālis -e **28.45**
 mortuus -a -um **10.49; v. morī**
 mōs mōris *m* **31.135**
 movēre mōvisse mōtum **10.14; 27.109; 34.155**
 mox **20.35**
 mulier -eris *f* **20.13**
 multī -ae -a **1.44**
 multitūdō -inis *f* **26.91**
 multō + *comp* **16.72**
 multum **14.100; 28.6**
 mundus -ī *m* **28.82**
 mundus -a -um **21.4**
 mūnūs -eris *n* **31.32**
 mūrūs -ī *m* **6.14; 25.30**
 Mūsa -ae *f* **35.17**
 mūtāre **21.57,112; 23.35,117**
 mūtus -a -um **28.31**
 mūtūus -a -um **32.145,146**

N

nam **6.37**
 -nam **23.6**

namque 31.135
 nārrāre 21.56; 23.70
 nārrātiō -ōnis *f* 25.129
 nāscī nātum 28.22,45; 33.177
 nāsus -ī *m* 5.18
 natāre 10.11
 nātūra -ae *f* 26.46
 nātus -a -um 28.22; 33.24; v.
 nāscī
 nauta -ae *m* 16.28
 nāvīcula -ae *f* 28.94
 nāvīgāre 16.9,27
 nāvīgātiō -ōnis *f* 29.48
 nāvis -is *f* 16.9
 -ne 1.11
 nē 27.139; 29.73; 32.162,179,
 212; nē... quidem 27.55
 nec 11.54 v. ne-que
 necāre 25.50
 necessārius -a -um 20.5
 necesse esse 10.58
 negāre 23.66,139; 31.199
 neglegēns -entis 27.144
 neglegere -ēxisse -ēctum
 27.101,104
 negōtium -ī *n* 27.11,66
 nēmō -inēm -inī 10.44; 20.60;
 23.28; 28.126
 nēquam *adi indēcl* 27.151; *sup*
 nēquissimus -a -um 29.133
 ne-que/nec 3.42; 5.41; 11.54; n.
 ... n. 7.57; n. enim 10.110; n.
 vērō 16.138
 ne-scīre 17.4; 18.37,87
 neu 32.77 v. nē-ve
 neuter -tra -trum 14.9
 neutrum -ī *n* 2.97
 nē-ve/neu 27.140; 32.77
 nex necis *f* 25.88
 nidus -ī *m* 10.69
 niger -gra -grum 9.2
 nihil/nīl 14.101; 34.174
 nimis 8.98
 nimium 31.178
 nimius -a -um 31.82
 nisi 15.93; 26.46; 33.82,164
 niveus -a -um 34.188
 nix nivis *f* 13.89,91
 nōbilis -e 29.66
 nōbīs nōbīs-cum v. nōs
 nocēre + *dat* 27.123; 32.72
 nōlī -īte 20.69,160
 nōlle nōluisse 20.17,141
 nōmen -inis *n* 12.3; 13.2; 35.8
 nōmināre 13.17

nōminātīvus -ī *m* 3.88
 nōn 1.5
 nōnae -ārum *f pl* 13.69
 nōnāgēsīmus -a -um 31.175
 nōnāgintā 8.93
 nōn-dum 15.13
 nōn-gentī -ae -a 17.33
 nōn-ne 7.26
 nōn-nūllī -ae -a 29.9
 nōn-numquam 29.121
 nōnus -a -um 13.5
 nōs nōbīs 15.55,119; 20.136;
 21.91; 34.166; nōbīs-cum
 29.40
 nōscere nōvisse 24.50,58,60,94
 noster -tra -trum 11.131; 34.
 152,163
 nostrum *gen* 29.38,39
 nota -ae *f* 34.230
 nōtus -a -um 29.64
 novem 4.10
 November -bris *m* 13.5
 nōvisse 24.60,94 v. nōscere
 novus -a -um 2.81,90; 13.52,
 59; 29.98; *sup* 26.64
 nox noctis *f* 13.37
 nūbere -psisse -ptum 34.126
 nūbēs -is *f* 9.25
 nūbilus -a -um 32.56,105
 nūdus -a -um 14.69
 nūgae -ārum *f* 31.198
 nūllus -a -um 4.45,64
 num 1.49; 29.106
 numerāre 4.9; 32.104
 numerus -ī *m* 1.63; 2.43; 35.19
 nummus -ī *m* 4.6; 8.59
 numquam 17.63
 nunc 13.22
 nūntiāre 30.29,86
 nūntius -ī *m* 10.30; 32.33
 nūper 22.101
 nūtrix -icis *f* 20.14
 nux nucis *f* 30.102

O

ō 3.32
 ob *ppp* + *acc* 23.36
 oblīvīscī -lītum 25.118,137
 ob-oedīre 28.16
 obscūrus -a -um 13.51
 occidēns -entis *m* 16.46
 occidere -disse 16.47
 occīdere -disse -sum 25.67
 occultāre 10.89; 19.66
 oc-currere -risse 20.104

ōceanus -ī *m* 1.53
 ocellus -ī *m* 34.105
 octāvus -a -um 13.4
 octingentī -ae -a 17.33
 octō 4.10
 Octōber -bris *m* 13.5
 octōgintā 8.65
 oculus -ī *m* 7.6
 ōdisse 31.94
 odium -ī *n* 34.136
 of-ferre ob-tulisse ob-lātum
 32.92
 officium -ī *n* 20.84
 ōlim 25.25
 omnis -e 14.115; 23.58; 26.55;
 pl m 19.22, *n* 21.95
 opera -ae *f* 34.8,104
 operīre -uisse -rtum 13.91
 opēs -um *f* 34.208
 oportēre 17.111,115
 opperīrī -rtum 16.29
 oppidum -ī *n* 1.33
 op-pugnāre 12.78,107
 optāre 31.22
 optātīvus -a -um 35.62
 optimus -a -um *sup* 19.29
 opus -eris *n* 26.54; 27.59
 opus esse 19.149; + *abl* 32.78
 ōra -ae *f* 16.19,21
 ōrāre 27.92
 ōrātiō -ōnis *f* 35.2
 orbis -is *m* 26.37,128; o. terrā-
 rum 26.103
 ōrdināre 35.157
 ōrdō -inis *m* 33.11
 oriēns -entis *m* 16.45; 28.24
 orīrī ortum 16.45,97
 ōrnāmentum -ī *n* 8.7
 ōrnāre 8.23; 25.57
 os ossis *n* 24.33
 ōs ōris *n* 11.6; 16.14; 17.37
 ōscitāre 34.165
 ōsculārī 19.89
 ōsculum -ī *n* 7.62
 ostendere -disse 8.47
 ōstiārius -ī *m* 7.33
 ōstium -ī *n* 5.25; 16.13
 ōtiōsus -a -um 33.168,169
 ōtium -ī *n* 27.66
 ovis -is *f* 9.3
 ōvum -ī *n* 10.71

P

pābulum -ī *n* 27.33
 paene 26.29

- paen-insula -ae *f* 26.98
 pāgina -ae *f* 2.85
 pallēre 23.36
 pallidus -a -um 23.35
 pallium -ī *n* 22.73
 palma -ae *f* 34.33
 palpitāre 11.98
 pānis -is *m* 9.11
 papȳrus -ī *f* 18.163
 pār paris 24.7
 parāre 30.67
 parātus -a -um 25.69,94
 parcere peperisse 29.83,84
 parentēs -um *m* 14.89
 parere -iō peperisse 10.71,72
 pārēre 4.110; +*dat* 12.76
 parricida -ae *m* 31.110
 pars -rtis *f* 12.64; 16.45,92
 participium -ī *n* 14.148; 35.128
 partīri 17.144
 parum 27.40; 29.103
 parvulus -a -um 20.1
 parvus -a -um 1.23,64; 2.6
 pāscere pāvisse pāstum 27.32;
 34.67
 passer -eris *m* 34.86
 passīvus -a -um 6.128; 35.72
 passus -ūs *m* 12.93
 pāstor -ōris *m* 9.1
 pater -tris *m* 2.9,10; 12.2; *p.*
 familiās 19.38
 patēre 25.32; 26.36
 patī passum 24.37
 patiēns -entis 27.91
 patientia -ae *f* 27.91
 patria -ae *f* 12.70
 paucī -ae -a 1.47
 paulisper 30.49
 paulō *adv* 16.91,123,148
 paulum 16.8,108
 pauper -eris 19.62
 pāx pācis *f* 33.147
 pectus -oris *n* 11.18; 20.9
 pecūlium -ī *n* 28.160
 pecūnia -ae *f* 4.3
 pecūniōsus -a -um 8.20
 pecus -oris *n* 27.33
 pedes -itis *m* 12.42
 pēior -ius *comp* 19.13
 pellere pepulisse pulsum 22.85
 penna -ae *f* 26.59
 pēnsum -ī *n* 1.107
 pentameter -trī *m* 34.268
 per *prp*+*acc* 6.76; 7.69; 9.59;
 21.6; 24.18; 27.108; 31.10;
 33.95,159; *p. sē* 18.23; 25.71
 per-currere -risse 32.44
 per-cutere -iō -cussisse -cussum
 24.15; 33.157
 per-dere 23.73,131,147; 34.76
 perfectum -ī *n* 21.158
 per-ferre 30.56
 per-ficere 26.57
 pergere perrēxisse 20.71
 periculōsus -a -um 28.141
 periculum -ī *n* 28.129
 per-īre 28.122; 29.1,16
 peristȳlum -ī *n* 5.30
 per-mittere 29.85
 per-movēre 29.86
 perpetuus -a -um 34.109
 per-sequī 26.2
 persōna -ae *f* 3.2; 15.134
 per-suādēre 28.110,164
 per-territus -a -um 10.105
 per-turbāre 29.57
 per-venire 28.137
 pēs pedis *m* 10.12; 12.47;
 34.248
 pessimus -a -um *sup* 19.15
 petasus -ī *m* 10.27
 petere -īvisse -ītum 9.32,74,
 79; 32.74; 34.130
 phantasma -atis *n* 28.97
 piger -gra -grum 17.7
 pila -ae *f* 10.74
 pīlum -ī *n* 12.33
 pīpiāre 34.97
 pīrāta -ae *m* 32.141
 pīrum -ī *n* 7.52
 piscātor -ōris *m* 29.166
 piscis -is *m* 10.9
 placēre +*dat* 30.104
 plānē 23.59,136; 31.62
 plānus -a -um 23.53
 plaudere -sisse 34.34,217
 plēnus -a -um 7.38,43; 13.55
 plēri-que plērae- plēra- 33.123
 plērūmque *adv* 34.32
 plōrāre 3.9
 plūrālis -is *m* 1.88; 5.143
 plūrēs -a *comp* 19.52; *n* 20.99
 plūrimī -ae -a *sup* 19.54
 plūs -ūris *n* 19.147; 29.27; *adv*
 34.92
 plūsquamperfectum -ī *n* 24.125
 pōculum -ī *n* 11.36
 poena -ae *f* 31.100
 poēta -ae *m* 32.103
 poēticus -a -um 34.59
 pollicēri 25.80
 pōnere posuisse positum 4.60;
 21.61; 29.17; 33.20,146
 populus -ī *m* 32.22
 porcus -ī *m* 21.49
 porta -ae *f* 6.15
 portāre 6.22; 10.30
 portus -ūs *m* 16.13
 poscere poposcisse 14.70
 positīvus -ī *m* 35.33
 posse potuisse 10.21; 11.135
 possidēre -ēdisse 19.60
 post *prp*+*acc* 6.32; 13.44; *adv*
 16.91
 post-eā 22.41
 posterior -ius 15.62,99
 posterus -a -um 33.46
 post-hāc 23.84
 post-quam 21.79
 postrēmō *adv* 17.12
 postrēmus -a -um 13.6
 postulāre 20.7,138; 27.94,98
 pōtāre 30.117
 potestās -ātis *f* 28.79; 31.30;
 35.159
 pōtiō -ōnis *f* 31.1
 potius 28.128
 prae *prp*+*abl* 27.14,63,83
 praecipuē 33.42
 praedium -ī *n* 27.50
 praedō -ōnis *m* 28.132
 prae-esse 30.33,81
 prae-ferre 32.83
 praemium -ī *n* 31.77
 prae-nōmen -inis *n* 12.11
 prae-pōnere 32.25; 35.178
 praepositiō -ōnis *f* 6.106
 praesēns -entis 19.157; 31.5
 prae-stāre 33.81
 praeter *prp*+*acc* 14.78; 19.9;
 31.55; 33.68
 praeter-eā 16.62
 praeteritus -a -um 19.159
 prāvus -a -um 17.40; -ē 17.41
 precārī 29.54
 precēs -um *f pl* 27.109
 prehendere -disse -ēnsum
 22.74,95
 premere pressisse pressum
 18.108; 32.110
 pretiōsus -a -um 29.10
 pretium -ī *n* 8.61; 22.16; 32.9
 pridem 30.78
 prī-diē 33.46
 prīmō *adv* 24.100

primum *adv* 14.46
 primus -a -um 1.67
 princeps -ipis *m* 28.64,81
 principium -ī *n* 34.60
 prior -ius 15.97; 22.83
 prius *adv* 22.42
 prius-quam 31.64
 privātus -a -um 33.40
 prō *ppr + abl* 27.71,72; 32.93,
 121; 33.35
 probus -a -um 3.32; 8.106
 prō-cēdere 22.76
 procul 6.10; 9.55,86
 prō-currere -risse 33.16
 prōd-esse prō-fuisse 27.122
 proelium -ī *n* 33.15
 profectō 20.59
 prō-ferre 30.142; 33.175
 proficisci -fectum 16.57
 prō-gredi -gressum 33.11
 pro-hibere 27.169,175
 prō-icere 27.92
 prōmere -mptisse -mptum
 17.97
 prōmissum -ī *n* 23.95
 prō-mittere 23.87; 27.119
 prōnōmen -inis *n* 8.135; 35.39
 prope *ppr + acc* 6.8; *adv* 9.78;
 12.102; *comp* propius 22.67
 properare 33.56,90
 propinquus -a -um 26.114
 proprius -a -um 35.9,11
 propter *ppr + acc* 16.118,126
 propter-eā 35.175
 prō-silire -uisse 34.210
 prō-spicere 25.103
 prōtinus 29.30
 prōvincia -ae *f* 1.57
 proximus -a -um *sup* 32.26
 prūdēns -entis 17.9
 pūblicus -a -um 33.40
 pudere 23.79; *+ gen* 23.82
 pudor -ōris *m* 23.82
 puella -ae *f* 2.3; 34.195
 puer -erī *m* 2.2; 12.98; 30.86
 pugna -ae *f* 21.53
 pugnare 12.37
 pugnus -ī *m* 12.39
 pulcher -chra -chrum 5.15,17
 pulchritūdō -inis *f* 19.22
 pullus -ī *m* 10.72
 pulmō -ōnis *m* 10.52
 pulsare 3.8; 6.86
 pūnire 15.7
 puppis -is *f* 16.41

pūrus -a -um 14.52
 putāre 11.108, 134,139

Q

quadrāgēsimum -a -um 28.43
 quadrāgintā 17.25
 quadringentī -ae -a 17.32
 quaerere -sivisse -situm 9.60;
 25.55; 31.16; 33.37; 34.211
 quālis -e 18.65
 quālitās -ātis *f* 35.36
 quam 6.11; 7.94; *+ sup* 27.177
 quam-diū 33.87
 quam-ob-rem 31.37
 quamquam 17.81
 quandō 13.107; 35.171,203
 quantitās -ātis *f* 35.36
 quantum 31.53,81
 quantus -a -um 8.72,75; 19.121
 quā-propter 35.174
 quā-rē 17.135
 quārtus -a -um 8.124; 13.3; -a
 pars 13.34
 quasi 29.104
 quater 18.123
 quater -iō 26.116
 quaternī -ae -a 33.3,91
 quattuor 4.9
 quattuor-decim 17.19
 -que 2.9; 3.53
 querī questum 29.21
 quī quae quod 3.63,70-75;
 4.75; 8.3; 15.58
 quī quae quod (...?) 8.26,30
 quia 3.27
 quid 1.50; 2.76 v. quis
 quid *adv* 15.77
 quī-dam quae- quod- 27.76;
 31.21,28
 quidem 26.43,65; nē...q. 27.55
 quid-nam 23.6
 quidnī 35.116
 quid-quam 27.106
 quid-quid 31.29
 quīescere -ēvisse 27.1,64
 quīētus -a -um 11.58; 14.1
 quīn 22.29; 26.39
 quīn-decim 17.20
 quīn-gentī -ae -a 17.33
 quīnī -ae -a 33.3
 quīnquāgintā 17.25
 quīnque 4.10
 quīnquies 18.124
 Quīntilis -is *m* 13.128
 quīntus -a -um 13.3

quis quae quid 1.50; 2.15,16
 quis quid (sī/num/nē q.) 22.7,
 28,105; 32.135
 quis-nam 23.6
 quis-quam quid- 26.26; 27.106
 quis-que quae- quod- 17.12,
 13, 23; 18.20,43; 31.172
 quis-quis 31.176; 34.211
 quō *adv* 6.35; 16.47
 quō-cum 33.154 v. quī, quis
 quod (= quia) 10.24
 quod *n* 4.75 v. quī
 quō-modo 14.25,35
 quoniam 26.14
 quoque 1.3
 quot 2.37,38; 26.91; 31.69
 quot-annis 25.37
 quotiēs 18.122

R

rāmus -ī *m* 10.69
 rapere -iō -uisse -ptum 27.96,
 132; 28.133
 rapidus -a -um 29.72,192
 rārō *adv* 20.63; -ius 20.74
 rārus -a -um 18.13; 28.137
 ratiō -ōnis *f* 34.55
 ratiōnālis -e 35.162,173
 ratis -is *f* 33.106
 re-cēdere 22.76; 23.11
 re-cipere 30.6
 recitare 15.97,99
 re-cognōscere 29.171
 rēctē 17.40; 30.140 v. rēctus
 rēctus -a -um 17.39; 18.53; -ā
 viā 26.88; *adv* -ē
 re-cumbere 24.8
 red-dere 15.88; 34.55
 red-imere -ēmissee -ēmptum
 32.96
 red-ire 15.67; 16.58; 25.129
 re-dūcere 29.75
 re-ferre rettulisse re-lātum
 33.57; grātiam *r.* 32.123
 regere rēxisse rēctum 25.6,44
 regiō -ōnis *f* 27.25
 rēgnare 28.88
 rēgula -ae *f* 14.109
 re-linquere -liquisse -lictum
 9.40,48
 reliquus -a -um 26.15,18,28
 re-manēre 29.8
 rēmigāre 32.54
 re-minisci 32.102,156
 re-mittere 19.81

- re-movēre **22.85**
 rēmus -ī *m* **29.193**
 repente **29.99**
 reperire repperisse reptum
 9.63; 18.11
 re-pōnere **17.129**
 re-prehendere **17.62**
 re-pugnāre **32.66**
 re-quiēscere **30.22**
 re-quirere **34.137**
 rēs rei **f 14.111,122; 17.3**
 re-sistere -stitisse **22.62; 32.77**
 re-spondere -disse **3.25; 17.107**
 respōnsum -ī *n* **17.39**
 rēte -is *n* **34.26**
 re-tinēre **22.59; 34.73**
 re-trahere **31.78**
 re-venire **11.47**
 re-vertī -tisse -sum **20.123; 30.1**
 re-vocāre **26.142; 31.43**
 rēx rēgis *m* **25.44**
 ridēre -sisse -sum **3.10; 5.70**
 rīdiculus -a -um **33.77**
 rigāre **27.41**
 rīpa -ae *f* **33.128**
 rīsus -ūs *m* **34.141**
 rīvus -ī *m* **9.8**
 rogāre **28.57**
 rogitāre **22.40**
 Rōmānus -a -um **1.41; 2.1;**
 6.15
 rosa -ae *f* **5.13**
 ruber -bra -brum **11.12,20**
 rubēre **23.81**
 rudis -e **27.26**
 rūmor -ōris *m* **31.12**
 rumpere rūpisse ruptum
 22.72; 24.12
 rūri *loc* **27.66** v. rūsus
 rūrsus **4.12**
 rūsus rūris *n* **27.65**
 rūsticus -a -um **27.99; 31.191**
- S**
 sacculus -ī *m* **4.3**
 saccus -ī *m* **6.25**
 sacerdos -ōtis *m/f* **35.18**
 saeculum -ī *n* **13.8**
 saepe **17.72; -issimē 24.93**
 saevus -a -um **25.39**
 sagitta -ae *f* **12.91**
 sāl salis *m* **30.109; 34.151**
 salire -uisse **22.72**
 salūs -ūtis *f* **29.119; -em dicere**
 23.23
- salūtāre **4.33**
 salvāre **28.122**
 salvē -ēte **4.34; 7.31**
 salvēre iubēre **30.16**
 salvus -a -um **28.104,146**
 sānāre **11.27**
 sānē **30.107**
 sanguis -inis *m* **11.19**
 sānus -a -um **11.24,77**
 sapere -iō -iisse **34.190**
 sapiēns -entis **31.108**
 satis **8.95,126; 13.110**
 saxum -ī *n* **25.103**
 scaena -ae *f* **3.1**
 scaenicus -a -um **34.44**
 scalpellum -ī *n* **34.5**
 scamnum -ī *n* **35.17**
 scelestus -a -um **31.118**
 scelus -eris *n* **31.116**
 scilicet **22.110**
 scindere -idisse -issum **22.100**
 scire **17.3,113, 137**
 scribere -psisse -ptum **18.48**
 scūtum -ī *n* **12.33**
 sē sibi **7.8; 15.82; 24.24**
 secāre -uisse -ctum **29.169; 34.6**
 sē-cum **14.87** v. sē
 secundum *prp+acc* **33.107**
 secundus -a -um **1.67; 16.37;**
 32.100
 sed **1.7; 3.57**
 sē-decim **17.20**
 sedēre sēdisse **11.31**
 sella -ae *f* **15.14**
 semel **18.134; 25.31**
 sēmen -inis *n* **27.15**
 semper **16.26**
 senex senis *m* **31.174**
 sēnī -ae -a **33.3**
 sententia -ae *f* **18.30; 30.138**
 sentire sēnsisse sēnsū **11.90;**
 30.129
 septem **4.10**
 September -bris *m* **13.5**
 septen-decim **17.20**
 septentrionēs -um *m* **16.47**
 septimus -a -um **13.4**
 septin-gentī -ae -a **17.33**
 septuāgintā **17.26**
 sequī secūtum **16.66,114**
 serēnus -a -um **16.54**
 serere sēvisse satum **27.9**
 sērius -a -um **34.144**
 sermō -ōnis *m* **20.50**
 servāre **16.125**
- servire **28.152,158; 35.209**
 servitūs -ūtis *f* **32.2**
 servus -ī *m* **2.26**
 ses-centī -ae -a **17.33**
 sēsē **29.156**
 sēstertius -ī *m* **8.61; 17.99**
 seu **32.113** v. sī-ve
 sevērus -a -um **15.6; 31.100**
 sex **1.74**
 sexāgintā **13.7**
 sexiēs **18.120**
 Sextilis -is *m* **13.136**
 sextus -a -um **13.4**
 sī **15.83; +coni 33.73,181**
 sibi *dat* **24.24** v. sē
 sic **18.42**
 siccus -a -um **27.129**
 sic-ut **22.16**
 signāre **18.188**
 significāre **18.33; 24.87; 25.41;**
 35.203
 significātiō -ōnis *f* **35.104**
 signum -ī *n* **19.3; 23.13; 33.9**
 silentium -ī *n* **20.116**
 silēre **20.115**
 silva -ae *f* **9.10,21**
 similis -e **35.221**
 simul **16.55; s. atque 31.41**
 sīn **26.78**
 sine *prp+abl* **5.45**
 sinere sīvisse situm **22.77**
 singularis -is *m* **1.88**
 singulī -ae -a **30.73,74**
 sinister -tra -trum **14.80;**
 f **16.51; 30.97**
 sinus -ūs *m* **34.159**
 sī-quidam **35.171**
 sitis -is *f* **30.48**
 situs -a -um **16.2**
 sī-ve/seu **16.2; 20.12; s. ... s.**
 20.82; 32.116
 sōl -is *m* **9.25,30**
 solēre -itum esse **14.62**
 solum -ī *n* **21.64; 27.39**
 solum *adv* **7.56**
 sōlus -a -um **5.23**
 solvere -visse solūtum **22.63;**
 23.43; 31.33; nāvem s. 25.98
 somnus -ī *m* **20.4**
 sonus -ī *m* **24.9**
 sordēs -ium *f* **21.60**
 sordidus -a -um **14.45; 27.62**
 soror -ōris *f* **12.1**
 spargere -sisse -sum **27.15,171**
 speciēs -ēi *f* **35.159**

spectāre 11.76,109
 spectātor -ōris *m* 34.31
 speculum -ī *n* 7.8
 spērāre 28.147,158
 spēš -eī *f* 29.16
 -spicere -iō -spexisse -spectum
 spīrāre 10.47
 spondēus -ī *m* 34.250
 stāre stētisse 11.32
 statim 15.28
 statuere -uisse -ūtum 31.80
 stēlla -ae *f* 13.46
 sternere strāvisse strātum
 30.72,82
 stilus -ī *m* 14.109
 stipendium -ī *n* 33.35
 strepitus -ūs *m* 24.12
 studēre 33.29
 studiōsus -a -um 26.43
 studium -ī *n* 33.30
 stultus -a -um 11.10
 stupēre 29.112
 suādēre -sisse 29.161
 sub *prp* + *abl* 9.30; 10.47;
 27.57; + *acc* 22.91
 sub-īre 29.99
 subitō *adv* 24.12
 subitus -a -um 24.10
 sub-mergere 32.4
 sub-urbānus -a -um 27.58
 sūmere -mpsisse -mptum 4.73;
 11.23
 summus -a -um 26.79; 30.69;
 32.37
 super *prp* + *acc* 11.6, 30; + *abl*
 31.147
 superbus -a -um 32.170
 super-esse 18.140; 32.48
 superior -ius 23.64; 33.144
 superlātīvus -ī *m* 13.175
 superus -a -um 16.2
 supīnum -ī *n* 22.125
 supplicium -ī *n* 31.119
 suprā *prp* + *acc* 9.25; 16.2; *adv*
 33.22
 surdus -a -um 28.31
 surgere surrēxisse 14.40; 15.15
 sur-ripere -iō -uisse -reptum
 29.131
 sūrsum 26.73
 suscitāre 28.66,121
 su-spicere 26.85,108
 sus-tinēre 10.100,124; 12.115
 suus -a -um 4.19; 13.47
 syllaba -ae *f* 1.74

T
 tabella -ae *f* 21.109
 tabellārius -ī *m* 22.24
 taberna -ae *f* 8.1
 tabernārius -ī *m* 8.3
 tabula -ae *f* 14.109
 tacēre 4.37
 tacitus -a -um 15.18
 talentum -ī *n* 32.169
 tālis -e 18.70
 tam 6.11; 8.81; 14.59; 34.20
 tam-diū 33.86
 tamen 19.63
 tam-quam 26.53
 tandem 22.35; 34.71
 tangere tetigisse tāctum 11.40
 tantum 27.94; *adv* 4.11
 tantun-dem 35.40
 tantus -a -um 8.64
 tardus -a -um 30.12,79
 tata -ae *m* 20.30
 taurus -ī *m* 25.26
 tē tē-cum v. tū
 tēctum -ī *n* 19.3
 temerārius -a -um 26.104
 tempestās -ātis *f* 16.32
 templum -ī *n* 19.46
 tempus -oris *n* 13.9,19,80; 19.
 155; t. est 13.148
 tenebrae -ārum *f* 34.83
 tenebricōsus -a -um 34.98
 tenēre -uisse 7.6; 16.77; 25.32
 tenuis -e 10.101
 ter 18.125
 tergēre -sisse -sum 7.23,92
 tergum -ī *n* 15.61; ā -ō 16.38
 ternī -ae -a 30.74
 terra -ae *f* 9.26; 12.62; 13.49;
 31.39
 terrēre 22.67
 terribilis -e 25.25
 tertius -a -um 1.68
 testis -is *mlf* 34.205
 tetig- v. tangere
 theātrum -ī *n* 34.45
 tibi *dat* 14.66 v. tū
 tibiae -ārum *fpl* 28.(73)
 tībīcen -inis *m* 28.71
 timēre 6.39,42
 timidus -a -um 25.21
 timor -ōris *m* 9.57
 -tinēre -uisse -tentum <tenēre
 titulus -ī *m* 2.82
 toga -ae *f* 14.71
 togātus -a -um 14.77

tollere sus-tulisse sub-lātum
 17.17; 28.59
 tonitrus -ūs *m* 16.109
 tot 17.29
 totiēs 18.121
 tōtus -a -um 13.50
 trā-dere 23.5
 trahere trāxisse tractum
 25.7,11
 tranquillitās -ātis *f* 28.124
 tranquillus -a -um 16.28,30
 trāns *prp* + *acc* 26.38
 trāns-ferre 33.73
 trāns-īre 33.84
 tre-centī -ae -a 13.7
 trē-decim 17.19
 tremere -uisse 22.84
 trēs tria 1.67; 2.54
 tricēsimus -a -um 27.114
 triclinium -ī *n* 30.64
 trīgintā 13.25
 trīnī -ae -a 33.91
 trīstis -e 12.20
 tristitia -ae *f* 29.46
 trochaeus -ī *m* 34.249
 tū tē tibi 3.25; 14.66; 15.20;
 17.63; tē-cum 14.108
 tuērī tūtum 32.45
 tul- v. ferre
 tum 15.29; 33.167
 tumultuāri 28.71
 tumultus -ūs *m* 24.87
 tunc 13.19; 28.123
 tunica -ae *f* 14.71
 turba -ae *f* 28.28
 turbāre 16.32; 28.9; 29.73
 turbidus -a -um 16.31,124
 turgidus/-ulus -a -um 34.7,105
 turpis -e 18.93; 24.80
 tūtus -a -um 28.135,136
 tuus -a -um 2.67,82
 tyrannus -ī *m* 29.152

U
 ubi 1.12; 6.58; u. primum
 32.175
 ubī-que 32.47
 ūllus -a -um 19.14,53
 ulterior -ius 33.131
 ultimus -a -um 34.106
 ultrā *prp* + *acc* 33.87
 ululāre 9.68
 umbra -ae *f* 9.30; 28.89
 umerus -ī *m* 6.26
 ūmidus -a -um 20.108

umquam 23.26
 unā cum 20.104
 unde 6.34; 16.20,45
 ūn-dē-centum 9.3
 ūn-decim 13.30
 ūndecimus -a -um 13.5
 ūn-dē-trīgintā 13.28
 ūn-dē-vīgintī 17.21
 ūniversus -a -um 28.37
 ūnus -a -um 1.76; 18.58; 19.5;
 28.67; ūnī -ae -a 33.91
 urbānus -a -um 27.67; 31.192
 urbs -bis *f* 13.100
 ūrere ussisse ustum 26.80
 ūsque 17.16; 27.121; 34.97
 ut 9.72; 11.104; 12.63,64; 14.
 120; 18.122; +*comi* 27.78; 28.
 87,90,103; 32.42
 uter -tra -trum 14.12
 uter-que ultra- utrum- 14.7
 ūtī ūsum +*abl* 27.20; 34.10
 utinam 32.157,179; 33.67
 utrum... an 28.12
 ūva -ae *f* 27.48
 uxor -ōris *f* 19.1

V

vacuus -a -um 4.66
 vāgīre 20.7
 valdē 24.20,24
 valē -ēte 14.128; 16.71
 valēre 14.12
 valētūdō -inis *f* 33.60
 validus -a -um 21.47; 28.103
 vallis -is *f* 9.19
 vāllum -ī *n* 12.100
 varius -a -um 18.33; 29.179
 vās -is *n*, *pl* -a -ōrum 30.90
 -ve 27.29
 vehere vēxisse vectum 6.30,69
 vel 13.7,9
 velle voluisse 10.67,75; 13.140

vēlōx -ōcis 29.185
 vēlum -ī *n* 16.39
 vel-ut 28.26
 vēna -ae *f* 11.20
 vēn-dere 8.5
 venīre vēnisse 3.21; 13.47
 venter -tris *m* 11.21
 ventus -ī *m* 16.29
 venustus -a -um 34.89
 vē -is *n* 13.80,84
 verbera -um *n pl* 23.99
 verberāre 3.46
 verbum -ī *n* 3.100; 4.45
 vēre 21.101 v. vērus
 verērī 16.74
 vērō 16.123; 18.140; 21.104;
 neque/nec v. 16.138
 versārī 28.89,134; 32.157
 versiculus -ī *m* 34.172
 versus -ūs *m* 12.145; 32.102
 versus, ad... v. 20.67
 vertere -tisse -sum 7.16,45;
 13.50; 22.3
 vērum 26.8
 vērus -a -um 15.54; 22.66; 32.
 115; *n* 15.57
 vesper -erī *m* 13.36; -ī *adv* 20.42
 vester -tra -trum 12.25
 vēstīgium -ī *n* 9.54,82
 vēstīmentum -ī *n* 14.69,75
 vēstīre 14.71
 vestis -is *f* 21.5; 30.71
 vestrum *gen* 29.43
 vetāre -uisse -itum 31.106
 vetus -eris 31.127,154
 via -ae *f* 6.1; 8.11
 vīcēsīmus -a -um 20.0
 victor -ōris *m* 32.40
 victōria -ae *f* 32.31
 vidēre vīdisse vīsum 3.11; 10.
 50; vidērī 26.94,95; 33.63
 vīgilāre 14.5

vīgilia -ae *f* 28.95
 vīgintī 8.48
 vīlis -e 32.38
 villa -ae *f* 5.1
 vincere vīcisse victum 21.46;
 32.31
 vincīre vīnxisse vīctum 22.11
 vinea -ae *f* 27.47
 vīnum -ī *n* 27.49
 vir -ī *m* 2.1; 5.20
 vīrēs -ium *f* 32.53
 vīrga -ae *f* 15.6
 vīrgō -inis *f* 19.41
 virtūs -ūtis *f* 33.37
 vīs vim vī *f* 32.13,164
 viscera -um *n* 11.22
 visere -sisse 30.19
 vīta -ae *f* 29.7
 vītāre 28.143
 vītis -is *f* 27.46
 vīvere vīxisse 10.46; 20.11;
 25.25
 vīvus -a -um 10.49
 vix 16.69; 27.177
 vōbīs vōbīs-cum v. vōs
 vocābulum -ī *n* 1.71
 vōcālis -is *f* 18.7,23
 vocāre 3.16; 19.30; 30.9
 vocātīvus -ī *m* 4.102
 volāre 10.11
 voluntās -ātis *f* 32.61
 vorāgō -inis *f* 28.131
 vorāre 25.19
 vōs vōbīs 15.51,120; 20.130;
 21.109; vōbīs-cum 29.57
 vōx vōcis *f* 10.81
 vulnerāre 33.137
 vulnus -eris *n* 33.138
 vultus -ūs *m* 23.34

Z

zephyrus -ī *m* 18.12

INDEX GRAMMATICVS

- A**
 ablātīvus 5.123–138
 — (= *ab/ex* —) 6.112–113,118; 16.140; 25.38, 100; 23.106; 27.89; 32.6
 — (absolūtus) 14.15,85; 16.36,64,65,94,95; 22.119
 — (apud comp., *ante/post*) 16.91,123,124,148; 19.83,86,123
 — (causae) 11.55; 25.73; 26.24; 27.109; 32.22
 — (comparātiōnis) 24.30,77,90,108,116; 32.193
 — (instrūmentī) 6.40,51,69,91; 8.24,56,99; 12.191; 16.34; 20.11; 27.20 (*ūtī*)
 — (locī) 16.16; 25.52
 — (modī) 9.90; 10.112; 26.47; 29.14; 32.46,77
 — (post prp. *ab/ā, cōram, cum, dē, ex/ē, prō, prae, sine*) 5.136; 35.194–199; (*in, sub, super*) 1.1; 9.30; 31.147; 35.205–213
 — (quālītātis) 29.123; 32.49
 — (temporis) 13.19,44,46,52; 33.54
 accūsātīvus 3.84–97; 5.107–122
 — cum īnfīnītīvō 11.168–179; 25.2
 — (post prp.) 6.97–107; 35.181–193
 — (= *ad* —) 6.110–111,114–115; 20.123; 25.52,99
 —/ablātīvus (post prp. *in, sub, super*) 7.14,17; 22.91; 35.200–213
 āctīvum/passivum 6.122–139; 35.65–81
 adiectīvum (dēcl. I/II) 12.155–171
 — (dēcl. III) 12.172–185
 — (comparātiō) 13.168–176
 adverbium 35.102–126
 — (*-ē/-iter*) 18.194–212
 — (*-nter*) 30.33,35,82
 — (*-ō*) 17.12; 20.63; 24.12,59,100
 — (comparātiō) 18.206–212; 35.121–126
- C**
 cāsus 35.19–28
 comparātiō (adiectīvī) 13.168–176; 35.30–37
 — (adverbī) 18.206–212; 35.121–126
 comparātīvus 12.199–225
 — (adverbī) 18.206–207,210,211
 coniugātiōnēs I–IV 35.232–237
 coniūnctiō 35.155–175
 coniūnctīvus praes. 27.182–235
 — imperf. 28.191–232
 — perf. 32.226–273
 — plūsquamperf. 33.194–236
 — (*cum* —) 29.76,79; 32.176; 33.109
 — (dubitātīvus) 28.184; 29.22,23,51
 — (hortātīvus) 30.87,120; 32.176–177
 — (*interrogat/nescit num/quis* —) 29.106,117, 128; 31.82,84
 — (irreālis) 33.73–76,82–85,181–182,208–214
- (optātīvus) 31.182,183,196; 32.157,183; 33.67,71,166
 — (*ut/nē* —) 29.204–218
- D**
 datīvus 7.106–121; 8.46,116; 10.58; 17.79
 — (possessīvus: *esse*) 12.6–10; 14.64,77,86
 — (verba: *pārere*...) 12.75,82; 15.64; 16.82; 17.109; 19.104; 21.119; 27.122,123; 28.16,110, 158; 29.80,83,85,161,185; 30.33,104; 31.55, 90; 32.77,101,117; 33.29; 34.35,40,126,217
 — (agentis: apud gerundivum) 31.159,210–211
 dēclīnātiō I 9.89–99
 — II 9.100–113
 — I/II (adiectīvum) 12.155–171
 — III 9.114–127; 10.166–183
 — III (neutr.) 11.148–167
 — III (adiectīvum) 12.172–185
 — IV 12.144–154
 — IV (neutr.) 21.(36–38)
 — V 13.152–168; (*rēs*) 14.(111–114)
 dēclīnātiōnēs I–V 35.224–231
 dēpōnēns, verbum 16.152–165; 35.79–81
 — (ind. praes.) 17.187–193
 — (ind./īnf. perf.) 24.26,27,54,80,81,88,101
 — (imp.) 25.146–154
- E**
esse: ind. praes. 15.143–153, imperf. 19.168–184, fut. 20.176–188; coni. praes. 27.195–209, imperf. 28.201–213
- F**
 fēmīnīnum 2.96,101–102
ferre (ind. praes.) 22.105–111
 futūrum 20.167–207
 — part. & īnf. 23.157–178
 futūrum perfectum 30.161–201
- G**
 genetīvus 2.105–121
 —/accūsātīvus 25.22,46,51,77,86,88,122,125, 130; (*oblīvīscī/memīnisse*) 25.126; 32.126,156
 — (locātīvus) 6.114–115,120–121
 — (*numerus* —) 2.47,56
 — (*multum/paulum* —) 16.9,61,62,117; 27.38,41
 — (partītīvus) 12.64,65; 17.14; 19.30
 — (*plēnus* —) 7.43
 — (quālītātis) 12.158; 19.33; 22.16; 31.101
 genus (nōminis) 35.13–18
 — (verbī) 35.65–81
 gerundium 26.147–162
 gerundivum 31.206–219
 gerundivum/gerundium 33.80,94–98,116

H

hic haec hoc 7.43,85.90; 8.212–223

I

ille -a -ud 8.135–211

imperātīvus 4.106–121; 5.139–156

— (verbī dēpōnentis) 25.146–154

— futūrī 26.81; 33.237–248

imperfectum ind. 19.164–208

— coni. 28.191–232

—/perfectum 21.152–158

indicātīvus/coniūctīvus 27.185–190

—/imperātīvus 4.106–121

īnfinītīvus praes. 10.133–165

— perf. 21.166,175–176,202

— fut. 23.157–178

interiectiō 35.214–221

īre (ind. praes.) 15.166–167

is ea id 8.135–211

L

locātīvus 6.114–115,120–121; 15.81; 21.20;
25.132; 27.66

M

masculīnum 2.95,99–100

N

nē -eris! 32.162,183,199,211,215,243,254

neutrum 2.97,103–105

nōmen 35.7–37

nōminātīvus/accūsātīvus 3.84–97

numerī 4.9–10; 17.19–35

— (*primus, secundus...*) 13.2–6,54

— (adv. *semel...* -iēs) 18.118–126,134

— (*singulī, binī...*) 30.73–74; 33.2–3

numerus (nōminis) 1.85–106; 35.19–22

— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

P

participium 35.127–154

participium praes. 14.134–150

— perf. (pass.) 21.193–196

— fut. 23.157–165

passīvum 6.122–139; 35.72–74

perfectum ind. 21.159–206

— inf. 21.166,175–176,202

— coni. 32.226–273

—/imperfectum 21.152–158

persōnae 15.130–139; 35.50–53,97–100

— verbī (āct.) 15.130–170

— — (pass.) 17.154–162

plūsquamperfectum ind. 24.120–161

— coni. 33.194–236

positīvus (gradus) 35.33

posse (ind. praes.) 15.169–170

praepositiō 6.97–109; 35.176–213

praepositiōnēs + abl. 5.136; 35.194–199

— + acc. 6.97–107; 35.181–193

— + abl./acc. 35.200–213

praesēns ind. (āct.) 15.130–170

— ind. (pass.) 17.154–193

— coni. 27.182–235

—/praeteritum (imperf.) 19.155–162

praeteritum v. imperfectum et perfectum

prōnōmen 35.38–56

prōnōmen relātīvum *quī* 3.69–82; 8.135–211

prōnōmina dēmōnstrātīva: *hic* 8.212–223; *ille* /*is*
8.135–211

— interrogātīva *quis/quī* 8.135–211; *uter* 14.12,

— persōnālīa *ego,tū,nōs,vōs* (nōm.) 15.132–133

— possessīva *meus/tuus* 2.66–79; *suus* 4.19; *noster*
11.131; *vester* 12.25

Q

quis/quī quae quid/quod 8.135–211

S

sī/nisi + coni. 33.73–76,82–85,208–214,220–225

singulāris/plūrālis 1.85–106; 35.19–22

—/— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

superlātīvus (-*issimus*) 13.167–176

— (-*errimus, -illimus*) 18.73,84,102

— (adverbīi) 18.206–212

supīnum I 22.123–130

— II 22.131–135

T

tempora (verbī) 19.155–162; 20.166–171;

21.151–158; 35.86–96

U

ut/nē/ut nōn + coni. 29.204–218

V

velle (ind. praes.) 10.75,76; 20.55,56,64,73

verbum 3.98–103; 35.57–101

vocātīvus 4.100–105, 19.93–94; 21.30

NOTAE

=	idem atque (pōnitur inter vocābula quae eandem ferē rem significant)
↔	contrārium (pōnitur inter vocābula quae rēs contrāriās significant)
<	factum ex (pōnitur inter vocābula quōrum alterum ex alterō factum est)
	haec nota pōnitur ante litterās quae in declīnātiōne adduntur

<i>abl</i>	ablātīvus	<i>inf</i>	īnīfīnītīvus
<i>acc</i>	accūsātīvus	kal.	kalendae
<i>āct</i>	āctīvum	loc	locātīvus
a. d.	ante diem	<i>m, masc</i>	masculīnum
<i>adi</i>	adiectīvum	<i>n, neutr</i>	neutrum
<i>adv</i>	adverbium	<i>nōm</i>	nōmīnātīvus
cap.	capitulum	nōn.	nōnae
cēt.	cēterī -ae -a	pāg.	pāgina
<i>comp</i>	comparātīvus	<i>part</i>	participium
<i>coni</i>	coniūnctīvus	<i>pass</i>	passīvum
<i>dat</i>	datīvus	<i>perf</i>	perfectum
<i>dēcl</i>	dēclīnātiō	<i>pers</i>	persōna
<i>dēp</i>	dēpōnēns	<i>pl, plūr</i>	plūrālis
<i>f, fēm</i>	fēmīnīnum	<i>praes</i>	praesēns
<i>fut</i>	futūrum	<i>prōn</i>	prōnōmen
<i>gen</i>	genetīvus	<i>prp</i>	praepositīō
īd.	īdūs	s. d.	salūtem dicit
<i>imp</i>	imperātīvus	<i>sg, sing</i>	singulāris
<i>imperf</i>	imperfectum	<i>sup</i>	superlātīvus
<i>indēcl</i>	indēclīnābile	<i>voc</i>	vocātīvus

FORMAE MUTATAE

A	eō eōrum eōs eum < is	libr- < liber	quan- quen-dam < quī-
ab-lāt-abs-tul-< au-ferre	eō eunt eunt- < ire	locūt- < loquī	dam
āct- < agere	eō- eun-dem < idem	lūc- < lūx	R
al-lāt-at-tul- < af-ferre	er- < esse	M	rē rēbus < rēs
C	F	mā-vīs -vult < malle	rēg- < rēx
cecid- < cadere	fēc- < facere	merc- < merx	reī rem rērum < rēs
cecin- < canere	fit fiunt < fierī	mī < meus	rūp- rupt- < rumpere
cēp- < capere	fix- < figere	mīs- miss- < mittere	S
cruc- < crux	frāct- frēg- < frangere	mixt- < miscēre	scid- sciss- < scindere
D	fu- < esse	mōr- < mōs	secūt- < sequī
ded- < dare	G	N	sim sīs sit... sint < esse
dī diī diīs dīs < deus	gener- < genus	nec- < nex	strāt- strāv- < sternere
didic- < discere	gess- gest- < gerere	noct- < nox	sum sumus sunt < esse
dīx- < dicere	H	O	T
dō < dare	ha- hīs ho- hu- < hic	ob-lāt- -tul- < of-ferre	tetig- < tangere
duā- duae < duo	I	oper- < opus	tract- trāx- < trahere
duc- < dux	ī īb- < īre	ōr- < ōs	tria tribus trium < trēs
dūx- < ducere	īēc- < iacere	P	tul- < ferre
E	īī iīs < is	pāc- < pāx	V
ea eā eae < is	īī iistī iit... iērunt < īre	ped- < pēs	vect- vēx- < vehere
ea- eandem < idem	iuss- < iubēre	pepul- < pellere	vī vim < vīs
eam eārum eās < is	L	posit- posu- < pōnere	vīc- vict- < vincere
eam eās eat... eant < īre	lāt- < ferre	pot- potu- < posse	vīs < velle
ed- ēd- < ēsse	later- < latus	prō-fu- -su- < prōd-esse	vīx- < vivere
ēg- < agere	lēct- < legere	Q	vōc- < vōx
eī eius(-dem) < is idem	lēg- < lēx	qua- quo- < quī/quis	vol- vult vultis < velle

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA

by Hans H. Ørberg

Hans Ørberg's *Lingua Latina per se Illustrata* is the world's premiere textbook for learning Latin via the Natural Method. Students first learn grammar and vocabulary intuitively through extended contextual reading and an innovative system of marginal notes. It is the only textbook currently available that gives students the opportunity to learn Latin without resorting to translation, but allows them to "think" in the language. It is also the most popular text for teachers, at both the secondary and collegiate levels, who wish to incorporate conversational skills into their classroom practice.

LINGVA LATINA incorporates the following features:

- The most comprehensive treatment of Latin grammar available in an elementary textbook
- A vocabulary of almost 1,800 words, reinforced by constant and creatively phrased repetition, vastly expands the potential for later sight reading
- A complete line of ancillary volumes, exercises, and readers both in print and online

Seasoned secondary and college teachers often find their own reading facility enhanced by using *Lingua Latina*.
